

సంపు. ౧౪ ఈశ్వర సంవత్సరము, శ్రావణమాసము (ఆగస్టు ౧౯౩౭) సంఖ్య ౮

గుడిపాటి వెంకటచలంగారి 'పాపం'!!! * విమర్శన

బుర్రా వెంకటసుబ్బాస్వామి

గుడిపాటి వెంకటచలంగారి కథలు తొమ్మిదింటిని పుస్తకరూపంలో తెనాలి యువకార్యాలయం వారు వారి ద్వితీయ ప్రచురణంగా ప్రచురించారు. వాటి ప్రథమ ప్రచురణం కొంతటిగంటి కుటుంబరావుగారి 'కారుణ్యం' అన్న కథలసంపుటి. 'పాపం'!!! కర్వాక పిల్లలమర్రి బాలకృష్ణకాస్త్రీగారి 'యాప్ టు లెట్'

అన్న కథలసంపుటి కూడా ప్రచురించారు. † ఇటువంటి ప్రచురణావల్ల తెనాలి యువకార్యాలయంవారు ఆంధ్రవాఙ్మయభివృద్ధికి చాలా తోడ్పడుతున్నారు. ఇప్పటివరకూ వారు ప్రచురించిన కథలపుస్తకాలవెల చిర్రాక నాలుగడాయి మాత్రమే. ఏ విధంగా ఆలోచించినా, ఆంధ్ర ప్రజయొక్క సహాయానికి తెనాలి యువ

* యువకార్యాలయ ప్రచురణం, యువకార్యాలయం, పాఠశేట, తెనాలి. వెల నాలుగడాయి.

† ఆ తెనాలి మునిమాణిక్యం వరసింహారావుగారి 'గొంతు కై ఫియతు' (కథలసంపుటి)న్నూ ప్రచురించారు. పద. భా.]

కార్యాలయంవారు పూర్తిగా అర్హులన్న విషయం అందరూ గ్రహించాలి.

తెలుగుకథలు చదివే ఆంధ్రులలో వెంకటచలం గారి పేరు వినివారుకాని, వారికథలు చాలావరకు చదవనివారుకాని ఎవరూక్షణంలేదు. తెలుగుదేశంలో వెంకటచలంగారు కథలు వ్రాయడం మొదలుపెట్టకముందు కథలు లేకపోలేదు. కాని ఆపుటికథలన్నీ ప్రాచీనపద్ధతులమీద వ్రాయబడ్డవి. పాశ్చాత్యవలలూ, పాశ్చాత్యకథలూ అనేకం చదివి, వాటిపద్ధతులు గ్రహించి, ఆ పద్ధతులప్రకారం తెలుగులో కథలు వ్రాయడం పది పది పాదు సంవత్సరాలకిందటివరకూ జరగలేదు. వెంకటపార్వతీశ్వరకవులు ఆంధ్రప్రచారజీగ్రంథనిలయం స్థాపించి, 'తెంగాలీకథలు కొన్ని తెలుగుభాషలోకి తర్జుమా చేయించారు కాని, ఆ తెంగాలీకథలు చాలావరకు ఆపరాధపరిశోధకనవలలే అవడంవల్లనూ, చెప్పదగినన్నీ సాంఘిక నవలలు వారి గ్రంథనిలయంనుంచి వెలువడకపోవడంవల్లనూ, 1920 వ సంవత్సరానికి పూర్వం వారు ఆంధ్రభాషాభివృద్ధికోసం చేసిన ప్రయత్నాలు అంతగా ఫలించలేదు. ఇటీవల సాహితీసమితి స్థాపించబడడంవల్ల తెలుగులో కొంతవరకు చదవదగిన కథలు కొన్ని వ్రాయబడ్డాయి. కాని, వెంకటచలంగారు కథలు వ్రాయడం మొదలుపెట్టకమునుపు తెలుగు భాషలో చెప్పకోదగినకథకు లెవ్వరూ లేరని ఒప్పుకోక తప్పదు.

వెంకటచలంగారి కథల గురించి వ్యాసంవ్రాస్తుంటే ముఖ్యంగా చెప్పవలసిన విషయం ఇదే, నవీన పాశ్చాత్య వాఙ్మయాలు కొద్దో గొప్పో చదివి, తెలుగు వాఙ్మయంలోకి కొత్తపద్ధతులూ, కొత్తకథలూ తెచ్చిన మొదటి కథకు డియనే. కాని, పేరుపడ్డ పాశ్చాత్య కథకులు అనేకమందున్నారు. వారి వారి పద్ధతులు అనేకం ఉన్నాయి. వెంకటచలంగారు శ్రద్ధగా చదివిన కథకులూ శ్రద్ధగా బోధపరచుకున్న పద్ధతులూ మాత్రం చాలా తక్కువ. గిడిమోపనా అన్న ఫ్రెంచి కథకుడి యొక్క కథలు వీరు అన్నీ చదివినట్లు కనిపిస్తుంది. వీరి కథలు కొన్ని పూర్తిగా మోపసాయొక్క కథల అనువాదాలే. పూర్తిగా అనువాదాలు కావ్వదు కూడా అక్కడక్కడ వీరి కథలలో వచ్చే చదువుకొరమైన

భావాలూ సాంప్రదీకీ మోపసాయొక్క కథలు చదవడంవల్లనే పట్టుబడ్డాయని మోపసాయొక్క కథల గురించి ఏమాత్రం తెలిసినవాళ్లకైనా బోధపడుతుంది. ఆప్యడప్పుడు వీరు తమ కథలు కొన్ని అనువాదాలు మాత్రమే అన్న విషయం తెలియపరచకుండా కూడా ఉండటంబారు. వారి 'సావిత్రి' వాటకానికి మనవి మాటగా 'దీనిలో వున్నతభావాలన్నీ మిటర్లింగ్ కవిని' అని వ్రాసేరు. కాని, 'సత్యం శవం నుందరం' అన్న కథలలో ఒక కథ పూర్తిగా మోపసాయొక్క 'బూర్ డి మోఫ్' అన్న కథకి అనువాదం అన్న విషయం కాని, వారి 'దైవమిచ్చిన భార్య' వాచ్. జి. వెర్మయొక్క 'షేమషేట్ ఫ్రెండ్స్' అన్న నవలకి అనువాదం అన్న విషయం కాని వారు ఎక్కడా ప్రకటించినట్లు వాడు జ్ఞాపకం లేదు.

నిజానికి పూర్తిగా స్వంతకథలు ఉహించి వ్రాయలేని పరిస్థితులలో మన వాఙ్మయం అభివృద్ధి చెందాలంటే పరదేశపు కథలకి అనువాదాలు తయారు చేయక తప్పదు. ఈ విధంగా ఆలోచిస్తే, మన కథకులు తమ కథలు కొన్ని అనువాదాలని లోకానికి ప్రకటించినా ప్రకటించకపోయినా మోపసావంటి గ్రంథకర్తల కథలని మన సంఘపరిశీకులకి పరిపాదేటట్లు తిప్పి మన భాషలో వ్రాయడం అందించవలసిన విషయమే. అతి రమ్యమైన అనువాదాలు తయారు చేయగలంలో వెంకటచలంగారి కున్న నిపుణత ఎవరికీ లేదు. 'బూర్ డి మోఫ్' యొక్క అనువాదం చదువుతుంటే వా రెంత తెలివైనవాలో ఎవరికైనా తెలుస్తుంది. వా అభిప్రాయం కానప్పటికీ, కొందరి అభిప్రాయం ఏమిటంటే అసలు కథకంటే వీరి అనువాదం ఎక్కువ చక్కగా ఉందని. వారి 'దైవమిచ్చిన భార్య' కూడా చాలా అస్ఫుతమైన అనువాదం. వా కథలలో అనువాదాలు కాకుండా వారి స్వంతకథలే అని తెలిసిపోయే కథలు వీరి కూడా వారి అనువాదాలలో ప్రకృష్టమైనవాటికంటే అందంగా ఉండవని వా ఉన్నా.

వెంకటచలంగారి కథల విమర్శన వ్రాయడంలో ఒక చిక్కుకూడా ఉంది. వారివ్రాతలో ఎంతవరకు స్వంతరచనో ఎంతవరకు అనువాదరచనో తెలుసుకోడం కొంచెం కష్టం. వారికథలు చదువుకున్నప్పుడు 'ఒక

ಶ್ರೀವಿಠಲನಮಃ

ಗುಣವು-ಒಂದು ವರದವುಮಾತ್ರವಾಗಿ ೨ ವರವು (ಮಾತ್ರವಾಗಿ)

నేటి ఈ భాగం అనువాదమేమో! అన్న అనుమానం కలగడానికి కారణం వారి కథలలో ఉండే సంఘటనాపరిమళం. సమస్య పరిస్థితులకి సమంగా చెందకపోవడమే. అటుకంటిప్పడు ఆ భాగం అనువాదమే అయినట్లయితే అనువాదం అందంగా లేదని చెప్పవల సాస్తుంది. అనువాదం కాకుండా స్వంతరచన అయినట్లయితే కథ మన సంఘానికి సహజంగా లేదని చెప్పవల సాస్తుంది. ఈ కథల సంపుటిలోనే 'మోసంచేసిందా?' అన్న మొదటి కథ చదువుతుంటే ఇటువంటి అనుమానం కలుగుతుంది. ఒక వైపు హనుమంథరావుని ప్రేమిస్తూ, మరొకమనిషిని, మద్దులమధ్య, "పాపంకదండీ పెల్లి కానివాళ్లతో సహవాసం?" అని ఒకసారి, "హానీ, ఈపనులకి అంతప్రాంతమూర్ఖం లేనప్పుడు అనేకమంది- యిద్దరు ముస్లిం- సం తో మిస్త్రీనేమిటి?" అని మరొకసారి ప్రశ్నలువేసి లలితకాని; మొదట అసందర్భంగా నవకబాధకి భయపడి హనుమంథరావుని పొమ్మని, చివరికి కరకం లేదన్న చవకతోధనలవల్ల చటుక్కున ధైర్యం తెచ్చుకుని హనుమంథరావుతో లేదిపోయే లలితకాని మన ప్రస్తుత సంఘ పరిస్థితులకి కథలో ఏ సమయంలోనూ సహజమైన స్త్రీలా కనపడదు. కథ చమత్కారంగా ఉందన్నమాట నిజమే. కాని మన దేశంలో జరిగే కథకాదు. ప్రైవేట్ కనిపించడం ఏదేశపు భావలోనో ఉన్న ఏ కథాబ్ధపు కథనో తెచ్చి మన దేశంలోనూ, మన భావలోనూ ఇరికించడానికి ప్రయత్నించినట్లుగా కనిపిస్తుంది. అనటోల్ ఫ్రాన్స్ అన్న ఫ్రెంచికథకుడి కథలు కొన్నిటిలో ఈ కథలో ఉన్న చమత్కారభావం ఉంటుంది. కాని ఆ ఫ్రెంచికథకుడి కథలు చదువుతుంటే సంఘ నిరూపణలో కాని, స్వభావ చిత్రణలో కాని తవ్వపట్టేదురు అవకాశం ఎక్కడా ఉండదు.

ఈ కథలసంపుటిలో 'అమ్మగారి అవసరం' అన్న కథకూడా పైవ చెప్పినవిధంగానే చాలా అందంగానూ, చాలా అసహజంగానూ కూడా ఉంది. కథంతా మూడుపాటగు వాక్యాలలో ఇమిడుంది. "గోపాలయ్యయ్య ముసలివాడు. ఎవరన్నా కెద్దమనుషు లూనే భార్యని, సంపుతాడు వాళ్లగదిలోకి.....యింకెవరూ దొరక్కపోలే పదిగంటలప్పుడు. "భవానీసింగ్, అమ్మ

గారి ఆపదలం చూడు" అంటాడు. అందుకనే ఎవరు వచ్చినా కరుస్తాడు, ఆ జవాబుగాడు." ఇంత ఉదార స్వభావుడైన గోపాలయ్యయ్యా ఇంత ముడవీడితూరాలైన రక్తిలే, భోగభాగాలతో ఇంత కులకూసుకున్న జవాబుగాడూ వెతికితే వెంకటచలంగారికి ఏ ఊళ్లల్లోనైనా కనిపిస్తారేమోనని, ఈ గోపాలయ్యయ్యా రక్తిణులూ భవానీసింగులూకూడా ప్రతికోడా ఇంతధారాకంగా, నిస్సంకోచంగా, నిర్భయంగా ఇలా ప్రవర్తించడం ఎక్కడా ఉండదు. కథ మనసంఘానికి సహజంగా ఉండాలంటే ఈ భయం సంకోచం చాపకం ఏదో ఒకవిధంగా ప్రధానపాత్రలలో చూపించాలి. లేకపోతే ఏ పాత్రాత్మకభవడికభవో దొంగిలించినట్టు చదువరులకి అనుమానం కలగడం చదువరులకప్పు కాదు.

ఈ సందర్భంలోనే 'మచ్చలు' అన్న కథకూడా కొంత చర్చించవలసిన దవును. దుర్గమ్మ ఒకపేర్చి 'మంగివెనక'యొక్క భార్య. దుర్గమ్మకేరీరమీద ఎప్పటికప్పుడు 'పట్టుదిగపడ్డగంటూ' మచ్చలును. 'దుర్గమ్మకి భర్తకి సరసాలు అంతితీవ్రంగా ఉంటాయి గావును' అని దుర్గమ్మయొక్క కథ చెప్పుకురవాడూ అతనిభార్య అనుకుంటారు. అతనిభార్య ప్రసవానికి పుట్టింటికి వెళ్ళినప్పుడు అతను దుర్గమ్మని అతనిపెరట్లో కలుసుకుంటాడు:

ఆమెదగ్గరికి వెళ్లి, "నీంతో తునుచుంటా లేవు"
అన్నాడు.

సిగ్గుపడక, చిన్ననవ్వుతో "లేదండీ"
అంది.....

“కొత్తమధ్యలు లేనేలేవా?” అన్నాను
మర్రి.

“ఉంటే కనపడవు” అంది ధైర్యంగా.

“కనపడనిచోట ఉన్నాయా?”

కర్నూ తలా తిప్పేసింది.

“నువ్వు లేవో? చూడవో” అని ఆమెబుజం మీది రవికను పక్కగా లాగాను. దుర్దమ్యు మెల్లిగా నానేళ్లను తొలగించి మల్లకప్పు కున్నది. అదే పట్టుదలతో రెండోచేతి పక్కన చూశాను.

అక్కడో పెద్దమచ్చ వుంది. ఇంకా కొంచెం
కిందగా యెత్తుగా మొదలు పెట్టేట యిం
కోమచ్చ వుంది.

“పాపం, దుర్గమ్మా!” అని ఆమెకలవి వా
రొమ్మకి అద్దుకున్నాను.

“ఎందుకు వామచ్చలితోలి నీకు? ఎప్పుడూ
నవ్వుతావు. వొళ్లంతా అతే” అని మోకారి
మీద చీర తీసి చూపింది.

నేను చవ్వన యింకా పైకిలాగి “ఇంకా
లేవా?” అన్నాను.

దుర్గమ్మకి కథచెప్తున్నవాడికి ఉన్నట్టు చూపించ
బడ్డ పరిచయ పరిస్థితులలో ఈ ‘మజంమీది రవికు
ష్కగా లాగడాటా’, ఈ ‘మోకారిమీదచీర తీసి
చూపించడాటా’, ఈ ‘చవ్వన చీర యింకా పైకిలాగ
డాటా’ వింతలు కావట్టూ, అంతస్వరసామాన్య మైన
విషయాలైనట్టూ కర్ణించడంలో వెంకటచలంగారు
ఏసంఘంయొక్క పరిస్థితులు మనసులో పెట్టుకుని
ఈ కథ వ్రాసేటో తెలుసుకోడం కష్టం. దుర్గమ్మకథ
చెప్తున్నవాడు ఆ ఊరి వైద్యుడై యుండి, దుర్గమ్మకి
మందులూ మాకులూ ఇస్తున్న సందర్భంలో ఆకిని
కామచ్చలు కనపడ్డట్టు కథవ్రాసినట్లయితే ఈకథలో
సంఘనిరూపణ ఇంత అవకాశవకగా ఉండకపోదు.

ఈ కథల సంపుటిలో ఉన్న మిగిలిన కథలు
చదువుతుంటే కూడా సంఘనిరూపణలో ఈ దుర్గమం
అనేకచోట్ల కనిపిస్తుంది. ఒకచోట తను కథలకి మన సం
ఘపు ప్రస్తుత పరిస్థితులకి సంబంధమే లేదని కాని, సం
బంధం ఉందోలేదో అయినకీ అవసరంలేదని కాని
వెంకటచలంగారు వాదించేటట్లయితే, ఆయన కొక
జవాబు చెప్పవలసిుంటుంది. ప్రత్యేకంగా ఒక సం
ఘాన్నే మనసులో పెట్టుకుని కథలు వ్రాయనివార్లు
ప్రత్యేకంగా ఒక సంఘానికి మాత్రమే చెందేవర్గనలూ
మాటలూ వారి కథలలో ఏభాగంలోనూ కూడా వాడ
కూడదు. అలా వాడినట్లయితే గంభీర ప్రత్యేకంగా
ఆ సంఘాన్ని గురించే కథ వ్రాయదలచుకున్నట్టు నిర్ధా
రణ, మన సంఘపరిస్థితులకి ప్రస్తుతం చెందే వర్గనలూ

మాటలూ వెంకటచలంగారి ప్రతి కథలోనూ అనేకం
కనిపిస్తాయి. ‘మోసంచేసినదా?’ అన్న కథలో ‘నాను
మంతరావు బాద్యపు అసలు కాండా విస్తృతయం
ప్రాకారసామీప్యంలో ఉండాలనుకుని వెతికేను’ అని
వ్రాయడంలో కాని; ‘వొంటరికనం’ అన్న కథలో
‘వెంకటబ్రహ్మంపేరు చెప్పితే చాలు, దొంగలకీ కాదు,
వంచివాళ్లకీ, మేప్పీటుకీ, తక్కిన యనమైక్లర్లకీ
వాడటా’ అనడంలో కాని; ‘అమ్మగారి అవసరం’ అన్న
కథలో ‘భోజనంచేసి దీప్తిమాపరెంటు వరసింగరావు
బంగాళా వరండాలో మంచువ్వాడు’ అని వ్రాయడం
లో కాని; ‘అవసరంలేని ఆపరేషన్’ అన్న కథలో
‘యింక బిడ్డలకోసం వాళ్లు కడ్డకమా, చేసిన ప్రయ
త్నాలూ. యిన్నన్ని కాలే యెన్నిమందులో, యెన్ని
యారలో, యెన్ని మొక్కలో, యెన్నివిధాలైన
ప్రదక్షిణలో, యెంతమంది బైరగులకీ సవ్యాసులకీ
బహుమతులో!’ అని వ్రాయడంలో కాని; ‘మచ్చలు’
అన్న కథలో ‘నాభార్య ప్రసవానికి పుట్టింటికీ వెళ్లింది’
అని వ్రాయడంలో కాని; ‘ఎదగనేలేడు’ అన్నకథలో
‘గోదావరి యిసికలంకల వెనక నూర్చుకు అప్రమిస్తు
వ్వాడు. పూల్లోంచి వింత పట్టుకుని ఒక అమ్మాయి
మా రేపువేపు వచ్చింది’ అని వ్రాయడంలో కాని
వెంకటచలంగారు మన సంఘపరిస్థితులనే మనసులో
పెట్టుకుని కథలు వ్రాయబోయారన్న విషయం అంద
రికీ విశదం. ఆ ఉద్దేశ్యంలో కథలు మొదలుపెట్టి, మధ్య
లోనూ చివరనా మళ్లీ అల్లకల్లోలాలైన పాశ్చాత్య
సంఘాలలోనే ఆరిచేరిన తెల్లవాళ్లకంటే కూడా
ఎక్కువ వ్యవచ్చగానూ, నదురూ ఔడరూ లేకుండానూ
మనదేశపు అడవాల్నూ మొగవాల్నూ ప్రవర్తిస్తున్నట్టు
ఆయన వ్రాయడం ఆయనకథలయొక్క మిగిలిన అం
దాన్నికూడా పొడుచేస్తుంది. సాంఘికసంబంధ మైన
కథ ఏదైనా కూడా ఏదో ఒక సంఘంయొక్క పరి
స్థితులలో జరిగుండొచ్చునని నమ్మకగిన ట్టుండాలి.
వెంకటచలంగారి కథలు చదువుతుంటే వ్యతిరేకమైన
అనేక సంఘాలు కలగాపులగ మైనట్టూ, లోకం అంతా
తల్లకిందులైనట్టూ ఉంటుంది. గొప్ప కథకుల కథలలో
ఉండే సంఘనిరూపణలో ఇటువంటివ్యత్యాసాలేవి

ఉండవు. బొక్కచియో యొక్క కథలుకాని, బాల్మీక యొక్క కథలుకాని, మోపాటయొక్క కథలు కాని, అనటోల్ ఫ్రాన్స్ యొక్క కథలుకాని, డి. హెచ్. లారెన్స్ యొక్క కథలుకాని చదివి ఆకందించిన ఏ చదువరుకైనా వెంకటచలంగారి కథలు చదువుతుంటే మొదల కనిపించే భేదం ఇదే.

వెంకటచలంగారి కథల సంఘ నిరూపణలో వ్యత్యాసం ఉండడానికి కారణం ఆయనకి వైసవెప్పి నట్లు పాశ్చాత్య కథలు వ్రాయటో ఉండవలసినకంటే ఎక్కువ పరిచయం ఉండన్న విషయం ఒక్కటే కాదు. అంతకన్న ముఖ్యమైన కారణం ఆయనకి స్వంతదేశపు పరిస్థితులు బోధపరచుకుని, వాటిపైనే ఆధారపడుండే కథలు వ్రాయడానికి శక్తికాని, అభిలాషకాని లేకపో వడం. ఈశతాబ్దంలో మనదేశపు ఉన్నతభావాలూ ఆక యాలూ అన్నీ పాశ్చాత్య నాగరికతతో పోటీలో పడడంవల్ల, మనసంఘంలో మనశ్శయోదుట అనేక మార్పులు బయలుదేరుతున్నాయి. సమిప్తికటంబం నాయుమే పోతోంది. వివాహవిధానాలూ సాంఘిక నిబంధనలూ మారిపోతున్నాయి. స్త్రీల వ్యక్తిత్వమూ, స్త్రీల స్వాతంత్ర్యమూ, స్త్రీల హక్కులూ పెరిగిపోతు న్నాయి. ఈ మార్పున్నీ వాటంతటవి సునాయాసంగా రావడంలేదు. కొందరువ్యక్తులు సంఘానికి వ్యతిరేకంగా ముందడుగు వేస్తున్నారు. ఈ ముందడుగు వేస్తున్న వాళ్ళకినూడా అప్పటిప్పుడు ధైర్యం చాలడంలేదు. ధైర్యం చాలకపోవడమే కాకుండా కొన్ని సమయా లలో వాళ్లు కొత్తగా తొక్కుతున్న మార్గాలు పరియైన మార్గాలు కావేమోనన్న సందేహంకూడా వాళ్లని బాధి స్తోంది. ఈవ్యక్తులందరూ సంఘాన్ని ఎదురుకుని పడు తున్న కష్టాలూ, కొత్తమార్గాలు తొక్కడంలో వాటికి ధైర్యం చాలనప్పుడు వారిని భేదించే సందేహాలూ, వారి మనోవేదనా వెంకటచలంగారి కథల్లో ఎంతవెతి కినా కనపడవు. వారివి ఈతొమ్మిదికథలూ చదువు తుంటే, ఇన్ని శతాబ్దాలనుంచి కదలిక ఎరగని మన సంఘాన్ని పాశ్చాత్యనాగరికత వచ్చి కలికేస్తోందన్న విషయంకాని, మన పూర్వాచారాలకి ఈకొత్తనాగరి కతకి మధ్య పడి చాలామంది బాధపడుతున్నారన్న

విషయంకాని ఏ సందర్భంలోనూ ఎవరికీ తట్టదు. మన జీవితాలలో ముఖ్యమైన సాంఘిక సమస్యలకి వెంకట చలంగారి వివేచనప్రపంచానికి ఎక్కడా సంబంధంలేదు.

వెంకటచలంగారు ఈ కథలసంపుటికి గంభీ రంగా 'పాపం !!!' అని పేరుపెట్టేరు. కాని వీరికింత బాలి వీరికథలలో సంభవించేవాళ్లవలెనవివాద ఏ ఏ కారణాలవల్ల పుట్టిందో బోధపడడం లేదు. 'మోసం చేసిందా?' అన్నకథలోనూ, 'వొంటరితనం' అన్న కథలోనూ, 'నేనూ మా ఆవిడా మిగిలం' అన్నకథ లోనూ, 'అమృతగారితనం' అన్నకథలోనూ, 'అవ సరంలేని ఆపరేషన్' అన్నకథలోనూ, 'అవతారమా?' అన్నకథలోనూ కథకుడి ఉద్దేశ్యంలో బాలికబ్బం పుట్టిం చగలిగే ఆడదికాని మొగవాడుకాని ఎంతవెతికినా కన పడడంలేదు. 'ఎదగనేలేదు' అన్నకథలో ఒక పెద్ద మనిషి, తన పెళ్లానికి ముసలియౌపు వస్తోందని దుఃఖపడు తూ, ఆ దుఃఖంలో ఏమి చెయ్యడానికి తోచక తన అత్తగారితో సంబంధం పెట్టుకుంటాడు! ఈకథలో పెళ్లాన్నిమాసి బాటపడలో మొగుడినిమాసి బాలిప డాలో తెలియకుండా ఉంది. 'మచ్చలు' అన్నకథలో పాశ్చాత్య కాస్ట్రుక్టులచేత 'ఛాడీజిప్స్' అనబడే కొస వెలితో బాధపడుతున్న రత్నయ్య పిచ్చివాడన్న విషయం కథలో ఏ భాగంలోనూ నోకి చెప్పకుండా, రత్నయ్య పెళ్లామైన దుర్గమ్మ పడుతున్న బాధలు లోకంలో ప్రతి ఆడదీమూడా పడుతున్నట్టూ, ఒకడిపెళ్లాన్ని మరొక డొచ్చి లేవతీసుకుపోతేకాని ఆడవాళ్ళ బాధలకి అంతు లేనట్టూ కథవ్రాయడం చాలా హాస్యాస్పదంగా ఉంది. పిచ్చివాడిని పిచ్చివాళ్ల ఆసుపత్రికి పంపలేదన్న విష యమే కథలో నాయకులుకాని గ్రంథకర్తకాని ఎక్క డా విచారిస్తున్నట్టు చిహ్నాలు లేవు. దుర్గమ్మయొక్క దుఃఖంలో ఈ ముఖ్యాంశం మూలపడేసి, వైగా దుర్గ మ్మని చెరపడానికినూడా ప్రయత్నించి వెగలేక "ఆడది తృణీకరించితిరువార మ్మ! ఆమెత్తేమం కనుక్కుంటావా?" అన్నధీరుడు ఆఖరికి అట్టచోడంగా, "జీవితం లోని దురదృష్టవంతులు మనపక్కనేవుంటారు. మన లోనే నేనీహంగా తిరుగుతోవుంటారు. బాధపడుతో, గాయాలుపడుతో, మనశ్శయోదుటనే ఆకాలమృత్యువు

జేపు నడుస్తోవుంటారు. మనం గుర్తించు. గుర్తించినా మన ఆనందంలోంచి తప్పకుని, వాళ్లకోసం చెయ్యి జాచము. జాచినా, సహాయం తీసుకోరు. సహాయం చెయ్యలేము. నిష్పహాయులము. సహాయం తీసుకోడం వారిచారిత్రాదు. దౌర్భాగ్యులు, నిష్పహాయులు, విదితమైన శాస్త్రం—భయంకరమైన జీవితం—” అంటూ ఆధికాపన్యాసం ఇవ్వడం ఎంతవికారంగా ఉందంటే, చివరకి దుర్గమ్యం చే పుట్టినాటి కథకుడంటే పుట్టింది.

ఒకవేళ ‘సంపం !!!’ యొక్క ఆర్థం పుణ్యానికి న్యూరికేమైన పదార్థం అయినట్లయితే ఈ తొమ్మిది కథలకి ఈ శేరు పెట్టడంలో ఔచిత్యం అసలే కనపడదు.

ఒక శ్రీకానికి ఒక సంఘానికి చెందనికథలు వ్రాయడానికి విశేషమైన పరిశీలనాత్మికాని, ఎక్కువమాత్రమైన బుద్ధికాని అవసరం లేదు. కాని, ప్రత్యేకంగా ఒక సంఘం యొక్క పరిస్థితులకే పరిపడేకథలు వ్రాయాలంటే, అటువంటికథలు మనిమూడికొం నరసింహరావు గారి కథలలా హాస్యపుకథలు మాత్రమే కానప్పనూ, పాంచకడిచేయొక్క కథలలా అపరాధ పరిశోధక నవలలు మాత్రమే కానప్పనూ, చింతాదీప్తికులుగారి కథలలా చిన్నపిల్లలకి వ్రాయబడ్డ కథలు మాత్రమే కానప్పనూ, కథకుడిలో రెండు విశేషమైన గుణాలుండాలి. మొదటిగుణం, ఆ సంఘంలో ఉండే వివిధవర్తల యొక్క వివిధోద్దేశ్యాలలోనూ ఏకీభవించినా ఏకీభవించకపోయినా ప్రతివ్యక్తి యొక్క మనోజీవితాన్నీ కూడా స్నేహభావంగానూ నిష్పక్షపాతంగానూ బోధపరచుకోగలిగిన శక్తి. రెండవగుణం, సంఘం యావత్తులోనూ దోషాలన్నీ ఎలా ఉద్భవించాయో, వాటిని పోగొట్టేందుకు మార్గాలేమిటో, ఈ ప్రపంచంలో ఆసలు సంఘం అంటే ఏమిటో, వ్యక్తి యొక్క స్వేచ్ఛ అంటే ఏమిటో, సంఘానికి వ్యక్తికి వైరం ఎటువంటిదో, ఈ వైరం లేకుండా ఉండాలంటే సంఘం ఎటువంటిదై యుండాలో, వ్యక్తు లెటువంటివారై యుండాలో తెలుసుకునేందుకు ప్రయత్నించే మేధాశక్తి. ఈ రెండుగుణాలూ కూడా వెంకటచలంగారిలో లేవనే చెప్పాలి. దీని అర్థం వెంకటచలంగారికి తెలివితేలుట లేవనికాదు. సం

ఘసమస్యల గురించి చర్చించడంలో వారి తెలివితేలుట ఇంకా సరియైన మార్గంలో పడలేదని చెప్పొచ్చును. హిందూమతాన్నీ పూర్వాచారాలనీ, పురాణం చెప్పించుకునే స్త్రీలనీ, చదువుకోని పల్లెటూరు వాళ్లనీ వేరొకోళం చెయ్యడం అతిసులభమైన కార్యం. ఈమత చారాలలోనూ, సంఘాచారాలలోనూ, ముష్యులలోనూ మంచిచెడ్డలు బోధపరచుకుని, ఉన్న మంచితనాన్ని వృద్ధిచేయడం అతిశ్రద్ధమైన పని. వెంకటచలంగారి ‘అవసరంలేని ఆపరేషన్’ అన్న కథలో దాక్టరు యొక్క భర్తా, ‘అవతారనూ?’ అన్న కథలో పంచానవతీర్థలూ, వాళ్లకున్న పాటి చవటతెలివితేలుటకి వాళ్లెంతో ఘనమైనట్టూ, వాళ్ల చర్యలు విచారకరమైన విషయాలు మాత్రమే అయినట్టూ, వాళ్ల గుణాలు కూడా ఆమోదింపవలసిన గుణాలే అయినట్టూ, వాళ్ల వలలోపడ్డ తెలివితక్కువ స్త్రీల జీవితమార్గాలకి రవంతైనా దుఃఖించూపించకుండా కథలు వ్రాయడం గ్రంథకర్తకి సంఘం యొక్క మంచిచెడ్డలంటే లక్ష్యంలేదన్న విషయం రూఢిగా రుజువుపడుతుంది. సంఘం అంటే ఏమిటో, వ్యక్తిత్వం అంటే ఏమిటో సమంగా అర్థంచేసుకోలేని ప్రతి ప్రగ్రవాదూకూడా గర్వంగా ఈ సంఘమూ ఈ లోకమూ ఈ నక్షత్రమండలమూ తనకోసమే ప్రత్యేకంగా సృజించబడినట్టు పెరిగింతులు వేస్తూ పెరిగేకలు పెట్టుంటే చాలా విచారకరంగానూ ఉంటుంది, చాలా విచారకరంగానూ ఉంటుంది. సృష్టింతటికీ అర్థం తన చిన్న చిన్న కష్టాలలోనూ తన చిన్న చిన్న గుణాలలోనూ మునిగి తేలుతున్న ఒక చిన్న వ్యక్తి యొక్క తప్పుకు జీవితంలో మాత్రమే వెతికిలే కనపడదన్న విషయం వెంకటచలంగారు కూడా గ్రహించాలి. మనం అంతముఖ్యులమూ కాదు. ఈసంఘాలూ ఈమతాలూ ఈస్వప్తి అంతకృతీకరించవలసినవి కావు. కష్టాలన్నా తొందలన్నా సహించక తమవివేదంకోసం వాటిని రాళ్లు రువ్వ బాధించేట్లంటే అద్వైతవేదాంతం పూర్తిగా గ్రహించి ప్రతిజీవాన్నీ ప్రేమించే జ్ఞానికి ఎంత భేదం ఉందో వెంకటచలంగారికి నిజంగా గొప్పకథలైన వాళ్లకి అంతభేదం ఉంది.

మైన చెప్పిన రెండుగుణాలూ ఒకేసారి లేకపోయినప్పటికీ కొందరు పాశ్చాత్యకథకులు శేరుపడ్డవా

భున్నారన్నమాట నిజమే. కాని విమర్శకులు అటువంటి ప్రతి కథకుడియొక్క లోపాలూ కనిపెట్టక పోలేదు. గీతిమోపనా యొక్క చిన్నకథలు చదువుకుంటే, మొత్తందీప సంఘసమస్యలు అతన్ని అంతగా పీడింక లేదన్న విషయం తేలుచుచుంది. కాని ప్యారివేసగ రంగా శ్రేంచి సంఘపరిస్థితులు ఎటువంటివో పుస్తకాలు చదివి గ్రహించినవాళ్ళకూడా మోపనాకథలలో ఉండే సందర్భనిరూపణలో ఏమీ లోటు లేదనీ, తమ ఎటువంటివాళ్ళగురించి కథలు వ్రాయబోయాడో అటువంటివారి స్వభావాలు మోపనా నిష్పక్షపాతంగా బోధపరచుకున్నాడనీ తెలుస్తుంది. అది కాక మోపనా యొక్క నవలలూ కొన్ని పెద్దకథలూ చదువుకుంటే, సంఘం అంటే అతని కంఠ నిర్లక్ష్యభావం లేదనీ, మానవతీవనంయొక్క అర్థం శరీరభోగాలతో ఆగిపోలేదన్న విషయం మోపనా గ్రహించాడనీ కూడా తెలుస్తుంది. వెంకటచలంగారి కథలలో సంఘ నిరూపణ ఏచోటా సమంగా ఉండదు. ఆయనకథలలో శరీర భోగాలని మించిన ఆంతరంగిక జ్ఞానం ఎక్కడా కనపడదు. మనుష్యులస్వభావాలు బోధపరచుకోవడంలో మోపనాకి ఉన్న నిష్పక్షపాతిబట్టి ఆయనకి అసలేలేదు. మోపనా తన ప్రతికథామాడా కథయొక్క చమత్కార గుణాన్నే మనసులో పెట్టుకుని వ్రాసేడు కాని, సంఘాన్ని దూషించాలన్న ఉద్దేశ్యమూ, కొన్ని రకాల మనుష్యులని ఏదిఏమిచాలన్న ఉద్దేశ్యమూ అతనికి ఎన్నడూ లేవు. వెంకటచలంగారి కథలలో మోపనాకథలలో ఉండే చమత్కారగుణం లేక పోలేదు. మోపనాయొక్క మిగిలిన ముగుణాలమాత్రం ఏమీకూడా వీరిలో లేవు.

సంఘాన్ని తూలనాడి మనుష్యులని వేరొకరికంటే చెయ్యడానికి సమకట్టుకున్న కథకుడు సంఘాన్ని మించినవాడై యుండాల్సి. సంఘంలో మిగిలినవాళ్ళకంటే ఎక్కువ తెలివైనవాడై యుండాల్సి. వ్యక్తులందరినీ బోధపరచుకునేందుకు అభిలాష కాని, తెలివితేటలు కాని లేనివాడూ, సంఘాన్ని మనతో ఏమీ సంబంధం లేని ఒక తెలివితక్కువరాక్షసిగా భావించుకునే వాడూ ఇంకా చాలా విషయాలలో జ్ఞానం సంపాదినే

కాని గొప్ప కథకుడు కాలేడు. వెంకటచలంగారు అనేకవిధాల గొప్ప కథకుడు కావలసిన మనిషి. ఆయన ఊహాప్రపంచం అంత ఘోరంగా అర్థంలేనిచైతన్యంపడం ఆంధ్రదేశంయొక్క దురదృష్టం.

ఈ వ్యాసం వ్రాస్తూ వెంకటచలంగారి మునుజా లన్నీ ముందు చెప్పకపోవడం ఆయనమీద ద్వేషంకల్పకాదు. ఆయన తెలుగువాఙ్మయానికి చేసిన సహాయానికి కృతజ్ఞత లేకపోవడంవల్ల కాదు. సంఘానికి వచ్చని బోధనలు ఆయన చేస్తున్నాడని ఆయన్ని ద్వేషిస్తే ఆయన తెలివితక్కువతనంలోనే మిగిలినవాళ్ళ కూడా పడినట్టవుతుంది. ఈ లోకంలో ద్వేషంకల్ప ఏవనీ సమంగా జరగదు. ఒకవ్యక్తినికాని, ఒక సంఘాన్ని కాని బాంధవ్యాలన్న ఆక పెట్టుకున్నవాళ్ళ ప్రేమవల్ల ముందు ఆ వ్యక్తితో విక్యం అవాలి, ఆ సంఘంతో విక్యం అవాలి. సంఘంతో విక్యం అవాలనడం ఏదో అర్థంలేని పొల్లుమాట కాదు. సంఘం మంచిదై నా చెడ్డదైనా, మనం మంచివాళ్ళమైనా చెడ్డవాళ్ళమైనా ప్రతి వ్యక్తి సంఘంలో లీనమయియున్నాడు; ప్రతివ్యక్తి లోనూ సంఘం లీనమయియుంది. ఈ విషయం గ్రహించేవరకూ వ్యక్తికి సంఘానికికూడా మోక్షంలేదు. అందువల్ల చెప్పదలచుకున్న విషయం: వెంకటచలంగారి గొప్పతనం ఈ వ్యాసానికి మొదటకాకుండా అగ్గరిని వర్ణించడం ఆయనఊహలంటే కత్తువల్ల కాదు. ఏకభ కుడి విషయంలోనైనా కథకుడి ఊహలు చర్చించడం విమర్శకుడి ప్రధానకర్తవ్యం. సరియైన విమర్శనలలో ద్వేషానికి చోటు లేదు.

అదికాక మరొకసంగతికూడా చెప్పాలి. నిస్సం దేహంగా చిన్నకథలవిషయంలో తెలుగువాఙ్మయం చాలా దురవస్థలో ఉంది. వెంకటచలంగారు కథలు వ్రాస్తున్నారన్నంతమాత్రాన ఈ దురవస్థలో ఏమాత్ర మూ సూక్ష్మలేదు. రష్యాలోనూ జర్మనీలోనూ ఇటలీలోనూ ఫ్రాన్సులోనూ వ్రాయబడ్డకథలు చదువుతూ, మధ్యలో మనవా డైవటికథలైనా కొన్ని తీసి చదవబోలే, మనం ఇంకా ఎంతవెక్కిరదున్నామో మనకే బోధపడుతుంది. మనకొత్తకథకుల్ని వెదకేసుకుంటూ ప్రపంచవాఙ్మయాలలో మనకికూడా చోటు ఉండ

దుకు తెలుసువాడెప్పుడూ- తెలివైనవాడైతేనూ, చదువు
 కున్నవాడైతేనూ- సాహసించడు. ఇటువంటి పరిస్థితు
 లలో విమర్శనలు వ్రాయడంతటా ఉండలేనిసేట్ట
 యితే, కథకులయొక్క లోపాలే ముందు చెప్పవలసుం
 టుంది. అలాకాకుండా, లోకంలో ఏకథకులతోనైనా
 సమానులనిపించుకునే కథకుల మనలోకూడా ఉన్నా
 రని మనలోమనం నటించుకునేటట్టయితే అందుల్ల
 రెండుకష్టాలుంటాయి. మొదటికష్టం, మిగిలినదేశక్తులు
 మనప్రలాపాలువిని మనకథలు పరీక్షచేసేప్పుడు వాళ్ల
 చేభాతోభాసికి మనం పాత్రులం అవడం. రెండవకష్టం,
 తెలుగుదేశంలోనే ఇతరవాఙ్మయంలో పరిచయం లేని
 వాళ్లు ఇప్పుడున్న మనకథకులే గొప్పకథకులని నిశ్చ
 యించుకున్నట్టయితే మనవాఙ్మయం అభివృద్ధిచెంద
 కుండా ఉండిపోవడం. ఉన్నకథకులు గొప్పకథకులన్న
 నటన వదులుకుంటే కాని తెలుగువాఙ్మయానికి ముక్తి
 లేదు.

వెంకటచలంగారి కథలు బూతుకథలని చెప్పి
 ఎక్కువగా చదివేవాళ్లూ ఉన్నారు. బూతుకథలని
 చెప్పి ఎక్కువగా తిట్టేవాళ్లూ ఉన్నారు. చాలావరకు
 ఎక్కువగా తిట్టేవాళ్లే ఎక్కువగా చదివేవాళ్లని ఒప్పు
 కున్నా తప్పులేదు. కాని బూతుకథలన్నీ పేరు సంపా
 దించడం కాని, బూతుకథలన్నీ అనేకమంది చదువరు
 లని సంపాదించడంకాని అంతగర్వపడవలసిన విషయం
 కాదు. ఎందుకల్లనంటే, నిజానికి తెలుగుభాషలో కథ
 కుడుగా వెంకటచలంగారికి గర్వపడవలసిన గుణాలు
 మిగిలినవి కొన్ని ఉన్నాయి. ఆయన శ్రద్ధగా వ్రాసే
 నప్పుడు ఆయనవ్రాసినంతఅందంగా గ్రామ్యభాషలో
 ఎవరూ వ్రాయలేదు. గ్రామ్యభాష వాఙ్మయవీరులకి
 తగినదని నిరూపించినవారిలో వెంకటచలంగారి పేరు
 ముందు చెప్పాలి. గ్రాంథికభాష నిజంగా ఆత్మదండే
 కాలతో కూడుకున్న ఉన్నతవాఙ్మయానికి తగదని
 నిరూపించిన గ్రంథకర్తలు కిందటి ముప్పై నలభై
 సంవత్సరాలలో చాలామంది ఉన్నారు. గ్రామ్యభాష
 యొక్క సామర్థ్యం మొదట వెల్లడిచేసినది వెంకట
 చలంగారే అని చెప్పొచ్చును. 'వినోదినీ' మొదలైన
 తికలి వ్రాసేటప్పుడు వెంకటచలంగారు గ్రామ్య

భాషలో చాలాకంగారుగానూ, చాలా అందవికారం
 గానూ వ్రాస్తారు కాని, అప్పుడప్పుడు వారి భాష
 నిర్మలంగానూ, అందంగానూ ఉంటుంది. కొన్నిచోట్ల
 ఈ సంపుటిలోకూడా 'రైటర్ని పర్మిషన్ అడిగి' అనీ
 (౧౬ వ పేజీ), 'ఆ ఇల్లు ఎంతో కంఫర్టుబల్గా
 నుఖంగా ఉన్నట్టు కనపడ్డది' అనీ (౧౮ వ పేజీ),
 'హ్యూరియాసిటీ ఆఫుకోలేక' అనీ (౨౧ వ పేజీ),
 'నా క్రిస్టియన్ నీకు తెలుసుకదా?' అనీ (౩౨ వ
 పేజీ), 'పెద్దస్కూండలో వివుండు' అనీ (౪౬ వ
 పేజీ), 'మార్కుడు బ్రిడ్జీ వెనకాల అస్తమిస్తున్నాడు'
 అనీ (౫౬ వ పేజీ), 'వర్తకింద నా బుజం చక్కిలికి త
 ఘేలయింది' అనీ (౬౧ వ పేజీ) అనవసరంగా ఇంగ్లీషు
 పదాలు ప్రయోగించి భాషయొక్క అందం పోగొట్టేసు
 కాని, వారి మంచికైతే ఉదాహరణలు ఈకథలోనే
 చాలా ఉన్నాయి:

౨౯ వ పేజీలో, "కిటికీలోంచి
 బయటికియాస్తే చల్లగా అందమయిన చీకటి, చీకటి
 కంటే నల్లగా తుమ్ముచెల్లు ఉరుకున్నాయి. చీకటి
 కాంతి నీళ్లమీద కొంచెంగా ప్రతిఫలించడంవల్ల
 నీళ్లు మెరుస్తున్నాయి. అంతవానకీకూడా ఆరని
 నీలపుడీపాల్నీ మోసుకుంటో విజునురుపురుగులు
 ఆకుల్లో వుత్సవం చేసుకుంటున్నాయి. మబ్బులు
 చెయ్యాలవలె ఎగిరిపోతున్నాయి ఆకాశంమీద."

౬౯ వ పేజీలో, "పొలాలమీద చల్లనిగాలి
 వింకగా రైల్వీ యిడేమివస్తువా అని అనుమానంతో
 తాకిమాస్తోంది."

౮౭ వ పేజీలో, "ఎండలో వొడిలిన గోగు
 పూలు సాయంత్రపుకాలిలో పాజాల్నీ నింపు
 కుంటున్నాయి."

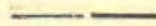
స్త్రీ పురుషులసంబంధం కథలో అంకురించి
 నప్పుడు ఆయనవర్ణనలూ, ఆయనపండిలనాశక్తి అద్భు
 తంగా ఉంటాయి. 'నేనూ నూ అవిడా మిగిలాం' అన్న
 కథలో మోడేమాప్తురుగారిభార్యని వర్ణిస్తూ, "ఆమెని
 చూడగానే పగలబోయే పచ్చని పెద్దగుమ్మడిపళ్లూ,
 నిండా దూదికూసిన మెత్తకడిల్లూ, నిండుపొడిగీడలూ

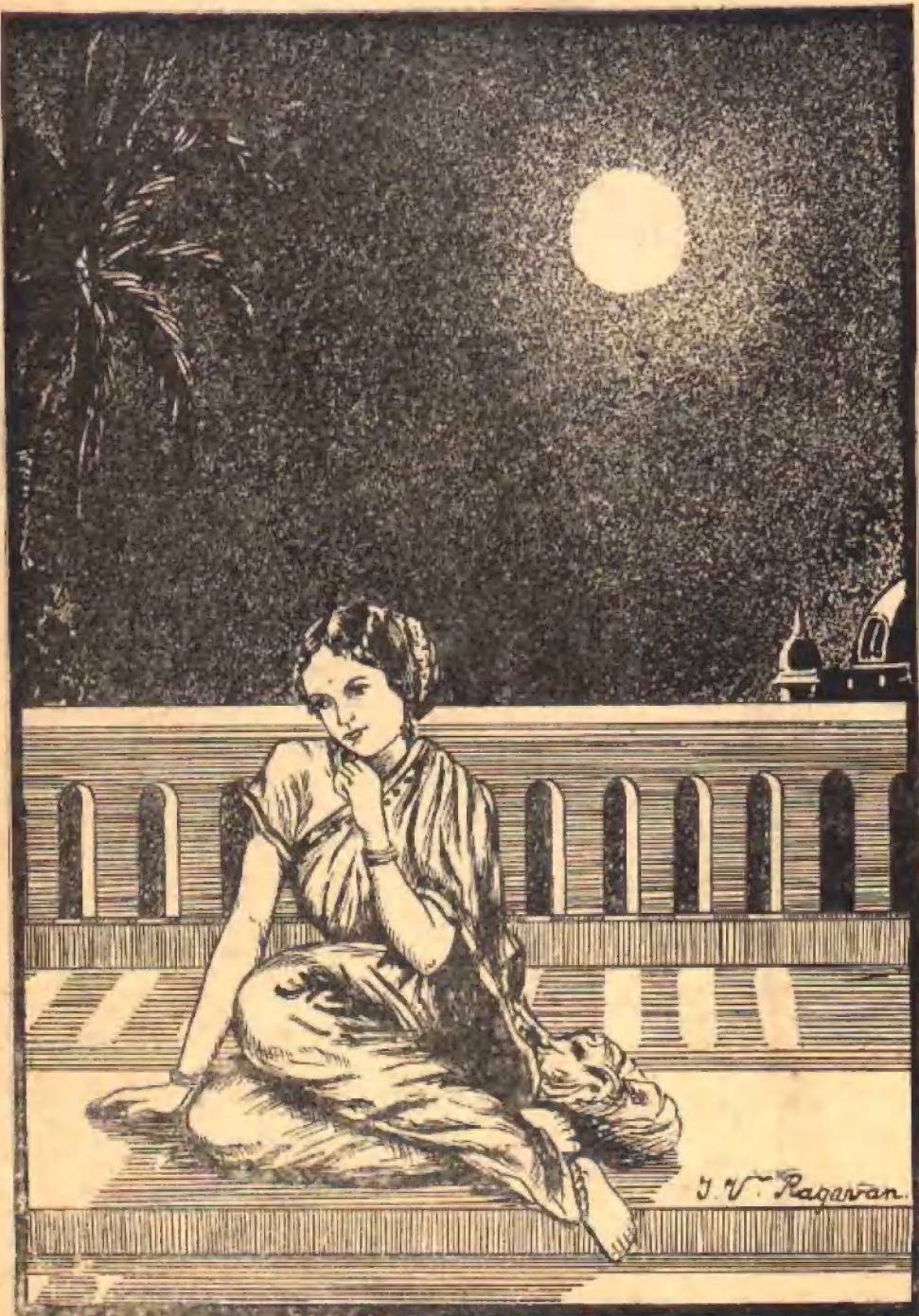
జ్ఞాపకమొస్తాయి" అన్నవర్ణన చాలా బాగుంది. ఆకథలోనే వైవర్ణ్యంపలవిన స్త్రీయొక్క చూపుల గురించి "ఆ చూపులు చివ్వాలు - పన్నాను పదిహేనేళ్లపిల్లలోనూ నవ్వుచే మేళ్లస్త్రీలోనూ వొకటే" అనడంలోనూ, 'అమృతగారి అరవదం' అన్నకథలో పవకగదిలో గుడ్డిజీరి వర్ణిస్తూ "మెల్లిగా కాటికెప్పల్ని యెత్తి మర్లా వార్చింది. పసుపుకి, నల్లంపసుడికి, పసిపిల్లవాడికి అర్థమవుతుంది ఆ చూపు" అనడంలోనూ వెంకటచలంగారు కొన్ని సంగతులు పరిశీలించడంలో ఎవరికీ తీసిపోరన్న విషయం తేటపడుతుంది 'మచ్చలు' అన్నకథలో (౯౩ వ పేజీలో) 'రాత్రంతా ఆ మేకలు మూలుగులు విన్నవార్లే ఆంధ్రా. ఒక్కరూ కదలేదు. కిటికీలూ, తలుపులూ, చెవులూ, మనసులూ బిందువుల చోయిగా పడుకున్నాయ్' అన్నవాక్యాలూ; 'భావన్నా తెలిదు' అన్నకథలో కడియం స్టేషన్లో ఉత్తర హిందూస్థాన ఫస్ట్ క్లాస్ తనూ దిగిపోయాక తన పామాన్లన్నిటితో రైలు వెళ్లిపోతూ ఉండడం వర్ణించడంలో, 'మొసలానువా, మూటలూ, నాట్రంకూ, దాంట్లో నాభార్య నాగవొత్తులూ, నా యల్. టీ. పర్వీశీ కేటూ, నా కాకినాడ ప్రియురాలి వుత్తరాలూ అన్నీ చూడంగా యెర్రదీపంమందు వన్ను చూచి భయపడ్డట్టు పరుగెత్తుకున్నాయి" అన్నవాక్యాలూ చదువుతున్నప్పుడు వెంకటచలంగారు, ఊహాకీర్తనాపం ఇవ్వడంలో, తెలుగుభాషని ఎంతవరకు లొంగతీసుకు

న్నారో, ఎంత అందంగా ప్రయోగించగలుగుతున్నారో అందరికీ తెలుస్తుంది. కానీ, ఈ అందాలన్నీ ఉన్నప్పటికీ, భాషావిషయంలో వెంకటచలంగారు ఇంకా శ్రద్ధతీసుకోవాలని చెప్పకతప్పదు. అటువంటి శ్రద్ధవారు తీసుకునేట్టయితే గ్రామ్యభాషలో వాచ్చి యాభివృద్ధికి వారు చేయ్యకలిగింపేంబు మరెవరూ చేయ్యలేరన్నమాట నిశ్చయం.

మిగిలిపోయేయాలలో—అంటే, కథ ఎలామెదలుపెట్టాలో, ఎలా అంతుచెయ్యాలో, కథ ఎప్పుడు సంభాషణరూపంగా చెప్పాలో, ఎప్పుడు మామూలుగా చెప్పాలో, ఇటువంటివిషయాలలో వారికథలలో సామాన్యంగా ఎక్కడా లోట్టు కనపడవు 'వొంటరితనం' అన్నకథయొక్క ఆఖరివాక్యాలూ, 'అవతారమా?' అన్నకథయొక్క ఆఖరివాక్యాలూ రావలసినవిధంగానే రావలసినచోటనే వచ్చాయి. మోపసాయొక్క కథలు చాలాచదవడంవల్ల వెంకటచలంగారికి ఈ విపులత అద్భుతంగా పట్టుపడింది. స్వభావ చిత్రణలోనుట్టుకు మోపసాయొక్క అద్వితీయమైన చాకచక్యత వీరికి అంతగా అలవడలేదు.

తెలుగువాఙ్మయం అభివృద్ధిచెందాలని ఆశపెట్టుకున్న ప్రతి ఆంగ్లమా వెంకటచలంగారి 'పాపం !!!' అన్న కథలసంపుటి చదివకతీరదు.

● వాసిష్ఠగణపతిముని ●

పదునాఱవ ప్రకరణము

ఘనేంద్రుని విన్నపము

ఆచార్యభవనంది రెండవకుమారుడు ఘనేంద్రుడు సగరపాలుడుగా నున్నాడని మా పాతకులకు ముందే తెలుసును. నుచంద్రుని కాలపు రాజకీయనిబంధన ననుసరించి సగరపాలుడు రాష్ట్రీయునిచేతికింద నధికారి. రాష్ట్రీయుడు సర్వరక్ష జనాధ్యక్షుడు. అతనికి మంత్రిమండలిలో నాసనము గలదు. సగరమునందు చౌర్యములు జరుగకుండ కాపాడుటయే గాక విప్లవకారులవలన ప్రజలకు భయము లేకుండ కాపాడుటయే గూడ సగరపాలుని కర్తవ్యము. అతని నెల జీతము నూలువరాలు. అతని గౌరవము శతపతికంటె నెక్కువ; సహస్రపతికంటె తక్కువ.

షరంతప సంఘచర్యలను కనిపెట్టువిషయములో ఘనేంద్రుడు చెప్పిన యుపాయములను తిరస్కరించుచు రాష్ట్రీయ వీరనందుడు వేటువధతుల నవలంబించి విఫలఁడయ్యెను. తాను సరిగా పనిచేసి సామ్రాజ్యమునకు సేవచేయవలెనని ఘనేంద్రుడిపనిలో ప్రవేశించినాడు. తనచేతికింది యుద్ధోగస్థుని మాటవినుట తనయంతస్తుకు లోపమని

వీరనందుఁ డతనిని స్వతంత్రముగా సేవనియు చేయనీయకున్నాఁడు. ఘనేంద్రుడు మొన్న కుమారభోగనాథునిదగ్గర కుమార శక్తిధరునకు విరుద్ధముగా ప్రచారము చేయనని చెప్పట భోగనాథవర్గమువారికి ఘనేంద్రునిపై మిక్కిలి క్రోధము కలిగించినది. భోగనాథవర్గములో వీరనందుడు మిక్కిలి ముఖ్యుడు. అతఁడు భోగనాథునకు మేనమామ యని యంతకుముందే సూచించి యూటిమి. అందువలన వీరనందుడు రెండు రోజులనూడి ఘనేంద్రునిపై మిక్కిలి కక్ష వహించి యతనిపనులన్నింటి కడ్డుపడుచున్నాడు. అందువలన విసిగి ఘనేంద్రుడు రాజుగారి కొక విన్నప మంపు కొనినాడు.

రాజుగారికి రహస్యముగా పంపవలసిన విన్నపములను బహిఃపురమున నుండు నోక డొక్కిలో వేయుదురు. ఆడొక్కిలోని కాగితములను తాళము తీసి, తీసుకొని సాయాహ్నము పార్థివుని విశ్రాంతిసమయమున నతని నన్నిధిలో నచిపుడు రూపచంద్రుడు చదువుట యలవాటు.

గురువారమునాడు సాయంకాలమున రూపచంద్రుడు ఘనేంద్రుని విన్నపమును చదివినవాఁడయ్యెను.

“మహారాజ పరమేశ్వరకాండీన్య సుచంద్రభట్టారకులవారి దివ్యసన్నిధికి. సేవకుఁడు నగరపాలుఁడు భారద్వాజఘనోద్రుఁడు దండ ప్రణామపురస్కరముగా సలిపినయముతో వ్రాసుకొనిన విన్నపము. నేను శ్రీవారి రక్షివర్గములో రాష్ట్రసేవకొఱకు ప్రవేశించి తిని గాని జీతముకొఱకుఁ గాదు. రక్షిజన సర్వాధికారి న న్నేపనినిగూడ స్వతంత్ర బుద్ధితో చేయనీయకున్నారు. ప్రభువువారు బాధ్యతగల పనిని నా కొప్పగించిరి. నే నా బాధ్యత నెట్లు నిర్వహించుట? పరీక్షితైవను నేను చెప్పెడు పరంతప సంఘచర్యా పరిశోధన పద్ధతిని వా రవలంబింపరు. ఆయన చూపిన మార్గముల నవలంబించి పనిచేసి మే మన్ని విధములుగా విఫలుల మైతిమి. బుద్ధి మంతఁ డెవఁడును వీరనందబాబుగారిదగ్గఱ పనిసేయఁజాలఁ డని నా స్వల్పకాలానుభవములో నేను తెలుసుకొంటిని. శ్రీవారు నా పనిలో నాకు సంపూర్ణబాధ్యత యిచ్చిన పడునైదుదివసులలో తగినంతకార్యము చేసి చూపఁగలవాఁడను. నావిన్నపము తిరస్కరింపఁబడునెడల న న్ని సేవనుండి తప్పించి వేఱు సేవలోనికి శ్రీవారు నైకొనఁబ్రార్థితులు. చిత్త గింపవలెను. విధేయుడు — భారద్వాజఘనోద్రుఁడు వ్రాలు. విజయ శ్రేష్ఠశుద్ధనవమీ గురువారము.”

సుచంద్రభట్టారకుఁడు సంతముగా విని సచివునిచేతనుండి యా విన్నపమును తీసుకొని యంతఃపురమునకు వెళ్లినవా డయ్యెను. అది తన కొమారితె రథినీ కుమారి తనను చూచుటకు వచ్చు సమయము.

పదునేడవ ప్రకరణము

కొమారితెతో మంతనము

అంతఃపురమునందు పార్థివుఁడు సాయం కాలకృత్యములు తీర్చుకొని తన యేకాంత శాలలో రథినీకుమారిని సంధించెను. కొన్నాళ్లనుండి యతనికి తన కొమారితె ముత్రిణిగా నున్నది.

మహారాజ ఘనోద్రుని విన్నపమును రథినికి చూపించెను. ఆమె చదువుకొని తండ్రిముఖము చూడనది. విన్నప మంగీకరించు ననుకూలచ్ఛాయ యామె కముఖములో కన్పట్టినది.

రథి—ఘనోద్రబాబుకు ప్రమాదకరమగు పనియేదియు కల్పింపఁగూడ దని దయగాఁబోలును మామామయ్యకు ?

సుచ—ఘనోద్రునకేకాదు, తనకుఁ గూడ నతఁడు ప్రమాదకరమగు పని కల్పించుకొనఁడు. మీ మామయ్యరక్షిదళములు పగలెల్ల దొంగలను వెతకి రాత్రి చక్కగా నిద్రవోపుచున్నవి. పగలుగూడ తూర్పులో దొంగల వానస్థల ముండిన నతఁడు తన వారిని పడఁచరకు పంపును.

రథి—నాయనా! తనలోటి మంత్రులందఱును పగలుమాత్రము పనిసేయుచుండ మా మామయ్యను రాత్రింబవళ్లు పనిసేయుమని చెప్పట యేటిన్యాయము? శ్రీవారి కంతగా నవశ్య ముండిన రాత్రి రాష్ట్రీయు నొకనిని నియమించుకొనుఁడు.

సుచ—కుమారీ! నీమాటల యర్థము నాకు తెలిసినది. వీరనందుని పనిలోనుండి తీసివేసిన మీయమ్మ కన్పడదునని వెనుకకు

తగ్గుచున్నాను. అతఁడు చేతఁగానివాఁడని యింతకుముందే తెలుసును.

రథి—నాయనా! ప్రాసాదకార్యదర్శి యను క్రొత్తయుద్యోగము నొకటి నృతంపవలెను. ప్రాసాదమునకు కావలసిన పదార్థములను కొనుట, అంతఃపురస్త్రీలకు కావలసిన భూషణములను చేయించుట, కంచుకీ వర్గమును సరియైన యాజ్ఞలో నుంచుట, ప్రాసాదోద్యానమును రక్షించుట, భవనములను మరమ్మత్తుచేయించుట, బహిఃపురము నందలి ప్రతిహారులను సరియైన యాజ్ఞలో నుంచుట మొదలగు ప్రాసాదసంబంధములగు కార్యములకు వేటువేటు ప్రత్యేకోద్యోగస్థులుండినను వారందఱిపై నధికారము చలాయించు నొకపెద్దయుద్యోగి యిప్పుడు లేఁడు. అందులకు పీఠనందమామయ్యతగియుండును రాష్ట్రీయాధికారమునకు గొప్ప సమర్థుని మఱియొకనిని నియమించుట మంచిది.

సుచ—నీవు చెప్పిన యుపాయము బాగున్నది. అట్లే చేసెదను. రాష్ట్రీయాధికారమునకు తగినవాఁడెవఁడు? నీకెవరైనఁ బొడగట్టుచున్నారా?

రథి—నాదృష్టిలో ఘనోద్రుఁడే యందులకు తగినవాఁడు. అతఁడత్యంతగౌరవీరుఁడు. సర్వోపాయవేత్త యగు ప్రజ్ఞాశాలి. అతనిని మించిన సర్వసమర్థుఁడీ యాంధ్ర సామ్రాజ్యములోనే లేడని మాతాతయ్య చెప్పుచుండును.

చొరవ చేసుకొని చెప్పిన తాను ప్రేమించిన వ్యక్తిమాట వినుట సుచంద్రుని స్వభావము. ఇప్పుడు తండ్రితత్త్వము తెలుసుకొని యాసీతినే యవలంబించినది. ఈ సీత సవలంబించియే లీలావతీదేవి మగనిని వశపఱచుకొని

యిదివఱకు సామ్రాజ్య మేలుచున్నది. ఇప్పుడు రథినీకుమారి యామెకు పోటీగా నేర్పడినది. రథిని మంత్రాంగము ననుసరించి సుచంద్రుఁడు ఘనోద్రుని రాష్ట్రీయునిగా నియమించుట కంగీకరించినవాఁడయ్యెను.

అంతట రథినీకుమారి తండ్రికి

“ధనువున దొంగల దండన నీసి

ధనమును నిలఁజెట్టు ధన్విగావలెను.”

అని కవిత్వపరీక్షలో పూర్ణ చెప్పిన ద్విపదను జ్ఞాపకపఱచినది.

సుచ—ఇంక రాజధానిలోని భోగట్ట లేమి?

రథి—సింహాసనాధికారము జ్యేష్ఠ పుత్రునిదా, పట్టమహిషీ పుత్రునిదా యను సమస్యను గుఱించియే రాజధానిలో చాలవోట్ల మాట్లాడుకొనుచున్నారు. మాతాతయ్యగా రింటికి ప్రతిదిన మందులకు సంబంధించిన వాదోపవాదములు వచ్చుచుండును.

సుచ—ఇందును గుఱించి రాజధానిలో రెండుపక్షము లేర్పడియున్నవని నాకుఁ దెలుసును. వగిరిలో నేపక్షమునకు బల మెక్కువగా నున్నది?

రథి—అధికారి వర్గములో పెద్దబాబు పక్షమునకును సామాన్యప్రజలలో చిన్న బాబు పక్షమునకును బల మెక్కువగా నున్నది.

సుచ—(సవ్వుచు) నీ యభిప్రాయమేమి?

రథి—మాస్త్రీలకు నిష్పక్షపాతముగా విమర్శించి యొకపక్షము చేరఁదగినంత విశాల హృదయ మెచ్చటనుండి వచ్చును? అది సరియో కాదో నేను నాసగర్భస్సోదరుని యొన్నత్యమును కోరుచున్నాను.

సుచ—ఇది చాలవిషమమైన సమస్యయే.

రథి—కాశ్యపప్రమతియును కాండిన్యధర్మపాలుడును గలిసి యొక విన్నపము తయారుచేసిరట. ఆ విన్నపము ప్రాయశముగా రాజధర్మానననన్నిధికి తేపో ఎల్లుండియో వచ్చును. పౌరులను కలవరపఱచుచున్న ఈ సింహాసనోత్తరాధికారి సమస్యను గుఱించి రాజధర్మాననము విచారించి నిర్ణయ మొనంగవలె నని వా రావిన్నపములో కోరిరట. ప్రమతి పెద్దబాబు పక్షమునను, ధర్మపాలుడు చిన్న బాబుపక్షమునను వాదింతురట.

సుచ—వా రవలంబించినది మంచి పద్ధతియే. మూతముప్పిడిగా నుంచిన తరువాత పిల్లలలో నన్యోన్య కలహము పుట్టి సామాజ్య మధోగతి కావలసివచ్చును. అందువలన నే నా విన్నపము గుఱించి రాజధర్మాననము విచారించునట్లుత్తరువొచ్చెదను.

రథి—అది చాల మంచిపని.

సుచ—కుమారీ! సాక్షరనారీనభలో రాజకాళి తన తండ్రిని గుఱించి చెప్పిన మాటలు నీ కేమైన సర్థమైనవా?

రథి—ఆమె చెప్పిన కగచజ బాబు నాలుగుపేరులు ధరించిన యొకవ్యక్తి. కకారుడు కంకోలభట్టాచార్యులు. గకారుడు గణదాసు. చకారుడు చక్రధరుడు. జకారుడు జటాముని. కంకోలుని కొడుకు కే. దండనాయక నత్యరఘుండని యందఱి కిని తెలిసిన విషయమే. గణదాసు పిల్లలు విమలనిర్మలలట. విమలుడే శాంతినే నత్తయ్య భర్త. నిర్మలయే రాజకాళి యను పేరుతో తిరుగుచున్నది. చక్రధరుని పిల్లలు

సుముఖయు నపరాజితయు నతో భ్యము నియు నట. ఈసంగతినంతయు నిన్న పూర్ణ నాతోఁ జెప్పినది. పూర్ణకు రాజకాళియే స్వయముగాఁ జెప్పినట.

సుచ—సుము ఖ్యపరాజితలు ఎచ్చట నున్నారో?

రథి—అపరాజిత చిదంబరమునందు తపస్సు చేసుకొనుచున్నది యనియు, సుముఖ దండకారణ్యమున నున్నది యనియు పూర్ణ చెప్పినది. అంతకంటె సధిక సమాచార మామెకు తెలియలేదో, తెలిసినను రహస్యముగా నుంచుకొనినదో నేను కనిపెట్టజాలక పోతిని.

సుచ—పూర్ణ జన్మ గుఱించి కాత్యాయనీ సులోచనులు కని పాటవేసిరని యొక వాడు పుట్టినది. అది యెంతవఱకు నత్యమో?

రథి—అది సర్వాబద్ధము. ఎవరో దుష్టులు కల్పించిన దావార్త.

సుచ—అది యబద్ధమయినను ఆపిల్ల యపవిధ గనుక నామె పరిగ్రాహ్య గాదని నేను పిల్లలనిద్దఱిని పిలిచి యాదేశించి చెప్పితిని.

రథి—అపవిధ యైన నీతాదేవిని రాముడు పెండ్లియాడలేదా?

సుచ—ప్రాచీనేతిహాస రహస్యములు మనకు తెలియవు. నీతాదేవి భూమియందయోనిజయై పుట్టెనని చెప్పెదరు. రావణునకు వేదవతియందు పుట్టినపిల్ల యని మఱి కొందఱి కథనము. అస్మదాదుల భావనకు మొదటిపక్షమే మంచిదిగా కన్పట్టుచున్నది.

రథి—పూర్ణ గూడ నయోనిజయే యని యేల మనము భావింపరాదు?

సుచ— సీత యవతారస్త్రీ గనుక నామెనుగుఱించి యేమి చెప్పినను నమ్మితిమి. అట్టిశ్రద్ధయే మనభావనకు బల మిచ్చినది.

రధి—సీత యవతారస్త్రీ యగునెడల పూర్ణగూడ నవతారస్త్రీయే యగును. ఇది వఱకు మనభరతఖండములో పూర్ణవంటి స్త్రీ లేవ్వలెనను పుట్టిరా?

సుచ— ఆసంగతిని తరువాతతరముల వారు చెప్పవలసియుండును. దాని కేమి? పూర్ణ పరిగ్రాహ్య యనియే నీ యభిప్రాయమా?

రధి— ఔను. ఇప్పుడు తొందరపడ నక్కఱలేదు. మా అన్నలలో నెవరు సింహాసనోత్తరాధికారి యగుడురో యతనికి మన మామెను మాట్లాడవచ్చును. మా అన్నల కిచ్చిన యాదేశము నిప్పుడు నాయన త్రిప్ప నక్కఱ లేదు. ఉత్తరాధికారి నమస్యను మాత్ర మతిశీఘ్రము పరిష్కరింపవలెను.

సుచ— ఒక్కదినములోపల పరిష్కరించివేసెదము.

రధి— ప్రజల సాక్ష్యము లేనియో తీసుకొనవలెనట.

సుచ— ఇది కేవల న్యాయసమస్య. దీనిలో ప్రజల సాక్ష్య మవసరము లేదు. వ్యక్తుల గుణతారతమ్యమును బట్టి ఈసమస్య తేల్చవలసినది గాదు. ఆచర్యకే యవతాళమియను.

ర—గారినిర్ణయము రధిని కిష్టముగానే యుండెను. పెద్దమనుష్యుల మని పేరు చెప్పుకొనువారిలో భోగనాథ పక్షమునకే బల మెక్కువ యున్నది. వారు లీలావతీదేవి యనుగ్రహమువలన మంచిస్థితికి వచ్చిన

వారు. వారు సమయమునం దామెకు ద్రోహము నేయరు. సాధారణప్రజలలో శక్తికై నరుని పక్షబల మెక్కువగానున్నను వారిలోనుండి సాక్ష్యమునకు పిలువఁడగినంత యోగ్యత గలవాగు తక్కువగానుదురు. అందువలన రధినివిచారణ శీఘ్రము ముగింపవలె నని ముందు పీఠికవేసినది. అసంతరము తాను చెప్పఁజొవు విషయమును రాజుగారే స్వయముగా నిర్ణయించిరి.

రధి—అదియే బాగున్నది.

పదునెనిమిదియవ ప్రకరణము

“మనకాలవాఘంకు మంజులకొడుకు”

సుచ—పిల్లా! ఒకసంగతి గుఱించి పూర్ణ నీ కేమైనం జెప్పినదా?

రధి—ఏసంగతిగుఱించి?

సుచ—రాజకాళి పెండ్లినిగుఱించి.

రధి—దానినిగుఱించి పూర్ణ చెప్పనక్కఱలేదు. ఆమెయే స్వయముగా సాక్షర నారీసభలో మహారాజే తనధర్తయని స్పష్టముగా వక్కాణించినది: “నా రాజు నరహాలి నాచిన్నిమగఁడు.” అని. ఏదియో సంబంధము లేనిదియే యట్లు చెప్పఁగలదా?

సుచ—అది భావనామాత్రమేమో?

రధి—నాకు భావనామాత్రముగా తోచలేదు. నాయనా! జ్ఞాపకము నరిగా తెచ్చుకొనుఁడు. ఇట్టిస్త్రీని మీ రెప్పుడైన సంధించితిరా?

సుచ—లేదు పిల్లా! ఇట్టి స్త్రీని నేను సంధించినట్లు నాకు జ్ఞాపకము లేదు.

రధి—మాతల్లు లిద్దఱును తప్ప వేఱు కన్య నెవతెచుగూడ మీరు పెండ్లియాడి యుండలేదా?

సుచ—నీ కిట్టి సంశయ మేల కలుగ వలెను?

రథి—మీరు ప్రతి మం శవారము రాత్రి యెచ్చటికో యొంటరిగా వెళ్లుదును. అది నేను కనిపెట్టితిని. అందువలన నాకు సంశయము కలిగినది.

సుచ—(పిల్లను దగ్గఱకు తీసుకొని కట్టుకొని) పిల్లా! నీ శోధనకు సంతోషించితిని. నాకు మఱియొకభార్య యుండుట నిజమే. అది మానవురాలు గాదు. అది యొక యక్షిణి. దానిచేరు మంజుల.

రథిని యాశ్చర్యపడినది. ఆయక్షిణి కాల నాథునితల్లి యేమో యని యామెకు స్ఫురించినది. ఆమె గతదినమునందు రాజకాళి కాలనాథుని యింటిదగ్గఱ పాడిన పాటల గుఱించి తనసఖ పద్మాక్షిద్వారా తెలుసుకొనియుండెను. ఇప్పుడు రథిని యా కథను తండ్రికి తెలియజేసెను.

సుచ—ఎవ రాపాటలు వినిన నీవఖి?

రథి—వీరభద్రావధానిగారి పద్మాక్షి. అక్షోభ్యముని యనుగ్రహమువలన నామె శ్రుతధరత్యక్తిని సంపాదించెను. ఆమె రాజకాళమ్మ పాడినపాటలు విని జ్ఞాపకముంచుకొని నాకు చెప్పినది. వీరభద్రావధానిగారి యిల్లు కాలనాథునియింటి కెదురుగా నున్నది. అందువలన నాపిల్ల తమ యరుగుమీఁద నిలిచియుండియే వినినది.

సుచ—ఆపాట లెవ్వి?

రథి—(పద్మాక్షివలన వినినపాటలను తండ్రిదగ్గఱ చదువును.)

“పంచకులగువారి వచనము వినక
మెదినవారికిఁ బిండము పెట్టు
ఇలఁ బ్రాణములతోడ నిటునటు తిరుగ
నిలిపిన భునుచేరు నిలఁబెట్టు వలయు
శునకి నక్కనుగూడి కనునె సింగమును
పెనుసర్పమున కెట్లు పెదజోగి పుట్టు.
కుక్క కుక్కనుగూడి కులముచేరెనుర
నక్క నక్కను గూడి నాడులో వెలసె.
పుట్టకుఁ బుట్టునా పురుహూతుధనువు
గుట్టకుఁ బుట్టునా కోక బంధవుఁడు.
మాయలమల్లి యో మహిలామత్తల్లి
కాయంబులోనుండి కదలి వచ్చితివి.
కయ్యాలభామయో దయ్యాలరాణి
యుయ్యాలలోనుండి యూడి వచ్చితివి.
భువఁ దిరుగాడెడు భూతాలసాని
చవిగలయెడినుండి జాతివచ్చితివి.
ఉపమ గానఁగరాని యుద్ధతనారి
విపులవక్షోవాటి విడిచివచ్చితివి.
పాఱవేసినతల్లి ఫల మెట్లు తినును?
పాఱుని రక్షను బాలింపుమయ్య.”

సుచ—దీనిని గుఱించి చక్కగా శోధించి తెలుసుకొనవలసియున్నది.

రథి—శ్రీవారు మంజులముఖము చూచినారా?

సుచ—ఎన్నడును చూడలేదు.

రథి—ఆమెమాటల నెప్పుడైన విన్నారా?

సుచ—ఎన్నడును వినలేదు.

రథి—ఆశ్చర్యముగానున్నది.

సుచ—అతిమధుర భాషిణియు, నతి
లావణ్యపూరితయు నగు లీలావతికంటె

మానవతియు, సంధికారప్రచ్ఛన్నయు నగు మంజులయే నీతండ్రి కానందసంధాయినిగా నున్నది.

రథి—అది యక్షిణి గాదు నాయనా! యక్షిణులు తమ రూపవాక్కులను దాచుకొన నవసర మేమి?

సుచ—నుజి యెవరు? దయ్యమా?

రథి—యక్షిణి యన్నను, ఆడదయ్య మన్నను, ఆవిభూత మన్నను ఒక్కటే యని భూతవిద్యాభిజ్ఞులలో శ్రేష్ఠు లగు కంకోల భట్టాచార్యులవారు తన గణపతితంత్రములో చెప్పియుండిరి. ఆమె మానవి యనియే నా యభిప్రాయము.

సుచ— (ఆశ్చర్యముతో) మానవియా?

రథి— ఔను. (ఉద్దేశవశమున ఛందోబద్ధవాణి నాశ్రయించి)

ద్వీపద:—

భూరమావర! యాంధ్రభూమిభూషణము
మారాజకాళియే మంజులాదేవి
మీరాజ్యలక్ష్మికి మిత్రమానవతి
మారాజకాళియే మంజులాదేవి
సారంబులకు గొప్ప సంత మీకాంత
మారాజకాళియే మంజులాదేవి
వీరునిజనయిత్రి వీరునిపత్ని
మారాజకాళియే మంజులాదేవి
రాయలమనమును రంజిల్లజేయు
మాయలమల్లియా మారాజకాళి
కరమునమర్థయా కన్యూలభామ
ధర రాజకాళియే దయ్యాలరాణి
భువి దిరుగాడెను భూతాలసాని
కవిరాజ్యయేగాని ఘనయక్షి గాదు

నృపచిత్తరమణియా నీరజేక్షణయె
యుషమ గానగరాని యుద్ధతనారి
వనజప్రతాప్నుడు మనుజోత్తముండు
మనకాలనాథుండు మంజులకొడుకు.

ఛందోమృదియవ ప్రకరణము

తక్కు నొప్పుకొనుట

సుచ— (అత్యానందముతో) ఇదియే వాస్తవ మగునెడల ననేకకష్టనమస్యలు విడిపోవును.

రథి—ప్రాయశ్చముగా నిజమే.

అటుపిమ్మట నా తండ్రికూఁతుండ్ర సంభాషణము మిక్కిలి యంతరంగవిషయములతో సంబంధించి యుండెను. ఇదివఱ కెవరికిని చెప్పని కొన్నిరహస్యములను తండ్రి కూఁతురుకు చెప్పినవాఁడయ్యెను. అడుగరాని ప్రశ్నలను వేసి రథిని తండ్రిరహస్యములను లాగినది. కాలనాథుని జన్మరహస్యము తెలుసుకొన నుద్దేశమే రథినిప్రశ్నలకు కారణము. రథిని యెవరు లేని మాటకారి. సిగ్గులేని వ్యవహారి. భయములేని వాడిని. కార్యసాగనమే యామెప్రధానలక్ష్యము.

సుచ— నేను మంజులాదేవి రూప వాక్కులు కనుగొనుటకు యత్నించెదను.

రథి—నాయనా! మంజులాయక్షిణి శ్రీ వారి కెట్లు తటస్థించినది?

సుచ— జటాముని యక్షిణిసాధన విద్యను నా కుపదేశించెను. దానిని నేను జపించితిని. అనంతరము మంజులాదేవి నన్ను వరించినది. ఆమె యంధకారప్రియ యనియు, మానిని యనియు జటామునియే నాకుఁ జెప్పెను. ఆమె నా కొకరసాయన మిచ్చినది.

దానిని నేను నేవించితిని. అందువలన నే నెంత భోగలంఘించినా నైనను నాయనావనము క్షీణింపలేదు. నా కొకనాడుగూడ రోగము రాలేదు.

రథి—నాయనా! నిశ్చయముగా రాజ కాళియే మంజులదేవి. జటాముని రాజకాళి తండ్రి యని మనము తెలుసుకొనినారము. తనకూతురు శ్రీవారిని ప్రేమించుచున్నది యని యతడు కనిపెట్టి ప్రత్యక్షవివాహము కష్టసాధ్యమనియోచియో, రాజకాళికిప్రత్యక్ష సంసార మిష్టము లేనందుననో యిట్టిసంవిధానము నాశ్రయించెను. కాలనాథునితల్లి రాజ కాళి యనుటలో మనము సంశయపడ నక్కఱలేదు.

సుచ—రాజకాళియే కాలనాథుని తల్లి యగునెడల నతడు వేఱుస్త్రీప్రక్కలో కన్నట్టుటకు కారణ మేమి?

రథి—అది యొకప్రతిబంధకముగాదు. శవముప్రక్క నాయున్నత్రసిద్ధాంగన పాఱవేసి యుండవచ్చును. “పాఱవేసినతల్లి ఫల మెట్లు తినును?” అని స్పష్టముగా న మె చెప్పినది.

సుచ—ఔను.

రథి—అన్నింటికంటె పోలిక ప్రధానము. నాయనా! నా తండ్రియంగసౌష్ఠవమును కాలనాథునియందు నేను కనిపెట్టితిని. అనేకవిషయములలో నాయనకును కాలనాథునకును రూపసామ్య మున్నది.

సుచ—నిదానించి కనిపెట్టితివా?

రథి—ఔను. తాతయ్యగా రింటి కతడు మాటిమాటికి వచ్చుట యలవాటు. అప్పుడు నేను చేయునది యంతయు మీయి ద్దక్షి రూపసాదృశ్యపరీక్షయే. ఆ చనిపోయిన

స్త్రీ మీగుప్తప్రియురాలుగా నుండవచ్చునని గూడ నే ననుమానించితిని. కొనకు సులోచనుని వ్యాజ్యము వచ్చిన పిమ్మట నాయనుమానము జీర్ణించిపోయినది. కాని న్యాయస్థానములో కా॥ సు॥ యొక్క లేఖ ప్రకటితమైనపిమ్మట నది తిరిగియు తలయెత్తెను. నా తండ్రి కా॥ సు॥ ఏమో యని నేను పందేహించితి. నావలె ప్రాడ్వివాకుఁ డుగూడ సంశయించెనుగాని సంతకపుదస్తూరి పోలిక లేదని చెప్పి యాసంశయమును విడిచి వేసెను.

సుచ—తీర్పులో నాపేరుదాహరించుట నా కాశ్చర్యమే కలుగఁజేసినది.

రథి—నాయన వంజులదేవిని సంధించు ఫల మెద్ది?

సుచ—మన నగరి వెలుపల చిట్టడవిలో నుండు మహామారీదేవాలయము. సంవత్సరమున కొకసారి దానిలో పూజ జరుగును. తక్కిన యన్ని సమయములందుఁ గూడ నది వివిక్తముగానేయుండును. మందిరమున కెప్పుడును తాళము వేసియుండును గాని నాదగ్గఱ మాటుతాళ ముండుటచే సులభముగాఁ బోయి వచ్చుచుండును.

రథి — నాయన వెల్లిన పిమ్మటనే మంజుల వచ్చును గాఁబోలును?

సుచ—ఔను. ముసుగుతో వచ్చి రాఁగానే గడియ వేసుకొనును.

రథి—ఆమె యెంత పొడుగుండునో పోల్చినారా?

సుచ—రాజకాళి యంత పొడుగే యుండును.

రథి—కృతగాత్రియా? పూలగాత్రియా?

సుచ—నమగాత్రి.

రథి—ఇంకను నాయనకు తెలిసిన యంగలక్షణములు కొన్ని యుండవచ్చును.

సుచ—ఆమెకనులు మిక్కిలి విశాలములు. కనులు మధ్యపెట్టుకొనట నా కలవాటుగాన నా కానంగతి తెలిసింద. పాటలోఁ జెప్పినట్లామె వక్షోవాటి విపులమే. ఆమెకటి ప్రదేశము విశాలము. నితంబములు మిక్కిలి పెద్దలు. పాదములు మిక్కిలి చిన్నవి. ఊరువులు తిరుగఁబడిన రంభాస్తాభములే. నాభియత్యంతగంభీరము. కేశములు సాంద్రకుటిల విస్తృతము లైనను అంతగా మన్యగాములు గావు.

రథి—ఈపోలిక లన్నియు రాజకాళమ్మకు సరిపోవుచున్నవి. నాయనా! ఎన్ని సంవత్సరము లైనవి యామెను చేజిట్టి?

సుచ—నా ప్రథమరాజ్య వర్షారంభమున లీలావతిని బెండ్లియాడినది. ప్రథమరాజ్య వర్షాంతమున మంజులదేవిని చేజిట్టితిని.

రథి—అది మొదలుకొని ప్రతి మంగళవార మవిచ్చిన్నముగా శ్రీవారు మంజులదేవిని సంధించుచున్నారా?

సుచ—నా ద్వితీయరాజ్య వర్షారంభమున చారుమతి లీలావతి లిద్దఱు దేవేరులతోడను సామ్రాజ్యమునందలి సకలతీర్థములను చుట్టివచ్చితిని. ఆ ప్రయాణము నాకు సుమారు సంవత్సరము పట్టినది. నా యైదవరాజ్యవర్షములో కలింగవిజయయాత్ర తటస్థించినది. అది యాఱుమాసములు పట్టినది.

ఈ సంవత్సరమునర తప్ప నే నెవ్వడు నిల్లు కదలలేదు. నేను ప్రాసాదమున నుండునపుడు ప్రతిమంగళవార మవిచ్చిన్నముగా మంజులదేవిని సంధించుచునేయుంటిని.

రథి—శ్రీవారి ద్వితీయ రాజ్యవర్షముననే కాలనాథుని జన్మ యని న్యాయస్థాన విచారణలో జేరినది. మంజులయే కాలనాథుని తల్లి యగునెడల నామె ప్రాధగర్భిణి యైన పిమ్మట నాయన యామెతో సంధింపలే దన్నమాట. అందువలన నాయనకు మంజుల గర్భిణ్యవత్త గోచరించుట కవకాశమే చిక్కలేదు.

సుచ—అంతయు సరిగానున్నది గాని యున్నతవేష యైనను మహాప్రాజ్ఞురాలగు రాజకాళి పిల్లవానిని శవముదగ్గఱ పాఱజేసినది యనునదియే సరిపడకున్నది. అందువలన పిల్లవానికి భద్రత లేదు సరియే గదా పిల్లవాని దీప్తభావిగూడ నడ్డగింపఁబడ లేదా? అతఁడే నా కుమారుఁడని ప్రకటమగునెడల సుత్రరాధికారి సమస్య కాలనాథ శక్తిధరులకే గాని భోగనాథ శక్తిధరులకు మధ్య తటస్థింపదు గదా! సింహాసనోత్తరాధికారి కాఁడగిన కుమారుని రాజకాళి యట్లు పాడునేయునా? కొనకు రాజకాళి నిన్న కాలనాథుని సుదర్శనుని పుత్రునిగానే యుండుమని సూచించినది గాని యసలు జననీజనకులను గుఱించి చెప్పినది గాదు. అతని కసలు జననీజనకులు తెలియునెడల భర్తానన నన్నిధిలో పునర్విచారణ సలుపుటకు విన్నప మంపుకొన నవకాశముండెడిది. ఎందుల కాతల్లి కింతగోప్యము?

రథి—ఓ! ను. అంతయు సరిపోయినను ఇది యొక్కటియే యనుమాన ప్రతిబంధక

మూగమున్నది. వాయనా! నే నెంత యాలోచించినను కాలనాథబాబు మాయన్న యనియే తోచుచున్నది. (శండ్రిముఖము నిదానించి చూచి) నాయనా! నా తలకు తగని ప్రశ్న వేయుచున్నావని కోపించుకొనవలదు. చారుమతి లీలావతి మఃజాలలుతప్ప వేఱు స్త్రీ సంపర్క మేదమైనను నాయనకుఁ గాదా?

సుద—(నవ్వుచు) నా కన్నా! నీ మీఁద నాకు కోపము వచ్చునా? నీ ప్రశ్న యొక్క అంతర్ధాము నాకు తెలిసినది. వేఱు స్త్రీ సంపర్క మొకసారి తటస్థించినమాట వాస్తవమేగాని కాలనాథుని తల్లి యామె కాఁజాలదు. నేను యుచితాజాగా నుండునపు డాస్త్రీని సంధించితిని. అట్టికి మీ అమ్మను గూడ నేను బెండ్లాడియుండలేదు.

రథిని యేమియు మాట్లాడక స్వల్పరాలయ్యెను.

సుచంద్రుఁ డింకను చెప్పెచున్నాఁడు—

“రహస్యమును వెల్లడించితిని గనుక నా విషయమును స్వప్తముగా నీకు చెప్పెదను. అపిల్ల కన్యకయేగాని పరస్త్రీ గాదునుమా! ఒక్కతప్పమాత్రము చేసితిని. పెంటనే యామె సంతాపరమునకు తెచ్చుకొనినది నని మాట యిచ్చితినిగాని నాయనగారిదగ్గఱ భయముచే తీసుకొనిరా లేకపోతిని. నేను రాజ్యమునకు వచ్చిన ఏమ్మట జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొని యామెను రప్పించుటకు యత్నించితిని గాని యామె కాలధర్మము నొందెనని తెలిసినది. ఆ సంగతిని స్మరించినపుడు నా యొడలు ఝల్లుమనును. నేను నామాటప్రకారము ముందే ప్రాసాదమునకే తెచ్చుకొని యుండు నెడల నామె చనిపోయియుండదు. నిండు

ప్రవాహము గల యొకమహానదిలో ప్రమాద వశమువలన నామె మునిగి చనిపోయినది. ఆ సావకు పోగొట్టుకొనుటకే నేనుతీర్థయాత్రలు చేసితిని. ఇచ్చితిని. పెట్టితిని. తపించితిని. అను తపించితిని. ఈసంగతి నాప్రాణబుత్తుఁ డగు దండనాయక బలవర్ధనున కొక్కసకే తెలుసును. ఇప్పుడు నీకు చెప్పితిని. సహృదయములో నావిషయము రహస్యముగా నుండునుగాక.”

రథిని కనేకానుబంధప్రశ్నలు వేయుటకు తోడినవి గాని యడుగుట మర్యాద గాదని యూరుకొనినది. తనతండ్రి తానడిగినపుడు తనతప్ప నొప్పుకొని వెల్లడించినందులకు అతని బుజ్జభావమును మనస్సుచే మిక్కిలి కొనియాడినది.

ఇరువదియవ ప్రకరణము
అనావశ్యకవిఘ్నప్రయత్నము

అదినముననే సూర్య సమయమునకుఁ బిమ్మట విలాసవతి పూర్ణతో నొకగడియ మాట్లాడినది. కొనకు తాను కృతకృత్యురాలైనట్లు తలంచి వెల్లిపోయినది. వీరసింహునకు రాజాగారు తనపిల్లలతో పూర్ణను బెండ్లియాడవలదని యాదేశించిన సంగతి తెలియదు. భానుమతినంబంధప్రయత్నము విఫలమైనది యను సంగతిమాత్ర మునికి తెలిసినది. తనకుమార్త్రభ్రాతృ పూర్ణప్రక్కకు దృష్టి మఱియునేమోయని యతఁడు భయపడినాఁడు. అందులకు విఘ్నమాచరించుటకు పూర్ణబుద్ధిని భోగనాథునిపై జగుప్సగలదానినిగా చేయుటయే తగినమార్గ మని యతఁడాలోచించుకొని చూపని నిర్వర్తించుటకై తనచెల్లెలిని నియోగించెను. ఇది సందర్భము.

పూర్ణా విలాసవతుల సంవాదమును మన ప్రకృతాంశమునకు సంబంధించినంతవఱకు నీ ప్రకరణములోఁ బొందుపఱచెను.

పూర్ణ—నఖ! నిన్ను కనకపురేశ్వరుఁ డకు నిశ్చయించిరంట. నేను వినినవార్త నిజమేనా?

విలా—ఔను.

పూర్ణ—నీవు ఆంధ్రసామ్రాజ్యమునకు భావిమహారాజు వయ్యెద వని మే మందఱ మాశించుచుండ కొనకు మీ నాయన గారు సామంతురాలినిగాఁ తీసినారు. ఏ అసూయాపరుఁడు రాజసంబంధమునకు విఘ్నమాచరించెనో?

ఈశ్వర పరిహాసార్థమే పూర్ణ వేసినది. అయినను విలాసవతి కది మిక్కిలి సంతోషము కలిగించినది. ఎట్టి యువోద్ధాతముగూడ నక్కఱలేకయే తన ప్రచారము సాగించుట కాశ్రయ విలాసవతికి మిక్కిలి యుపయోగించెను.

విలా—ఎవ్వరును విఘ్నము సేయలేదు. మాలమ్మ రాజదంపతులదగ్గఱ గట్టిగా చెప్పిన నాసంబంధము వివక్షిస్తుముగా కొనసాగెడిదే. నాకే యిష్టము లేకపోయినది. ఆ కుమార్ ప్రభువు చర్యలను తెలుసుకొనిన నేగొప్పకులకన్యయు నతనిని వరింపఁజాలదు.

పూర్ణ—(తనలో) తనకు సిద్ధింప నందున నింకొంచి యీమె సమాధానపడుచున్నది. (ప్రకాశముగా) ఏమి యట్టిచర్యలు?

విలా—గౌతమ హిరణ్యనాభుని కొమారి తే కనకవల్లిని పెండ్లాడదనని యాశపెట్టి యెంగిలిచేసి యిప్పుడు తిరస్కరించెను. ఆమె యిప్పుడు నెలతప్పెననిగూడ వదంతి.

పూర్ణ— తిరస్కరించుటకు కారణమేమి?

విలా— తండ్రియాస్తిలో నగ మిప్పుడే తనకు కట్నముగా నిచ్చివేయవలెనని యితఁడు కోరెనట. తండ్రి యంగీకరింపలేదంట.

పూర్ణ— సమావేశమునకు ముందే యితఁడు కోరియుండవలసినది.

విలా— ఐశ్వర్యమదాంధులకు యుక్తాయుక్తవిచార ముండదు. ఇంక నతని చర్యలు ఏనుము. తనతల్లిగారి చేటిక రత్నాంగి నతఁడు చెడిపివేసె ననియే చెప్పవచ్చును. హేమాంగి గుఱించి ప్రయత్నించుచున్నాఁడు. ఎప్పుడు వలలో వేసుకొనునో? గుడిచేటి కోమలాంగి సంపాదించిన ధనములో నగ మికఁ డిచ్చినదే. కాత్యాయనిగారి కామసేన యితనివలలో పడిపోయినదో, తేపో ఎల్లుండో పడిపోవునో? ఇది యంతయు నిట్లుండ, కుముదాక్షినిగుఱించి రాయభారములు నలుపుచున్నాఁడు. నిన్ను గుఱించి గూడ ప్రయత్నించు నని వినికెరి.

పూర్ణ—వ్యభిచారము దోషమే కాదని మీ అన్నయ్య వాదించు వాదమువలన నతని బుద్ధి వ్యభిచారవిషయములోఁ గాని, కన్యాదూషణ విషయములోఁ గాని నిర్భయమైనది.

విలా—ఔను. అతని కీ యధివేకుఁడు తోడైనాఁడు.

విలాసవతి తన కార్యసిద్ధికొఱకు తన యన్ననుగూడ దూషించుటకు నెనుదీసినది గాదు.

పూర్ణ—నీవు భాగ్యవశమున తప్పితివి. కొన తీ పట్టాభిషేకము నభి కుముదాక్షి నెత్తి పైఁ బడు ననుకొనెదను.

విలా—నీ నెత్తిపైఁ బడునని చాలమంది యనుకొనుచున్నారు.

పూర్ణ—అది సర్వాదృష్టము. నే నెంత మాత్రము నా మహాపురుషుని బెండ్లియాడ నంగీకరింతు. అతఁడు కనకవల్లిని తిరస్కరించుట మహాపాపము.

విలా—మఱియొకసంగతి మఱచిపోతివి. కాత్యాయని శిష్యురాలగు కాంతా మణిమిత్రకూటములో నితఁ డొకఁడంట.

పూర్ణ—కులస్త్రీలదోషములను మన ముద్ఘాటించుట తగదు. నభి! నేనిట్లుంటి నని నీవు కోపించుకొనవలదు.

విలా—నా కెన్నడైన నీపై కోపము కలుగునా? నాయెట్లు దీకి నే నిట్లు చెప్పితివి. ఆ దుర్మదాంధుని చేష్టఁను కీర్తించు నావేశములో యత్తాయుక్తవిచారము గోల్పోయితి.

పూర్ణ—నాదగ్గఱ చెప్పిన సంగతులు కుముదాక్షిదగ్గఱ చెప్పకుము. ఆమె విను నెడల పెండ్లాడనోల్దు. ఆమె గొప్పచాతుర్యము గలదిగాన పెండ్లాడునెడల తప్పక మన రాజపుత్రుని బాగుఁజేయును.

విలా—నేనెన్నడు నామెతో చెప్పను.

పూర్ణ కెన్నడును భోగనాథుని బెండ్లి యాడు నుద్దేశము లేకపోయినను విలాసవతి తాను యత్నించి విఘ్నముచేసితిమని యనుకొనినది. ఆ సంతోషములో నామె తన వ్యగ్రపు వనికి చింతించినదిగాదు.

మూఁడవ భాగము

మొదటి ప్రకరణము

తత్వగూ

పూర్ణను చూచుటకు కొంచెము రాత్రి గడిచిన పిమ్మట కాలనాథుఁడు చంపావతిగా రింటికి వెల్లెను. పూర్ణ తనగదిలో కాల నాథుని సంఘించినది. వా రిద్దఱును వేర్వేరు దర్బారనములపై కూర్చుండిరి.

పూర్ణ—అన్నయ్యా! కొనకు మీరు కత్యపులలోనే స్థిరఁజువఁబడినారు. నకు మిక్కిలి సంతోష మయ్యెను.

నత్యరథుని మేనత్త (భవనంది భార్య) కూతురు ప్రమతిభార్య. అందఁవఁన నామె పుట్టకు విన్నివనన. ఆమె బావగారి కృత్రిమ పుత్రుఁడు కాలనాథుఁడని. అందువలన పూర్ణ కతఁ డెన్నవరుస. ఈ అత్యంత దూరసంబంధము వరిన కల్పించకొనుట కుఁయోగ పడినను వా రిద్దఱిమధ్య భ్రాతృభగినీభావ నును పెంపొందించినది యేదియో యొక యనిర్వాచ్యమగు సంకీర్తనసంబంధము.

కాల—చెల్లీ! రాజకళమ్మ పాడిన పాటలగుఱించి నీకు తెలిసినదా?

పూర్ణ—వీరభద్రావధానులు గారి పద్యాక్షి నాకు చెప్పింది. పాటలను విన్నాను.

కాల—విశేషణములలోనుండి యామె యుద్దేశించిన నాతల్లి యెవరో నీకు బోధ పడినదా?

పూర్ణ—ఆమెయే స్వయముగా తా నుద్దేశించిన మీఠెల్లి యని నాయభిప్రాయము. ఆమెకంటె మాయలమల్లి యెవరున్నారు? ఆమెకంటె కయ్యాలభామ యెవరు గలరు?

రాజపుత్రులలో పెద్దవాడు హక్కుదారుఁడా, పట్టాహిసీపుత్రుఁడా యను సమస్య నామయే లేవనెత్తినది. ఆమెయే దయ్యాలరాణి. ఆమెకు తెలిసినంత తాంత్రికవిద్య మఱి యెవరికిని దెలియదు. తాంత్రికవిద్యా బలముచే నామె జీవించియుండఁగానే పిశాచి యైపోయె నని నా యభిప్రాయము. పిశాచముల శక్తులన్నియు నామెయొద్దఁ గలవు. దయ్యాలరాణియే భూతాలసాని. ఆమె కంటె వద్దకనారి మఱియెవరు గలరు? అందువలన మీరు రాజకాళికుమారులే యని నేను నిశ్చయించుకొంటిని.

కాల—ఆమెయే నాతల్లి యగునెడల నాతండ్రి యెవరుగా నుండును ?

పూర్ణ—(ఉద్దేశమువలన ఛందోబద్ధ వాణి నాశ్రయించి)

“హేలాజితారాతి యిలముద్దుమగఁడు
లిమ్మనరసుఁడే కాలయ్యతండ్రి
కూలంకపకృపాఁడు జాలంబులోన
లిలమ్మనరసుఁడే కాలయ్యతండ్రి
కాలింగు నాశలోఁ దూలించినట్టి
లిలమ్మనరసుఁడే కాలయ్యతండ్రి
జాలంబు తెలియని నద్వర్తనంఁడు
లిలమ్మనరసుఁడే కాలయ్యతండ్రి
మంజులకారుఁడు మనపార్థివ్రంఁడు
కంజాక్షి మనరాజకాళికి మగఁడు
ఉన్నతనరసకు నుత్తమవిఱుఁడు
మువ్వథా : రుఁడు మనభూమిభర్త
శుద్ధవర్తనఁడు జాంధళిరాధిపుండు
సిద్ధకవిశ్వరి సేవించుమగఁడు.”

కాల—(అశ్చర్యమఁతో) ఇది సీపెట్లు కనిపెట్టితివి ?

పూర్ణ నారీపథలో రాజకాళమ్మ ప్రకటముగా సుచంద్రభట్టారికుని తనమగనిగా చెప్పినది: “నారాజు నరమాళి నాచిన్ని మగఁడు, నాకాణి లీలమ్మ నాముద్దనవతి.” అని.

కాలనాథుఁడు గంభీరముగా తలయూచెను.

పూర్ణ— సుచంద్రభట్టారికుఁడు మా మేనత్త రాజకాళియందు మిమ్ములను నృజించె ననుటలో నా కేమియు సందేహము లేదు.

కాల— రాజకాళమ్మ మీ మేనత్త యా? అది యెట్లు ?

పూర్ణ— కగచజబెలు సంతానము గఱచింది వివరించి చెప్పినది.

కాల— నే నాశ్చర్యములను వినుచున్నాను. రాజకాళమ్మ నాతల్లి యగునెడల నాపూర్ణ నాకు మేనమామకొమారితె యగును. రాజకాళమ్మయే నాతల్లి యగునెడల మహారాజు నాతండ్రి యనుట నిశ్చయము. అప్పుడు నాప్రాణస్నేహితుఁడు శక్తిధరబెలు నాకు తమ్ముఁడగును. చిత్రచర్మితురాలు రఘసికుమారి నాచెల్లె లగును. విమలబాబును, అక్షోభ్యమునియు నామేనమామలనుట మఱింత సంతోషదాయకము.

పూర్ణ—మఱియొక మేనమామ కున్నాఁడు.

కాల—ఎవరు?

పూర్ణ—(ఛందోబద్ధవాణి నాశ్రయించి)
“లోహదంఢోపమబాహుద్వయుండు

సోహ మనుచు శక్తి చూపించు మేటి
ధనురాగమంబునఁ దరుణుఁడేంద్ర

కనదుగ్రధారమూ కత్తిలో నిన్ను
మదపూర్ణబలములో మల్లికార్జునుని
గడలోను రణరంగభరుడైన నీలు
ప్రమథనాథుని లనక్కాసంబులోను
సమతలో స్పర్ధించు సాహసాంకుండు
కదనప్రచండండు కర్ణసుతుండు
పెదజోడు నీమామ భీమనాథుండు."

కా—ఇది మఱియొకయాశ్చర్యము

గడియకు ముందు రథిని సుచంద్రులు
చేసుకొనిన సంవాదార్థమే యిట్లు ప్రాయశః
ముగా పూర్ణకాలనాథుల సంవాదమునందు
ప్రతిఫలించినది.

రెండవ ప్రకరణము

ధర్మభంగిని

పూర్ణకాలనాథులిట్లు మాట్లాడుకొను
చండంగా, చంపావతి లోవలఁ బ్రవేశించినది.

"రండు, దొడ్డమ్మా! రండు." అన్నాడు
కాలనాథుండు. చంపావతి పూర్ణ కూర్పుండిన
ధర్మాననముపై కూర్పుండినది.

చంపా—నేను చెప్పినమాట మీ రి
ద్దఱును వినెదరా?

కాల—దొడ్డమ్మా! మీయక్కయ్య
గారి మల్లికార్జునబా బాకటి, నేనొకటి గాదు.
నన్నాజ్ఞాపించుటకు మీకు శక్తి గలదు.

చంపా—(పూర్ణును జూచి) నీ నేమని
యెడవు?

పూర్ణ—అమ్మా! నేను నీవు చెప్పిన
మాట యెప్పుడు వినలేదు? నా కిష్టములేని
యెడల కొంతనేపు వాదించి కొనకు తొంగిపో
వుదును.

చంపా—మీ రిద్దఱును నేను చెప్పిన
మాట వినెద రని నాకు నమ్మకము గలదు
గాని—

కాల—వికల్ప మేమియు వలదు. ఆజ్ఞా
పింపుడు.

చంపా—నాయనా! నీవు కూడరిపత్తు
ద్వారా శివదత్తసూరితీర్పు ననుసరించి కశ్య
పులలో స్థిరపఱచఁబడినావు. నేను కాశ్యపు
గోత్రసంభవురాలను గనుక మీతండ్రి నాకు
సహోదరుఁ డగును. అందువలన నీవు నాకు
మేనల్లుఁడవు. విశాల మగు నీభూమండల
ములో నీవంటివరుఁడు నా కూతురుకు దొర
కుట దుర్గుటము. మాపూర్ణ యెట్టిదో నేను
నీకు వేఱుగా చెప్ప నక్కఱలేదు. మీయిద్ద
ఱిని దంపతులనుగాఁ గూర్చవలె నని నాకీ
దినమున బుద్ధి పుట్టినది. మీ రంగీరించు
నెడల నీమానసులోనే నీవాహము జరిపించి
నేసెదను. ఏ మనియెదరు?

చంపావతినూచన యత్యంతరమనేయ
ముగానే యుండినను వారిద్దఱిని కంపింపఁ
జేసినది. ఇదివరకు కాఁనాథుండు పూర్ణద
గ్గఱ భగినిభావముతో మెలంగుచున్నాఁడు.
పూర్ణ యతనిదగ్గఱ భ్రాతృభావముతో
మెలంగుచున్నది. దాంపత్యమనఁగానే వారికి
భయము వేసినది. చంపావతిమాటను ధిక్క
రించుట వారి కంతకంటె భయప్రదము ఇట్టి
స్థితిలో వారిద్దఱు నొకక్షణము మాట్లాడక
నట్లులేరి. కొనకు పూర్ణ కాలించితముగా
నిట్లనినది:

"రెండుక్షణములు మే మాలోఁగించు
కొని బదులుచెప్పెదము."

చంపా—నా గదిలోనికి వెళ్లి యాలోచించుకొని రంకు.

చంపావతియొక్క ప్రకారము వారిద్దఱును వేలుగదికి వెళ్లిరి. అచ్చట వారు నిలుచుండియే యిట్లు మాట్లాడుకొనిరి.

పూర్ణ—అన్నయ్యా! మన మిప్పుడేమి నేయుట?

కాల—సాకేమియును తోచలేదు.

పూర్ణ—ఇదివఱకు నేనే పురుషుని గూడ భర్తృభావముతో ప్రేమించి యెఱుంగను. నాతల్లి యత్యంత స్వహేళయుఁ డగు వరుని జూపిన యానందములోఁ గూడ నాయందు శృంగార స్థాయిభావ మాన్పించలేదు. మీతో నమానులు మఱియిద్దఱు మువ్వకు వరులు కన్పట్టుచున్నను మిమ్ములను మించినవరుఁడు భూప్రపంచమునందే లేడు. శ్రేష్ఠులైన పట్టికలో నాదృష్టి మీకే అగ్రస్థాన మిచ్చుచున్నది. నిన్న మామేనల్లి పాడిన పాటలు దానికి బల మిచ్చుచున్నవి. అయినను నుల్లికార్జునునికంటె సధికముగా ప్రేమపాత్రులైన నాధ్మసోదరుని వివాహ మాడుటకు నామన స్సొల్లకున్నది. అట్లుండినను పూర్ణను శయనసఖినిగాఁ జేసుకొనుటకు మీరభిలషించునెడల సత్యంత ప్రియమిత్రులగు మీ సుఖముకొఱకును నా తల్లిమాట కొఱకును నేను లొంగిపోయెదను. నాసంగతి యేదియో కడటము లేక తెలిపితిని. నాకు దాచి మాట్లాడుటగాని, గొప్పకొఱకు మాట్లాడుటగాని తెలియదు. మీరు బాగుగా నాలోచించుకొని యొక మాట చెప్పవలెను.

ఈమాటలు చెప్పినపుడు పూర్ణముఖము గంభీరముగా నుండినను భావోద్రిక్తముగా నుండినది. ఆ భావము ధర్మవీరస్థాయియే యైనను తనమిత్రుఁడు యాచించిన సర్వత్యాగము నేయుట కది సిద్ధపడి సమయము తటస్థించిన శృంగారస్థాయికి స్థల మిచ్చుటకు సర్వవిధముల నాయత్నపడియుండెను. తాను సోదరునివలె ప్రేమింకేనవానిని వివాహ మాడఁగూడ దని ధర్మని యామెహృదయము లోనుండి విసఁబడుచుండినను పరమమిత్రుఁడగు సతఁడు యాచించిన సంతత్యాగమైనను చేయుమని ధర్మనికాడ నామెకుఁ దోడ్పడి విసఁబడుచుండెను.

పూర్ణముఖమును కాలనాథుఁడు నిర్వర్ణించి చూచినాఁడు. అది సంపూర్ణకళితో విరాజిల్లుచుండ్రమండఁమును ధిక్కించుచున్నది. అది రమణీయములలోనికెల్ల నుత్తమ మగు రమణీయము. ఆకర్షకములలోనికెల్ల శ్లాఘ్యమగు నాకర్షకము. మాదకములలోనికెల్ల శ్రేష్ఠమగు మాదకము. దర్శనీయములలోని కెల్ల ప్రథమ గణ్యమగు దర్శనీయము. సంతర్పకములలోని కెల్ల సధికమగు సంతర్పకము. అది ముద్దు పెట్టుకొనుట కొకసారి దొరకిన దేవయువకుఁడుగూడ తనను ధన్యునిగాఁ దలంచును.

కాలనాథుని యాలోకనమును సంతోషముతో పూర్ణదృష్టులు రాఁబట్టుకొనినవి. ఆపరస్పర దర్శనములో మన్మథుఁడు దగ్గఱ పడినవాఁ డయ్యెను. “వెట్టివాఁడా! ఇంక నెందుల కాలోచించెదవు? చేతికి దొరకిన మహాఫలమును విడువకుము. ఈమె లభించిన నీవు భూమియందే స్వర్గలోక సుఖమును పొందఁగలవు సుమా!” అని మదనుఁ డతని చెవిలో చెప్పుచున్న ట్లుండెను. అయినను

ధీరవరుడగు కాలనాథుడు చలించినవాడు గాండయ్యెను. సుఖముకొఱకు ధర్మమర్యాదను భగ్నమునఁబుట్ట కఠఁ దీయకొనఁడయ్యెను. అతఁడు పూర్ణుని జూచి స్పృహ ముగా నిట్లనెను :

“చెల్లీ! ధరణీయు నేను నొక గర్భము నందు పుట్టినవారము గాము. ఒకతండ్రిగూడ మమ్ములను సృజింపలేదు. అయినను పెంచిన వారిపై నాకు మాతాపితృభావము కలుగుటచే నామెయందు నాకు భగినీభావము కలిగెను. అది భావాంతరములోనుండి పుట్టిన భావము. నీయందు నాకు స్వతంత్రముగా భగినీభావము కలిగినది. దూరబంధుత్వపు వగునయే ముందు పిలుపుకు కారణమైనను ఆభావము నాయందు గొప్పగా విజృంభించినది. నా యత్నంతప్రియమిత్రుడగు మల్లికార్జునుని నన్నిధిలో నీవు నా ధర్మభగిని వని నా భావమును వెల్లడించితిని. నీవుగూడ సంగీకరించితిని. ఇట్లు మనోవాక్కులు రెండును నాకు నిన్ను చెల్లెలనుగా చేసినవి. కాయ మందులకు తగినట్లు ప్రవర్తించుచున్నది. ఈ సంగతి దొడ్డమ్మకు తెలుసును. మాణిమాలకు తెలుసును. మల్లికార్జునునకు తెలుసును. ఘనేంద్రునకు తెలుసును. అక్షోభ్యమునికి తెలుసును. ఇంక కర్ణపరంపరగా నందఱికి తెలుసునో? ఇట్లు మన సోదరీసోదరభావము బహుజనవిదితము. బహుపవిత్రము. అత్యంతస్వతంత్రము. అందువలన ధరణీకంటె నీవే నాకు దగ్గఱభగినివి. అందువలన నిప్పుడు మనకుండు భావమునే స్థిరస్థాయిగా నుంచుకొనుట నా యిష్టము. అమ్మనుమాత్రము నీవు బోధపఱచవలెను. ఆమె తీవ్రముగా నాజ్ఞాపించునెడల మనము

లొంగవలసియేవచ్చును. మన మెంతపాపము నైనఁ జేసినఁ జేయవచ్చును గాని యామె యాజ్ఞనుమాత్ర మతిక్రమింపఁగూడదు.”

“అన్నయ్యా! మీ ధైర్యమునకును, ధర్మనిష్ఠకును నేను మిక్కిలి సంతోషించితిని.”

అని చెప్పి పూర్ణ యప్పుడు కాలనాథునాల్కించికొనినది. ఆధర్మభగిని ధైర్యవంతుడగు తనసోదరునికిచ్చిన బహుమానమది.

పూర్ణయు కాలనాథుడును వివిక్తప్రదేశములలో నెన్నియోసారులు సంధించిరి. రాత్రివేళలందుఁగూడ సంధించిరి. తలుపులు వేసుకొని యొక గదిలోఁగూడ మాట్లాడుకొనిరి. ఎప్పుడును కాలనాథుడు రాగచేష్టలనుగూడ చేయలేదు. పూర్ణగూడ సతని సందులకు ప్రోత్సహింపలేదు. ఇప్పుడు కాలనాథునిభ్రాతృభావముస్థిరపడిపోయినది. అందువలన నెట్టి శంకయును లేక యామె యాలింగించుకొనెను. పూర్ణ ముఖము కాలనాథుని వక్షముపై నుంచినది. కాలనాథుఁ డొక చేతితో నామెముంగురులు సవరించుచుండెను. రెండవచేతి నామె భుజముపై నానెను. అప్పుడతఁడు తనవక్షస్సు పూర్ణ బాష్పాంబువులచే తడిసిపోయినట్లు కనిపెట్టెను.

కాల—ఇది యేమి చెల్లీ! ఏడ్చుచున్నావా? నీకు కష్టమేల కలిగినది? నిజముగా నేను పాపముకంటె నీ తాపమునకే భయపడుదును. ప్రతీభంగముకంటె నీయుత్సాహభంగమునకే భయపడుదును. మర్యాదాహానికంటె నీ హర్షహానికే భయపడుదును.

నియమచ్యుతికంటె నీ బాప్సచ్యుతికే భయపడుదును. నీదుఃఖమునకు కారణ మేదియో చెప్పుము.

పూర్ణ—(ఆలింగన బంధము విడిచి) అన్నయ్యా! నిన్ను కట్టుకొనఁగానే నాకు మా మేనత్త రాజకాళమ్మ జ్ఞాపకమునకు వచ్చినది. ఇంత గొప్పకొడుకును పాటవేసుకొని “పాటవేసినతల్లి ఫల మెట్లు తినును?” అని ఆమె విలపించిన విలాపము నాకు జ్ఞప్తికి వచ్చినది. నేను దుఃఖ మాఁపుకొనలేక పోతిని. ఆమెకంటె నెన్నియోకెట్లు తక్కువది యైన లీలావతి రాజ్యశ్వరియై వెలుంగుచున్నది. ఆమె ముష్టిదానివలె విధిలోఁ దిరుగుచున్నది. అగతికురాలు వలె నిలువ నీడ లేకయున్నది. మహారాజును చెయిపట్టి యేమి ప్రయోజనము? కొడుకునా పాటవేసుకొనినది. మగనినా లోఁబఱచుకొనలేక ఏధుల పాలైనది. గణదా సేమి తప్ప చేసెనో గాని యతని పిల్ల లిద్దఱును ఘోరకష్టముల పాలైనారు. ఈ క్షణమువఱకు వారి కష్టములు గట్టెక్కలేదు.

కాలనాథుడు పూర్ణదుఃఖమును పంచుకొని తాను గూడ బాప్సకులలోఁచనుఁడయ్యెను. శృంగారరంగముగా నుండు నని మదనుఁడు గంపెడాశ పెట్టుకొనిన ఫల మిట్లు కరుణారంగముగా మఱిసినది. కొన్ని క్షణములకుఁ బిమ్మట వారిద్దఱును చేలించలములచే కను లొత్తుకొనినారు.

మూఁడవ ప్రకరణము

శక్తిధరు వాదావము

అనంతర మిద్దఱును చంపావతిదగ్గఱకు వెళ్లిరి. ఇదివఱకు తమకుండిన అన్న చెల్లెండ

భావము గుఱించి పూర్ణ వివరముగా తల్లితో చెప్పినది. ఆ భావమును చెడనియకుండ కాపాడవలె నని తల్లిని వేడుకొనినది.

చంపావతి కేమి చెప్పటకును తోఁచలేదు. దీర్ఘముగా నాలోచించుట కందఱును కూర్చుండిరి. అప్పుడు చంపావతి యిట్లనెను :

“విశాల మగు నాంధ్రసామ్రాజ్యములో విషమసిద్ధి శిష్యులలో మహావీరులగు విప్రయువకు లైదుగురే యని యందఱికిని తెలిసిన విషయము. ఘనేంద్ర కాలనాథ మల్లికార్జున శక్తిధర ధనంజయులు వారు. వారిలో మల్లికార్జునుఁడు పూర్ణకు పెత్తల్లికొడుకు. ఘనేంద్ర శక్తిధర ధనంజయులు దుర్లభులు. మాపిల్ల యపవిత్ర యను కారణముచే వారు వెనుకఁదీయుదురు. మిగిలినవాఁడవు సీహక్కరుఁడవే. నీ వంగీకరింపనియెడల మహావీరురాలగు నాపూర్ణకు మహావీరుఁడగు భర్త దొరకుటయే దుర్లభ మగును.

కాల—ఘనేంద్ర శక్తిధరులలో నొకనిని కుదుర్చుటకు నేను ప్రయత్నించెదను. నాప్రయత్నము సఫలమగు ననియే తలంచెదను. వారిద్దఱును నాకు ప్రాణస్నేహితులు. ముందు నే నెవరిని గుఱించి ప్రయత్నింపవలెనో దొడ్డమ్మ చెప్పవలెను.

చంపా—(పూర్ణను జూచి) పిల్లా, నీ వేమనియెదవు?

పూర్ణ—అమ్మయిష్టమే.

చంపా—అట్లగునెడల ముందుగా రాజకుమారుని గుఱించి ప్రయత్నింపుము.

కాల—ఈరాత్రియే యంతవేళ కైన బదులు తెచ్చెదను.

చంపా—వెళ్లుము. నీకు జయ మగు నుగాక.

కాలనాథుడు నిష్క్రమించెను.

* * * *

ప్రాసాదముయొక్క బహిఃపురములో తన యేకాంతశాలలో శక్తిధరుడు కాల నాథునకు దర్శన మిచ్చెను. శక్తిధరుడు తండ్రిని మించిన రూపవంతుడు. రూపము నకుఁ దగిన శరీరపుష్టియు, శరీరపుష్టికిఁ దగిన బలమును, బలమునకుఁ దగిన సద్గుణములు సతనియం దొప్పారుచుండినవి అతనికి ఘనేంద్ర కాలనాథ మల్లికార్జున భీమనాథులు సమాన స్నేహితులే యైనను కాలనాథుని యం దాతనికి నమృత మెక్కువ.

కాల—భర్తృదారక! శ్రీవారి సన్నిధిలో నొక వర మడుగుటకు వచ్చితిని.

శక్తి—కొన్నిగడియల క్రిందట దండ నాయక చిత్రసేనుడు కాలధర్మ మొందె నని విన్నాను. సంప్రదాయప్రకార మొక సహస్ర పతి నా పదవిలో నియమింతురు. అప్పుడు సహస్రపతిపదవి యొకటి ఖాళీ యగును. దానినిగుఱించి మీరు కోరునెడల నే నేర్పాటు చేసెదను. ఇదివఱ కేమియు మా నాయన గారియొద్ద నెవరినిగుఱించియు చెప్పి యెఱుంగను. అందువలన నేను చెప్పిన వారు కాదనరు. మా తాతయ్య సేనాపతిగూడ నా మాట త్రోసివేయరు.

కాల—అది గాదు నే నడుగువరము. ఆ పదవికి నాకంటె ముందుగా గ్రహింపఁ దగిన మహావీరుడు మల్లికార్జునబాబు.

శక్తి—మీ చెల్లెలు ధరణిని సార్వభౌముని కోడలనుగా చేసుకొనఁ గోరెదరా? అదియును మీకు దుర్లభము గాదు.

కాల—అదియును గాదు నే నడుగు వరము.

శక్తి—మఱి యేది యావరము?

కాల—మహాకవిశ్వరియు, మహావీరురాలు నగు రాధీతరి పూర్ణకొఱకు నేను మీ హస్తమును యాచి చుచున్నాను.

శక్తి—(నిట్టార్పు విడిచి) నాయనగారు స్వయముగా నన్ను పిలిచి పూర్ణగుఱించి ప్రయత్నింపవల దని నిషేధించియున్నారు. దేవతలు కోరినను దొరకని హస్తమును నా కిప్పించుటకు మీరు సిద్ధముగా నుండినను నేను దానికి నోచుకొనలేదు. మీరు చంపా వరమృగారి కుటుంబముగుఱించి చేయు శుభ ప్రయత్నములో నే నింకొకవిధముగా మీకు సహాయపడఁగలను. పూర్ణచెల్లెలు మణిమాను వారు నా కీయ సంగీకరించునెడల నేను తప్పక యంగీకరింపఁగలను.

కాల—(సంతోషముతో) అదియే మాకుఁ జాలును. నేను వారికి తెలియఁజేసెదను. వారి యంగీకారమును తేపు భర్తృదారకులయొద్ద మనవిచేసెదను. ఒకమాతాపిల్లను చూచుకొనెదరా?

శక్తి—కవిత్వపరీక్షా దినమున నే నా పిల్లను చూచితిని. ఆమె మధురమగు కవిత్వముగూడ వింటిని. మహాయోగీశ్వరి రాజకాళిదేవి యామె నీతిని పొగడినది. “నిత్యహా మణిమాల నీతికి జయము” అని. రాజకాళిదేవి ప్రశంసాపత్రము పొందినవారికి వేలు గుణపరీక్ష యక్కఱలేదు.

శక్తిధరుడు చేసిన రాజకాళిస్తుతి కాల నాథునకు సంతోషము కలిగించినది. శక్తి ధరుని భక్తి పరీక్షించుటకు తిరిగియు నతఁ డిట్లడిగినవాఁ డయ్యెను.

“రాజకాళి యంతగొప్ప యోగీశ్వరియా?”

శక్తి — మహాయోగి అక్షోభ్యముని యామెపాదములకు మ్రొక్కుటను నేను చూచితిని. ఆమె మహాయోగీశ్వరియే కాని యెడల నామహాముని యట్లు లొంగునా? మానాయనగారియం దామె భగవద్బుద్ధిచే భర్తృభావ ముంచుకొనినందున నా కామె యందు మాతృభావము కలిగినది. సహజముగా నా కామెయందు దేవతాభావము గలదు. ఆమెమాట నాకు పరమప్రమాణము.

కాలనాథుడు సంతోషముతో రాజకుమారునియొద్ద సెలవు తీసుకొని చంపావతి యింటికి వచ్చినవాఁ డయ్యెను. చంపావతి కుటుంబస్థులు భోజనశాలలో నుండిరి. అధికమగు చనువువలన నతఁడు భోజనశాలలో చొరబడెను. చంపావతి యొకపీట వేయఁగా కాలనాథుడు కూర్చుండెను. పూర్ణా మణిమాలలు భోజనము నేయుచున్నారు. వారి మడి ముస్తాలు నిరాడంబరమగా నుండినను వారి యాకృతిసౌభాగ్యమువలన రమణీయముగా నే కన్పట్టుచుండినది. చంపావతి వడ్డించుచున్నది.

మణి—అన్నయ్యా! మీరు వెల్లిన కార్య మేమైనది?

చంపావతి మణిమాలగో కాలనాథుడు శక్తిధరునియొద్దకు పంపబడినవిషయమును చెప్పియుండెను గాన నామె యట్లడిగినది.

కాల—చల్లీ! నేను దొడ్డమ్మతో చెప్పెదను. నీతో చెప్పను.

చంపా — ఏమి జరిగినది?

కాల—రాజగారు స్వయముగా పూర్ణనుగుఱించి ప్రయత్నింపవలదని శక్తిధర బాబును నిషేధించినారట. అందువలన నతఁడు పూర్ణను బెడ్డియాడుటకు వాక్కియఁ జాలకపోయినను యాచకుఁ డగు తనమిత్రున దరించుటకు చెల్లెలు మణిమాలను తప్పక చేసుకొనదనని మాట యిచ్చివేసెను. నేను మీయందఱిపక్షమున స్వాతంత్ర్యమువహించి యతనికి మణిమాల నిచ్చుట కంగీకరించి వచ్చివేసితిని. అచ్చట మిత్రునిమాటను రాజకుమారుడు గడపినాడు. ఇచ్చట తన యన్నయ్య మాటను చెల్లెలు గడపవలసి యున్నది.

చంపా—పెద్దల యాశీర్వచనము లన్నియు నిప్పటికి ఫలించినవి. నాకు చాల సంతోష మైనది.

పూర్ణ—ఎట్లు జరిగిన మన కుటుంబమునకు మంచిదో యట్లే భగవంతుడు మనల ననుగ్రహించినాడు.

మణిమాలయొడ లంతయు చెమర్చినది. కాలనాథుఁ డీ మాటలు చెప్పునపుడు మణిమాలకంచుగిన్నెలో వేడివేడిపాలుఅన్నము వేయించుకొని బెల్లము నంచుకొనుచు తినుచున్నది. స్వేదము కలుగఁజేసినవాఁడు మన్మథుఁడేమైనను పాలువేడి కపకీర్తివచ్చినది.

కాల—మణీ, నీ వేమనియెదవు?

మణి—ఒప్పుకొనివచ్చినతరువాతయడుగుట యొందులకు?

కాల — ఒప్పుకొనక ముందడిగిన నేమిచెప్పెదవో యదియే ఇప్పుడు చెప్పము.

మణి—అప్పు డమ్మయిష్ట మని చెప్పి యుండును. ఇప్పుడుగూడ సంతియే చెప్పెదను.

కాల — అమ్మ నాకు చాల సంతోష మనెను.

మణి—అట్లగునెడల సందఱును సంతోషించుడు.

కాల—నీవు సంతోషించుచున్నావా? లేవా? అది నాద్రశ్య.

మణి—వెళ్లన్నయ్యా! నీకు హాస్య మాడుటకు కొనకు చెల్లెలు దొరకినది.

చంపా—మణి! నీ కథఁడు మేన మామకొడుకు గనుక నిన్ను హాస్యమాడుట కతని కధికార మున్నది.

నాల్గవ ప్రకరణము

అంకురాకోపణము

రాజకాళి హఠాత్తుగా లోపలఁ బ్రవేశించి—“అతఁడు నీ మణికి మేనమామ కొడు కనుట మిక్కిలిదూరము. అతఁడు నీ పిల్లలకు సాక్షాత్తుగా మేనత్తకొడుకు. చంపావతి వదినా! మీ మామగా రతనికి మాతా మహుఁడు.”

ఆ మాటలను వినఁగానే యచ్చటివా రందఱు నాశ్చర్యభరితులైరి. ఆమెకు ముందు స్వాగత మీయవలెనో, యామెమాటలకు ముందు స్వాగత మీయవలెనో యెవరికిని దోచలేదు. పూర్ణాకాలనాథులు హర్షప్ర ఫుల్లనయనములతో నొకరి నొకరు చూచు కొనిరి. తక్కినవారి కా మాటలు క్రొత్త గానే యుండినవి. చంపావతి మణిమాలలకు రాజకాళి కంకోలభట్టాచార్యునికూఁతు రని యింతకుముందే తెలిసియుండినను కాలనా

థుని జన్మను గుఱించి రాజకాళి చెప్పిన యద్భుతసంగతి వారికి క్రొత్తగా నుండినది.

చంపా—అమ్మన్నా! భోజనమైనదా?

రాజ — లేదు వదినా! ఇప్పుడు నాకు నీవు క్షీరాన్నమును వండిపెట్టవలసియున్నది. నాముద్దుమణిమాలకు పెండ్లి కుదిరినదిగదా! నాకు విందుసేయవా?

చంపా — అట్లే చేసెదను గాని కాల నాథబాబు మాపిల్లలకు సాక్షాత్తుగా మేనత్త కొడు కెట్లు? ఆ సంగతి ముందు నాకు విన విలె నని యున్నది.

రాజ—వీఁడు రాధీతర సత్యరథుని చెల్లెలికొడుకు.

పూర్ణాకాలనాథులకు తమ యనుమా నము స్థిరపడిపోయినది.

చంపా — ఇతని తల్లి శ్యామల య న్నారే.

రాజ—బేను, శ్యామలయే. నీవలె తెల్లనిది గాదు.

పూర్ణ సప్రసను.

చంపావతి వీటవేసి—“ముందు కూర్చుం డు మమ్మన్నా!”

రాజకాళి కూర్చుండినది.

చంపా—కాలనాథబాబు మా అమ్మ న్న కొడుకా?

రాజ — నిజముగా నితఁడు నీయాడ బాట్టై కొడుకే.

చంపా — ఏ మహాపురుషుఁ డితని తండ్రి?

రాజ—అడబ్బాబైదగ్గతి నట్టే ప్రశ్నలు నేయఁగూడదు. నోరు మూసుకొనుము. ఇప్పుడు మఱియొక సంధము గూడ కలిసి నది. జాగ్రత. నా కొడుకుకు నీపిల్ల యిప్పుడు నిశ్చయింపఁబడినది. నేను నీకు పోతు వియ్యపురాలను సుమా !

చంపా — శక్తిధరబాబు నీకొడుకా ?

రాజ—మహారాజు నా భర్తయైనపుడు శక్తిధరుఁడు నాకొడుకు కాఁడా ? లోకజ్ఞానము లేక ప్రశ్నించెదవేమి ?

ఇప్పటికి చంపావతి మణిమాలలుగూడ కాలనాథుఁడు సుచంద్రునకు రాజకాళి యందు పుట్టిన కుమారుఁ డని గ్రహింఁడిరి.

అనంతరము పూర్ణ స్వప్నార్థ మిట్లడిగినది : “కాండిన్యసుచంద్రభట్టారకులు కాలనాథునితండ్రియా?”

రాజ—(ఘంటోబద్ధవాణి నాశ్రయించి) ఔను.

“కాలింగు కెలిచిన కరవాలధారి
లీలమ్మతో నాడు లీలానరుండు
కాయజ మించిన కమనీయతముఁడు
మాయావిహీనుఁడౌ మహానీయతరుండు
మందారమును మించు మాన్యుఁడౌ దాత
వందారుజనులను బాలించు త్రాత.
ఆడితప్పనివాఁడు హరినామపరుఁడు
నాడును గాపాడు నాయకవరుఁడు
రాజమ్మ ప్రేమించు రాజాధిరాజు
పూజకుఁడౌ తండ్రి పురుషోత్తమునకు.”

మణి — అత్తయ్యా ! కాలనాథ బాబు శోధించి కనిపెట్టినది యంతయు నబద్ధమేనా?

కాల — నర్వాబద్ధము.

చంపా — మణిమాలకు సంబంధము కుదిరినది. పూర్ణ కింక తగినవరుని వెతక వలసియున్నది.

రాజ—కంకోల భట్టాచార్యుని మేనల్లుడు ఘనేంద్రుఁడు మనపూర్ణకు తగినవరుఁ డని నా యభిప్రాయము.

చంపా — ఆచార్య భవనంది యంగీకరింపఁడేమో ?

రాజ — రాజకాళి నేయఁదలంచు కొనిన కార్యమున కొకయెద్దు విఘ్నము నేయఁగలదా ? దాని కింత వచ్చగడ్డిమాపినఁ జాలును. అది మాదారి కడ్డు రాకుండ వెల్లి పోవును.

కాల—ఘనేంద్రబాబుదగ్గఱకు వెల్లి నేను ప్రయత్నింపవలె నని యనుకొనుచున్నాను.

రాజ—నాతలపై నాభారము విడిచి వేయవలెను. నాకు మాపూర్ణ కొంచెము సహాయము చేసినఁ జాలుచు.

పూర్ణ—నేను చేయవలసిన సహాయమేమి ?

రాజ—నీమనస్సులో నీ నా మహా పురుషుని ప్రేమించినఁ జాలును.

పూర్ణ—పెండ్లికి ముందు ప్రేమించుట యెందులకు ?

రాజ — పెండ్లాడుటకు.

పూర్ణ — పెద్దలు మీ రందఱును చెప్పితిరి గనుక నేనంగీకరించుట కభ్యంతరము లేదు గాని ముందుగానే ప్రేమించుట యెందులకో నాకు తెలియకున్నది.

రాజ—నేను గూడ పెండ్లికి ముందు పర్యవసాది భట్టారకుల కుమారుని ప్రేమించితిని. పిమ్మటనే పెండ్లిచేసుకొంటిని. పెద్దలు చెప్పినందులకుఁగ ను నీవు పెండ్లాడవలదు. నీవు ప్రేమింపఁగలవానిని జూచియే పెద్దలు చెప్పిరిగాని నిన్ను వారు బలాత్కరింపను.

మణి — అత్తయ్యను మహారాజు పెండ్లాడియుండునెడల నీస్థితి యేల పట్టినది? వట్టి కబుర్లే అత్తయ్యవి. క్రియ యంతయు లీలావతిదేవిదే. పెండ్లియే సత్యమగునెడల సత్తయ్య యంతఃపురము నేల నాక్రమింపఁ గూడదు?

రాజ—వట్టిక్రియలే లీలావతిని. ఫలిత మంతయుమీ అత్తయ్యదే. నాసనతి యాంధ్ర భూమి నా ప్రక్క నున్నది నా కుమారుని యాయుధమునకు ప్రవేశ మంతయు వణ కును.

పూర్ణ — అత్తయ్య నాంధ్రేశ్వరుఁడు పెండ్లి యాడెనా?

రాజ—జరిగినది మాకు మంత్రాలు లేని పెండ్లి. మంగళవాద్యములు లేని పెండ్లి. బ్రాహ్మణదక్షిణలు లేని పెండ్లి. ఉభయ పక్షముల బంధువులు విందులు కడువని పెండ్లి. అగ్ని లేని పెండ్లి. కొన కొన దీపమైన లేని పెండ్లి. సంప్రద్యగారిలచ్చమ్మ కొడుకు ముందుండి పెండ్లి నడిపించినాఁడు. ఒక బల్లి యాశీర్వదించి పలికినది. ఇంక నా పెండ్లి మాట యడుగకుము. నీ ప్రేమ మాట చెప్పము.

పూర్ణ — నీవు ప్రయత్నింపుము. నీవు నాకుఁ గూర్చిన భర్తను నేను ప్రేమింపఁ గలను.

రాజ—అది సరియైన మాట గాదు. నీవు ప్రేమించిన వరని నేను నీకుఁ గూర్చెదను.

పూర్ణ—అత్తయ్యా! నా నోటినుండి మాట తీయటకు నీ వేల యింతగా పట్టుపట్టితివి? నీప్రయత్నమునకు నేను ప్రతికూలురాలను గాను.

రాజ—ఆమాట చాలదు. నీవు నా ప్రయత్నమున కనుకూలురాలవుగా నుండెదవా?

పూర్ణ — ఉండెదను.

ఆ నాలుగక్షరము లుచ్చరించునపుడు పూర్ణముఖములో క్రొత్త లావణ్యతరంగము లుప్పత్తిలినవి. ఆమెమనస్సులో ధనుష్పాణి యగు ఘనేంద్రఁ డొకసారి మెఱిసినవాఁడయ్యెను. ఆ క్షణముననే యామె కన్యకావ్రతమును సమాప్తి నేయుటకు జరుగవలసిన ప్రక్రియలో మొదటిది యగు సంకురారోపణము జరిగెనని చెప్పవచ్చును. అందుల కామె మనస్సు పాలకిగా నుండెను. ఘనేంద్రుని వీరమూర్తియే యందులో నాటిన యంకురము. ఆ సవాంతురమునకు రాజకాళితన వాగమృతముచే ప్రథమదోహద మొసంగినది.

సిద్ధకృపాణుఁడు సిద్ధకార్యకుఁడు
సిద్ధగదాధరుఁడు సిద్ధతబలుఁడు
శుద్ధాంతరంగుఁడు శుద్ధచేష్టితుఁడు
శుద్ధచరితుఁడు శుద్ధభాషణుఁడు
నృరుసకు లొంగని నదృష్టాచారి
గురువుకు లొంగిన గుణవారిరాశి
అరులకు భయమిచ్చు సతిరథమూలి
నరులను నడిపించు నాయకవరుఁడు
అహోభయమునిశిష్యుఁ డవిశేయుఁ డాజి

సుక్షుత్రిముల మించు శుద్ధభూసురుడు
పరమమాహేంద్రుడు భవనందికొమకు
పురుషవరేణ్యుడు పూర్ణకుఁ దగును.

* * * *

చూపావతిగారింట రాజకాళి యారాత్రి
క్షీరాన్నము భుజించియే వెళ్లినది.

బదవ ప్రకరణము

ప్రమథనాథుని ప్రథమనివేదిక

ఇప్పటికి రెండువారముల క్రిందట ఘోరక
పుత్రుఁ డగు ప్రమథనాథ బాబు రహస్యార్థ
పరిశోధకుఁడుగా నియమింపఁబడెను. మహా
రాజరాష్ట్రీయ నగరపాలురలో నెవరికి
చెప్పఁదగిన రహస్యములను వారి కితఁడు
తాను కనిపెట్టినవాటిని చెప్పవలెను. ఇంచు
మించుగా నితఁడు నగరచారుఁడును నగర
రహస్యపరాధ పరిశోధకుఁడు గూడ నగును.
రెండుపదములలో నొక్కొక్కటి రాజుగా
రితనికి విధించిన కర్తవ్యములను సాకల్యముగా
చెప్పవు. రాజకీయములలో సంబంధించినంత
వరకే కనిపెట్టుట చారుని పని. అన్ని విధము
లగు నేరములను మాత్రమే కనిపెట్టుట రహ
స్యపరాధ పరిశోధకుని పని. నర్వాపరాధ
రహస్యములతోఁబాటు ఇతర రహస్యముల
నన్నింటినిగూడ నితఁడు కనిపెట్టవలెను.
ఇతఁడు కనిపెట్టిన నంగతులనుబట్టి యితనికి
నర్వాహువారు నెలకు నూఱుకార్హాపణములు
జీత మిత్తురు. తగిన బహుమానము దొరకు
నెడల నితఁడు సాధారణప్రజలు కోరిన రహ
స్యములనుగూడ కనిపెట్టి చెప్పట కభ్యనుజ్ఞ
గలదు.

ఇతఁడు తనపనికి తగినట్లు మిక్కిలి
గుప్తముగా నంచరించుచుండును. ఇతనిని

ప్రత్యక్షముగాచూచినవారు మిక్కిలియరుదు.
రధినీకుమారి మంత్రాంగము ననుసరించి
రాజుగా రీక్రొత్త యుద్యోగస్థుని నియమిం
చిరి. లంచగొందులగు నధికారులును, నిష్టవ
కారులును తుల్యముగా నితని నియమనము
వలన భయపడుచున్నారు. ఈ పని కితనిని
సమర్థించి చెప్పినవాఁడు దండనాయక బల
వర్ధనుఁడు

గురువారమునాఁడు రాత్రి రెండవ
యామమున ప్రమథనాథ బాబు శత్రుద్వారా
తాను కనిపెట్టిన మూఁడురహస్యములను
నగరపాల ఘనేంద్రునకు నివేదించినవాఁ
డయ్యెను. తనగదిలో నేకాకియై కూర్చుండి
ఘనేంద్రబాబు ప్రమథనాథుని నివేదికను
చదివెను. —

“నగరపాల శ్రీ భారద్వాజ ఘనేంద్ర
బాబుగారికి : విధేయుఁడు రహస్యార్థ శోధ
కుఁడు ఘోరకీ ప్రమథనాథుఁడు వినయ
పూర్వకముగా వ్రాసుకొనిన నివేదిక. నే
నుద్యోగములో ప్రవేశించిన యీ పదునైదు
దినములలో మూఁడు రహస్యవిషయములను
కనిపెట్టితిని.

౧. తాక్షక చంద్రసేనుని కీర్తిశేష
భార్య రేవతియే కాకులపుత్రి శరావతి.
ఇందువలన నాగమణి యను నామాంతరము
గల షడ్రినియే కాకులదాహిత్రి యిరావతి
యని నేఱుగాఁజెప్పనక్కఱలేదు నగధర బాబు
ధనముకొఱకు నగ యొకటి మా తండ్రిదగ్గఱ
తాకట్టు పెట్టెను. నే నా నగను పరీక్షించి
తిని. అది సాధారణస్త్రీలు గాక రాజస్త్రీలు
ధరించు బంగారు కాలుగడియముగా
నున్నది. పుష్టి గల మగవాఁడు ధరియించు

దండకడియమైనను కావచ్చును. విచారిం
 పఁగా నది రేవతి తమపురోహితపుత్రి యగు
 వసుంధరకు దాన మిచ్చిన కాలు కడియ
 ములలో నొకటి యని తెలిసది. “మావారు
 చేయించిరి గాని సువర్ణమును పాదములందు
 ధరించుట నా కిష్టములేదు.” అని చెప్పి
 రేవతి వసుంధర కిచ్చివేసెనట. వసుంధర
 తనభర్తకు తెలియకుండ నా కడియములను
 తనపెట్టెలో దాచుకొనినది. తన దారిద్ర్య
 సమయములో వాటిలో నొకటి నగధరునిచే
 నివ్వడు తాకట్టుంచబడినది. చంద్రసేనుడు
 రేవతికి బంగారుకాలుకడియములు చేయించె
 వని నేను నమ్మఁజాలకపోతిని. అని రాణి
 శ్రీకాకులపత్ని వికామారితెకు వచ్చినవి యని
 నా యనుమానము. రేవతిపుట్టిల్లని చెప్పఁ
 బడుగణపవరములో నామెపుట్టింటివారివ్వుడు
 లేరు. పూర్వముగూడ వారు గణపవరము
 నకు వచ్చి రెండు మూడు సంవత్సరములు
 కాపుర ముండిరేగాని యనాదిగ్రామవాసులు
 కారు. వారినిగూఁటించి యందఱి కథన మొక్క
 విధముగా కన్పట్టుటలేదు.

చంద్రసేన నాగేంద్రుని యిల్లు పరంతప
 సంఘమునకు కేంద్రస్థానముగా నుండు వని
 నమ్ముచున్నాను. పర్ణినిమాత్ర మేకారణము
 చేతనో నిశంభునకు నిశ్చయింపఁబడలేదని
 తెలియుచున్నది. ఆమెను మన కాలనాథ
 బాబు కిచ్చి యతనిని నాగులలోని కాకర్ణిం
 చుటకు చంద్రసేనుడు ప్రయత్నించి విఫలం
 డయ్యెను.

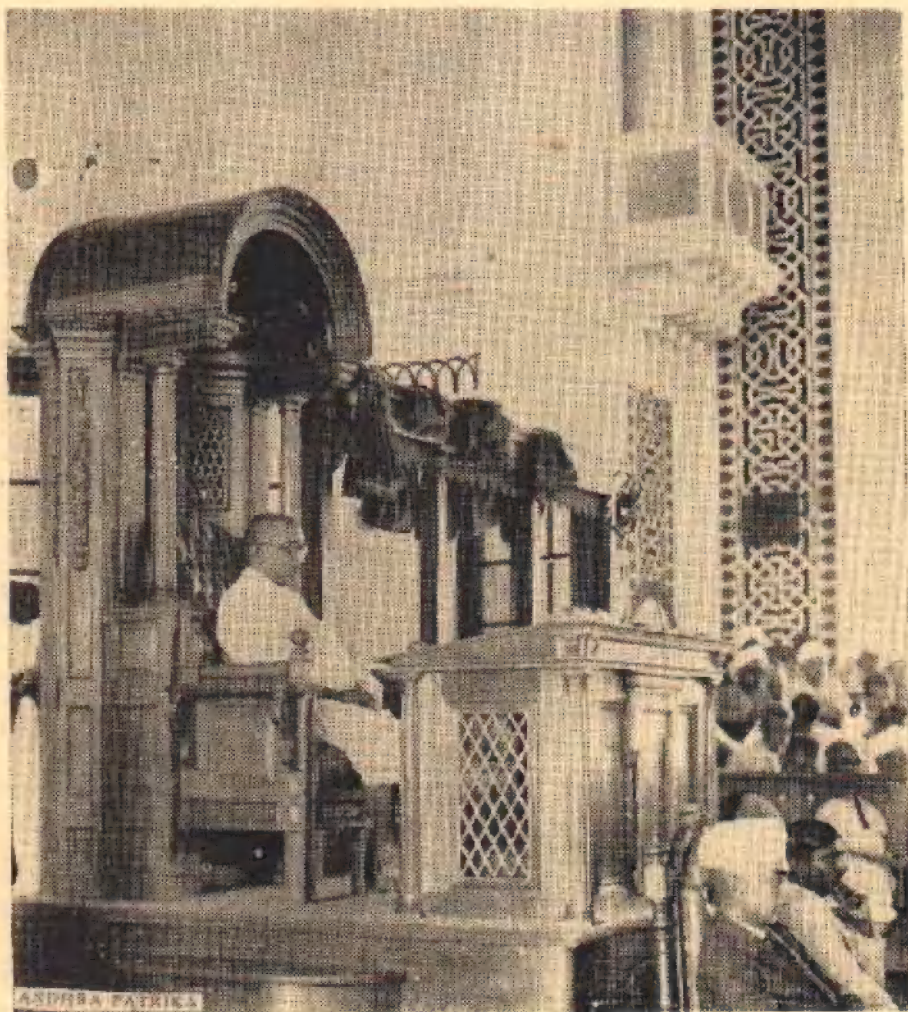
౨. ఇప్పు డాపిల్లను వారు కర్ణిసుతుఁ
 డగు భీమనాథున కిచ్చి యతనిని తమ సంఘ

ములో చేర్చుకొనుటకో, లేక యిదివఱకే చేరి
 యుండినవానిని స్థిరపఱచుటకో ప్రయత్నము
 నలుపుచున్నారు. రాజకాళమ్మ పాదిన
 కొన్ని పాటలలో నుండి భీమనాథుఁడు జటా
 మునిపుత్రుఁ డని నేను గ్రహించితిని. అతనిని
 బీజప్రాధాన్యముచే బ్రాహ్మణులలో చేర్చుట
 కవకాశ మున్న దేమో మీరు ధర్మపాల
 బాబు నడిగి తెలుసుకొనవలెను. అవకాశ
 ముండునెడల త్వరగా ప్రయత్నింపవలెను.
 ఏమి యాలవ్యము చేసినను ఆకుహారత్నము
 మన శత్రువులచేతఁ బడిపోవును. అతనిని
 నిగ్రహించుట కష్టసాధ్యము. అతఁడు సామ
 దాన భేద సాధ్యుఁడే గాని దండసాధ్యుఁడు
 గాడని నా యభిప్రాయము.

3. కేళికసులోచనుని పుత్రుఁడు దశ
 పతి నీలుఁడు ఒక్కతలప్రహారముచే భయం
 కరమగు భల్లూకమును చంపినేయుటను నేను
 చూచితిని. చిట్టడవిలో నతఁడు ధనుర్విద్యా
 వ్యాయామము నేయుచుండుటను నేను కని
 పెట్టితిని. ధనుస్సులో నీూ చేతులలోని కౌశల
 మతనిచేతుఁ లో నాకు కన్పట్టినది. సహస్ర
 పతి బలభద్రునితో నతఁ డాజ్ఞాయుక్త స్వర
 ముతో మాట్లాడుట నేను వింటిని. ఈ కార
 ణములనుబట్టి యతఁడే నిశంభు వని నే నను
 మోనించుచున్నాను. కుంజనాథుఁడు తన
 పుత్రుని పెంచుటకు సులోచనున కియ
 నోవును.

చిత్తగింపవలెను.
 ఘోరక్రిమభనాథుఁడువారు.”

నూతన జాతీయప్రభుత్వమున ఆంధ్రప్రముఖులు

౧. గౌ. శ్రీ బులుసు సాంబమూర్తిగారు : మదరాసు కాననసభాధ్యక్షులు

మంత్రి ముఖ్యులు

౧. శా. శ్రీ వి. వి. నారాయణ

౨. శా. శ్రీ పి. ప్రకాశం పంతులుగారు

౩. శా. శ్రీ పి. ప్రకాశం పంతులుగారు

తెలుగుమఱుగు:

వ్యవహారభాషా వ్యాకరణము

కీ. శే. పారసంది రామశాస్త్రి

ఈ యంగ్రభావకు ప్రభును సూలప్రకృతియగు సంస్కృతభాషయందును గ్రామ్యములు గలవు. అవి యర్థమనుబట్టియేకాని వ్యాకరణవిరోధమనుబట్టికాదు. ఎట్లనగా - “సప్తవ్యాకర్షోద్ధిగ్ధ వాంతాది గౌరవృత్తి వ్యపాక్రయం, అతిసుండిర వన్యత్ర గ్రామ్యోఽప్యం విగావాతే” అని యాంకారికలు చెప్పియున్నారు. “వ్యాకరణ విరద్యమ గ్రామ్యము. గ్రామ్యము నింద్యము, నింద్యము గ్రామ్యముగాదు” అనునది యిటీవలివారు కల్పించి కొనిన సుంకేతము. ఆ సుంకేతములో నైనను తామే నింద్యమని చెప్పిన కొన్ని గ్రామ్యములను అనింద్యములుగా నంగీకరించుటచేత వారివచనము వ్యభిచరితము, స్వవిరుద్ధమును అగుటను ప్రమాదము కావాలదు.

ఆప్యకవి చెప్పిన “చులకగా గ్రామ్యజనములు పలుకునట్టి తెనుగుమాటలు గ్రామ్యములు అనగలసియో, వర్ణలోపము నొంది కావ్యముల తొరపు పక్షల దెగజెడుచో నోప్పు పాలనొంగ” “అక్షరవిలోపమై యుండ నట్టి పలుకు గ్రామ్య మననోప్పు నదె యపభ్రంశకంబు ననగలదను వాకడ కాడ యమరు మఱియు నడుమను కకారంబు నుడువకున్న” అను గ్రామ్యలక్షణము వస్తాడు, తెస్తాడు మొదలగువానిలో నెట్లు కలుగను?

ఇందు మొదటిపద్యములో “చులకగా గ్రామ్య జనములు పలుకునట్టి” అనుటవలన వస్తాడు, తెస్తాడు మొదలగునవి గ్రామ్యజనులు పలుకునట్టివే కావు. అవి ఆప్యకవికి ముందునుండి యప్పటికిని నాగరికుల నోటను,

చాలోలలోను కానుపించుచునేయున్నవి. మఱియు వానిలో చులకతన మేమియును కానరాదు. కాబట్టి యదియేవత్తాడు, తెత్తాడు అని పలికనప్పుడు గ్రామ్యములని యప్పకవియభిప్రాయము కావచ్చును. ఇంక రెండవ పద్యములో “అక్షరవిలోపమై యుండునట్టిపలుకు” అనుటవలన వీనిలో నక్షరవిలోప మేమియును లేదు. “వాకడ” అనుచోట నాదిమాక్షరమును లోపింపజేసి “కడి” అనియు, మధ్యమాక్షరమును లోపింపజేసి “వాడ” అనియును పలికనపుడు నవి గ్రామ్యములుగా నుదాహరించుటచేత నక్షరవిలోప మనగా ఏ యర్థమును ఏకద మెన్ని యక్షరములు గలిగి చెప్పగలుగునో అన్నిటిలో నొక యక్షరమును విడిచినచో గావలసిన యర్థము సిద్ధింపదు కావున నట్టిపదములే గ్రామ్యములని దానియభిప్రాయము.

కావుననే కనియో, అనియో అనువానికి కనె, అనె అని వాగనుకాపనుడు ప్రయోగించియున్నాడు. వానిలో వర్ణలోపము లేదు. కావున వ్యాకరణకర్తలలో ప్రథమా చాత్యుడనియుంపురున్న చాగనుకాపనుని ప్రయోగములకు మొదల గ్రామ్యులను సంపాదించి గ్రామ్యములుగా నొప్పికొనుటకంటె “ప్రయోగనాద్ధి పంకవ్య దూరా దప్సర్పసం వరం” అను వ్యాయమున వానికి గ్రామ్యత్వమునే చెప్పక యప్పకవి నిర్వచనమునకే యట్టి యభిప్రాయము చెప్పట యుచితము. కానిచో నప్పకవి వచనములు సంగతములు కానేరవు. యథాశ్రుతిముగా గ్రహించినచో వస్తాడు, తెస్తాడు మొదలగువాని

గ్రామ్యులను చెప్పట యప్పుకవి! ప్రమాదము కావలయును.

మఱియు నప్పుకవి నన్నయభిజ్ఞమునకు బాధ్యులకాని మూలకర్త కాదు. నన్నయభిజ్ఞయే మూలమూలము. శిష్యులలో శిష్యులైనా లోకొకనానా దృశ్యరీతికల్ప, సంస్కారాధో నియమోచితముగా ద్వామ్యులొక యత్నప్రభంజం" అని. ఇందు నప్పుకవి పూర్వార్థమును విడిచిపెట్టి యుత్తరార్థమునకు మఱియు తాను బాధ్యులము చేసియున్నాడు. ఆ మూలమునకు పదసిద్ధి లోకవ్యవహారము వలననే చూచినవలయు ననియు, లోకవ్యవహారము అనాదృశ్యము - అనగా తత్త్వము, తద్భవములపండిది (కాస్త్రు నియంతరితము కాదు), అది నిత్యము-నన్నటికిని ఉండు నదే యనియు, నియమ మనగా కాస్త్రునియనుమా, సంస్కారార్థమనగా ప్రకృతి ప్రకృత్యాది సమావేశమును తెలుపుటకే కాని రూపమును నిష్పాదించుటకు కాదనియు, "అనియమాద్వామ్యం" అనగా నియమము గలకదమును నిశానుము తప్పి పరిశీలనో నది "అపభ్రంశం" అనగా సప్రభంశ మను గ్రామ్య మగుననియు వర్ణమగుచున్నది. ఇందువలన సేవదయులు నియమముండగా వానియనుమును తప్పి యుచ్చరింపబడునో యనియే గ్రామ్యులుగాని నియమ మేలేని కేళ్యపదములు గ్రామ్యములు కావు. నియమము తత్త్వము, తద్భవములకే కావలగుచున్నది కావున నదియే నియమమును తప్పినచో గ్రామ్యులున్నట్లు నన్నయభిజ్ఞప్రాచయము కాన బడు చున్నది.

ఇంకను "ప్రవాహినీ కేళ్యా" అని. కేళ్యము లోకవ్యవహారప్రవాహమువలననే సిద్ధించునది కాని కాస్త్రుమువలన గాదు. ఇదట నహోబలపండితీయము "కేళ్య మర్హం చ రూఢత్యా క్ష్యకంత్రిత్యాచ్చ భూయసా, లక్ష్మ నాపేక్ష్యతే తస్య సంప్రదాయోహి బోధకః" అని. "ఏ కేళ్య మూనవులకు, నా కేళ్యము భావ కేళ్య మయ్యె గరు, త్సాది జనవ్యవహారము, చే దాని పెట్టింగి కృతుల తెప్పగ నొప్పన్" అని చెప్పుచున్న యప్పుకవి నస్తాను, తెస్తాను మొదలగునది గ్రామ్యములుగా నెట్లు చెప్పెను? మఱియును "భారతీదేవి

కైకవధాపితంబు, బ్రాకృతము పంచదిగ మయ్యె బ్రాకృతంబు, కొరసేనియు మాగడి సంజ్ఞకయను, గమత బ్రెకాదికయు నపభ్రంశ ముగ."

"నామ మపభ్రంశం బని, సామాన్యముగా చలంప జన దదిభాష, భాషాభివృద్ధిభాషిత, మైమెలగుట సకల్లమును పెట్టెదెన్" అని చెప్పుచున్న యప్పుకవి అభిప్రాయ మేమియుండదు? ఇందువలన కైకవధుండు బాలకు మాదిలలో గొప్పిలొప్పి యక్షరముల విడిచి చుటకగా బలంబుట్టితే యపభ్రంశ గ్రామ్యము అనియు, కాబార్థ గ్రామ్యముల రెంటిలోను కల్పవృక్షముచేతనే యపభ్రంశ గ్రామ్యము సరస్వతి బాల్యభాషితము గావున నింద్యము గాక గ్రామ్యమే యనియునా, అట్టిబాధ్యర్థ రోపమును బట్టియైన ఆర్థగ్రామ్యమే నింద్యమని యును తెలియవలయు.

"వస్తాదా వారి యస్తాదా" అను పద్యమందు చెప్పిన గ్రామ్యుల యర్థరోపమును బట్టియే కాని శబ్ద రోపమునుబట్టి కాదు.

కావున నెట్లు చూచియు వస్తాన, తెస్తాను మొదలగు లాంకరూపములు కేళ్యగ్రీయల, గ్రామ్యములు కావు. వానికి కాస్త్రునియను ముక్కరలేదు. శిష్యరూపములుగా గ్రహించునది. నియమము కావలయు నను ఆగ్రహము గలవారి క్రిందికిని వింకొక సమాధానము. అది మండలి వ్యాకరణ కర్తలే చెప్పియున్నచో వెళ్ళిరికిని ప్రశ్నమే లేకుండున. కావున నాయాగ్రంథ మంతయును పాప భావలై విమర్శించుటకు సహృదయులు ప్రార్థితులు. అట్లుకాక గతానుగమనమునే యనుసరించి వాయుద్యమ మను నిండింబూనినవారినిన్ని ప్రార్థించి తమతమ తాతముత్రాతలు ఉదవులు మొదలగు వాయులకు గ్రామ్య క్షయ, నవార్థకీయు, వ్రాత్యకీయు సంగీరియకొనిన వారి సాహాసీక్యముకంటె వారు సాహాసీక్యము పెద్దది కాదని తలంచి యాయుద్యమమునకు బూనికొనినాదను. పెద్దల మాటలకు గ్రామ్యతానీరాకరణము, పాధుత్వ సంపాదనమును దీనికి మంగళము.

వచ్చు భాకులు...తా అనుబంధకము, 'దు' పురుష ప్రత్యయము, "వచ్చుతాడు" కాగా భాషా

కారమునకు లోపము "వన్య + తాడు". చకారమునకు పకారాదేశము "వన్య + తాడు." ద్వితీయపకారమునకు లోపము "విస్తాడు." ఇది బుట్ లకారరూపము. ఇచట "త" అనుబంధకము సంస్కృతభాషలో బుట్ లకారమందు జూచి చేసినది. సంస్కృతమును లకారములు పడింటిలోను లేచిలకారములప్పు తక్కినవి లోకములకు గలవు. లోకము దుండగా గొంతకాలమున కారూపములు గ్రంథములలో చేరినవి. ఆరూపములను చూచియే వాని కనుపూర్తియగుటకు వ్యాకరణము లేర్పడినది. అపియ్యట నీ తెలుగుభాషలో గదితారంభ మైనప్పుడు సంస్కృతభాష మర్యాదా ప్రకారమే సంస్కృతపదములకు తెనుగు ప్రత్యయములతోను, తెలుగుపదములకు సంస్కృత ప్రత్యయములతోను కొన్నికొన్నిటికి సంకరముచేసి గ్రంథములు చేసెదరు. అందు కుదాహరణములు మీద గొన్ని చూపబడియేయున్నవి.

ఈ బుట్లకారము కాలములలో ననద్యుక్తః ధవి వ్యుత్కలమున, వ్యుత్కలమున, కత్తిరి గూడె దెలియ చేయును.

బడాదిలకారము లన్నిటికిని కొన్నిచోట్ల సంకీర్ణముగాను, కొన్నిచోట్ల వ్యుప్రముగాను భారతాది గ్రంథములందు బ్రయోగములు గలవు. ముందు వానిని చూపెదను. బుట్లకారమునగూర్చి యిప్పుడు చెప్పయిన్నాను. అచ్చు, ఇచ్చు, వచ్చు మొదలగు చువర్ణాంత ధాతువులకు అస్తాడు, ఇస్తాడు, వస్తాడు, చూస్తాడు, కాస్తాడు, దాస్తాడు, చేస్తాడు, లేస్తాడు మొదలగు రూపము లగును. బ్రోయ మొదలగు కొన్నిటికి ఉకార లోపము లేక "బ్రోయతాడు" అని యును. అందు లోకమును బట్టియే రూపసిద్ధి చేసికొనవలయును.

చేయు, మోయు, కోయు మొదలగు యువర్ణాంతధాతువుల యకారమునకు పకారాదేశము రాగా చేస్తాడు, మోస్తాడు ఇత్యాదిరూపము లగును.

తిను, గను, కొను మొదలగు నువర్ణాంతధాతువులకు ఉకారలోపము, తికారమునకు బకారాదేశమును రాగా తింటాడు, వింటాడు, కొంటాడు ఇత్యాది

రూపము లగును. చక, చును మొదలగు కొన్నిటికి బకారాదేశము లేదు.

ఉండు, వండు, ముండు మొదలగు దువర్ణాంత ధాతువులకు ఉండు తిప్పు తక్కినవానికి బకారాదేశము లేదు.

ఈ రూపములకు లోకమే ప్రమాణము. వ్యాకరణములు సిద్ధరూపమున కుపపత్తి జెప్పినట్టిచే కాని రూపమును పుట్టింపవు.

బడాదిలకారముల కుదాహరణములు :

బుట్లకారమునకు—

"జేక్కెతోఁ దిరిలి కిక వినుచున్నవారె" భార ఆది. ౧ ఆ.

"రాజ్యంబు నేయుచున్నంత" ౩ ఆశ్వా. ౧౫

ఇచట వర్తమానార్థమందు చువర్ణక మెట్లు వచ్చినది? అకస్మాత్తుగా వచ్చినదా? కాదు. మఱి యెట్లునగా- నన్నయభట్టుకు "శ్రీతర్థ తూతి క్కొనో ప్రవృత్త్యాచ్చ పూర్ణమిదురసి" అను మాత్రమందు సంధివిషయములో "శ్రీతర్థ తూతిక్కొ" అనుచోట శ్రీతర్థమందు చకారమును సిద్ధపఱచి చెప్పినాడు. తాను శ్రీతర్థమందు చకారమును విధింపక దానికి కార్యమును చెప్పట సంకతమెట్లని విచారింపగా నన్నయభట్టుకు సంస్కృతవ్యాకరణము ననుసరించియే తాను వ్యాకరణమును చేసినవాడు. శ్రీతర్థ వనగా శర్మప్రత్యయార్థము. శర్మప్రత్యయము వర్తమానకాలముందు సంస్కృత వ్యాకరణములలో విధింపబడినది. వానిలోని తికారము ధాతువులకు చేర్చగా చూచుచున్నాడు, రచ్చుచున్నాడు మొదలుగాగల రూపము లగును. అతికారమునకే చకారాదేశముచేసి సంస్కరించిన రూపములు చూచుచున్నాడు, వచ్చుచున్నాడు మొ. అతికారశ్రవణము గల రూపములు తొలితెలుగున నున్నవి. తొలితెలుగునగా వ్యాకరణములకు ముందుండినది. ఆరూపము లిప్పటికిని లోకమందు గానబడుచున్నవి. గ్రంథములలో సంస్కరింపబడినవానినే వాడుకొనుచున్నార. కాని కొన్నిచోట్ల నడచుగా తొలితెలుగుపదములు గ్రంథములందు జాపకముగా గానబడుచున్నవి. ఈ చకారము

తకారమున కాదేశమున్నందుకు "శత్రువుమందు చకార" మనుటయే జ్ఞాపకము. ఇది యొకటి.

ఇటీవలి వ్యాకరణకర్తలు "వర్తమానార్థమందు చకారము" అని స్వయముగానే చకారమున్నట్లు చెప్పట వలననాను నన్నయభట్టుని వృద్ధమును పరిగా కనిపెట్టి వ్రాసినట్లు కొనరాదు. కాని వారన్న శత్రువుకయవర్తక మని వ్రాయుటచేత వారన్నను అవకున్నను అది తికారాదేశచకార మనకతప్పదు.

ఇటీవలి వైయాకరణులు "స స్సార్థి తద్ధర్మో త స్సార్థాస్సార్థవ్యర్తమానవిహితస్య" అను నన్నయ భట్టియ నూత్రిమందు వర్తమానమందు చకారము విధిం పబడవట్లు మాత్రిము తెలిపికొని చెప్పియుండును. అహోబలపండితీయనుండు "యతి క్రియాపదానాం సర్వేషాం వర్తమానకాలే స్సార్థి" అనువానినాను గూడ శ్లోక వర్తమానకాల మందుటను అట్లు చెప్పి యుండును. అది యెట్లయినను శ్లోక వ్యవర్తక మనునది తికారాదేశమేకాని వేరుకాదు.

పరోక్షాద్యతనభూతార్థమందు లిక్—
"మహాముఖులనెం జెప్పె," "జువే జయం డిట్లందు," భా. ఆ. ౧ ఆ.

ఇది ప్రథమపురుషైకవచనములు, చెప్పి అనిరి అనునవి బహువిచనములు.

అనన్యతన భవిష్యదర్థమందు లిక్—
"మీకు బంగలయివ్వును నమ్మించిలంచుకు నా న్నీదంబ వత్తు" నని. వచ్చుతాను, వస్తాడు. అనువానిక బదులు తద్ధర్మరూపము. "అభిలషేవానరు లిక్తు రభి మతములు,"

"దాని వివగవలను," "యయాతిచరితంబు వివ కలకుం జెప్పుము." స్వభావాధికలుట్ లకారమునకు బదులు తద్ధర్మరూపము. విను స్వభావము గలవాడను, అని యర్థము.

అన్యతనభవిష్యదర్థమందు లిక్—
"నవిస్తరంబుగా జెప్పెదనియు" —భా. ఆది. ౩ ఆ.

"శత్రువుమందు ప్రసన్నుండైకొరివవరంబు లిచ్చెద వేకుండనిన, భా. ఆ. ౧ ఆ.

ప్రత్యక్షంబ చూచెదము, భా. ఆ. ౧ ఆ.
"నేనరిందము నతిని నిరీక్షింపగబోయెద," "క్రితి జేకెదవ్."

ఈ యెద యంతమందు గ. వి లృద్రూపములు.
లృక్ ప్రతిరూపక తద్ధర్మము స్వభావాధికము, దు-
భా. ఆది. ౩ ఆ. "ఎలనోయెను,"

భా. ఆర. ౩ ఆ. "అరణ్యావాసము నేసెను." వర్తమానతద్ధర్మము.

"వరింపదిట్టెమాతము." (భా. ఆ. ౩ ఆ.) వ్యతి రేక తద్ధర్మము.

తెనుగున తద్ధర్మమునది కాలత్రయమునకును కర్తయొక్క శక్తివ్యభావములకును అనుగతి మగునట్లు తత్పదముచేత కాలత్రయకర్తాను హించి, ధర్మపద ముచేత కాలత్రయముయొక్కయు కర్తయొక్కయు స్వభావమును చెప్పవచ్చని తెలియుటకయే తద్ధర్మమని పేరుపెట్టెవారు. వీనిలో నతింతురు, వధియింతురు, అపాదింతురు, నత్తురు, కానింతురు, కాంచురు మొదలగు తికారశ్రేణియగుల రూపములు లిక్ లకార ప్రతి రూపకములు.

చేసెద, చూచెద, చెప్పెద, మొదలగు ఏకార శ్రేణియగులని లృక్ లకార ప్రతిరూపకములని యెఱుంగునని.

వచ్చు, చేయు, చూచు మొదలగు విశేషణ రూపములు కర్తయొక్క స్వభావమును, శక్తిని చెప్పెను. అందు కాలవివక్ష లేదు.

మీద జెప్పిన లిక్ రూపములు 'తా' అనుబంధ కముతో నన్నయభట్టుకు తన భారతమందు ప్రయో గింప లేదనియు, తన వ్యాకరణమందును లిక్ లకార మును చెప్పలే దనియును, అతని కది యనిష్టమనియును తలంపరాదు.

నన్నయభట్టుడు తన వ్యాకరణమందు "అన్తి రనుబంధక స్సార్థి ద్యుత లృదర్శో వికషికో భాతో,

వసతి రనుబంధక స్వాస్తి ద్యుతలడక్తోవివక్షితో ధాతోః" అని లృద్యధలడ్యముల నుద్దేశించి "అస్తి, వసతి" అను బంధకములను విధించి యా రూపములను తన భారతములో ప్రయోగించియున్నాడు. ఆరూపములు మీదగనుపఱచబడియున్నవి. అను "అస్తి, వసతి" అనుబంధకములు శబ్దవ్యయూపము లయ్యెను వానిని ఉర్ధ్వపరములుగా గ్రహించుటచేత "తి" గాని, "తా" గాని "స్య" గాని ప్రయోగములలో గానరాకున్నను ఆయర్థము గల రూపములు గానబడుచునేయున్నవి.

అత డర్ధపరములను గ్రహించుటచేతనే యాయా యర్థములనుబట్టి యాయాలకారములను మనము తెలిసికొనవలయును. అర్ధభేద మవలసించుట శక్యముకాదు. లుట్ లకారమును వేరుగి జెప్పకున్నను లృట్ లకారమందు "అస్తి" (కల) అనుబంధకమును విధించుట చేతనే లుట్లకారమును చెప్పినట్లే మనము తెలిసికొనవలయును. ఎట్లనగా—

కలవాదిలకారములు సంస్కృత వ్యాకరణ సంకేతములు. వాని యర్థములును అట్టివే. లుట్లకారము నకు కాలవర్ధమైనపుడు అనద్యతనభివిష్యత్తును, లృట్లకారమునకు అద్యతనభివిష్యత్తును అర్థముగాని కాలపామాన్యము గాదు అట్లే భూతమందును అద్యతనవాదద్యతనభేదము గలదు. ఇట్లుండ నన్నయ భట్టుడు అసంకేతము తెలిసినవాడే కావున "అస్తి రనుబంధక స్వాస్తి" అను మాత్రములో "యత్రి" ఏరూపమందు, "లృతరః" లృట్లకారార్థము, "వివక్షితః" వివక్షింపబడునో అచ్చట "అస్తి" కల అనుబంధకము "వివితః" విధింపబడినదని చెప్పినాడు. ఈ "కల" అనుబంధకము ధాతువులయొక్క తుమున్నంతి రూపములందే కానబడుచున్నది. "చూడన్ + కలడు" "చేయన్ + కలడు" ఇత్యాదులు. వానిలో కాలమే యర్ధమైనప్పుడు చూడన్ = చూచుటకు, చేయన్ = చేయుటకు, కలడు = యర్థముగా మన్నాడని యర్థము. ఇది "ద్రష్టుమస్తి", "కర్తుమస్తి" అను సంస్కృతవాక్యములకు సమానములు. కావున నివి అద్యతన భివిష్యత్కాలమునే చెప్పుటగాని కాలపామాన్యమును చెప్పవు.

ఇంకను "కలడు" అనునది "కలవాడు" అను వర్ధమాను చెప్పను. అప్పుడు క్లిగలవాడు, వ్యభావము గలవాడనియు వర్ధము. కాగా లృట్లకారము దానికి కలానుబంధకము దానికలన అద్యతన భివిష్యత్కాలమును సిద్ధించుటచేతనే అనద్యతన భివిష్యత్కాలము దానికి రూపాంతరమును సిద్ధించుననియే వేరుగ జెప్పలేదు. అది "తా" అనుబంధకము గల లుట్లరూపము. ఆరూపమును నన్నయభట్టుడు తడభారతమందు ప్రయోగించమి వోమము కాదు. అతని కాలకారము అనిష్టమును కాదు. లట్ లృట్ లకారములను చెప్పినవాడే అయ్యెను ఆరూపములను తద్ధర్మములోనే ప్రయోగించియున్నాడు కాని ఆరూపములలో వానిని ప్రయోగించలేదు. అట్లే యిలాట్ లకారమును గూడ సంగ్రహించి తద్ధర్మరూపములోనే ప్రయోగించియున్నాడని యెఱుంగవలయు. ఇట్లు సంగ్రహించి చెప్పట ప్రాధికాని లోపము గాదు. నన్నయభట్టుడు ప్రాధుడు కావున నట్లు ప్రయోగించినాడని తెలిసికొనవలయును.

ఆరూపమునకు కాలమును, వ్యభావమును విశేషించి చెప్పక తద్ధర్మముని చెప్పటయే యందుకు బ్లాదకము. ఆ లుట్లరూపమే తద్ధర్మములో తకార క్రవణము గలది యనియు, దకారక్రవణము గలది లృట్లరూపమనియు తెలుంగవలయు.

ఇక లుట్లకారము బహ్వర్ధములు గలది.
భా. ఆ. ౧ ఆత్వా "సర్వయాగ మతిథీయుత చేయును." వివర్ణకము.
—ఆ. ౮ ఆ. "మనోరథంబు తగులుగాక." సంభావనార్థకము.
"కారణం బమలదిరిత్ర చెప్పమయ్యె." ప్రార్థనార్థకము.
"నీవిట్లు నాకు దానివగుము." వివర్ణకము.
భా. ఆ. ౨ ఆ. "పాములు పంచత్వము చనియెడును." ఆవీరర్థకతద్ధర్మము.
"మా యీదాస్యము నాయునుపాయము నేయుండు నన్నుంబడువుం డిష్టం చేయది దానిన తెత్తు." ప్రార్థన.

భా. ఆ. ౩ ఆ. "నీకన్యాత్వంబు దూషితంబుగా దోషమందుమని తరం విద్వి." ఆశీర్వాదము.

"వానిజన్మనంబు వానికిచ్చునది." విధి. ఆశీర్వాదము.

"పనిసేయుంగాక." ఆశీర్వాదము.

"అనుభవించు కాక." ఆశీర్వాదము.

లక్ష్ ఆనంద్యతనభూతమందు.

భా. ఆ. ౧ ఆ. "ధూవాధరణమునీసితి."

"మనుష్యత్వాంశములు దించును క్రొవ్వితి."

౩ ఆ. "జనమేజయుం దీల్చినియె."

"దేవనివహించుచే బడసె."

"తపంబువకు పెద్దితి."

విధివిత్ ఆశీర్వాదము.

భా. ఆ. ౩ ఆ. "కాశంగావలయు." ప్రార్థనార్థము.

"తేరిలయు." విధివిత్ ఆశీర్వాదము.

"ఎత్తుం దెగువోయిని." సంభావనార్థము.

"విహతుండయ్యెంగావలయు." సంభావనార్థము.

"నన్ను కీచితుం జేయవలయు." ప్రార్థనార్థము.

"ప్రసాదించవలయు." ప్రార్థనార్థము.

ఆర్థివిత్ ఆశీర్వాదము.

భా. ఆది. ౨ ఆ. "యమపదనంబున కరిగెనుమని." ఆశీర్వాదము.

౩ ఆ. "ధర్మనందనం దోసరించుచుండు గావుతమఖండితమగ."

"తత్కర్మసంక్లిష్టమై పొందెనుమంచు."

"ఇంక మీకు లగ్గునన్."

భాగ. ౧ స్కం. "కృపార్థి యీవుత కవిత్వమపాత్వవటుత్వసంపదన్."

లక్ష్ పరోక్షపరోక్షాద్యత వానంద్యతన భూతము పాధారణము.

భా. ఆది. ౩ ఆ. "మహామునులకుంజెప్పె."

"తపంబువకు పెద్దితి."

"పత్వంబు బడసితి."

"కరంబుగారవంబుగా తెలిచితిమి."

లృక్ క్రియార్థ క్రియాద్యోకనమందు.

భా. ఆది. ౨ ఆ. "జరత్కారం దినపత్వం దైవం దెగును మేనుగుపాతులమగుదు మాతం దపత్వంబు వడసెనీని మార్ధ్వగతుల మగుదుము."

భా. ఆర. ౧ ఆ. "నరమతి నీయనజ్ఞుని వాడ విరోధులకల్ల తోరిత, నరభసవృత్తి నుక్కడక జంపితిమీని మహాగ్రకానవాం, తరతుల నుండ కుండ నతిదారుణ దుర్మృగసంగమ బునం, పొరయక యండగా మనకుబోలుననుందమన, నియంబుగాన్."

"ఇష్టవృత్తంబు దైవనివాసంబు గావున నితం దు కిరాతకనూపప్రచ్ఛన్నం దయ్యెనీని నొక నిర్మల పురుషుండు గావలయు."

భార. ఆ. ౩ ఆ. "ధూనుకులాదిగ గజము, లీసుర నేవించిలేని విడిమెదలగ వా, పాప క్రి బతితులగుదురు."

భా. స. ౨ ఆ. "అశ్వభాబుద్ధి తెప్పిలేని ముఖపుకులింబు క్రమ్య నీమ ప్రకంబు."

"సమబుద్ధి గలిగెనీని గాదు కాపకులంబు బుద్ధిహీను దై గర్వికుండయ్యెనీని కాపహావ్యవాచావళంబు బుభుభించు."

"ఉత్తమజ్ఞానవృద్ధు నా మండెనీని, బాంధవ య్యంబు బూజ్యండు బ్రాహ్మణుండు, క్షత్రియుండు బూజ్యండు విక్రమపవృద్ధి, సుర్వికతులతో నధికుడై యుండెనీని."

"మలయుం బల్ల లేవయ్యెనీని నీకు నేదాని నగుదు."

ఇట్లు భారతాదిగ్రంథములలో గానబడు భిన్న రూపములను అర్థభేదము ననుసరించి యాయాలకారములగా నెఱుంగునది. ఎచ్చటనైనను భేదమును పాటించక ప్రయోగించినచో నదియును సాంకర్యమే యని గ్రహించునది.

ఇక భావ్యర్థమును నుటించి:

“భావే బలర్థకోంతే సర్వేషాం క్రియాపదా
నాం స్యాత్” అని నన్నయభట్టా.

“ధాతువులకు భావార్థమందు బలర్థక మగును.”
అని తత్కవచారును.

ఇచట నీ బలర్థకము అగునమా, ఆచేశమా? దేనికి?
ఎందుకు వచ్చినది? బలర్థకమే యెందుచేతను? కొన్ని
చోట్ల బలర్థకము లేక శేవధాతువులే భావార్థము
గానబడుచున్నది.

భార. ఆది. ౧ ఆశ్వా. కాప మిచ్చువాడు.
౨ ఆశ్వా. వాణ్ణేమనంతకు. ౩ ఆ. విను
చేక్కవ్. ౪ ఆశ్వా. వారు వచ్చునంతకు. వను
చరిత్రము ౩ ఆశ్వా. దెబ్బగ నేలకైవడిక్.

ఈ భావార్థకలకారము నుటించి విచారించును.

సంస్కృతములో భావార్థమందు లేత్, త్వ
ప్రత్యయములు విధింపబడియున్నది. ప్రాజ్ఞతా,
యాభాతా, సాధుతా, ప్రాజ్ఞత్వం, యాభాత్వం,
సాధుత్వం ఇత్యాదులు. ఇందు “తా”లు ప్రాప్త్యులై
తత్పరురూపము లగుచున్నది.

అట్లే యీ తెలుగునందును కొన్ని వాడుకలందును,
విశేషణములందును, క్రియారూపములందును
నూడ “తె” గానబడుచున్నది. చిటుత, పోరిత, ఇం
పిత, కట్టాయిత, అరిత, ఇంత, కొంత, ఇచ్చుత,
వచ్చుత, కావుత మొనలగునవి.

ఈ క్రియారూపములందరిని మాత్రము ఆశీర్వాద
మందలి వ్యాకరణములు చెప్పుచున్నవి. కాని భావము
లందును ధాతువుల శీతకారము గానబడుచున్నది.
అది తొలితెలుగన నట్లే యయ్యుండును. ఆ
రూపములు లోకమం దిప్పటికిని కొందఱి వాడు
కలో నున్నవి. “నీచిక్కకువస్త, ఇప్పుడేవస్త,
నిన్నవస్త.” ఎప్పుడువచ్చుట అని యర్థము. క్రియ
లలో భూతకాలమందు “వచ్చిది, వచ్చిని,” “ఇచ్చిది,
ఇచ్చిని.” వర్తమానమందు “వస్తున్నాడు వస్తు
న్నాను, ఇస్తున్నావు ఇస్తున్నాను.” భవిష్యత్తునందు

“వస్తాడు, వస్తాను, ఇస్తాడు, ఇస్తాను” అనురూపములు
వాడుకలో గానబడుచునే యున్నవి. ఇట్లుండగా
ఆభావార్థకతకారమునకే లకార మాదేశము చేసి
సంస్కరించియుండుదు.

ఈ లకారరూపములే గ్రంథములలో బ్రాయశ
ముగా బ్రయోగించియున్నాడు. సంస్కరించిన
యీ గ్రంథముల తెలుగు నడిమి తెలుగు. ప్రాత తెలు
గులో “తె” కారమున్నందుకు జ్ఞాపకముగా కొన్ని రూప
ములు గ్రంథములందును అరుదుగా గాపించు
చున్నవి.

భార. ఉద్యో. ౨ ఆశ్వా. “చిటుతవాడును
వాడు వానికు బోడు” చిటుతవాడు-చిన్నవాడు-
బాల్యమందు.

భార. ఆది. ౫ ఆ. “సౌలయక మూనిగలం
గొట్టులకెట్టిది నీవు నీ చిటుతకాలము ద, త్వలమివ్వడను
భరింపక, తొలగుతె...”

ఇచట “చిటు” విశేషణము, దానిపైని భావార్థ
మందు “రిత” ప్రత్యయము. దీనికి “చిటు” చైక్యతము,
విశేష్యము, చిటుతశబ్దమునకు మీడికర్ణము లోపింపగా
మిగిలినరూపము, “చిటుగారి” “చిటుగూబ” అని సీతా
రామాచార్యులవారి నిఘంటువునకు దున్నది. కాని
యిచ్చట చిటు విశేషణము, చిటుత అనునది విశేష్యమే
కాని విశేషణము గాదు.

చిటుతవాడు, చిటుతకాలము అనునవి బాల్యము
వాడు, బాల్యకాలము అని తన్నురువనమాసములు గాని
విశేషణమాసములు గావు.

ఇంకను భార. ఆది. ౪ ఆశ్వా. “కొండిక
వాడు” అని. భా. ఉ. ౩ ఆ. “చేటుకాలము,” “చేటుకాల
మైక జెట్టుమాటలు” అను మొదలగువానిలో కొండిక
చేటు విశేష్యములుగాని విశేషణములు గావు. అట్లే
“చిటుత” అనునదియును విశేష్యము.

భార. ఉ. “చిటుతవారిపైన బోలడు” - అను
చోట చిటుత అనునది విశేషణముగా దోచును.
అచ్చట “చిటుతవారిని” అనుదానికి “చిటుతగలవారిని”
బాల్యమందున్న వారి పైనను - అని అర్థము.

భా. ఉ. ౨. ౭. "మహాబలకా దయార్థమనగు పరి వింటినాని" అనుచోట సమాను డగు విల్లుగల వాడు-వాడు మృగంబు యర్థము. అప్పుడును విశేష్యమే కాని విశేషణముగాను, కాగా నిలు విశేషణము, చిన్న అర్థము. దానిపై భావార్థక తల్ ప్రత్యయము కావలయును. సీతారామచార్యులుగాను వైకృత మనిరి కాని చేరివైకృతమో చెప్పలేదు. ఉపపత్తియును చెప్పలేదు. కావున నిది శేష్యము, సంకీర్ణరూపము.

"కొంత"యు నిట్టిదే కావచ్చును. భార. ఉ. ౨౭౩౩. "చెరిమియు సంభాషణయు, బరిమివివాదంబుచోపురాడియు దమయం, తలవాటితోన తరువక, కుల హీనులతోడైన గొలుగా దధిపా." ఇచట కొంత విశేషణము.

భా. ఉ. ౨. ౭. "నిల్ల వెంటకును కొంతతేరక."

భార. విరా. ౪. ౭. "కంకుడు ధర్మగురుండు-ఇంక కొంతచెట్టచేల..."

ఇందు విశేష్యములు. "కొంత"పైని తికారముచేసి యుండు.

భా. ఉ. ౨. ౭. "కొంతనవుండు సర్వకురు సంకీర్తింకలవాడుకాడె య, క్రింతహితంబు తీరుటకు లా నావమొప్పును ధర్మమాదితో, బొంతముమేలు." పొందు ధాతువు-దానిపై-త. పొందుట యర్థము.

ఇట్లే 'పంతము' కావలయు. పన్ను + తి. ఉ. కాక లోపము కాగా వైదికి. దీనిపర్యాయము పన్నిదము.

భా. ఆ. ౨. ౭. "నీకు నే దానివగును పన్నిదము పలుకు." ఇంకను అన్ని, ఇన్ని, కొన్ని అనునామముల ఇకారము లోపించి తికారము చేసగా అంత, ఇంత, కొంత అగును.

భా. ఉ. ౧. ౭. "ధరణిబరగు బొగడె యెం దాక." పొగడు + త - అప్పుచీయము, కళాపూర్ణోదయము, "అది కళతాళదప్పు మను సార్థకనామము

తోడ నుత్తమ, ప్రాచయలలో బొగడె గనినట్టిది." ఇది శేష్యములని పదుర్చించినను శేషములో వాడుక కట్టు వచ్చినవో ఆలోచింపవలయు.

ఇట్లున్న వానిలో ధాతువులపైని తికారమునకు బికారమును చేయుండుదు. ఇది స్త్రీసమము. చేయుట, చూచుట మొ. 'తల్' ప్రత్యయము స్త్రీప్రత్యయము కావున నిదియును స్త్రీసమముగానే యుండును. ఇదియు నొక జ్ఞాపకము. ఎచ్చటపై నను ఆరియమమును తప్ప నవో నదియును లింగసాంకర్య మని యెఱుంగవలయు.

ఇంకను సంస్కృతముందు తల్ ప్రత్యయము వలెనే 'త్వ' ప్రత్యయమును భావార్థమందు గలదు. అది నపుంసకము. ప్రాజ్ఞత్వం, మూర్ఖత్వం మొ. ఇది సంస్కృతములో వాచయలందే కావలయును. తెలుగులో ధాతువులకు 'చ' వలెనే డము చేసియున్నారు. చూడవము, చావడము మొ. ఈ డము:తరువములు లోకమందు బహుళముగానే కావబడుచున్నది. గ్రంథములలో నరుదుగా జ్ఞాపకములయ్యెన్నిది.

భార. ఉద్యో. ౧. ౭. "పొందజేయుల డక ప్రార్థించి - వానుటకు వా రొడవెట్లు చేకయుండుదురు. "కేరడములాడుచుండుదురే" కేరు ధాతువు, డము ప్రత్యయము, కాగా కేరడములు. దీనికి తల్ ప్రతిరూపము కేరట.

భా. ఉ. ౩. ౭. "నృపకుంజరుమాటల కడ మాడరాకుంబ..." అడ్డు ధాతువు, డము ప్రత్యయము. ధాతుకారమునకు లోపముకాగా "అడ్డము".

భార. ఉ. ౩. ౭. "వావును నవ్వుటాల కని సం బవనాత్మజ యింతయేటికి, గేవల యోధనే పగుల కల్పివములో దలపోయ కిమ్మియిం, బావనమైన బాది యిది చందముకొదిలి యుంటిగాక." చచ్చు ధాతువు, డము ప్రత్యయము. చుకారమునకు పకారాదేశము-చావడము. నవ్వుతాలు అని వాడక.

కాంచీకుమారి

చింతాడీక్షితులు

౧

రాజు

గుర్తించారా నా ఆజ్ఞ?

మంత్రి

చిత్తం.

రాజు

ఎందుకింకా సందేహిస్తారు?

మంత్రి

తమ కచ్చి విషముగా భృత్యుడైన యీ
మంత్రికి ఏమిన్న సందేహము లేదు—
కాని—

రాజు

కాని?

మంత్రి

ఈ మంత్రిలో సర్వస్వతంత్రముగా సర్వదా
సంచరించే బుద్ధి సంశయిస్తోంది.

రాజు

ఏమి?

మంత్రి

తమ ఆజ్ఞ కొనసాగదేమో నని నాబుద్ధి
సంశయిస్తోంది మహారాజా!

రాజు

ఎప్పుడూ సరళముగా ప్రవర్తించే తమబుద్ధి
కిప్పుడీ విపరీతవృత్తి ఏల కలిగినో?

మంత్రి

స్వామిపూజాదురంధరత్వమున మెలగే బుద్ధి
కెప్పుడూ సరళవృత్తే మహారాజా! విపరీత
త్వము మనము కల్పించుకొన్నది.

రాజు

కాంచీపురాధినేతను గెల్చిన నేను తత్కాం
చీకుమారిని శిక్షించలేనా?

మంత్రి

మహారాజులు శిక్షించుటకూ, రక్షించుటకూ
సమర్థులే. కాని కాంచీకుమారిపై తమరు
వేయించిన శిక్ష పారదేహిస్తోనని సందేహము.

రాజు

అందు కాటంకము కలుగజేసే ప్రబలశక్తు
వెవ్వడైనా ఉన్నాడా?

మంత్రి

మానవరూపముతో లేదు.

రాజు

సమూర్థకుల కీరాజ్యములో లోటువచ్చిందా?

మంత్రి

మాటమాత్రమున వేలకొలది తమ ఆజ్ఞశిరసా వహిస్తారు.

రాజు

ఇక వివాహము చేయించడముకు పురోహితులు కరవా ?

మంత్రి

అట్టికర వీరాజ్యమున లేదు మహారాజా !

రాజు

అయితే కాంచీకుమారిని సమ్మార్జకున కిచ్చి వివాహము చేయించండి.

మంత్రి

మహారాజా ! ఒక్కమనవి.

రాజు

ఏమది?

మంత్రి

తమకు పగ సాధించదలచుకొంట కాంచీ పురాధీశునినిద.

రాజు

అవును.

మంత్రి

ఆవిధముగా పగ సాధించారుకూడాను.

రాజు

అవును.

మంత్రి

కాంచీకుమారిని తాము వలచి వివాహ మాడ తలపెట్టారు.

రాజు

అమాట నిజమే.

మంత్రి

కాంచీపురరాజు ఆమాట విని చుట్కనగా మాట్లాడాడు.

రాజు

అవును.

మంత్రి

నే నుచ్చించుటకు సహితము బంకే, అన రానిమాట అన్నాడు.

రాజు

ఆతనిమాట ఆతనికి అప్పజెప్పవలెను గదా ! అందుకనే మేము వేయించిన ఆజ్ఞ—సమ్మార్జకున కిచ్చి ఆమెను పెండ్లిచేయవలె నని—

మంత్రి

మదోన్మత్తులకు ఉచితానుచితజ్ఞత ఉండదు గదా !

రాజు

అందుకనే ఆతని గర్వ మణచుటకు యుద్ధములో ఓడించితిని.

మంత్రి

ఆతప్పు కాకిత్త సరిపోలేదా మహారాజా !

రాజు

చాలదు.

మంత్రి

ఆతని కుమార్తెను, కాంచీకుమారిని, సమ్మార్జకున కిచ్చి పెండ్లిచేయడము—ఎవరికి శిక్షగా మీరు భావిస్తారు?

రాజు

రాజుకు శిక్ష కాదా !

మంత్రి

అంతకన్న కాంచీకుమారికి కాదా స్వామి!

రాజు

నల్లుల మంచమునకు కత్తెబ్బలు తప్పవు గదా!

మంత్రి

నేర మొకచోటా, దండన వేరొకచోటానా న్యాయమూర్తి.

రాజు

ధర్మసూక్ష్మ మెరిగిన మంత్రిపుంగవులకు నేను వేరే చెప్పవలసిన పనియేమి?

మంత్రి

స్వామివారి ఆజ్ఞ అయితే ఈ నేనకు డొక మనవి — ధర్మసూక్ష్మము — చెప్పుకోబోతున్నాడు.

రాజు

కానియ్యండి.

మంత్రి

తాము విధించిన శిక్ష తప్పచేసిన కాంచీ పురాధీశు డనుభవించగలినదే.

రాజు

అవును.

మంత్రి

తప్పచెయ్యని కాంచీకుమారి ఆజన్మమూ ఆశిక్ష అనుభవించవలసిఉంటుంది.

రాజు

విచారించవలసిన విషయమే కాని — అది తప్పకనది.

మంత్రి

అంతకన్న విచారకరమైన సంగతి మనవి శేసుకోబోతున్నాను.

రాజు

ఏమది?

మంత్రి

శిక్షను విధించే తామే ఆశిక్షకు భాగ స్వాములు కాబోతున్నారు.

రాజు

నాకు నేను శిక్ష విధించుకొంటున్నాననా మీ అభిప్రాయం?

మంత్రి

చిత్తం.

రాజు

అదెట్లు?

మంత్రి

వివరముగా మనవి చెసుకొంటాను. సావధానముగా ఆలించవలెను ప్రభువులు.

రాజు

సావధానమే.

మంత్రి

తాము కాంచీకుమారిని ప్రేమించి వివాహమాడ నిశ్చయించారు.

రాజు

అవును.

మంత్రి

కాంచీకుమారి తమ్ము ప్రేమించి వివాహమాడ నుబలాటపడ్డది.

కాంచీకుమారి

మీరు ప్రేమించి పెంచుకో దలచుకొన్న
మృగమునే తీవ్రబాణముల కాహుతి చేసే
కఠినహృదయులు కారని ఈ దీనురాలి ఆశ.

రాజు

కఠినహృదయము రాజుఃక్షణములలో నా
క్కటి కాదా, శత్రుకుమారీ!

కాంచీకుమారి

అబలలపట్లకాదు, దయామయా!

రాజు

పురుషులతో—నీతండ్రికి శత్రువైనవానితో
వాదించే సాహసము నీ కెక్కడినుండి
వచ్చింది—అబలా!

కాంచీకుమారి

తమ సన్నిధానమున అవసరముఖనై నిల్చి
వలసిన లజ్జావతిని నేను మీకు నా కష్టసుఖ
ములు సచ్చజెప్పే స్థితికి వచ్చానని క్రుంగి
పోతున్నాను, రాజా.

రాజు

కారణము?

కాంచీకుమారి

తమరే!

రాజు

నీ తండ్రికాదో?

కాంచీకుమారి

బ్రహ్మవ్రాతకు మించిన మహోత్కృష్ట దశ
నా తండ్రి నాకంటగట్టదలిచాడు. అది నా

తండ్రినేరముకాదు. ఆతనికి నాపై
వాత్సల్యము చేసిన నేరము.

రాజు

నేను సమూర్థకుడనటగా! నీకు నేను తగ
నటగా! అందువల్ల నీ నీవు సమూర్థకునకే
తగుదు వని నీతండ్రికి నేను ఋజువు చేయ
దలిచాను.

కాంచీకుమారి

నాతండ్రిదృష్టిలో మీ రెట్టివారై నా నా
దృష్టిలో మీరు దైవసములు.

రాజు

ధన్యుడనే.

కాంచీకుమారి

నాకు మీరు తగుదురో లేదో నిర్ణయించేది
నాహృదయము—మాతండ్రి వాత్సల్యము
కాదు.

రాజు

ధన్యుడనే.

కాంచీకుమారి

నేను సమూర్థకునకే తగుదు నని నాతండ్రికి
ఋజువుచేయ దలిచారా?

ఆపత్తుమున మీరుసమూర్థకులే కావలె.
మీకు నేను జాయనుకావలె.

రాజు

ఏమి?

కాంచీకుమారి

అట్లుకానిపత్తుమున — ముఖముపై కోపించి
కళ్ల నూడబెరుకుకొనే అవివేకులు మీ రవు
తారని నే నెన్నటికీ నమ్మును.

రాజు

ఇం దవివేక మెక్కడ నున్నది ?

కాంచీకుమారి

నన్ను ప్రేమించి నా హృదయమును తమ జీవితములో లంగఱువెయ్యదలచిన తమరు మీ అమూల్యప్రేమ నేమిచేసుకొంటున్నారు? ఆత్మహత్య దోషమని కాదా పెద్దలమాట! దేహమును చంపుకోవడంకన్న ప్రేమను చంపుకోవడము ఎక్కువదోషము కాదా?

రాజు

నా హృదయములో అంకురించే ప్రేమనీజాలను నేను పోషించడం మానివేశాను. అందు దోషము లేదు.

కాంచీకుమారి

ఆబీజములు హృదయక్షేత్రములో మొట్టమొదట ఎందుకు చల్లుకొన్నారో? తమ ప్రేమవారాశిలో ఈదులాడవలసిన నా హృదయం తమ కోపవర్షతానికి తగుల్చాని ముక్కలైపోతూఉంటే చూస్తూ ఊరుకొంటారా రాజా!

రాజు

ఎవరి అదృష్టము వారిది.

కాంచీకుమారి

నన్నేల మీరు ప్రేమించవలెను మొదట? నామనస్సులో ఆశ లేల రేకెత్తించవలెను మీరు? ప్రేమ నేల ప్రజ్వలించజేయవలెను? చిన్నపువ్వుల నవ్వులతో నవ్వే నాహృదయాన్ని మీ రాశర్చించి మీపై లగ్నము

చేసుకోవడ మేల? లోకముజాడలు గుర్రెరుగని పసిదానను నన్ను నా అమాయకపు లోకమునుండి బయటికిలాగి ఈ తుపాను లోనికి ఎందుకు దింపారు?

ఇది మీ వివేకలక్షణమా? నా దురదృష్ట ఫలమా?

అబలల హృదయములు వశ్రనన్నిభములనా తమ ఊహ?

ఈనాభగ్నహృదయము-తొలిసారి మీకర్పించిన లేతహృదయము — ఇతరుల వశము చేస్తానా, జీవితేశ్వరా! అట్లా చేస్తే ఈ ఘటము నిలుస్తుందా?

రాజు

నామాట కెప్పుడును తిరుగు లేదే మరి?

కాంచీకుమారి

నత్యసంధులవాక్కులు వృథా కావు జగదీశ్వరా.

మీవాక్యములు వృథా కావు.

కామాక్షీవరపుత్రిక, అమాయిక లేత కోర్కెలు వృథాపోతవా?

నాకోర్కెలు వృథాపోతవా?

నేను సమ్మార్తకుని భార్యనే కావలెను. మీ పాదసేవకే నాజీవితమంతా వినియోగపడి తీరవలెను.

రాజు

మంత్రిశ్వరా!

మంత్రి

చిత్తం మహారాజా!

రాజు

నేను సమూర్ణకుణ్ణి, మంత్రి!

మంత్రి

అదెట్లు రాజా?

రాజు

నా ఖడ్గముతో నలుముఖములా శత్రుసేనలను తుడిచివేస్తినగదా.

మంత్రి

ఖడ్గము సమూర్ణనికాదు రాజా!

రాజు

నా అనునయవాక్యములతో, ప్రేమతో, కాంచీకుమారిదు! ఖమును తుడిచివేస్తున్నాను మంత్రి!

మంత్రి

అనునయవాక్యము సమూర్ణని అవుతుందా రాజా! ప్రేమా కాదుగదా!

రాజు

అయితే నేను సమూర్ణకుణ్ణి కానంటారా!

మంత్రి

కారనే నా ఊహ మహారాజా!

రాజు

మరి ఏమిటి ఉపాయం?

మంత్రి

సమూర్ణని పట్టినవాడే సమూర్ణకుడు. మీరు కోపముతో అపదము వాడినప్పుడు మీకు హృదయమై ఉన్న అర్థ మచేకదా! ఇక ఉపా

యము మాటకా — మాతంత్రి కాంచీకుమారినే అడగండి — ఆమె వివేకవతి.

రాజు

ఏమంటావు దేవీ!

కాంచీకుమారి

కామాక్షీపదభక్తుడు నాశండ్రి మిమ్ము సమూర్ణకు డన్నాడు. ఆయనమాట చెల్లవద్దా? మీరు సమూర్ణకులైతే మీ భార్యను నేనూ సమూర్ణని పట్టవలెను.

రాజు

వివేకవతివే.

కాంచీకుమారి

కాబట్టి, జీవితేశ్వరా

స్వర్ణదండమండితహా
 సమూర్ణని నేబట్టెద
 స్వర్ణదండమండితహా
 సమూర్ణని మీరున్నూ
 పట్టాడు, మన మిరువురమును
 ప్రాణేశ్వర! కామాక్షీ
 సన్నిధాన వర్తుల మయి
 శాంకరి వశవర్తుల మయి
 కామాక్షీ దృఙ్మూలలు
 కళ్ళ మనల నొకటిచేసి
 కామాక్షీప్రాసాదము
 కలభౌతముభాతి వెలుగ
 కలిసి చిమ్ముదా మండి.

రాజు, కాంచీకుమారి

కలిసికొంటినుమ్మ హృదుల
 కామాక్షీ, యిరువురమును

మామనములనుండి కోప
మంతరింపజేయవమ్మ
మామనములలోని ఈర్ష్య
మట్టమాయము చేయవమ్మ
నీందనమే మాయెడదలు
నిర్మలమ్మ జేసుకొమ్మ;
కరకఃకణ నికృణములు
కల్యాణపు పాటలుగా
ధరణీశ్వరు కరినభుజా
దండము జయస్తంభముగా
పాణిగ్రహణోత్సవవై

భవము లిట్లు చెలగ తల్లి
నాలుగుచేతులు కలుపుకు
సమూర్ణకు లిద్దరమును
ఒకటేహృదయముతోదుత
కలయచిమ్ముచుంటిమమ్మ
కామాక్షీ నీ నదనము
కరుణజూడవమ్మ తల్లి
కామాక్షీ, కామాక్షీ.

(ప్రతిభలో పడ్డ, శ్రీ శివశంకరశాస్త్రిగారు
చ్రాసిన, ప్రభువాక్యమునే గీతికలోని కథయే,
ఈ నాటికలోని కథ.)

ంచిరకాలమునుండి బాధించుచున్న మాత్రవ్యాధులకును శగ(గనేరియా)వ్యాధికిని క్రొత్తగాకనిపెట్టబడినదివ్యోషధము గో నో కిల్లర్ (రిజిష్టరు)

కుత్రిమములు చూచి
పొడవోకుడు. "కోడి"
చూర్చు గమనింపుడు.

ఈయోషధము ఇంగ్లీషుమందులను దేశీయద్రవ్యములను పుచ్చుకొనినను
సూముకలుగనియెడలను, యింజక్షనులవలనను వాక్సినులవలననుగూడ లాభము లేక
పోయినయెడలను కడపటిప్రయత్నముగా నూ గోనోకిల్లరునుగూడ పుచ్చుకొని
చూచుడు. పెక్కుయెండ్లనుండియున్నను లేక క్రొత్తగా కరిసినను ఏరకము శగ
ఫలకటమైనను మరెట్టి మాత్రవ్యాధులైనను స్త్రీలకైనను పురుషులకైనను గోనో
కిల్లరు తప్పక కుదుర్చును. మాత్రము యూరోపియన్లను, మాత్రముపోవుచున్న
పురు కలుగునుంటి తగ్గిపోవును. మాత్రవాళమునందలివాపుతీసిపోవును. శగవ్యాధి

(గోనోకోక్కు)వలన మాత్రముబొట్టుగా పడుట, మేహరోగమువలన మాత్రవ్యాధియునుండిపోవు తెలుపు, మాత్ర
వ్యాధియుయొక్కవాపు, మాత్రవ్యాధియుయొక్కచుట్టువులకు పోకయొక్కవాపు, మాత్రాశయముయొక్కవాపు
లేక మాత్రతిత్తియొక్కవాపు, వరములజబ్బు, మున్నగువ్యాధులన్నియును స్త్రీలకును పురుషులకునుగూడ గోనో
కిల్లరువలన కుదురును. పీర్వము(సెమసు)పోవుట, మాత్రవ్యాధులు మున్నగునవిగూడ దీనివలన కుదురును. ఖరీదు
50 మాత్రలుగల పీసారు. 8-0-0. కుత్రిమములు చూచి భ్రమజెందవలదు. మా పుంజాచూర్చు గమనింపుడు.

బి. సి. చార్మీ ప్రత్యేకము అడ్రసు:—డాక్టరు డి. యస్. జస్సాని, గిర్గావు బేనుకకోట్టు, బొంబాయి 4.
Dr. D. N. JASANI, Girgaon Back Road, Bombay, 4.
Madras Agents:—DADHA & Co., 52, Nainappa Naick St., P. T. Madras.

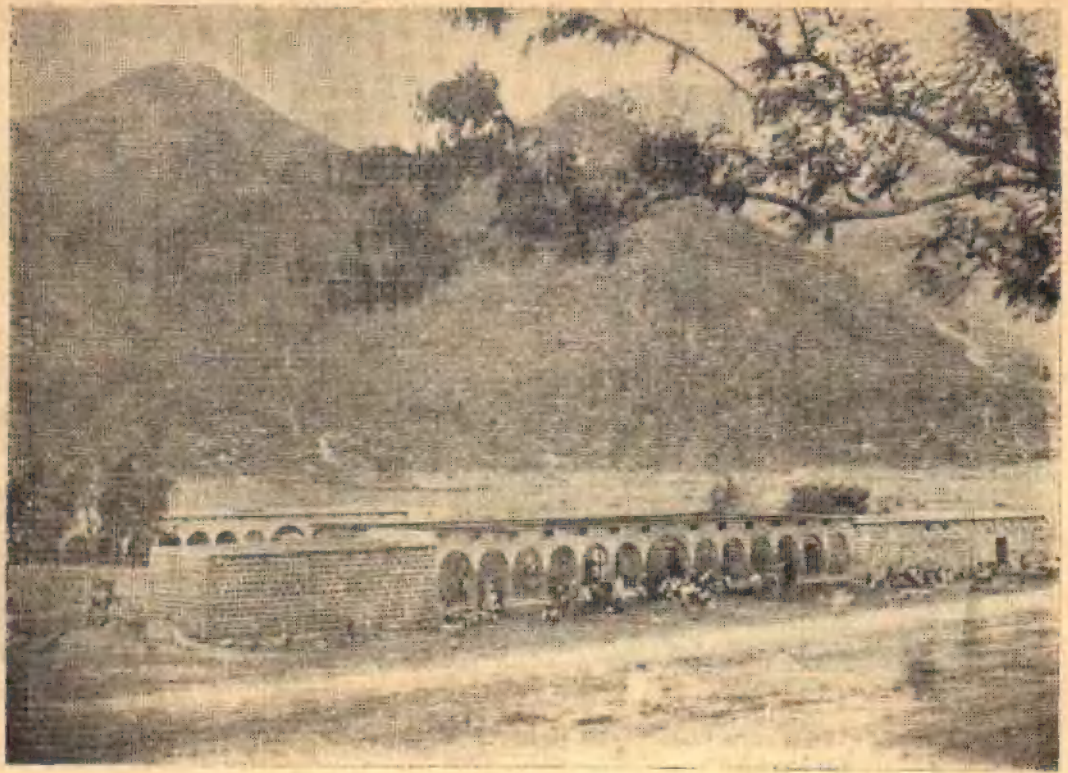
బ్రహ్మశిఖరముననున్న శ్రీ త్రికోటిశ్వరాలయము

కోటప్పకొండ

అంగర వెంకట లక్ష్మీనారాయణరావు

గుంటూరు మండలమునందలి వరసారావుపేటకు ఆరుమయిళ్లదూరమున త్రికూటాద్రియనుకొండ ఒకటి యున్నది. ఇది యొకపుణ్యక్షేత్రము. దీనివలన కలకొని యున్న దేవులకు త్రికోటి (కూటే)శ్వరుడనిపేరు. ఈక్షేత్రమునకు కోటప్పకొండయనియు, త్రికోటిశ్వరునకు కోటప్పయనియు వ్యవహారనామములు. దక్షిణహిందూ దేశమందలి వైవశ్వేతములలో నది శ్రీ వైలమంతి ప్రశస్తిగలది. ఇచ్చట ఏపేట శివరాత్రిమయమున మహాత్మ్యము జరుగుచుండును. ఆ యుత్సవమునకు లక్షల కొలదియైత్రులు చేరుదురు. శ్రీ వైలమనకుపావు నాప్రాంతములవారెల్లరు నిక్కడకువచ్చి యాదేవుని సేవించి పోవుచుండురు.

చిరకాలముకండియు నీక్షేత్రము ప్రసిద్ధిగలదని చెప్పవచ్చును. ఈ పర్యవ్రాముచుట్టుకొలత అడుగులేకుండ ఆమునె యనియందురు; కాని వాస్తవముగ మాడు త్రిసులుమాత్రమే దీనిపేర్లు ఇందుమించు ౧౬౦౦ అడుగులుండును. యైత్రులు సేవించు (కొత్త) కోటప్పగుడి ౬౦౦ అడుగులయేర్తున నున్నది. ఇంకను ఎత్తున 'పాత కోటప్పగుడి' యున్నది. ఇచటికియైత్రులంతగాపోరు. అచట దొరతనమువారి క్షేత్రగణితభవన (G. T. Survey station) మున్నది. ఈ త్రికూటపర్యవ్రాము ఫారెస్టు రిజర్వ్లో నున్నది. ఇచ్చటిఅడవులలో వంటచెరుకు, పచ్చిక, ఓమధులు మొదలయినవి లభించును. కొన్ని ఘాతుకమృగము లిచ్చట నున్నవి. చోరభయము వెనుక

త్రికూటాద్రియొక్క మూడుశిఖరములు : కొండక్రింద ఆర్కవైశ్య ధర్మసత్రము

నుండెడిది. ఇచట పీఠిదొనలు, పీఠిగుహలు అనేకము లున్నవి. ఈవర్తకమునకు మూడుశిఖరము లున్నవి. కావుననే దీనికి త్రికూటాద్రి అనుపేరు వచ్చినది. అందు చేత నిచట వెలసినదేవునకు త్రికోణీ (తూటే) శ్వరుడను పేరు వచ్చినది.

ఈ త్రికోణమునూర్చిన గాఢలు ధర్మపురాణాదులం దీక్రిందివిధమున గలవు:

శివుడు, దక్షయజ్ఞస్వంసానంతరము కాంరుడై దక్షిణానూర్తిరూపమున నవతరించెను. పంక్తండ్లెండ్ల బాల్యమున సకలవిద్యలను నేర్చి బ్రహ్మచర్య శ్రతనిష్ఠాగరి ఘోషయి, కైలాసమునయి సప్తమావరణమున సమాధి యందుండెను.

అపుడు బ్రహ్మవిష్ణువులు, దేవమునిబృందములతో వాదక్షిణానూర్తియొద్దకుపోయి తమకు-బ్రహ్మోపదేశ

ముచేయ ప్రార్థించిరి. అంతట శివుడు ఈ త్రికూటాద్రిను ధ్యేశిఖరమున విష్ణువహంతరమున వెలసి వారలకల్లరకు బ్రహ్మోపదేశము చేసెను. ఈచోటనున్న గుడికే పాత కొలువైనది అని వ్యవహారము. అక్కడికిపోవుటకు కాలిబాట కలదు; సోపానములు లేవు. ఎక్కడు చాలకష్టము. కావుననే యాత్రికులలో నధికసంఖ్యా కులు అక్కడికి పోరు. ఇచట గుడి రాళ్లునేర్చి కట్టబడియున్నది. పోపరిలింగము ఒక అడుగు ఎత్తు కలది. ఈ గుడియున్న శిఖరము రుద్రశిఖర మనబడుచున్నది.

ఈ రుద్రశిఖరమునక్కడి విష్ణుశిఖరము. దక్షయజ్ఞమున వావిర్భూగములను స్వీకరించినపాపము పోవుటకై విష్ణు వీశిఖరమున రుద్రునిగూర్చి తపముచేసెను. రుద్రుడు ప్రత్యక్షమై త్రికూటముతో నేలమీద పొడిచెను. ఆరంగ్రములనుండి వెంటనే జలము పైకే పొంగి

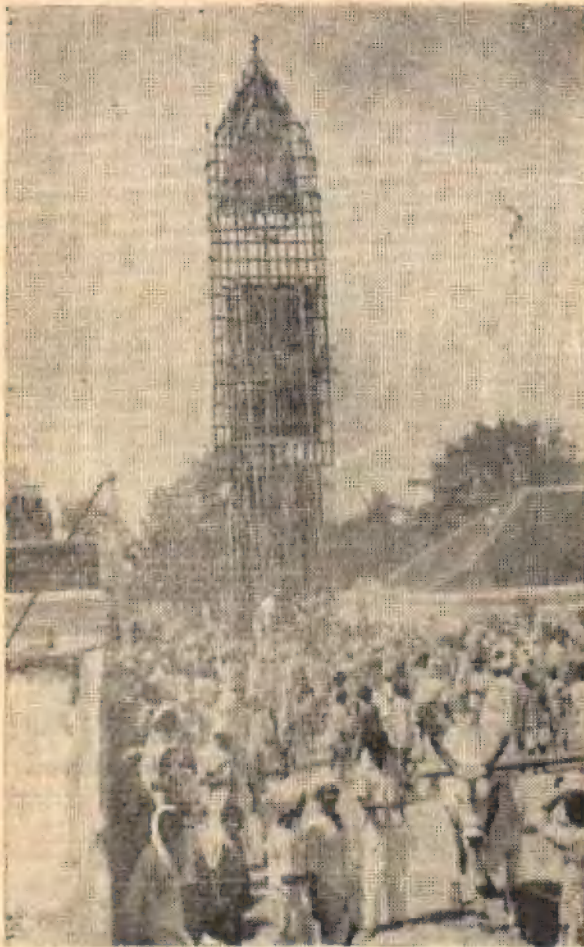
ప్రవహించెను. అజలమన స్నానముచేసి తన్ను ప్రార్థించిన పాపముపోవునని దుగ్రుడు చెప్పెను. విష్ణు వట్లు చేసి పాపము క్షమయ్యెను. అందు వలన నీశ్వరము విష్ణుశిఖరమనియే, ఇచ్చట ప్రత్యక్షమయిన ఈశ్వరుడు పాపవివాళేశ్వరుడనియు ప్రసిద్ధి. ఈ శిఖరమనకు 'గడ్డలచోడు' అనియు పేరు. యాత్రికులు తొలకరి ఈ శిఖరమునెక్కి ఇదిటి తీర్థమన స్నానమాడి, పాపవివాళేశ్వరుని నేమింది తరువాత కొత్తకోటప్పను నేమిందోదురు.

దుద్రశిఖరమనకు నైరృతిదిశయందు కొంతక్రిందగ నున్న శిఖరమునకు బ్రహ్మశిఖరమని పేరు. దుద్రవిష్ణుశిఖరములపయి భవ్యమంభువులగు బౌద్ధిర్లింగములు నలయుటయే, ఈ శిఖరము పయి నేమియు లేకపోవుటయు ౩౨, చింతిల్లి, బ్రహ్మ శివునిచూర్చి తలముచేసెను. దాని మెచ్చుకొని శివుడు లింగరూపమున నిక్కడ నాదిర్చుచున్నాడు. అందువలన దీనికి బ్రహ్మశిఖర మున పేరు. ఇచటికి తూర్పునకు చిన్నపల్లె 'మనిమంద' 'పల్లమంద' అను పేరులు గలది. తొల్లి బ్రహ్మశివలింగం, సకల మునిగణములు శివు నచట పరివేష్టించియుండిరట. కావుననే దీని కాపేరులు వచ్చినవని యందురు. ఈ శిఖర ముననున్న లింగమునకే 'కొత్త కోటప్ప' అను వ్యవహారము. ఈ దేవునకే శివరాత్రినాడు అది వైభవముతో రిరువాళ్లు జరుగువది. ఉత్సవసమయమున జనసమృద్ధ ముత్సాహము. దేవదర్శనము కష్టపాత్రము.

ఈ కొత్తకోటప్పమగూర్చి మరియొక గాథ యిట్లు కలదు. ఇక్కడికినివసావమున దక్షిణముగా 'కొండకావూరి' అనుపల్లె ఉన్నది. ఆయూర నందుననుగొల్ల యుండెను. వానియాలు కుందరి. వారికూతురు ఆనందవల్లి. ఆకూతురు పుట్టికది

గ. దుద్రశిఖరమంబునండు పాతకోటప్పగుడి
౨. ఆనందవల్లి గుడి

కోటప్పకొండ ద్రవ్య

మొదలు వారి కద్యవైపు కలిసివచ్చెను. అనందవల్లికి దిన్నతనముననే శివునియొడ భక్తి కుదిరినది. అటుపాటల యందును శివుడే లక్ష్యము. ఆకాలిక ఇతరాలంకార ములను విడిచిపెట్టి, రుద్రాక్షాను ధరించుచుండెడిది. నిత్యమును త్రికోటిశ్చరుని కొండయొక్క కోటిశ్చరుని పూజించి వచ్చుచుండెడిది. తల్లిదండ్రు లామెను వారింపజాలరయిరి.

ఒక మహాశివరాత్రి పర్వమున అనందవల్లి ఓం కారనదిలో స్నానముచేసి రుద్రశిఖరమునకు చని యాశ్రయం పొందుచుండెను. అప్పు డచటనున్న దివ్య వనమున తపోనిష్ఠులను యొక దివ్యపురుషుడు దామెను

ప్రశ్నించుచుండెను. అంత నామె పాపవివా శన తీర్థమున స్నానముచేసి అందలి యాదక మును గొనితెచ్చి యాతని కభిషేకించి, పాలారగింపజేసి, పీఠశేషమును తాను త్రాగినది. నాటినుండి యానందవల్లి యను ద్వైతము నశ్లే చేయుచుండెను. తేనెయిం దొకనా దామె పాపవివాశనతీర్థమునకుండి యాదకమును తెచ్చికుండవను క్రిందించి మహాపురుషునిరాగయి వేచియుండెను. అప్పు డొకకా యానందపయి వ్రాలెను. దాన కుండ యొరగి నీరంతయు నోలి పోయెను. అప్పు దామె విని, కాకులచ్చటి కన్నదను రాకుండ కనించెనట. ఇచ్చట నచ్చటి కాకులు రామయే యిందుకు నిద ర్యనము.

ఆ దివ్యపురుషుడు జంగమరూపియగు నీశ్వరుడే. అత డానందవల్లి నీహారత్రయ నుండి మాన్య సమకట్టి. యామె నచట నొం టిమెయినందక యింటికిపోయి సుఖింపు మనెను. ఆమె యాశ్రయార్చనను మించిన సుఖము లేదని యననూటను నిరాకరించెను. తరువాత కొన్నాళ్ల కామెకు బ్రహ్మాప దేశముచేసి ఇక నింటిపోయి సుఖింపుమని ఆయన బోధించెను. అప్పుటి నామె యా మహాత్ముని సాన్నిధ్యము విడువనోల దయ్యెను.

ఉపాయాంతరము కానక యాతడు బ్రహ్మ చారిణియగు నామెకు తన మహిమచే గర్భమును కలి గించెను. అప్పుటిని, నానాటికి గర్భభార మధికమును చున్నను, ఆమె యాతని సవర్యలు మానకుండెను. ఆమె భక్తిశ్రద్ధల కాల దెంతయునచ్చెడవొంది "నీవు నాకయి శ్రమపడవలదు. నేనే నీయింటికి వచ్చెదను. నీవు నీవ్రతి మును నెరవేర్చుకొనుచుండ వచ్చును. నీవు ముందుగ చనుము. నీ వెంటనే నేను వచ్చెదను. నీవు వడరుచు వెనుకకు మాడజనదు. ఇది ఆన. దీనిని మీరి వెనుకకు చూచితివని, అప్పుడు నే నున్నచోటనే యాగిపోయె దను." అని చెప్పెను. అంగు కానందవల్లి యంగీకరిం

భూమిలోపల బావిలోకట్టిన నీలకంఠేశ్వరాలయము. లోపలకు దిగిపోవుద్వారము

చెను, వారిరువురు పయనమును ముందువలన నడచుచుండిరి. కొంత సేర నడచునప్పటి కామె కొక భయంకరధ్వని వివరచ్చెను. దాని కామె జడిసి వెనుకకు చూచెను. మహాపురుషు డచ్చట నిలువబడెను. 'నీవు నాయాన మిరితిని, ఇక నడుగు ముందుకుపొగించను. ఇచ్చటనే యుండిపోయి' అనెను. అంత, నచట నొక నిలయన సమాధినివ్వు నుండిపోయెను. ఆ నిలయమిదనే కొత్తకొలవపునడి వెలసినదని ప్రతీతి. అప్పుడే ఆనందవల్లి కుమారుని ప్రసవించెను. జరిగినదానికి వగలి, ఆమె, యోగముద్రనుండి మరల కషణమెరచునంతలో నా శిశువు మాయమయ్యెను. అందుల కామె యాశ్చర్యమనొంది, ఆతడు తన్ను కలిపింప నట్లు మాయపన్నెననియు, ఆతడే సాక్షాత్తికొట్టికొట్టినదనియు నిశ్చయించి యచటనే సమాధినుండి కిరసాయుజ్యము నొందెను. కొత్తకొలవపు

నుడికి కొంచెమదినవ నీయానందవల్లి దేవాలయ మున్నది తొలక నామెను దర్శించి యాత్రికులు తిరుచాతి కొలవపు నేరింపజేయరు.

ఆనందవల్లి కాలమువాదన సాలంకయ్య అను కిరభక్తు డొకడు ఈ కొత్త కొలవపునడిని, ఆనందవల్లి దేవాలయమును కట్టించెనట. తిరుచాతి కొలవపు కల్యాణాదిమహోత్సవములు చేయదలచి సాలంకయ్య కొత్త కొలవపునడికి పడమరగా పార్వతికి దేవళము కట్టించ నుకట్టెను. "బ్రహ్మచర్యదీక్ష మండు దక్షిణామూర్తి సలకొనినత్రేత్ర మిది. ఇందు వివాహాది కార్యములను చేయ నలనుపడదు" అని అశరీరవాక్కుకట్టి వానికి వివరచ్చెను. నా కాయాత్మను నంతలో విరమించెను.

శివరాత్రినాడు ఇక్కడికేతెంచు యాత్రికబృందముయొక్క ఒకదృశ్యము

ఈకొండమీద ఆమృతాని దేవాలయముకాని, కర్మాచార్యులవారుగాని లేరు *

మహాశివరాత్రినాడు భక్తులు చెరువులో నేర్పుగా కట్టిన చట్టములను బండ్లపై కొనివెళ్తురు. ఈ చట్టములకు ప్రభుని పేరు. అది యిటువంటి వ్రాలకుండ త్రాళ్లతో నేసేకులు లాగిపట్టుకొందురు. కొండకడకువచ్చి మేళ తాళములతో బజారలవంటి సూరేనుదురు. ఇట్టిది ఏటేట వేలకొలది వచ్చుచుండును.

కొండక్రింద మఱికొన్ని దేవాలయము లున్నవి. కొత్తకొట్టపు నదికి పోవుత్రోవయందు బొచ్చు మల్లయ్య అను మల్లికార్జునునిగది ఉన్నది. మొక్కుబడ్లు గలవారు ఇక్కడ తలనీలము అర్పించుదురు. ఈ కారణము వనే బొచ్చుమల్లయ్య అను (బొచ్చుకొట్టయ్య అనియు) పేరు వచ్చినది.

*వరసారావుపేట వాస్తవ్యులు శ్రీ మద్భువనశ్రీ నరసాచార్యగారు 'త్రికోటిశ్వర చరిత్ర' యనుగ్రంథమును రచించిరి. ఇది యాచారికము. ఇందలి స్థలపురాణగాథలకు మూలాధారములగు ననేకవిషయములు పురాణములు, ఇచటనున్న కాసనములు, వాచకలోనున్న కథలు-ఇది సమన్వయించబడినవి. శర్మగారు కొండ

దీనికి వినుకపైపురు, నూరుగజములదూరమున ప్రసన్నకోటిశ్వరాలయ మున్నది. దీనికి వాలుగుపైపురు ద్వారములున్నవి. దీనిని నుడివలి అయ్యంభట్టు కట్టించి ఇందు గాత్ర-వ పంచత్వరమున ప్రసన్నకోటిశ్వర దేవుని ప్రతిష్ఠ చేసెనట. చతుర్వర్ణములవారను గిర్న గృహమున ప్రవేశించి, ఈ దేవుని పూజింపవచ్చును. ఈదేవాలయమునెరుట భువనేశ్వరిఅలయమును, ప్రక్కను, భూగర్భమున నీలకంఠేశ్వరాలయమును కూడ కట్టించెనట. నీలకంఠాలయమున సంతట, ఎక్కడో తప్ప ఎల్లప్పుడును, లింగమునకుమీద మూర్తి దేవురకు జలమందును.

కొట్టపుకొండవద్ద బ్రాహ్మణాజీవాకులకు భోజనము లభించునత్రములు కొన్నియున్నవి. ఉత్సవసమయమున బ్రహ్మశిఖరమందు పేరికొండ బ్రాహ్మణ్యమునకుభోజనము పెట్టబడుచుండను. దానికితగిన ఏర్పాటుకలదు.

గుడిపాటి వెంకటచలంగారి రచన

కొడవటిగంటి కుటుంబరావు

ఏ ఇతర తెనుగురచయితకూ లేని ప్రత్యేక గుడిపాటి వెంకటచలంగారిలో ఒకటి కనిపిస్తుంది. ఆయన రచనలనుగురించి చెప్పే అభిప్రాయాలు-అంత ఉత్తమ రచన లేదని, అంత యోగ్యమైనరచన లేదని, “కాగానే ఉంది”, “మృత్యుగా ఉంది”, “పీడనంగా ఉంది”, “ఉంది—!” అన్న యక్కణ ఆయనరచనగురించి వివరించును. కాని నిజం అలా దిద్దిన ఇతరులరచనలకంటే ఆయనరచనకూడా గుండోపశూరితమయినదే. కాగా, జనుగుతున్న జీమిటంటే, ఈ రచనయందలి గుణాలు గ్రహించగలిగినవారు దోషాలను సహించగలుగుతున్నారు. అటువంటివారికి ఆయనరచనలంటే ప్రీతి. అందులో తప్పేమీ లేదు. ఇక ఆయన్ను పూజిస్తున్నవారు? వీరు ఆయనదోషాలను ఎట్లాగూ సహించలేనివారుగా ఉండటంవల్ల గుణాలను గ్రహించలేకుండా ఉన్నారు? అట్లా జరగటంలేదు. వెంకటచలంగారి రచన సహించలేనివారు ఆ రచనయందు లేనిదోషాలు దానికి ఆశోపిస్తున్నారు. ఇది అన్యాయం.

“సాధనాలూ” “సాధ్యాలూ” మొదలైన పెద్ద పెద్దపాటలకీ”లికి పోకుండా గుడిపాటి వెంకటచలంగారి రచననుగురించి సంపాదకత్వంగా కొంత చర్చించదలచుకున్నాను. ఆయనను మెచ్చుకోవటంగాని, ఖండించటంగాని ఇక్కడ వాపని కారు.

ఏరచనకైవా ఆధారభూతా లైనవి (1) రచించటానికి ఉద్దేశకమా (దీన్ని Inspiration అంటారు—గొప్పగా ఉండటానికి), (2) రచయితయొక్క ఆశయమా (3) రచనావిధానమా (లేక శిల్పమా) ఈ మూడూ మాదిరిలేకగాని రచన కలగదు. రచయితయందు ఈ మూడూ ఏ స్వరూపంలో ఉన్నవో తెలుసుకునిగారి

రచయితయొక్క గుణానుజ్ఞాన నిర్ణయించరాదు. రచయితను అర్థంచేసుకోకుండా విమర్శించరాదు. ఎవరైనా చిన్నతనంకొద్దీ విమర్శిస్తే దాన్ని అదృశ్యమయ్యారాదు. ఎవరైనా చిన్నతనంచేత అదృశ్యమేవా ఆ విమర్శనకు ఎటువంటి విలువా ఉండదు.

మఖ్యంగా వెంకటచలంగారి రచనకు ఆపాదించబడుతున్న దోష మేమంటే ఆయనరచననిండా బూతులుంటవని. ఆ కారణంచేతనే భాగవతమూ, భారతమూ, వసుచరిత్రా, మనుచరిత్రా మొదలైనకావ్యాలూ, తారాళకాంబజయమూ, విజయవిలాసమూ, శిల్పశ్రీయమూ మొదలైన ప్రబంధాలూ, శ్రీకృష్ణలీలాశిరంగిణీ, కృష్ణకర్ణామృతమూ మొదలైన గ్రంథాలూ తోపిచెయ్యవచ్చును గదా అని ఎవరో అంటే, ఆ గ్రంథాలలో ఉన్న భావ చప్పన అర్థంకాదు గనుక తప్పలేదనటానికి సాహసించిన మేధావులూ, ఆయనకు అదృశ్యమైన ధీమంతులూకూడా ఉన్నారు!

వెంకటచలంగారి రచనకు ఆపాదించిన మరొక దోష మేమిటంటే ఆయనకథలలోని పాత్రలు నీతివాన్యంగా ప్రవర్తిస్తవని. అందుచేత రచన యావత్తూ నీతివాన్యంగా ఉన్నదని! వాల్మీకి రావణుడనేవాణ్ణి గురించి రాయటమూ, వ్యాసుడు కీచకుణ్ణిగురించి రాయటమూ ఈలెక్కప్రకారం తప్పయిపోవాలి. అయితే వాల్మీకి, వ్యాసుడూ ఆయాపాత్రలను దుష్టపాత్రలకింద నిరూపించినట్టు వెంకటచలంగారు నిరూపిస్తున్నారా అని అడగవచ్చును. అట్లా నిరూపించనిచోట అనిరూపించకపోవటానికి రెండుకారణాలున్నై. ఒకటి—వాల్మీకి, వ్యాసుడూ నీతిగా భావించినదానికి వెంకటచలంగారు నీతిగా భావించేదానికి కొంతంభేదం ఉంది.

దు—చనకటి రచయితలు తమ అభిప్రాయాలను కూడా రచనలో ప్రవేశపెడుతూ తమ పాత్రలనుగురించి వ్యాఖ్యానం చేస్తూఉండటం జరుగుతూ ఉండేది. ఇప్పటి రచనావిధానానికి అది పరిపాదు. నీతి, వ్యాయ, ధర్మ సిద్ధాంతాలు చెయ్యటం సాహిత్య కళయొక్క ఉద్దేశం కాదు. అది తెలుసుకోవాలి నీతిశాస్త్రమూ, వ్యాయ శాస్త్రమూ, ధర్మశాస్త్రమూ ఉంటే, అందుచేతనే భారతమూ భాగవతమూ ఇంకా జీవించిఉన్నై. భారతం విన్నంత మాత్రాన మనకల్లులు కుంఠిచేసిలూ ప్రవర్తిస్తారనేభయం మనకులేదు. కాని వెంకటచలంగారి కళ్ళు చదివి మనభార్యలు “యక్కమ్మ” చూడిరిగా ప్రవర్తిస్తారని మనకు దిగులు!

వెంకటచలంగారి రచనలో కొందరు ఈకాలపు యువకులు పట్టే తీపుమంటే ఆనందకళ్ళలో కొన్ని కొన్ని సంఘటనలు అసహజంగా ఉంటవని. ఈమాట అనేవారు సామాన్యంగా కథకు ప్రాముఖ్యత ఇచ్చి, శిల్పమూ, శైలి, రచయితయొక్క అభిప్రాయమూ మొదలైనవి గ్రహించలేనివారు. తనపని జేరలేదుకునేటందుకు కథకుడు ఎటువంటి సంఘటన అయినా తీసుకోవచ్చును. (శాస్త్రంమీద కళయొక్క ఆధిక్యత నిరూపించటానికి నేను ఒకసారి—“అనంతం” అనేకథలో ఇద్దరు చాక్కుకీపులను తీసుకున్నాను. ఒక చిత్రకాండల్లో, ఒకవైద్యుల్లో తీసుకున్నా వాకు పనిగడచి పోయేదే!)

సారస్వతకళవల్ల సాధించదగిన శేషియో, మానవ జీవితంలో దానికే వీధానంఉందో చాలామంది గ్రహించినట్టు కనపడక. దాన్నిగురించి సంగ్రహంగా ఇక్కడ నాలుగుమక్కల్లో రాస్తాను. సారస్వతం నీతి, ధర్మమూ, వ్యాయమూ మొదలైనవాటిమీదికి వల్లుతుంది. కాని దానిసంధా చేతు. అనేకకోట్లమానవులు వివిధ పరిస్థితుల్లో ఎట్లా ప్రవర్తించాలో దాన్నిగురించి నీతిశాస్త్రంలోనూ, వ్యాయశాస్త్రంలోనూ రాసిఉంచటం అసంభవం. సామాన్యజీవితంలో సామాన్యమానవుడి ప్రవర్తనకు ఎక్కువగా వినియోగపడుతూ, విశేష పరిస్థితులను

గూడా సాధ్యమైనంతవరకూ చర్చించగలవు ఈ శాస్త్రాలు. కాని నీటిని కోజులోజుతూ ముద్దుచెయ్యటం అసంభవం. కాని మానవుడి మనఃపద్ధతి అనుకుంటూ వికసిస్తూనే ఉంటుంది. మానవుడు యోగయోగాలనించీ సాటిమానవుడి మనస్తత్వాన్ని అర్థంచేసుకుంటూ వస్తున్నాడు. నీతి వాలైన వ్యాయ శాస్త్రమూ, నీతిశాస్త్రమూ సమర్థించలేకపోయిన సోదరమానవుణ్ణి ఇతను సమర్థిస్తాడు. తెలివితేటలు వినియోగించి ధర్మశాస్త్రాన్ని తప్పించుకు తినుకున్న దుర్మార్గుణ్ణి పట్టుకుని ఈమేధావి వరకంలో తోసిపారేస్తాడు. వ్యాయశాస్త్రాలూ, నీతిశాస్త్రాలూ అంతరించిపోయినా ఇతనిరచన అట్లా కాళ్ళకంటా నిలిచి ఉంటుంది. నరచయిత ఇంకాకటికూడా చేస్తాడు—అటులలో ఉన్న వ్యాయానికి బద్ధుడైన వ్యక్తి పడిన ఆశేడన చిత్రించుతాడు. మొదలులేని నవం అపాత్రయొక్క అచేదనకు ఆనందించి అవ్యాయశాస్త్రాన్నే పట్టుకుని వేల్చాడు తాం...ఏవిధంగా చూసినా సారస్వతకళయొక్క పని శాస్త్రాలకు ప్రత్యామ్నాయంగా ఉండటంకాదు—వాటివల్ల కాని అత్యుత్తమధర్మాన్ని నిర్వర్తించటమే. రంభుకనం మహాపాతకమని చెప్పేకథ నేను చదవను. రంభుకనంచేసినచారిత్రా చదవను. అది వ్యాయశాస్త్రం చెబుతుంది. ఇది జీవితంలో ఎక్కడబట్టితే అక్కడే ఉంది. కాని ఒక రంభుకనాన్ని సమర్థిస్తూ రాసిన కథను నేను పూజిస్తాను. లేదా రంభుకనం చెయ్యని కారణంచేత ఎవరైనా పడిన ఆశేడన నేను నమ్మేటట్టు రాస్తే ఆరచన చదివి రెండుకన్నీటిమక్కలు రాల్చగలను...వెంకటచలంగారి “వొంటిరికనం” *అనేకథ వాకు అవిధంగానే వచ్చింది. అందులో వెంకటబ్రహ్మం అక్షరకుచేసినపని సంఘం ఎగతాళిచేసే పనిగా ఉంది. కాని ఆపరిస్థితుల్లో “సుప్రసాద నేనూ” చేయగలిగిన పని వెంకటబ్రహ్మం ఏది చెయ్యలేడు? అన్నీ చేశాడు. ఆతను భార్యను నీవ్కరించమండా ఉండాలంటే పిల్లల మీదిపేను చంపుకోవాలి. అటువంటి భార్య తోరాతీ పడి సంఘమర్యాదకు—కృత్రిమంగా వచ్చిన సంఘమర్యాదకు—దూరు జయేకంటే సహజమైన పుత్ర

* యువకార్యాలయ ప్రచురణం “పాపం!!!” అనే కథాసంపుటిలో ఒకకథ.

ప్రేమనే వదులుకోవటం యోగ్యం అని వాదించే ఆంధ్రులకు సారస్వతకళతో ఏమీ పనిలేదు!

చెంకటచలంగారి రచనలు బాగర్తగా పరిశీలించినట్లయితే ఆయనకంటే ఇన్స్పిరేషన్, లేక ఉద్దేశంతో రాస్తున్న రచయిత తెలుగువారిలో మరొకడు లేడని బోధపడుతుంది. చేరితీటకొద్దీగాని, చాకగా పేరు ప్రఖ్యాతిలకు సంపాదించుకుని వాలుగు పత్రికలలోనూ అచ్చుపడదామనే ఉద్దేశంతో కాని ఆయన రాస్తున్నట్లు ఎవరూ భావించనవసరంలేదు. లోకం ఆమోదించిందీ, లోకం బాగర్తగా కప్పిపెట్టుకున్నదీ చెంకటచలంగారు చాలా బతుకుపెట్టినదమవున్నాయి. అది కాగితంమీద పెట్టితీరాలి గత్యంతరం లేదు. నిజమైన ఇన్స్పిరేషన్ తో రచించబడినదానికి ఏదో సరదాకు రావడదానికి ఉండేలేదా గులభంగా కనిపిస్తూనే ఉంటుంది. “మాంసం తింటున్నామని బోధించే మెడలో వేసుకుంటామా?” అన్నవాడం నాకు కుంటివాడంగా కనిపిస్తుంది. సంఘంలోఉన్న మళ్లు సారస్వతంలోకి రాకుండా చేసి ఎవరికళ్లు కళ్ళోరామని? ఇదంతా నిజంగా మళ్లురాదేమో! దీనికి కాస్తగాలి తగిలినైతే ఇదంతా పరిశుద్ధమైన పదార్థంగా పరిణమిస్తుం దేమో! చెంకటచలంగారు రాస్తున్న విషయాలు ఎవరోఒకరు రాసి తీరాలంటాను. ఆయన ఇన్స్పిరేషన్ ఆయన్ను ఇది రాయటానికి ప్రేరేపించింది. అనేక కారణాలవల్ల జీవితంలోమనం మన సాటివారల్ల పాపాలు చూడనట్లు నటిస్తున్నాం. పెద్దనను పట్టుకుని “పెద్దవా!” అని పిలిస్తే తీవ్రమాత్ర సాగదు. సారస్వతానికిమాదా అటువంటిప్రారబ్ధ మేమిటంటాను. మన పిరికితనమూ, మన అంధత్వమూ మన సారస్వతాన్ని బాధించాలా ఏమిటి?

ఆయన తొక్కినమార్గంలో చెంకటచలంగారు పరిపూర్ణత్యం సంపాదించారని నే ననటంలేదు. ఆయన రచన అప్పుడప్పుడు అత్యుత్తమ ఆకయాలను వదిలిపెట్టి వట్టిబూతులోకి దిగటం కద్దు. కాని ఆయనరచనలో మొపాసాను మరిపించే మెరుపులు కనిపిస్తున్నాయి. ఇత

రలు ఆయనను ఈమార్గం వదిలిపెట్టకుంటాంటే నేను ఆయన్ను ఈమార్గానే ఇంకాపైకి జల్లమంటున్నాను.

ఇంతమా నాకు బాత్రిగా అర్థంకాకుండా ఉన్నదేమంటే అమిత నిరర్థకంగా రతితర్లనలుచేసిన పూర్వరచనలను సహించిన ఆంధ్రులు, చెంకటచలంగారు వాలుగైదు మక్కలతో అటువంటి ఘట్టాలనే నర్తించి శిల్పాన్ని ఎట్లా పోషిస్తున్నారో ఎందుకు గ్రహించలేరా అని! “అవతారమా?” *అన్నకథలో సన్యాసి వాయికను బలాత్కరించిన ఘట్టంలో చెంకటచలంగారి దిద్దిన కొద్దివివరాలు-వివక్షణ అనేదిలేని మూర్ఖులకు జగుప్పు కలిగించుగాక - ఆ సన్యాసి వట్టిపశువుగా ఏర్పరించటానికి ఎంత ఉపయోగపడినై! ఇప్పుడు తెలుగులోఉన్న ప్రబంధాలలో ఏ ఒక్కదాంట్లో కానీ రతితర్లనను శిల్పంకోసం అట్లా వినియోగించిన ఉదాహరణ ఒక్కటైనా ఉందా? ఎవరో కుమ్మాయిలూ జగ్గాయిలూ తమలోతాము ప్రకటించుకోవలసిన అధిప్తాయాలు విమర్శకులు అచ్చులోపెట్టి తృప్తిపడటం తెలుగు సారస్వతానికి తలవంపులుగా భావించవలసిన సంగతి.

“చెంకటచలంగారి రచనఅంత బూతు” అనటానికి విమర్శకులు అక్కర్లేదంటాను. అర్జిస్తు ఏదీ తీసుకోవటానికి అధికారం కలిగిఉన్నాడు - అది తీసుకోవటానికి తగినకారణం (కళాదృష్టిలో) ఉందాతే కానీ!

ఇక చెంకటచలంగారి ఆశయంగురించి. ఉత్తమ రచయిత లందరికీ ఏ ఆశయం ఉంటుందో అదే చెంకటచలంగారికీ ఉండాలి. మానవ శ్రక్పతిని ఖండించి చూపటం మానవుణ్ణి సాటిమానవులు అర్థంచేసుకునేటందుకు సహాయం చెయ్యటం. ఆపరిలో చెంకటచలంగారు ఏవై నా పూరపాట్లు చేసిఉంటే - చెయ్యలేదని నేను వాదించను - అంతవరమా ఆయనరచనలో లోపం ఉన్నట్లే.

చెంకటచలంగారికి కామంతో మాడుకోని అన్యజప్రేమలో నమ్మకంలేదనే చెప్పాలి. అందుకా

* “పాపం !!” అనేకధాసంపుటిలోని మరొకకథ.

యన్న తిప్పపట్టవలసిన అవసరమూడా కనిపించదు. మన ప్రేమకోసం చెయ్యి వాదనపట్టడా మన కంటేది ప్రేమ అవయవాలకంటే అధికం ఏమైనా ఉంటున్నదా? ఎక్కడైనా నూటికి కోటికి అంతకంటే ఏమైనా ఉంటే దాన్ని గురించి చంకటచలంగారు రాయరు. మన వృద్ధులూ, అందులో ఉన్న భయంకరదృశ్యాలూ మనకు చూపటమే ఆయనపరి—ఆదర్శాలను ప్రకటించటం కాదు.

ఆయనకథలలో వ్యక్తిపాత్రలకు వీరీ కట్టు బాటూ అనేది ఉన్నట్టు కనిపించదు. ఇది కూడా లోపంకింద ఎంచ వక్కర్లేదు. పేర్నిచ్చుకు పాత్రలు కూడా ఇట్లాగే ఉంటే, అందుచేతనే లేదీ మాతృవ్రతు గురించి రాస్తూ ఒక విమర్శకు దన్నాడు. “లేదీ మాతృవ్రత చేసిన ఘోరకారణం మనలో ఎవరమూ చెయ్యకపోవచ్చును. కానీ మనలో అనేకమంది లేదీ మాతృవ్రత లున్నార.” అని, అవకాశం లభిస్తే మనమంతా చంకటచలంగారి పాత్రలదే ప్రక

ర్తిస్తామని నేనంటాను. ఒక యంత్రానికి దాని స్వేచ్ఛలే దయాగ్రముకు అపొటిభేదం ఉండకపోదు!

తరువాత చంకటచలంగారి రచనావిధానాన్ని గురించి, వ్యక్తిపాత్రలీతా లయిన కథలే రాయాలని ఆయనకు పట్టింపు లేదు. కథనంలోకూడా చిత్రచిత్ర విధానాలు అనేకమైన రాయన, శైలికూడా ఆయన ఎక్కువ లక్ష్యం చెయ్యరని నా అనుమానం. అనేక పోల్ల ఆయనవాక్యాలను కొద్దిపాక్షంలో వాసుచెయ్యి వచ్చు ననిపిస్తుంది. కానీ ఆయన భావంగా ఉన్న విశేషం ఏమిటంటే, ఆయన చెప్పదలచుకున్న విషయాన్ని ఏకోవిధంగా పాతకుడి ముగకు ఎక్కటట్టు చెప్పి తీరుతారు. ఆ తరువాత కథాఘట్టంయొక్క “మూడ్” (Mood) అనుసరించి అక్కడక్కడి వర్ణనలలో ఆయనకు మాటలు వొర్లి వస్తాయి. ఇది చాదావు “శీనియన్”, ఈ శీనియన్ అనేకమంది కవులకుమూడా ఉన్నట్టు కనిపించదు.

నా రీ డ్స్ వి

రవీంద్రనాథమిత్ర

సోమేష్ సమద్రార్ ప్రాప్యవామధేయం సోమూ.
యూనివర్సిటీలో ఫీల్డయియర్ పూడెంటు (మొదటి
సంవత్సరం ఎం. ఏ). తీవ్రవాంక సంఘానికి ప్రెసిడెంటు
పూడానూ. ఈ సంఘాన్ని సృష్టించినవారు సోమూ,
చటర్జీలు. చటర్జీ దీక్షిత్ పాట్రన్ (Patron). కొద్ది ధన
సహాయంపూడా చేశాడు.

ఈ సంఘంయొక్క క్రీక్ (Creed) ఏమంటే
'తీవ్రత మొక మహానాటకం; ప్రతి ఒక్కరిలోనూ దాని
లోని ఒక్కొక్క కొల్లెదృశ్యం. ఆహారంలో, విహారంలో,
ప్రతీహారంలో, వ్యతీహారంలో-అన్నిటిలో
యీ నాటకపు అనుభూతిని పొందటమే మానవతేవితా
నికి పరమలక్ష్యం.'

కాని ఈతాత్రుగా సోమూ యీ సంఘానికి
విరుద్ధమైన గర్వితకార్యం ఒకటి చేశాడు. ఫలితం,
తీవ్రవాంక సంఘానికి తీవ్రవాంక మయింది. చటర్జీ, సోమూ
ఈ నేపావిచ్ఛేద మయింది. భవిష్యత్తులో సోమూ ఈ
దుష్కర్మానికి ఫలం ఏమనభవిస్తాడో ఎవరు చెప్ప
గలరు? జరిగిందేదో జరిగిపోయింది. దాన్ని సరించి
తల సగలకొట్టుకోవటం వ్యర్థం.

కాన ఇక్కడ జరిగిందిమాత్రమే వ్రాస్తున్నాను.
దీన్ని కథ అనుకోవచ్చు, నవల అనుకోవచ్చు, ఇతిహాసం
అయినప్పటికీ ఆశ్చర్యంలేదు.

సోమూ చటర్జీకు భావదాస్యం. ఫర్డ్ లానులో
ఇద్దరూ తీవ్రవస్తుటినుంచీ వదలకుండా నీనీకులూ,
గియేటర్లూ చూస్తూవస్తున్నార, వివాహం చేసుకోమని
ప్రతిజ్ఞ కూడా చేసుకున్నారు. హోలీవుడ్ అందగత్తె
వచ్చి తన్ను చేపట్టమని ప్రార్థించినాచేసుకోరు!

సోమూ నాయనమ్మ, వదివా యిద్దరూ తిరుపతి
చంకన్నకు ముడుపులుపూడా కట్టారు. ఏం లాభం?
సోమూమరిమాత్రం మారలేదు. అయినా ఒకసారి
వదివా నాయనమ్మలు సోమూను బలవంత పెట్టి ఒక
పిల్లను చూడటానికి పంపారు. దానికి ఫలితంపూడా
వికటంగానే పరిణమించింది.

అది ఈ విధంగా జరిగింది.

శివరాత్రినాటిరాత్రి ఆనార్కరీనాటకం చూచి
సోమూ ప్రాద్దుపోయి యింటికి తిరిగివచ్చాడు. వరం
డాలో దానీది పండుకొడుంంది. దాని పేరుకూడా
ఆనార్కరీ-ఆనార్ అనే పిలుస్తూ ఉంటారు

నిద్రపోయే ఆనార్ ను చూడగానే సోమూలో
జవాంగీర్ ప్రవేశించాడు. రెయిలింగ్ ఆనకుని, కుడి
చెయి పైకెత్తి, "ఈమె ఆ ఆనార్కరీయేనా? బాల్య
కాలంలో ఎవరిపై తే- ఆనార్కరీ- ఆ-అని అభినయ
సహితంగా చెప్పరాగాను.

ఆనార్ ఈతాత్రుగా మేలుకొని చీత్కారం
చేసింది. నాయనమ్మ జపమాల వదిలి పరుగిడి వచ్చింది.
వదిలె లబలబలాడుతూవచ్చి సోమూచెత్తిన కడిసడునీళ్లు
కుమ్మురించింది.

మరుదినం వదివా నాయనమ్మ రిద్దరూ కూడ
బలుక్కుని ఉపవాసం చేయసాగారు. సోమూ విధిలేక
పొల్నూడాలో ఉండే విశ్వాసపాదుయింటికి పెల్లి
కుమార్తెకు చూడబోయాడు. ఇదివరలో చాటుగా
పెల్లివిషయమై ప్రస్తావన జరుగుతోనే ఉంది. ఎక్కువ
ఆలస్యం చెయ్యకుండానే పిల్ల సింగారించుకొని ఎరు

టికి వచ్చింది. సోమూ ఆ అమ్మాయి ఎడమచేయ్యి గట్టిగా పట్టుకొని 'కచదేవయాని' లోని కయనిమాదిరిగా చదివాడు.

"పతికి యోగ్యుడను గాను కుమారీ,
బ్రహ్మచర్యవ్రతధారిని సేమా—"

పిల్ల గడగడా వణకసాగింది. భయంతో నయిందీ తెలియ. పిస్టతోనయిందీ తెలియ. పిల్ల అన్న అని నాకుడు "అ! అ!" అంటూ కరుగెత్తుకొచ్చాడు. కాని ఫస్టుక్లాసులో ఫస్టున పాసయిన సోమేష్ సమ ద్దార్ వంటిమీద చేయివెయ్యటానికి సెకండు యయర్ తప్పిన కుర్రవాడికి సాహసం చాలకపోయింది. సోమూ బయటవలె లేచి ట్రామెక్కి ఇంటికి చేరాడు.

ఇక తన వివాహవిషయమై ఆలాప విలాపా లే మైనా జరిగాయింటే కాలువపట్టున ఉన్న సిస్క్రియా నంద మఠంలోకి వెళ్లి సన్యాసం పుచ్చుకొంటా నని, పిల్ల వచ్చిందోలేదో తెలుసుకోవాలని వచ్చిన కదిసె నాయనమ్మలను సోమూ భయ పెట్టాడు.

ముప్పైరెండు పళ్లలో మిగిలిఉన్న ముందు రెండుపళ్లతో నాలుక కొరుక్కుని నాయనమ్మ అంది—
"భవ, భవ! అలా అనగూడదు నాయనా!"

సోమూ తనచదివేగది తలుపు కాక్కున వేసు కొని అన్నాడు— "అంటాను! లక్షమట్లు అంటాను! ఆకాశంలో చంద్రతారలు సాక్షి! స్వర్గంలో నుందా కని సాక్షి!" తిరనాతి ఇక వినపట్లేదు. కిటికీతలుపులు కూడా విరించుకున్నాడు.

కంటయింటో మార్పుని "దుర్భేకనందని" చదువు కంటున్న కదిసె పుస్తకంలో మొహం పెట్టి వెక్కి వెక్కి ఏవరిసాగింది. ఇక వివాహప్రసంగం ఎవ్వరూ ఎత్తలేదు.

ఇది ధూమిక.

౨

ఇక, కథారంభం.

ఆవారో ఆమెధూమిక ప్రారంభం. నవమేఘ భారంతో ఆచ్ఛన్నమైవున్న నీలాకాశం ఒకతరుణి సర్వాంగాలూ చుట్టుకొనివున్న నీలిరంగుచీర చెరగు వలె వుంది. మెరుపులుకూడా మెరుస్తున్నాయి— ఆ చెరగున కుట్టిన ముత్యచారీ ఎవరె. ఆకాశంలో మేఘ గర్జన, క్రింద ట్రాం గరగర. ప్రతి గల్లిమాలనూ కారపు తనగలు ఆమెమౌవాళ్ల విరామం కని కేకలు.

సోమూ ఒకపొట్టం కారపుతనగలు కొని బస్సు యొక్కాడు. పదిగంటల బస్సు కావటంవల్ల ప్రయాణీ కులు నిండుగాఉన్నారు. వెనుకనీటులో ఒకమూల కాస్త చోటుంది. సోమూ పుస్తకాలు ప్రక్కన పెట్టు కొని మార్చున్నాడు.

బస్సు పోయా పోయా అగింది. చేతులో పుస్త కాలూ, నోటులుక్కులూ పట్టుకుని ఒక అద్దెదకి వచ్చి ఎక్కింది. బుడిలో ఉన్నవాళ్లంతా ఒక్కమాటు మెడ చాచి చూచారు. అందులో సోమూ ఒక్కడు మాత్రమే నిర్వికారభావంతో చూచాడు.

బస్సు కదిలింది. యవతి ఒక్కచారి బస్సుంతా చూచి నోమానద్దకు వచ్చి నిలబడి లోలపద్యప్రేతో సోమూప్రక్కన ఉన్న పుస్తకాలవంక చూసేసాగింది. పుస్తకాలు తీస్తే ఆమె మోళ్ళపూసికి చోటు దొరుకు తుంది. కాని అంకడిగ్గరగావా! సోమూ సర్వాంగాలూ మూదులతో పాడిచిపట్లయింది. ఏవగింపుతో అతిమ పుస్తకాలు తీసుకొని లేచి నిలబడ్డాను.

యవతి అవీలగా మార్పుని అంది— "థాంక్స్! ఎక్కడకు పోతున్నాడు?"

సోమూ చేతులోని పుస్తకాలను నిర్దయగానలు పుతూ అన్నాడు— "ఏట్లో!"

యవతి అంది— "అని దర్బాంగా డ్రింగ్స్ * కావుగదా?"

సోమూ అనేవిధంగా నిర్వికార భావంతో అన్నాడు— "అ!"

యవతి అంది— "పదండినే కూడా వస్తున్నా." *

సోమూ అన్నాడు — “థాంక్స్!”

ఇద్దరూ ఒక క్లాసులోనే చదువుకున్నారు. ఒకరి మొహం ఒకరు ఇదివరకే ఎరుగుదురు. సంభాషణకు మాత్రం ఇదే మొదలు.

కమలకూడా ఫర్స్ట్ క్లాసులోనే పాసయింది, సోమూకు రెండు మెట్లు దిగువగా. అతనితో మాట్లాడా లని చాలాలో జాలనం వీ ఆమె కోరిక — చదువులో సహాయంగా ఉంటాడని. కాని సోమూ స్వభావం సం గతి విన్నాక దగ్గరకు పోవటానికే భయపడ్డది. దైవ మోగంబల్ల ఇవాళ పరిచయం అయినందుకు చాలాసం తోపించింది. అతని స్వభావాన్ని కూడా రాగానర్థించింది.

బస్సు దిగి ఒకటకా సోమూ చూడో అంత స్తుకు ఎక్కివరకు వాళ్లతోనే కమల ప్రత్యక్షమయింది. ఆమె లిఫ్ట్ ద్వారా దిగింది. సోమూను చూడగానే కారత్రశవగలపాట్లు అందిస్తూ అంది—“తీసుకోండి, బస్సులో వదలెట్టి వచ్చారు.”

ఇలా అసంగతంగా స్నేహితం చేసుకోవో వటం చూసి సోమూను వొళ్లుకుండింది. “అక్కర్లేదు. టిఫిన్ తీసుకోండి” అన్నాడు.

కమల అంది—“థాంక్స్!”

అయిదు నిమిషాలు గడిచాక.

సోమూ తీజేకథానంకో ఏదో రాసుకుంటు న్నాడు. కమల వెనక్గావచ్చి అడిగింది—“వెన్నలు కాస్త యిప్పిస్తారా?”

సోమూ తలెత్తి చూచాడు. లోలోపల పళ్లు మూరుతూ జేబులోనించి కానీ బయటకు తీసి దిక్కు మీద పెట్టి అన్నాడు—“తీసుకుపోయి కొనుక్కోండి.”

కమల కానీ తీసుకొని అంది—“థాంక్స్!”

రెండువారే, నాలుగు గంటలకు.

సోమూ రైల్వేలో కూర్చుని “అపోలోజియా” (Apologia) కూతిన సంస్కరణంమీద నోట్సు రాసు కుంటున్నాడు. కమల వచ్చి తెరచిఉన్న పుస్తకంమీద కానీ వేస్తూ అంది—“కారత్ర శవగలకానీ—”

పుస్తకంమీద ఒకగుడ్డు గుద్ది పెదవిలో దుకుతూ సోమూ అనబోయాడు—“వా—” ఇంకెలో ఎదుట ప్రాఫెసరు గోపాలరావును చూచి “—ంక్స్!” అని పూర్తిచేశాడు.

కమల వెనుకనుంచి మృదుస్వరంలో “థాంక్స్!” అని మనిషిమీసవత్తు నవ్వుకుంటూ చెల్లి పోయింది.

సోమూచుందున్న ఇంగ్లీషు పుస్తకంలో అక్షరాలు పార్శ్వ అక్షరాలమాదిరిగా అలుక్కుపోయినై. ఇక అకోజాకు నోట్సు రాయటం పడలేదు.

సాయంకాలం నాయనమ్మతోపాటు వదిలి మిద్దె మీదికి వచ్చేటప్పటికి సోమూ కారాబద్ధ జగత్పించుని వలె అటూ యిటూ పచారచేస్తూ గొణుక్కుంటు న్నాడు—కమలా, చపలా, తబలా—హూ, హూ!

ఈ అస్థిరతకు కారణం ప్రాస కుదరకపోవటం అని లేఖకుడు ఊహిస్తున్నాడు. మనమడిమనమ్మ కమలాఫలమిదికి పోయిందని నాయనమ్మ అనుకుంది. కమల అనేది ఒక సిల్ల పేరు కావచ్చని వదిలి అంచనా వేసుకుంది. వదిలి, నాయనమ్మలు చప్పుడుచెయ్యకుండా వచ్చినవారు వచ్చినట్లుగానే చెల్లి పోయారు. సేమమాత్రం లేఖకుణ్ణి కావటంవల్ల కథ పూర్తిచెయ్యటంకోసం అచ్చ శక్తిరూపంలో సోమూతోపాటు ఉండిపోయాడు.

ఒకగంట కట్టపడి ‘లా’ చివర గల చెడుశబ్దాలన్నీ కూర్చి ఒకకవిత్వం రాయారుచేసి పగతీర్చుకున్న సంతోషంతో వాలు తుర్చీమీద జారగిలబడి నిట్టూర్చాడు.

3

మర్నాడు.

ప్రాఫెసర్లు రావటానికేంకా వ్యవధానం ఉంది. సోమూ కోవంతో కమలా, ఆమె సహాధ్యాయులూ కూర్చునే రెంచీవేపు అప్రయత్నంగా చూడసాగాడు. ఇంకెలో వెనుకనుంచి ప్రశ్ని వివవడింది—“ఇవాళ పెం పర్ ఎలాఉంది సమర్థారో?”

సోమూ తిరిగిచూచాడు—కమల! క్లాసునిండా పిల్లలు. వచ్చినకోపాన్నంతా దిగమింగి నిన్న సాయం

త్రం రచించిన కాగితం అందిస్తూ అన్నాడు—“ఇది తమదే, తీసుకుపోండి.”

కనుక కాగితం తీసుకొని, “డాంక్స్!” అంటూ వెళ్లిపోయింది.

సోమూ లోలోపల నురుగుపట్టాడు.

కమల చేసిన పరిచోసానికి చక్కనిజవాబు ఇచ్చా పన్న అనందంలో సాయంత్రం వినీనూ యాది సోమూ ఇంటికి వచ్చేటప్పటికి వదన పెద్దకవరు ఒకటి యిద్దరించి సోమూ మాడో అంతస్తుకు వెళ్లి విప్పిచూచాడు, అందు లో యిలా వ్రాసిఉంది:

‘డాంక్స్ ఫర్ యువర్ కాంప్లిమెంట్స్. నాకు చిత్రం గీయటం తెలుసు కాని కవిత్వం వ్రాయటం చేతకాదు. అందుకల్లానే—

ఇట్లు,
క మ ల.’

దీర్ఘంగా ఉన్న చదరపు ఆర్డు పేపరుమీద యీనాలుగు పంక్తులూ వ్రాసిఉంది. కాగితం తిప్పి చూచేవరకు అచ్చంగా సోమూమాడిరిదిత్రం ఒకటి గీయబడిఉంది. కారపుకనగల పొట్లం ఒకటి మాత్రం అధికంగా పెత్తిమీద ఉంది. క్రింద పేరు వ్రాసిఉంది— “కారపుకనగల సమర్థురీ!”

ఎన్నా నిన్నూలేనిపిల్ల! చేతికందితే జాబ్బు పట్టు కొని తిప్పుమీద నాలుగు చేసేవాడు! సోమూ విడిచివిడిచి చేతులు విపర సాగాడు.

ఉత్తరం ఎక్కణ్ణించి వచ్చిందో కనుక్కొనాలని వచ్చిన వదిలె కిటికీనుండా ఇదంతా చూచి అడిగింది— “అదేమిటి, మరీదీ, ఎవరిని కొడుకున్నావు?”

ఎత్తర చేతిని కోటుకేలులో పెట్టుకుంటూ సోమూ జవాబిచ్చాడు—“నేదండనో! ఎక్కర్ పైజ్ చేసుకుంటున్నా.”

వదిలె మళ్ళీ ప్రశ్నించింది—“డంబెర్స్ ఏవీ?”

కేబుల్ డెట్టెర చెయ్యి తీసి పిడికిలివిప్పతూ సోమూ అన్నాడు—“ఇక డంబెర్స్ అక్కర్లే. మద్ద రాలు కావాలి!”

సోమూకళ్లు చూసేవరకు వదిలెను భయం కలిగి తత్తరచిత్తర లాడుతూ దిగిపోయింది. సోమూ మళ్ళీ చిత్రంవంక చూచాడు. ఈ చిత్రంమందు తన కవిత్వం ధూపానికొచ్చింది. మల్లుతీసి కొర్రుపెట్టుకొన్నట్టుయింది.

ఇంతలో వాయనమ్మ వచ్చి అడిగింది—“త్రిఫల కషాయం తెచ్చేదా, నాయనా?”

సోమూ తీవ్రస్వరంతో అన్నాడు—“త్రిఫల కషాయం లాభంలేదు—మట్టలకషాయం కావాలి.”

త్రిఫలకషాయానికి బదలు మట్టలకషాయం ఇవ్వవచ్చునేమో కనుక్కురమ్మని నాయనమ్మ దానే దాన్ని వై డ్యునింటికి పంపి.ది.

౪

త్రిఫలకషాయం త్రాగినా ఆరాత్రి సోమూకు నిద్రపట్టలేదు. రాత్రంతా పేలుకొని కమల చేసిన యీ పరాభవానికి ప్రతిక్రియ ఏమిటా అని ఆలోచించాడు. ఇక కవిత్వంతో వదిలెను. కమలఫోటో కనక ఒకటి దొరికితే గొప్పచిత్రకారునికడ్డకు పెట్టి వ్యంగ్యచిత్రం (Cartoon) ఒకటి గీయించ వచ్చు. ఇది తాగానే ఉంది. కాని ఫోటో దొరికే దలా! ఆమె నడిగితే నుట్టంతా బయటపడుతుంది! అయితే—

ఉపాయం తట్టకపూర్వమే తెల్లవారింది కాస్తేపు ‘అటలాంటా’, కాస్తేపు కమలా, కాస్తేపు మిల్లక్ — యీ విదిత్రవిషయాల తాకుడుకు అతని మనస్సు అవసన్నమై పోసాగింది. ఇంతలో వదిలెంబు లయింది. సోమూ పుస్తకాలచారిత్రబట్టి ట్రాం ఎక్కొడు. ట్రాం కొంచెం దూరం పోయిందోలేదో కమల ఒక సహాధ్యాయునితోవచ్చి ఎక్కొంది. సోమూ పుస్తకాలు చేత పట్టుకొని దిగటానికి ఉపక్రమించాడు. కమల ప్రశ్నించింది—“ఎక్కడకు వెళుతున్నార?”

“కారపుకనగల కొనుక్కొటానికి.”

కమల మనీమనీసప్త్యలం నప్త్యతూ అంది— “నాక్కడా తెచ్చిపెట్టండి—డాంక్స్!”

వంటఉన్న నేపాకురాలు కిటిల నవ్వింది. సోమూ గుడ్లుఉరుముతూ దిగిపోయాడు.

ఒకగంట అయ్యాక కమలదేవునిమీదికి ఒక పాటలు వచ్చింది. విప్పిచూస్తే కారపుకనగలు బదులు అరటిపండుతోక్క లున్నవి. కమల నవ్వుకుంది.

కమల కోపం రాకపోవటం తను కూర్చున్న చోటినుంచి సోమా మామూలే ఉన్నాడు. తను ప్రయోగించిన అస్త్రం పారకపోవటం చూచి మొహం కూడ్చుకున్నాడు.

బడివదిలొక గోల్ దీప్తివద్ద నిలబడి బప్పుకోసం నిరీక్షిస్తున్నాడు. కమల సహపాఠికులతో సహా వెనుక నిలబడి నోటిమీద తేలురుమాలు పెట్టుకొని నవ్వుతో వుండటం ఆతను చూడలేదు. బప్పు ఎక్కినతరువాత కమలను చూచాడు.

“కమల ప్రయత్నమైన వస్తువు నాకు పంపారు — అందుకు థాంక్స్!” కమల కాతుకంగా అన్నది.

సోమా ముఖం త్రిప్పుకున్నాడు. ఆ పిల్లను పళ్లతో పీకి, గోళ్లతో రక్కి — ముక్కలుముక్కలు చెయ్యాలన్నంతకోపం వచ్చింది.

మరుదినం సోమా కాలేజీపైనుకు ఒక గంట ముందుగా బయలుదేరి బడి వదలక పూర్వమే యింటికి తిరిగివచ్చాడు. కాలేజీలో తనకు తెలియకుండానే కమలవంక గంభీరంగా చూచాడు. కమలమాడా అతని వంక కాతుకంగానూ, వెటకారంగానూ చూచింది!

ఈ విధంగా దాదాపు పదిహేనుదినాలు గడిచాయి.

ఈమధ్య వీరిద్దరికీ ఏ విధమైన సంభాషణా జరగలేదు. పోయికప్పటికి పకతీర్చుకోవాలనే సంకల్పం సోమా బుర్రలో గూడుకట్టుకుంది. ఒకశుచ్చస్త్రీ తనను పరాజితుని చేసి తనకళ్ల ముందు స్వేచ్ఛగా తిరుగుతూ ఉండటం సోమా సహించలేక పోయాడు! వదిలెకు యీ సంగతంతా తెలిచే దీనికి ప్రతికూల చెయ్యటానికి ఏదైనా ధరుపాయం చేసేటే. కాని ఒకస్త్రీని అణచటానికి ఇంకోస్త్రీని ఆక్రమించటం సోమాకు మరలానూ యిష్టంలేదు.

ప్రతికూల చెయ్యకలేప్పేదీ లేదు. గోమా అతన్ని చూచి కమల కాతుకంగా నవ్వుతూ ఉంది. పైగా బప్పులో ఎక్కడ కలుస్తుందో అనే భయం మూలాన క్రమంగా క్లాసులో సోమా నాదాలు పెడుతున్నాడు. ఏవిధంగానైనా కానీ కమలను మాత్రం ఎప్పటికీ నోరెత్తకుండా చేయాలి.

ఆవార సమయం దిక్కింది.

కాలేజీ వదిలారు. కమల మరెవ్వరు సహాధ్యాయికులతో కలిసి కా రెక్క బాక్సీవానితో బాటానికల్ గార్డెన్సుకు పోనివ్వుని చెప్పటానికి. సోమా విన్నాడు. అయిదారు నిమిషాలు ఆలోచించి దారినపోయే బాక్సీని అపి డ్రైవరును హెచ్చరించాడు — “బాటానికల్ గార్డెన్సు.”

బాటానికల్ గార్డెన్సు. సాయంకాలం. స్నేహితురాండ్రు చెట్లూ చామలూ నిరీక్షిస్తూతిరుగుతున్నారు. కమలమాత్రం ఒక టెంబీకి చేరనిలబడి కూర్చుంది. దాపున ఎవరూ లేరు. సోమా ఒక పానచాటున నర్కి పీలుకోసం వేదివున్నాడు. కమలసఖులు కొంచెం దూరంగా పోగానే సోమా ఎదుటవడి అన్నాడు — “కారపుకనగలు తింటారా?”

కమల చికిత్సకాలయింది. పూర్వంమాదిరిగా నవ్వులేకపోయింది. కాని భ్యాసంకల్ల అనేసింది — “థాంక్స్! ఇవ్వండి —”

సోమా కళ్లు నిప్పులు కక్కిపై. కమలకుడి చెయ్యి నుప్పెట్లో దిగించి అన్నాడు — “నీజాట్టు పట్టుకుని —”

అంటూనే సోమా చికిత్సచేశాడు. కమలజడ వచ్చి అతనివత్తుప్థలందగ్గర పడింది. కమలయఖాన నెత్తురుయక్కు లేదు.

హఠాత్తుడై సోమా టెంచిమీద కూలబడ్డాడు. కమల తనకళ్లమీద చీకచెరసు పెట్టుకుంది.

కమల ఏనుస్తాంబుని సోమ గ్రహించి తననున్న
బ్రోచునను చేరిన వదిలి ఆదుర్దాగా అడిగాడు. "చెయ్యి
నొప్పి కట్టించా?"

కమల చెయ్యి తీసకోకుండానే అంది —
"ఉహూ!"

సోమకు ఏమీ అర్థం కాలేదు. మళ్ళీ అడి
గాడు— "మరెందుకు?"

కమల కళ్ళమీది చెరగు తియ్యకుండానే అంది—
"అచిత్రం చించి పోలేనే నన్ను క్షమించి—"

సోమకు నోరు లేవలేదు. తెల్లంకొట్టినరాయి
వలె మాడ్చున్నాడు. హఠాత్తుగా దూరాన నవ్వులు
విని తలయెత్తి చూచాడు. కమలసహోధ్యాయులు నవ్వు
కుంటున్నారు.

సోమూ వదలిపోగా లేచి అన్నాడు— "చెయి
ఒకనుకుపోయింది. టెంచెర్ అయిడీస్ కట్టి—" అని
యట్ట తన్నట్టు చెయి తిప్పుతూ మెల్లగా వారుకు
న్నాడు

కొంతదూరం పోయి సోమూ ఒకమాటు తిరిగి
చూచాడు. కమల కలవంచుకు నిలబడిఉంది.

* * *
సోమూ మూడో అంతస్తు కెక్కి చూచాడు—
వదిలె కమలగీసిన చిత్రపు చూస్తూ నవ్వుతూంది.
సోమూ అన్నాడు— "వదిలా, పర్యవేశన మయింది!"

వదిలె గాభరాపడి అడిగింది— "ఏమయింది?"

సోమూ పక్కమీద చిత్రుగా పండుకొని అన్నా
డు— "నాకీ నిర్భాతనం."

వదిలె భయంతో అడిగింది— "నీ నటన చాలించి,
అర్థం అయ్యేట్టు చెప్తా, మరిదీ!"

సోమూ కళ్లు మూసుకొని చెప్పసాగాడు— "అయి
తే వింటావా? విను! సోమూ అనే పేరు కల కుర్రవా
డొక డున్నాడు—" తరువాత కళ్లంతా వినిపించాడు.

వదిలె అంతా విన్నాక అంది - "చిత్రం వచ్చిన
వాడే చెబితే, మరిదీ, అపిల్లకు చక్కని జవాబు ఇచ్చే
దాన్ని. ఇప్పుడైనా ఏమీ మించిపోలేదు. నే నా పిల్ల
తిక్క అలుస్తారే!"

మరునాడు సోమూ సరిగా పదింటికి న్కులుకు
చెల్లాడు. కమల కనపడలేదు. కమల సఖులిద్దరూ మాత్రం
సోమూను చూచి నవ్వాడు. చేయెత్తి నమస్కారం
చూడా చేశారు.

ఆ మర్నాడుకూడా కమల రాలేదు.

ఈ మధ్యలో భార్యకంటి చూచుకొని సోమూ
అన్న చప్రాసుండివచ్చాడు. కమలఉత్తరంలో ఉన్న
విరువామానుబట్టి వదిలెనాయనమ్మలు ఒకసారి కమల
యింటికికూడా పోయివచ్చారు.

ఫలితం, సోమూఅన్నా కమలమామ యాదృ
చ్ఛికంగా బజారులో కలలుకుని గంటన్నరనేపు
మాట్లాడారు.

తరువాత ఒకరోజున కాలేజీలో కమల సోమకు
కనపడి వీరచెరగు పెత్తిమీదికి లాగ్కోతోయింది.
బ్రూక్ పెట్టి ఉండటంవల్ల చెరగు పెత్తిమీదికి రాలేదు.
విభిలక ముఖమాత్రం క్రిందికివంచుకొని ఆత్యంతనీరసా
ప్రాణివలె మాలబడింది. సోమూ చూడనట్టుగా పెన్నలు
చెక్కుకుంటున్నాడు.

అఖరుకు, ఒకసామాన్యస్త్రీని కళపరచుకోవటా
నికై ఒకనాటి సాయంకాలం టాక్సీ ఎక్కి, దుర్యో
ధనవేషంతో (పెళ్ళి కొడుకు కై) బంధుమిత్రుడి వైవా
లను సమకూర్చుకొని, కమలమామ హోరన్ మజును
దారు యింటిని త్రియుత సోపేన్ చంద్రనమద్దూర్
మట్టడించాడు.

(చెంఱుకొకకు అనువాదము.)

— మక్రపాణి

వీరేశలింగకవి - నిర్మాణము

గొబ్బారు వేంకటానంద రాఘవరావు

నిర్మాణము మొన్నటివలె ఉన్నది నాకు—
కాని లెక్కించుచూడగా, అప్పుడే పదు
నెనిమిది సంవత్సరము లైపోయినది —
వీరేశలింగముగాకు దివంగతులై నేటికి.

ఉండుట తటస్థించినది. కావున ఈ నిర్మాణ
కథ కొంచెము విపులముగా వ్రాయుటకు
నాకు అవకాశములు లభించినవి.

మనము ౧౯౧౯ సంవత్సరము మే
నెలలో జరిగిన కొన్ని విశేషములు తెలిసి
కొనుట ఈకథకు ముఖ్యము. కావున, వాని
నిట సంగ్రహముగా తెలిపెదను.

శ్రీ మునగాల రాజావారిపై వారి
బంధువు లెవరో ౧౮౯౯ సంవత్సరములో
వ్యాజ్యము దాఖలుచేసిరి. ఆ వ్యాజ్యము
౧౯౦౯ సంవత్సరము మార్చి, ఏప్రిల్
నెలలలో మద్రాసు హైకోర్టులో విచారింపకు
వచ్చెను. శ్రీ రాజావారి దివానుగా నుండిన
శ్రీ కొమఱ్ఱాజు వేంకట లక్ష్మణరావు సం
తులుగారు, ఈ వ్యాజ్యపునది చూచుచు,
ఆంధ్ర సారస్వత సేవ చేయుచు బహు సంవ
త్సరములు మద్రాసు - ఎస్కూరులో వేద
విలాస మును భవనమున కాపుర ముండిరి.
శ్రీ వీరేశలింగము - పంతులుగారు అంతకు
పూర్వము రచించిన ఆంధ్రకవుల చరిత్రలో
౧౯వ సంపుటమును పెంచి పునర్ముద్రితము
చేసి ప్రకటించియుండిరి. రెండవ సంపుటము
విస్తరించి వ్రాయవలసియుండెను. ఆంధ్ర

వాకు ౧౯౧౯ సంవత్సరము మే నెల
౨౭ తేదీ ఉదయము గం. ౪. ౨౦ మినిట్లకు
కాలధర్మము నొందిరి. వారి చివరదినము
లలో నేను వారిబసలో వారినమీషమునందే

భాషానేవకు లగు లక్ష్మణరావుగారు ఈ యాంధ్రకవుల చరిత్ర రెండవ సంపుట గు విస్తరించి వ్రాయుడని వీరేశలింగముపంతులు గారిని ప్రోత్సహించి, తా మున్న వేదవిలాసమునందు వీరేశలింగముగారికి బస యేర్పాటుచేసిరి. ఆ కారణముచేతనే వీరేశలింగముగారు అవసానకాలమున వేదవిలాస భవనమున నుండుట తటస్థమైనది.

౧౯౧౯ సంవత్సరము మే నెల మొదటి వారములో మద్రాసు హైకోర్టువారు ముస గాల కేసులో రాజావారి పక్షము తీర్పు చెప్పిరి.

ఆ సంవత్సరములోనే చెన్నపురి ఆంధ్ర సభవారు ఆంధ్రవచనరచనాదళా పరిణామము (Development of Telugu prose Literature) ను గురించి వ్యాసములు వ్రాయించి జరిపించిన పోటీపరీక్షలో ప్రథమ బహుమానముగా నాకు రావుబహద్దర్ కల వల కణ్ణను శ్రేష్ఠిగారి రత్నఖచిత స్వర్ణపతకము నొసంగిరి. నావ్యాసమును పరిశీలించిన లక్ష్మణరావుపంతులుగారు, అముద్రిత ఆంధ్ర గద్య వాఙ్మయమును పఠించి, వ్యాసమును నేను విస్తరింపజేయవలసియున్నదని సెల విచ్చి, నేను చెన్నపురిలో కొన్నిమాసములుండి తాళపత్రాది గ్రంథ పరిశోధనము చేయుట కగు వ్యయముక్రింద కొంత పైక మిప్పించి, వేదవిలాసములోనే నేనుకూడ ఉండుటకు మేడదిగువ నొకగది యిచ్చి బస ఏర్పాటుచేసిరి. నాసోదరుడు తిరుమలరావు అప్పుడు తాత్కాలికముగా ప్రెసిడెన్సీ మేజి

స్ట్రీటు కోర్టులో ట్రాన్సులేటరుగా నియమింపబడినందున, వాడును నాతో కూడ వేదవిలాసపు దిగువగదిలో నుండెడివాడు.

హైకోర్టువారు తీర్పుచెప్పిన కొలదిదినములలోనే లక్ష్మణరావు పంతులుగారు, జమీందారీ వ్యవహారములు స్వయముగా చూచుకొనుటకు నకుటుంబముగా నడిగూడమునకు వెడలిరి. వీరేశలింగము పంతులుగారు వేదవిలాసపు మేడమీదనుండి ఆంధ్రకవులచరిత్ర రెండవ సంపుటమును విస్తరించివ్రాయ నారంభించిరి. నేను ఓరియంటల్ లైబ్రరీలో నున్న ప్రాచీనాంధ్ర వచనగ్రంథపరిశోధన చేయుచుంటిని.

దే:	సం
మ	లు
మ	ప్ర
	లు
ఇ:	టికి
న:	కాడ
క్ర	ను.
స్కి	లో
ఆ	పు
గా	నవ

సించుచుండె నని ఋజువుచెయుటకు ఒక వ్యాసము వ్రాసిరి. ఆ వ్యాసముయొక్క ముద్రితప్రతి యొకటి ఆంధ్రపత్రికవారు వీరేశలింగముగారి కందిచ్చి, నావిలికొలనువారి

వ్యాసమును ఖండించుచు వారు మరొక వ్యాసము వ్రాసినయెడల ఆ సంచికలోనే రెండువ్యాసమును ముద్రించి ప్రకటింతుమని విన్నవించిరి. వీరేశలింగముగారు సరే అని అందు కంగీకరించి ఖండనవ్యాసము వ్రాయ నారంభించిరి.

ఆ వ్యాసము పూర్తి కాకపూర్వమే వీరేశలింగముగాఁకి జ్వరము తగిలెను. అది క్రమముగా ఇన్‌ఫ్లూయెన్జా (Influenza) సంబంధమైన విషజ్వరముక్రింద పరిణమించినది. డాక్టరు లక్ష్మీకతిగారు వారికి వండిచ్చుచుండిరి.

జ్వరముతోనే పనిచేసి పంతులుగారు వ్యాసము పూర్తిచేసి, వ్రాతప్రతిని నా ద్వారా ఆంధ్రప్రతికాధిపతులకు పంపించిరి. మరి రెండు మూడు రోజులలో (Proof) ప్రూఫుచిత్తు వచ్చినది. అది పెట్టుకొని నేను వారివద్దకు వెళ్లితిని. అప్పటికి వారి లుపరేచరు నూటనాలుగు డిగ్రీలు (౧౦౪°); వక్షగింజ వేసిన పేరింజ యై ప్రేలుసంతటి వేడిమితో కూడిన దారుణజ్వరముతో వారు మిక్కిలి ఆయాసపడుచుండిరి. వారి కనుకొలకులనుండి నీళ్లు కారుచుండెను. అట్టి సమయములో వారు ప్రయాసపడుట కిష్టము లేక “అయ్యా! ప్రూఫు వచ్చినది. దిద్దమని సెలవా?” అని విన్నవించితిని.

“వద్దు. నేనే దిద్దుకుంటాను. ఇలా తెండి” అన్నారు వారు.

“జ్వరం తీవ్రంగా ఉన్నది. నేను చదువుతాను. తాము వినండి. తమరు చెప్పినట్లే

దిద్దుతాను. తాము ఇప్పుడు ఎక్కువగా ఆయాసపడకూడదని నామనవి” అంటిని.

“మరొకరు దిద్దితే నాకు తృప్తిలేదు. నాప్రూఫులు నేనే దిద్దుకోవాలి. ఏ మంత ఆయాసం తెండి. తెండి” అని ఆయాస ఆప్రూఫు కాగితములు నాచేతినుండి తీసికొని సులోచనములు పెట్టుకొని స్వయముగా దిద్దుట కారంభించిరి. ఆమహనీయుని అప్పటి మూర్తి నా కిప్పుడు కనులకుకట్టినట్లున్నది. వణకుచున్న చేతులతో ఊటకలము తీసి, పట్టుకొని, “మొట్టో మేమిక పనిచేయజాల” మనుచు ఏడ్చుచున్నట్లున్న కన్నులనుండి వెడలు స్రవంతుల వరికట్టి, జ్వరతాపము లక్ష్యముచేయక, ఎప్పుడైనను, ఏ విషయము నందైనను, తనదేమాట, తాను పట్టినపట్టే సాగితిరవలె నను దృఢసంకల్పసంభవ మైన మహాదీక్షతో, అపసాసనమయమున గూడ తన వ్యాసమయొక్క అచ్చుచిత్తులను తానే స్వయముగ దిద్దుకొనినగాని తనయాత్మకు సంతోషము లే దనుచు, త్రికరణశుద్ధిగా నాంధ్రమాతనే నేవించుచు ధన్యుడైన ఆ భాషాసేవకుని దివ్యస్వరూపము ఎవరి మానస సీమలందు నిలుచునో వార లందరకును మాతృభాషాసేవవిషయమున ఎప్పటికప్పుడే నూతన చైతన్యోత్సాహములు ప్రేరేపితములు కాకమానవు.

నేను వీరేశలింగము పంతులుగారిని పెక్కుసార్లు అనేకసందర్భములలో చూచితిని. వారి హైస్కూలులో కొన్ని మాసములు ఉపాధ్యాయుడనై పనిచేసితిని. ఇటీవల

రాజమహేంద్రవరమున స్థాపించబడిన వారి శిలావిగ్రహమును చూచితిని. కాని, అనాడు కడసారి పూవులను దిద్దుచున్నప్పుడు నా కనులకు పొడగట్టిన ఆరని దివ్యస్వరూపముతో తక్కినవేదియు సాటిరావు. ఆమహా తత్కృష్ణమూర్తియే నామానసనీమను సుప్రతిష్ఠితమై నా కెన్నటికిని మరపువకు రాకున్నది “మార్తభాషా నేవాదీక్షికును మన శరీర సాఖ్యలాలనత్వమునకును చాల దూరమున్నది సుమీ” అను సందేశమును నదా చాటుచున్నట్లున్నది ఆ పుణ్యమూర్తి!

3

ఆ సాయంకాలము ఐదు గంటలకు నేను లైబరరీనూడి బయలుదేరి బసకు తిరిగి వచ్చితిని. వచ్చుకొంటికి డాక్టరు లక్ష్మీకవిగారు కల్వము చేపట్టి ఘాటమందు నూరుచుండిరి.

“ఏమది నూరుచున్నారు, డాక్టరు గారూ?” అని పలుకరించితిని.

“Musl and absolute alcohol”(కస్తూరిన్నీ నీటిపాట్లకలియని బ్రాండ్‌న్నీ) అని వారు మారుపలికిరి.

నేనది విని నిశ్చేష్టితుడనై నిలచితిని.

“మీ రిట్లు నిరబడుటవలన లాభము లేదు. పంతులుగారి రాత్రి గడిచి బ్రదుకుదురని తోచదు. మీరు ఈ ఆల్కొగ్రాములు త్వరగా పోస్టాఫీసులో అందిచ్చివచ్చి, భోజనము చేసి, వెంటనే మైలాపూరు వెళ్లి నాగేశ్వరరావుపంతులుగారిని తీసికొనిరావలెను” అనుచు నాచేతికి అయిదు రూపాయలనోటు

ఇచ్చిరి ఆ ఆల్కొగ్రాములలో నొకటి రాజమహేంద్రవరము పాలావఝుల లక్ష్మీనారాయణగారి కని వ్రాయుటెను. రెండవ దెవరికో జ్ఞాపకము లేదు.

వీధిలోనికి రెండడుగులు వెళ్లునంతలో మాతమ్ముడు బసకు వచ్చుచుండెను. పంతులుగారి శరీరస్థితి చెప్పి, ఆల్కొగ్రాము లిచ్చిరమ్మని ఫారములును, పైకమును వానిచేతికిచ్చి నేను హోటలుకు వెళ్లితిని.

భోజనము ముగించుకొని ట్రాము నెక్కి మైలాపూరు వెళ్లితిని. నాగేశ్వరరావు పంతులుగారు ఆపుడు రెంటాల House లో నుండిరి. గుట్టపుబడియే గాని మోటారు కొనలేదు. నేను వెళ్లి తలుపు తట్టితిని. అప్పుడే భోజనము చేసి విశ్రమించి పోవుచు నాగేశ్వరరావుగారు స్వయముగా తలుపు తీసిరి. వీరేశలింగముగారు ఆరాత్రి బ్రతుకుట కష్టమనియు, తాము ఏచ్చేయక తప్పదని లక్ష్మీకవిగారు సెలవిచ్చిరనియు విన్నవింపిరి. తొలిరోజున బెజవాడలో కాంగ్రెసు కమిటీ మీటింగుకు హాజరయి పంతులుగారు ఆయుదయమే తిరిగి వచ్చిరి. మెయిలు మూడుగంట లాలస్యమైనది. వారి బండితో గుట్టము మొదట స్టేషనుకు పోయి వచ్చినది; పిమ్మట పత్రిక ఆఫీసుకు పోయి వచ్చినది; జీవదయావదు లగు పంతులుగారు అలసియున్న తమ గుట్టమును మరల శ్రమ పెట్టుటకు అంగీకరింపక జటకాబండి తెమ్మనిరి. రాత్రి తొమ్మిదిగంటలకు మే మిరువురమును నేదవిలాసము చేరుకొంటిమి.

పోయినారు" అంటిని. "పోయినారా? పంతులుగారు పోయినారా?" అని రెండు సారులు ప్రశ్నించిరి. శవమును చూపితిని. వెనుకటి సంగతు లెన్నెన్నో జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొని, చాలనేపు విచారించి, మరల వచ్చెదనని చెప్పి రావుగారు గృహోన్ముఖులైరి. పిమ్మట ఒక లేడిపాళ్లరు (బహుశా ముద్దులక్ష్మీ రెడ్డి గారు కావచ్చును.) వచ్చి, పంతులుగారి శవమును చూచి, విచారించి వెల్లిరి.

ఒక్క కనుడి రెండు గంటలవఱకును ఎదరో Under takers వచ్చి "Order ఇవ్వండి, సార్, Coffin ½ hour లో తెస్తాము" అని అడుగవచ్చిరి. వీరేశలింగముగారు మొదట వైపులు; పిమ్మట యజ్ఞోపవీతమును విసర్జించిన బ్రహ్మసామాజికులు. దహనమో, ఖననమో - కర్తవ్య మేమో నాకు తెలియలేదు. ఖనన మైనచో పెట్టెలో పెట్టి ఖననము చేతురో లేదో నాకు తెలియదు. నే నేమి చెప్పటకును స్వతంత్రము లేను. పెద్దలు వచ్చిన తరువాత మరల రమ్మంటిని. ఆ కంపెనీల తరపు మనుష్యులు గం నిమిషముల కొకసారి వచ్చి "ఏమండీ" సార్, పెద్దలు వచ్చివారా." అని నన్ను నేపుకొనితినుచుండిరి. పంతులుగారు రచించిన 'తిర్యగ్విద్య' మహానభ' అను ప్రహసన మపుడు నాకు జ్ఞప్తికి వచ్చినది.

౬

మధ్యాహ్నము మూడుగంటలైనది. బ్రహ్మశ్రీలు, చెన్నాప్రగడ భానుమూర్తి పంతులుగారు, నాగేశ్వరరావు పంతులుగారు, లక్ష్మీనాథిగారు, ఆంధ్రవత్రిక సంపాదకులు శేషగిరిరావు పంతులుగారు, గాడిచర్ల హరి

నగోత్తమరావుగారు, అక్కిరాజు శిమా కాంతంగారు, పంచాగ్నుల ఆదినారాయణ శాస్త్రిగారు, దంటు సుబ్బావధాని గారు లోనగు పెద్దలందరును వేదవిలాసమునకు వచ్చిరి. వీరేశలింగముగారి శవమును రాజమహేంద్రవరము తీసికొని వెళ్లుటకు ప్రయత్నించినట కాని అది సాధ్యము కాలేదట. తుదకు చెన్నపురిలోనే దహనసంస్కారము చేయుటకు నిశ్చయింపబడెను. శవమునకు స్నానము చేయించి కట్టుకుపై నెక్కించిరి. భానుమూర్తి పంతులుగారును, నాగేశ్వరరావు పంతులుగారును ముందు రెండుకొమ్ములను పట్టి వీరేశలింగము గారియందు తమకు గల గౌరవమును ప్రకటించిరి. తోడనే మరి కొందరాయత్తపడి తక్కిన కొమ్ములను భజములపై పడికొనిరి. భగవన్నామస్మరణము చేసికొనుచు మృత్యుమంది జనము వెనుక వచ్చుచుండిరి. బంగాళా దేశమునుండి వచ్చిన ఒక బ్రహ్మసామాజికుడు పాదరక్షలు విడిచి, పాటలు పాడుచు ప్రక్కను నడచు పంజెను అవసరమైనపుడు భజములు మార్చుకొనుచు సుమారు రెండుమైళ్ల దూరము పడిచి ప్రేతభూమి చేరితిమి. పిడుకలతో చితి పేర్చి దానిపై శవమును పరుండబెట్టి, కంశమువరకును మీద పిడుకలు పేర్చిరి. పిమ్మట Funeral Orations చెప్పటకు ప్రారంభించిరి. వీరేశలింగము పంతులుగారి ఆత్మ గతరాత్రియే భౌతిక దేహమును విడననియు, ఇక నాదేహముకూడ త్వరలో అగ్ని కాహుతియై మనకు మరి కవబడదనియు, హునిధముల ఆంధ్రసేవ చేసి, నూతనయుగ మేర్పరచి ధన్యులైన పంతులుగారి నామము ప్రాతస్మరణీయ మనియు

ఆంధ్రపత్రికా సంపాదకులు శేషగిరిరావు గారు చెప్పిరి. మరికొందరు వక్తలకూడ అదేవిధమైన మాటలాడిరి. ఉమాకాంతము గారు మాటలాడుచు “వీరేశలింగముగారు పండితు లనియూ, కవి యనియూ, సంఘ సంస్కర్త అనియూ? ఏవిధముగా మనము వారిని స్మరింపవలసియుండు” నని ప్రశ్నించుచు ఉపన్యసించిరి. ఆతరువాత చిట్కి అగ్నిస్పర్శ మైనది. జ్వాలలు నలుప్రక్కలను వ్యాపించినవి. పంతులుగారి భౌతికశరీరము భస్మము కాజొచ్చినది. మేము మరలితిమి.

* * * *

వీరేశలింగముగారిని గూర్చి పత్రికలలో ప్రధాన వ్యాసములును, ఇతర వ్యాసములును ప్రకటింపబడినవి. వారి మరణవార్త తెలిసిన వెంటనే నడిగూడెమునుండి కొమ్మత్తాజు లక్ష్మణరావు పంతులుగారు నాకు వ్రాసిన లేఖ ఈదిగువ విచ్చుచున్నాను.

Nadigudem,

Dear Raghava Rau,

I am unable to express my feeling of sorrow at the news of the sudden death of Mr. Viresalingam Pantulu G. ru. It is a shock to me. An entertainment was arranged yesterday evening and when the news came in we gave it up; could not proceed with it. I never thought that the great man would be no more before I would return to Madras. The Telugu world has no doubt suffered irreparable loss but my personal loss is heavy. Our personal acquaintance commenced in 1900 and I have always entertained the highest respect for him. I am so sorry that I was of no use to him in his last day; I had to go away to this place. As for the house, you can tell the house owner's people, if they chance to go to you that it would be under my plan that the rent etc. would be paid when I go there by the end of June. You can remain undisturbed.....Yours sincerely,

(sd) K. V. Lakshman Rau.

నడిగూడెము

80-5-1919.

ప్రియరాఘవరావా !

వీరేశలింగము పంతులుగారు ఆకస్మికముగా దివంగతులైతవవార్త వినిగానే నాకు కలిగిన విచారము ఇంతింత యని తెలుపజాలకున్నాను. నా నుండె చెక్కలైపోయినది. నిన్న సాయంత్రము మేము విందు చేసికొనుటకు ఏర్పట్లు చేసికొంటిమి. ఈ మరణవార్త తెలియగానే వేడికలపై బుద్ధి పుట్టక మే మది మానుకొంటిమి. శేషు తిరిగి చెప్పిపట్టుము చేరముండే ఆ మహాపురుషుడు కాండర్పము వొందు పని శేషెన్నడును అనుకొనలేదు. ఆయన మరణము వలన ఆంధ్రభాగమునకు తీరని లోపము వాటిల్లిన దనుటకు సందేహము లేదు. నానుట్టుకు నాకు వ్యక్తిగతముగా కలిగిన నష్టము అపారము. 1900 సంవత్సరములో నాకు వారితో పరిచయభాగ్యము లభించినది. నాకు ఎల్లప్పుడను వారయందు అత్యంతమైన గౌరవము కలదు. తీరా చివర దివమలలో శేషు ఇక్కడకు విధిలేక వచ్చిచేరినది. అందువలన శేషు అతనిన కాలమునందు వారి శేషయు ఉపచరింపజాలకైతిరిగదా యని మిక్కిలి విచారింపుచున్నాను. వేదవిగ్రహ భవనపు యజమానులు మోక్షార్థకు వృత్తికి, ఇల్లు వాక్రిందినే ఉన్నట్లును, శేషు బాన్ సెలాఖరుకు అడ్డవై రాజు చెల్లించునని చెప్పవలెను. మీరు ఆయనలో శ్రేయ్యగా ఉండవచ్చును..... ఇట్లు

కొ. వేం. లక్ష్మణరావు.

30—5—1919.

భూ తవై ద్యం

“ క రుణ కు మార ”

గొల్ల నారాయణుడికి, చిన్నప్పటినుంచీ దయ్యాలూ, భూతాలూ, విశాచాలూ ఉన్నాయని నమ్మకం. నమ్మకం మూత్రమే కాదు. అవి అంటే అతని కేంతో భయం కూడాను. అందువల్లనే పాతికేళ్ల వయస్సు వచ్చేదాకా కూడా, అతనికి చీకట్లో ఒంటరిగా పోవడమంటే భయం. ఎక్కడైనా పెద్దపెద్ద మర్రిచెట్లుగాని, జువ్విచెట్లుగాని, తుమ్మచెట్లుగాని - ఏచెట్టునూ సరే, దట్టంగా పెరిగి ఒకచోట గుంపుగా ఉన్నాయంటే, అట్లాంటి చోట్లకూడా అతడు ఒంటరిగా పోలేకపోయేవాడు. చిన్నప్పుడు అతని అవ్వు, తాతా చెప్పతూ ఉండిన కథల్లో దయ్యాలు తరుచు చెట్లమీదా, ఊరు బయటా, శ్మశానంలోనూ - ఇల్లాంటి స్థలాల్లో విరివిగా నివసిస్తూఉంటాయని అతడు వింటూ వచ్చాడు. ఆనమ్మకాలన్నీ అతనికి గాటంగా మనస్సుకు పట్టిపోయి, ఇప్పటికీ ఆ నమ్మకంతోనే ఉంటున్నాడు. రాత్రిపూట అంటే రాత్రిపూటనేకాదు, పగటివేళనయినా మంచి నడిజామున, ఓతుమ్మలబీటిలోకి పోవాలన్నా, ఓతాటితోపులోకి పోవాలన్నా,

ఓపెద్దచెట్టుకింద ఒంటరిగా పండుకొని నిద్ర పోవాలన్నా, అతనికి ఇంతంతభయం కాదు.

నారాయణుడి చిన్నతనంలో ఒకసారి వీధిభాగవతులు హరిశ్చంద్రనాటకం ఆడుతుంటే చూడడానికి వెళ్లాడట! ఆ నాటకంలో హరిశ్చంద్రుడూ, చంద్రమతి, లోహితాస్యూడూ, నక్షత్రకుడూ - వీళ్లందరూ అడివిలో ప్రవేశించి ఒక చెట్టుకింద పండుకొని నిద్రపోతూ ఉన్నారట! అప్పుడు ఆ చెట్టుమీదినుండి ఒక భూతం వీళ్లమీదికి దూకినట్లు, భాగవతం ఆడడానికి వేసిన పందిరి మీదినించి, కింద పండుకొన్న చంద్రమతి, నక్షత్రకులమీదికి భేతాభుడి వేపంతో ఒక వికృతాకారంతో గభాలున కిందికి దూకిందట. దాన్ని చూచి, నారాయణుడు కెప్పుమని కేకపెట్టి, జడుసుకొని, ఆచెబ్బతో పదిహేను లంకణాలు చేశాడట! అదిగాయతు అతనికి దయ్యాలనా నమ్మకం బలపడకమ్మా - ఇంకా చెట్లకింకూడా

ఈ

చచ్చిన పశువునిగాని, ఆఖరుకు ఒక కుక్కను గాని చూడడానికి జంకు. చిన్నతనంలో అతని తల్లితండ్రుడి వద్దే రాలు చెప్పే కథలు ఎప్పుడూ దయ్యాలతోనే నిండిఉండేవి. ఒక మనిషి చచ్చిపోతే అతడు దయ్యం అయిపోతాడనీ, చచ్చిపోయిన పదకొండోరోజుదాకా ఆ దయ్యం, మనిషికి ప్రాణం పోయిన స్థలం లోనే కాదుకొని తిరుగుతూ ఉంటుందనీ, తర్వాత ఏ శ్మశానంలోనో, ఏ చెట్టు మీదనో, ఏ పుట్టమీదనో నివాసం ఏర్పరచుకొని ఉంటుందనీ — ఇట్లాంటి విషయాల్ని ఎన్నో అతని పుర్రెను పట్టిఉన్నవి.

దయ్యాల్లో మామూలు దయ్యాలూ, కొరివిదయ్యాలూ అని రెండురకాలు ఉంటాయని కూడా అతనికి తెలుసు. అతడు చెప్పతాడు.—తాను పద్నాలుగేళ్ల పిల్లవాడుగా ఉండంగా, ఒకనాడు రాత్రి తన మేనత్తవక్కలో పండుకొని నిద్రపోతూఉండినాడట! అతనికి రాత్రి పడిరేయి మెరుకువ వచ్చిందట; పక్కలో పండుకొన్న తన కళ్లు విప్పిచూచే వరకు ఎవరో ఒకమనిషి వచ్చి గుమ్మంలో నిలబడి ఉన్నట్టు అతనికి అగుపడిందట! ఆట్టే చూడగా, ఆమనిషి చచ్చిపోయిన తన మేనత్త పెనిమిటిలాగ ఉన్నాడట!

“మామా” అని అతన్ని పదిసార్లు ఆమనిషి మాట్లాడ ఇటూ అటూ మమిడికి నానా

అని అరిచి నిద్రపోతూ ఉండిన మేనత్తను గట్టిగా పట్టుకొని కళ్లుమూసుకొన్నాడట! తనకు దయ్యాలమీద గల నమ్మకాన్ని ధ్రువపరచడానికి, ఇటువంటి తన అనుభవాలు ఎన్నో చెప్పతూ ఉంటాడు—నారాయణు.

కొన్ని కొన్ని దయ్యాలు రాత్రిపూట పొలాల్లో తిరుగుతూ కుప్పలదగ్గరా, చేల దగ్గరా నిద్రపోయే మనుష్యుల్ని సాయం పట్టి, ఓం ఓం ఓం ఓం అని గంజీకావడి పట్టి మోసుకొనిపోతూ ఉంటాయనీ, కొన్ని కొన్ని దయ్యాలు మనుష్యుల్ని బెదిరించి వాళ్ల వంటిమీద ఉన్న గుడ్డలూ, చొక్కాలూ పెరుక్కొని వాటిని ధరించి, అవి ఖోకుగా మనుష్యుల్లాగే తిరుగుతూఉంటాయనీ, కొరివి దయ్యాలయితే - మనిషి వచ్చేదారి కడ్డంగా నిలబడి మంటవేసి, ఆ మనిషిని దారితప్పించి ఇంకోచక్కకి, ముళ్లల్లోకి, కాలవల్లోకి, కంచల్లోకి తీసుకొనిపోయి కుక్కలు పెట్టుతూ, పకపకనవ్వుతూ ఉంటాయనీ—ఇట్లాంటికథలు తాను చిన్నతనంలో విన్నవి అన్నీ నారాయణుడు ఇప్పటికీ చెప్పతూనే ఉంటాడు.

అంతమూరం ఎందుకు? నారాయణుడి తాత ఉండేవాడట! ఆతాత రాత్రింబగళ్లు గొర్రెలు కాచుకొంటూ, ఎప్పుడూ పొలం మీదనే తిరుగుతూ ఉండేవాడట! రాత్రి పూట ప్రతిరోజూ, ఓ ఏడెనిమిది దయ్యాలు జతగా వచ్చి, “తాతా! వక్కా, ఆకూ పెట్టపూ? పొగాకుకాడ పెట్టపూ?” అని అతన్ని బెల్లించుకొని తీసుకొనిపోతూ ఉండేవట!

అలా ఆడదయ్యాలు, తాతతో నరా

గా లాడుతూ, అతనిమొలగుడ్డ పట్టుకొని లాగి, అతనికోచి పట్టుకొని లాగి, అతనిజట్టు పీకీ—ఈవిధంగా చిలిపిపనులు చేస్తూ వుండే వట! ఈ సంగతులన్నీ నారాయణుడు చెప్పి తూనే ఉంటాడు.

కాని - చిన్నతనంలో తన మేనల్తె పక్కలో పండుకొన్నప్పుడు చూచినదయ్యిం తప్ప - మల్లా ఇంతవరకెప్పుడూ, అతడు దయ్యాన్ని చూడలేదు. అయితే దయ్యాలు ఉన్నవనీ, అవి కామరూపులనీమాత్రం అతనికి నమ్మకమే. నమ్మకమయితే చిన్న పుటికంటే ఇప్పుడు బలమయిపోయింది కాని, దయ్యాలంటే అతనికి చిన్నప్పుడు ఉండినంత భయంమాత్రం ఇప్పుడు లేదు. అది సహజ మేగా! వయస్సు వచ్చినకొద్దీ భయాలు తగ్గు తూనే ఉంటవి! అయినా దయ్యాలనేవి మొత్తంమీద దుష్టజంతువుల్లో చేరినవనీ, మనిషయినవాడు ఎప్పుడూ వాటికి ఎడంగా ఉండడమే మేలనీ, నారాయణుడి ఉద్దేశం. దయ్యాలుకూడా కొంచెం మించమించు మనిషిలాగే, కాట్లా చేతులూ, ముక్కు చెవులూ, ఇట్లాంటివి కలిగిఉంటాయని—అ తడు చిన్నతనంలో తనమేనల్తెపక్కలోచూచి నప్పటినుంచీ—అనుకొంటూ ఉన్నందువల్ల, తాను పెద్దవాడయి జ్ఞానం తెలిసినతర్వాత, దయ్యాన్ని పోసి ఒకసారి ప్రత్యక్షంగాచూచి దాని నిజస్వరూపం తెలుసుకొని, సందేహ నివర్తి చేసుకొందామనే తలంపు—అతని కన్నడూ కలగనూలేదు, అప్రయత్నం అతడు చేయనూలేదు. ఇక ఏతావాతా,

దయ్యాలున్నవని నమ్మినప్పటినుంచీ, అత గాడు చేస్తూవచ్చినకృషి ఏమిటంటే—దయ్యా లవల్ల తనకు ఏవిధమైన బాధగాని, కష్టం గాని కలగకుండా చేసుకోవాలన్న జాగ్ర త్తలో మాత్రం ఉంటూవచ్చాడు.

వార్లగామానికి ఒకానొకప్పుడు, ఒకా నొక భూతవైద్యుడు వస్తే, “అయ్యా! దయ్యా లూ, భూతాలూ, పిశాచాలూ—ఇట్లాంటివి ఏవీ దరిచేరకుండా ఉండే ఉపాయం చెప్పుదురా” అని ఆయన్ని అర్థించాడు. దానికి అతడు మంత్రించిన విభూతి, కుంకుమా పొట్టాలు కట్టి ఇచ్చి ప్రతిరోజూ రాత్రిపూట పండుకొని నిద్రపోయే ముందు వాటిని నుదుట ధరించి నిద్రపోయినట్లయితే, భూత ప్రేత పిశాచ బాధ ఏమీ ఉండదని ఘట్టిగా చెప్పాడు.

అప్రకారం నారాయణుడు కొంతకాలం చేశాడు. కాని అతనికి ధైర్యం చిక్కలేదు. విభూతి కుంకుమా ఎన్నిరోజులు ధరించినప్ప టికీ తనకు తెలియకుండా దయ్యాలు తనని సమీపిస్తున్నట్టూ, తనని బాధించడానికి ప్రయ త్నం చేస్తున్నట్టూ—ఇట్లాగే అతని మన స్సుకు కలవరంగా ఉండేది. అదిగాక, కొన్నా శ్లయినతరువాత విభూతి కుంకుమా విషయ మై తాను కొంతమందిని విచారించి తెలుసు కోగా—అవి మంత్రించి యిచ్చి చాలారోజు లయినదనీ, అందువల్ల వాటికి మంత్రశాటిమి తగ్గిపోయివుంటుందనీ, ఇక అవి పనిచేయవనీ, చెప్పారు. అంతట వాటిని అవతల పారేశాడు నారాయణుడు.

తరువాత కొన్నాళ్లకు ఆపూరి కంసాలి శరభయ్యకూడా కొత్తగా భూతవైద్యం నేర్చుకొని చాలామందికి నయం చేస్తున్నాడని తెలిసి, అతనిదగ్గరకుకూడా వెళ్లి సంప్రదించాడు. శరభయ్యకూడా ఏమేమిటో మంత్రాలూ తంత్రాలూ చదివి విభూషికుంకుమూ యిస్తూ వాటితోకూడా అంజనేయ విగ్రహం చెక్కిన ఒక రాగిరక్షరేకుకూడా ముక్తింది, దాన్ని నారాయణి మెడలో ముడివేశాడు. ఇక నారాయణి దగ్గరకుగాని, అతడు ఉండిన చోటికి గాని — బాగ్గదవస్థలో ఉండంగా, దయ్యాలు రానేరాలేవు సరిగదా, ఆఖరుకు స్వప్నావస్థలో నయినా సరే, అవి దరిమేలా రావని — శరభయ్య చాలాదూరం ఎంతో నమ్మకంగా చెప్పాడు.

గొల్ల నారాయణికి ముసవటికంటే ఇప్పుడు మరింత ధైర్యం కలిగింది. కాని — రాగిరక్షరేకు సరిగా పనిచేస్తున్నదా లేదా అనిమాత్రం అత నెన్నడూ పరీక్షగా చూడలేదు. కొన్నిరోజులు గడచేవరకు అతనికి దానిమీదకూడా నమ్మకం తగ్గుతూవచ్చింది; ఎందువల్లనంటే — అతడు రాత్రిళ్లు నిద్ర పోతూఉంటే ఏవో పెద్దపులులూ, సింహాలూ, తానుపాములూ — ఇట్లాంటి దుష్టజంతువులు అతన్ని తరుముకొని వస్తున్నట్టూ, వాటిని తప్పించుకోవాలని తాను ఎంతో ప్రయత్నంచేస్తున్నట్టూ, తా నెంతప్రయత్నించినా తనకు అడుగు ముందుకు సాగకుండానే నిలబడిపోతూ ఉండినట్టూ — ఇట్లాంటికలలు రోజూ ఎన్నో వస్తూ ఉండేవట! ఇది ఎందు

వల్లనా, నిద్రలో మనస్సు ఇంత భీతి చెందడానికి కారణ మేమా అని నారాయణుని కొంతమందితో సలహాపడగా — అది అంతా దయ్యాలూ, పిశాచాలూ చేసే చేష్ట అని వాళ్లు చెప్పారట! అయినా కంసాలి శరభయ్యతో వివరాలన్నీ చెప్పి మల్లా మంత్రం వేయించుకొందామని, అతనివద్దకు వెళ్లాడు.

నారాయణుని చెప్పిన విషయం శరభయ్య శ్రద్ధగా విని “నీకేమీ భయంలేదు: నిజంలో రక్షరేకు పనిచేస్తున్నది కాని, పని చేయకుండా పోవడంలేదు. అయినా, ఇంకొక్క పనిచేస్తావా” అని అడిగాడు.

“చేస్తా” నన్నాడు నారాయణుడు.

“నువ్వు చదువుకొన్నావా?”

“ఏదో వాసకాలం చదువు చదువు కొన్నాను.”

“నీకు అంజనేయదండకం పుస్తకం ఒకటి ఇస్తాను. ఆ దండకం నోట వర్లించి, కంకోపాతం పట్టగలవా? దండకం గనక కంఠస్థంగా వచ్చిందంటే, ప్రతిదినమూ రాత్రి కండుకొనేముందు దాన్ని పఠించి నిద్రపోతే నీకు అన్వేషాలుకూడా రావు.”

“నేను సంతకంమాత్రం ఎట్లాగోచేస్తాను గాని, పుస్తకం తీసుకొని చదవడానికి నాచేత కాదే? ఎట్లా?”

“అట్లానా! — అయినా పరవాలేదు. ఒక పదిహేనురోజులుమాత్రం, ప్రతిరోజూ రాత్రి భోజనం చేసుకొని నా యింటికి రా. రోజూ కొంచెం కొంచెంగా, నీకు అదండకం

నేను చదివి చెప్పుకూడకుంటాను. ఒక్కొక్కముక్కే నాతోపాటు నువ్వుకూడా అంటూ ఉంటే, పదిరోజులకల్లా నీకు దండకం కంఠస్థం అయిపోతుంది.. మరి అట్లా రాగలవా?"

"అబ్బో! అంత పెద్ద దండకం, నాకు నోటపట్టుకుందా, నాకు జ్ఞానం ఉంటుందా?"

"ఓయి పిచ్చివాడా! నీ కాభయం ఏమీ పనిలేదు. నీకంటెకూడా అమరమృత్యు రాని మొద్దంటే ఎంతమందికి చెప్పాను — ఈ దండకం? రెండోవాసి సహాయం లేకుండా, నీచేత దండకం చెప్పిచేపూచీ నాది——"

"అట్లా అయితే సరే"

"ఇంకొక్క విశేషం: ఈ దండకం నీకు పూర్తిగా వచ్చిన తర్వాత నాకు పది రూపాయల ఖర్చు ఒకటి ఉన్నది! అంజనేయస్వామి ఉగ్రశాంతికొరకు, నేను ఒక రోజు ఇంత పూజా, పురస్కారమూ చేసి సంతర్పణ జరిపించవలసి ఉంది. ఆ ఖర్చు భరించే బాధ్యతమాత్రం నీవు పెట్టుకోవలసి ఉంటుంది."

"నీ ఇష్టప్రకారమే కానీ" అని నారాయణుడు అంగీకరించాడు.

శరభయ్యునిద ఒకవిధమైన గురి కుదిరింది నారాయణికి. అతడు దినమూ రాత్రి భోజనంచేసి కంసాలి శరభయ్యవద్దకి పోయి రెండునెలలకు అంజనేయదండకం పూర్తిగా కంఠోపాతం వచ్చేలాగ చెప్పించుకొన్నాడు; శరభయ్య కొరిన పదిరూపాయల సంభావనా యిచ్చాడు. ప్రతిదినమూ, రాత్రి పండుకొనే

ముందు నా రాయుడు అంజనేయదండకం చదువుకోవడమూ, శరభయ్య యిచ్చిన విభూతి, కుంకుమా ముఖాన్న భరించడమూ, గుండెమీద చెయ్యివేసి నిద్రపోవడమూ — ఈవిధంగా జరిగిపోతున్నాయి రోజులు.

మూడుమాసములు జరిగింది. నాలుగు నెలలు గడచింది. దండకం ఒకరికంటెకొంత పనిచేసినట్టుగానే తోచింది నారాయణికి. ఇదివరకులాగ నీడకలలా, ఆబాధలా ఆళ్తే రావడంలేదు. కాని అతనికి ఓ పెద్దసందేహం కలిగింది. ఒకవేళ తాను ఏరాత్రిపూట అయినా, ఏచెట్టుకిందనుంచి అయినా, లేక ఏ పొలంలోనుంచి అయినా ఒంటరిగా వోవలసి ఉన్నప్పుడు, ఒకానొకదయ్యం తన కెదురుగా తటస్థపడితే ఎట్లా? అప్పుడు అంజనేయదండకం చదివినంతమాత్రంచేత దయ్యం పారిపోతుందా? పారిపోతుందని శరభయ్య చెప్పినమాట నిజమేనా? ఏమో? పారిపోతుందో పారిపోదో! నోటితో మంత్రం చదివితే అంతమాత్రంచేత దయ్యానికి నిజంగా భయం ఉంటుందా? తాను ఒంటరిగా ఉండే సమయంలో ఒకటికి రెండు మూడు దయ్యాలు తోడయి వచ్చినట్లయితే ఎట్లా? అప్పుడేం చేయాలి? అని అతనికి సందేహం కలిగింది. పెళ్లి మళ్లా శరభయ్యనే సంప్రదించాడు. అతడేదో సమాధానం చెప్పాడు; కాని నారాయణికిది తృప్తికరంగా ఉండలేదు. మైగా ఈ మధ్య తాను రోజూ అంజనేయదండకం పఠించి పండుకొన్నప్పటికీ కూడా రాత్రి స్వప్నంలో

దయ్యలు మల్లా అప్పుడప్పుడు కనిపిస్తూనే ఉన్నాయి. పదిహేనురోజు కిందట ఒక రాత్రి మంచమీద పెల్లకిలా గుండెలమీద చెయ్యి వేసుకొని తాను నిద్రపోతూ ఉండడమూ, ఎవరో ఒక మనిషి వచ్చి తన గుండెలమీద కూర్చొని వీక చేత్తో పట్టుకోవడమూ, తాను పెద్దగా అరవాలని ప్రయత్నం చేయడమూ, ఎంత ప్రయత్నించినా నోట మాట రాకపోవడమూ, కొంత నేపటికి తాను మంచమీదనుంచి త్రుళ్లిపడి కేకపెట్టి కిందపడిపోవడమూ, ఇంట్లో వాళ్ళది చూచి గోలపెట్టడమూ—ఇంత వ్యవహారం జరిగింది. అదిలగాయతు, తాను దయ్యాలబాధ వదలించుకోవాలని ప్రయత్నం చేస్తూన్న సంగతి దయ్యలు బాగా తెలుసుకొన్న వనీ, తాను జాగ్రత్తపడినకొద్దీ అవి తన్ను బాగా పట్టుకొని వీడిస్తున్నవనీ, ఇంక శరభయ్యమంత్రం కూడా అంతగా పనిచేసేటట్టులేదనీ, తా నేడయినా ఇంకోదారి తోక్కవలసిన అవసరం ఏర్పడిందనీ—విషయం అంతా మనస్సుకు తెచ్చుకొన్నాడు నారాయణుడు.

కాని ఇంకోమార్గం అంటే ఏముందీ? సాధారణంగా దయ్యాలూ, పిశాచాలూ వీటిని మంత్రబలిమిచేతనే సాధిస్తూ ఉంటారు వైద్యులు. కాని ఆ మంత్రబలిమి తనపట్ల వ్యర్థమయిపోయింది. ఇక ఇంకోఉపాయం ఏమున్నదీ అని అతని కేమీ దారి తోచటం లేదు.

తిరిగాడు తిరిగాడు ఆచుట్టుపక్కల పది ఇరవై మైళ్ల దూరంలో ఉన్న పల్లెలన్నీ తిరి

గాడు. తనకు నమ్మకం కల వైద్యుణ్ణిలా సలహా అడిగాడు. కాని వాండ్లు చెప్పిన ఉపాయాలుగాని, సలహాలుగాని నారాయణుడికి సరిపడలేదు. తిరిగి తిరిగి ప్రాణం విసిగి ఒక రోజు తన ఊరికి తిరిగి వస్తున్నాడు.

దారిలో ఇంకొక్కవూరు అతనికి కలస్త పడింది. చుట్టుపక్కల ఊళ్లనుంచి ఆ వూరికి జనం తండాలు తండాలుగా వస్తున్నారు. ఆడవాళ్లు, మొగవాళ్లు, చంటిపిల్లలు—అనేకమంది కుటుంబాలతోకూడా బండ్లు కట్టుకొని కొంతమందీ, కాలినడకని కొంతమందీ వస్తున్నారు. అంతమంది తిరునాళ్ల ప్రజలూ ఆ ఊరికి రావడానికి కారణమేమని ఆ ప్రయాణీకుల్నీ అడిగాడు. ఆ ఊళ్లో ప్రతియేటా ఆషాఢ శుద్ధ పంచమికి వీరభద్రస్వామి తిరునాళ్లు జరుగుతుందనీ, ఆ వేడుకలు చూడడానికి, వీరభద్రస్వామికి కానుకలు చెల్లించుకోవడానికి జనంవస్తున్నారనీ నారాయణుడు తెలుసుకొన్నాడు. అతనికి కూడా తిరునాళ్లు చూడాలని కోరికపట్టింది. ఆ జనంలో ఒకగొల్లకుటుంబంతో పరిచయం కల్పించుకొని వాళ్లతో కూడా ఊళ్లోకి వెళ్లాడు.

సాయంత్రం అయ్యేవరకు ఊరు ఈని నట్లు ఏ సందగొందుల్లో పట్టినా జనమే—తిరునాళ్లప్రజలే. రాత్రి అన్నం తిని వీరభద్రస్వామి ఉత్సవం చూడడానికి వెళ్లాడు—నారాయణుడు.

ఓ! రాత్రి పట్టపగలయిపోయింది. వందలకొద్దీజంగమయ్యలు చిన్నచిన్నప్రభలు

వీపులకు కట్టుకొని, ముఖాన్ని కళ్ళమీదా విభూతి పెట్టుకొని, మెడలో వెండిలింగ కాయలు ధరించి, చేత జేగంటలు పట్టుకొని, వీరాంగం తోక్కుతూ వీరవృత్తం చేస్తున్నారు. మరి కొంతమంది జంగమయ్యలు కంచుగంటకు చుట్టూ నల్లచేప చందనపు కొయ్య తివ్వతూ, ఓంకారశబ్దం సృష్టించి, ఆ శబ్దంతోకూడా శంఖారావం మేళవించి నాదబ్రహ్మానికి శ్రుతులు వేస్తున్నారు. వీర గాలూ, నోట్లూ, సన్నాయిమేళం — వీరాంగం తప్ప మరొకశబ్దం చెవికి వినరావడం లేదు. ఇద్దరు మనుష్యులు — ముగ్గు య్యేళ్లవాళ్లు, కంఠంలో ఒకదూ, నోటిలో ఈబుగ్గలోనించి ఆ బుగ్గలోకి వచ్చేటట్టుగా ఇంకొకదూ, చెరొక శూలమూ గుచ్చుకొని, రక్షప్రవాహంతో తడిసిన శరీరం మరిచి ఉత్సవంలో ఊరేగుతున్నారు. ఇంకొక కంసాలిబత్తుడు — ఒక మణుగు బరువు గల (ఇవ్వ) అగ్ని శూలాన్ని నాలుకచివర గుచ్చుకొని, ఆశూలం మొదలు ఒకచేత్తో పట్టుకొన్నాడు. ఆ శూలానికి వైభాగం అంతా పలవలూ, చిలవలూ వేసిన చిన్నతులసిచెట్టులాగా, ఘమా గొక వందసూడు లున్నవి. ఒక్కొక్క సూదికి చమురులో నానవేసిన ఒక్కొక్క నూలుకండె గుచ్చి వెలిగించారు. సూరునూలుకండెలూ ఒక్కసారి భగ్గున మండిపోతున్నవి. ఎర్రగా కాలిపోతూఉన్న అగ్ని శూలం కంసాలిబత్తుడి నాలుకమీదనే నిలబడిపోయింది. ఆ దొక అగ్నిగోళంలాగా ప్రజ్వలిస్తూ ఉత్సవంలో ఊరేగుతోంది.

ఇంకా కొంతమంది జంగాలూ, శైవులూ ఉరుము లురిమేటట్టు “అశ్వరథ, శరభా, అల్లల్లవీర” అని ఖడ్గాలు చదువుతున్నారు. ఈ నారసాలవారి, శూలాలవారి వెనుక, ఉత్సవంలో నట్టనడుమున ఒక నలభయివళ్ల ఆడమనిషి, ముఖం అంతా పసుపు పులుముకొంది. రూపాయంత కుంకంబాట్టు ధరించింది. తడిగుడ్డలు కట్టుకొంది. తడితలనే ముడిపేసుకొంది. వెండిపొన్నలు చుట్టిన పేప బెత్తాన్ని ఈ చివరా ఆ చివరా చెరొక చేత్తోను ఆమె పైకెత్తి పట్టుకొన్నది. ఆమెను ఇద్దరు మనుష్యులు సందిట పట్టుకొన్నారు. ఆమెకు ఉగ్రం తగ్గేటట్టు సాం బ్రాణిపొగ ధూపం వేస్తున్నారు. అక్కడక్కడ బిందెలతో నీళ్లు తెచ్చి ఆమెనత్తిన దిమ్మరిస్తున్నారు. ఆమెకే వీరభద్రస్వామి ఆపేశించాడని ప్రజలంటున్నారు. ఆమెకు చేతులెత్తి మొక్కుతున్నారు. అశేష జనమూ ఒకవిభమైన వీరావేశంతో మైమరచి తిరుగుతున్నారు.

ఈ తిరునాళ్ల ఉత్సవం నారాయణుడెన్నడూ చూడలేదు. ఆ దొక నూతనసృష్టిగానూ, నూతన ప్రపంచంగానూ ఉన్నదతనికి. రాత్రితెల్లవార్లు ఆజనంతో కలిసి ఉత్సవంలో తిరిగాడు - నారాయుడు.

తెల్లవారింది. ఉదయం ఏడు గంటలకు వీరభద్రస్వామి ఆలయందగ్గర మంటపంలో కూర్చుని ఉన్నది — రాత్రి స్వామిపూనిన ఆడమనిషి. ఒకబారెడుపొడుగునా, బొటన ప్రేలిలావునా - బటువైన ఒకపేపబెత్తం ఆమె

చేత పట్టుకొని కూర్చున్నది. ఆడవాళ్లు మొగవాళ్లు ఆమెకెదురుగాపోయి సాగిలపడుతున్నారు. ఆజనంలో ఒక్కొక్కరినీ ఆమె ముందుకు తనదగ్గరికి పిలుస్తోంది వచ్చిన ఆడమనిషినిగాని, మొగమనిషినిగాని పట్టు పట్టుకొంటోంది. చేతిలోని బెత్తంతో శరీరం మీద ఛేదేలు ఛేదేలుమని అంటిస్తోంది. ఆమె చేత పట్టుచిక్కిన మనిషి గడగడ వణికిపోతోంది. “బాబో! బాబో! నాయనో! పోతాను. నేను లేచిపోతాను. ఇక్కడ ఉండను. నన్ను విడిచిపెట్టు” అని గొల్లిన కేకలుపెట్టి పడుస్తోంది. ఈ ప్రకారం ఒకరి తర్వాత మరొకరుచొప్పన. మధ్యాహ్నం పన్నెండు గంటలయ్యే సరికి సుమారొక వందమందిని, ఆ బెత్తంతోనే ఆ ఆడమనిషి చావగొట్టింది.

ఈ చర్య అంతా కంటిమీద రెప్ప చాల్చకుండా గమనిస్తున్నాడు నారాయణుడు. అతని కిడేమీ అర్థం కావడం లేదు.

“ఎందుకయ్యా! ఆ ఆడమనిషి అట్లా కొట్టుతుంది. వీళ్లు ఇట్లా పడుస్తున్నారా?” అని తనతోకూడా ఉండిన గొల్లవాళ్లని అడిగాడు నారాయణుడు.

“వాళ్లకు గాలిపెట్టినందువల్ల, ఆమె వదల గొట్టుతోంది.”

“గాలి అంటే?”

“గాలి అంటే ఎరగపూ? గాలి అంటే దెయ్యం. ఆడవాళ్లకిగాని, మొగవాళ్లకిగాని దయ్యం పట్టి పీకీస్తూ ఉంటే, ప్రతివీటా ఈ

తిరనాళ్లకు వచ్చి మొక్కుకొంటే, మళ్లా జన్మజన్మానికీ, దయ్యమనేది రాకుండా ఈమె వదిలింది సంపివేస్తుంది.”

“అయితే ఆమె అట్లా కొట్టకం ఎందుకు?”

“కొట్టకుంటే దయ్యం విడిచిపెట్టి పోతుందా? దెబ్బకు తప్ప మరి దేనికి లొంగదు.. దయ్యం.”

“అట్లాగునా? కొంతమంది భూత వైద్యులు మంత్రించిన విభూతీ, రక్తరేకు - ఇట్లాంటివి ఇస్తూఉంటారే, వాటివల్ల దయ్యాలకు భయం లేదు కాబోలు” అని ఊహించి ప్రశ్నించాడు నారాయణుడు.

“అబ్బే! అట్లాంటి వైద్యాలు ఏమీ పనిచేయవు. ఎన్ని చేసినా, దెబ్బకొట్టి వైద్యం తర్వాతనే—ఏవైద్యమైనా. మంత్రించేతనే దయ్యాన్ని లోగట్టుకోగలిగితే, ఇంతమంది జనం ఈడకి రావడం మొందుకు? ఆమెచేత చావ దెబ్బలు తినడం ఎందుకు? దెబ్బ దేవేంద్రలోకం—అన్నట్లు, దయ్యాని కట్లా పడవలసింది దెబ్బే!” అని వాళ్లు సమాధానం చెప్పారు.

ఈ విషయం అంతా హాశ్వర్యంగా వుండి నారాయణికి. దయ్యం దెబ్బకు భయపడుతుందా? అని అనుకొన్నాడు. మరి తాను ప్రత్యక్షంగా చూస్తూనే వున్నాడు అక్కడ. అందులో నిజం లేకుంటే అంతమంది జనం ఆ ఆడమనిషిచేత అవిధంగా చావ దెబ్బలు తింటారా?

నారాయణుడికి సందేహానివర్తి అయి పోయింది. ఆరోజున అతనికి గలిగిన ఉత్సాహానికి, సంతోషానికి మేర లేదు.

ఒక్క ఆడమనిషి ఇన్ని దయ్యాలని జయించిందే, తాను మొగవాడైకూడా ఇంకా భయం ఎందుకు ?

ఆరాత్రి భోజనంచేసి నెల క్రుంకే వరకూ వీరభద్రస్వామి ఉత్సవమూ, నిష్కల గుండమూ, సీతపూజాచూచుకొన్నాడు. అన్ని వేలమంది ఒక్కచోట చేరడం, ఆ జనం చేసుకొనే వేడుకలు, వాళ్లఉత్సాహం, వాళ్ల ఆవేశం, శరీరాలకు ఆవేశం ఎత్తిచే వీరంగం, సాంబ్రాణిపాగా — ఇవన్నీచూస్తే అతనికి ప్రపంచం యావత్తూ అపలీలగా గోటితో మీటివేయగలం అన్న ధైర్యం గలిగింది. ఇక ప్రపంచంలో గల దయ్యాలనుగాని, భూతాలనుగాని, పిశాచాలను గాని — చెప్పకేంద తేలులాగ నేలబెట్టి రాచిపారెడ్య వచ్చునని అతనికి ధైర్యం కలిగింది. ఒకటిగాదు, లక్షదయ్యాలు కలసివచ్చినా, తన అధికారానికి లోబడి ఉండవలసిందే గాని, ఇదవరకు లాగ లోకాడించడానికి మూతం ఏలు లేదనుకొన్నాడు; తన జెబ్బపుష్టి చూచుకొన్నాడు. రెక్కలలో తిరిగిన కండలు పైకి పొంగినై. ఇక తనకు ఆ ఉత్సవంతోగాని, ఆ వేడుకలతోగాని పని ఏమున్నదని అనుకొన్నాడు. పెంటనేబయలుదేరి వేకువజాముకు తనఇల్లు చేరుకోవా లనుకొన్నాడు. చేత కర్ర పుచ్చుకొని, కాలికి చెప్పులు తొడిగి,

రాత్రి నెల క్రుంకిన తరువాత ఆ చీకట్లోనే ఎకామెకిని ఇంటికి ప్రయాణమైనాడు.

వీరభద్రస్వామిఉత్సవంలో ఎక్కిన కైపులో అతనికిల్లకి చీకటి అనిగాని, దయ్యం అనిగాని, పురుగు అనిగాని, పుట్టి అనిగాని, భయం అనిగాని, — ఏమీ తెలియడం లేదు. విల్లువిడిచిన శరంవేగంతో, ఆ రోడ్డు ఎక్కి చరచర చరచర నడిచిపోతున్నాడు. అతనికి పొద్దు తెలియలేదు. శరీరం తెలియలేదు. ప్రపంచమే తెలియలేదు. తన కేదో పెన్నిధానం దొరికినట్లు పట్టరాని సంతోషం. రాజ్యాధిపత్యం లభించినట్లు — అధికారగర్వం. శత్రువును బరిమార్చడానికి రణరంగానికి దూకే భారత యోధుడిలాగ, పరుగుమీద పోతున్నాడు నారాయణుడు.

చీకటి బాగా దట్టంగా ఉంది. తన ఊరికి వెళ్లే డొంకలో ప్రవేశించాడు. నడక వేగం తగ్గలేదు. ఊరు ఇంకా రెండు ఫర్లాంగుల దూరం ఉన్నది. డొంకకి తూర్పుతట్టు జేబురుమంటూ తాటితోపూ, పడమటితట్టున తుమ్మలబీమాను నక్షత్రాల గుడ్డివెన్నెలను కూడా మింగేశాయి చెట్ల గుంపులు. ఆచెట్లగుంపు దయ్యాల కాటకట్టని, నారాయణుడి ఉస్సుబాలతోనే తెలుసును. దయ్యాల మధ్యకి తాను వచ్చినట్టు తటాలున స్ఫురణకు వచ్చింది. తల పైకెత్తి ఇటూ, అటూ కలయజూచాడు. ఎదురుగా ఒక్క నలబై ఏథయి గజాల దూరంలో ఒక డొంకలో ఇటూ, అటూ తిరుగుతోంది — దయ్యమేనా?

నారాయణుడు తటాలున నిలబడ్డాడు. దయ్యమే కాకపోతే ఈచీకట్లో ఈజీబురులో ఏమనిపి తిరుగుతుంది? చూడగా చూడగా అది తూర్పుగా తాటిచెట్లలోకి తప్పకుంది. దయ్యం పారిపోతోందే అనే ఆశ్రయంతో, లేడిపిల్లని కబళించే సింహంలాగ ముందు కొక్కదూకు దూకి పరుగుపెట్టాడు. తెల్లని బట్టతో, తిలనిండా ముసుగుతో తూర్పుగా తొలగిన దయ్యం, చెట్టుచాటునుండి డొంక లోకి నారాయణుడికి షక్కగా వచ్చింది. దయ్యాలభావనలో పడివున్న నారాయణుడు “చావు దయ్యమా!” అని చేతిలోని కర్ర ఎత్తి దయ్యంనెత్తినపెట్టాడు. ఒకదయ్యాన్ని

జయించానని ఉప్పొంగి పోయినాడు నారాయణుడు.

చేతు లూపుకొంటూ, కర్ర ఆడించు కొంటూ, మీనం దువ్వుకొంటూ, దిగ్విజయం చేసినవచ్చిన వీరుడిలాగ ఇంటికి పోయి, భార్యను నిద్రలేపి, నారాయణుడు తలుపు విగించుకొని పండుకొన్నాడు.

కోర్లు కొక్కారోకో యని కూశాయి తెల్లవారి వెలుతురు వచ్చేవరకు,— తాటిలోపుదగ్గర డొంకలో దయ్యాలు వేకువజామునే డొంకలో పేడ పోగు చేసు కోను పోయిన కోమటిముసలిది గోవిందమ్మ నెత్తణిచాయన్నారు ప్రజలు.

బ స వ పు రా ణ ము వెల 2-8-0

గ్రంథకర్త:-పాల్కురికి సోమనాథకవి పరిష్కర్త:-వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి

పండ్లండవ కళాబ్రహ్మణున వెలసిన కైవసుర ప్రతిపాదక మున ద్విపదకావ్యము. ఇందు కైవసుతోర్ధారకు డగు బసవేశ్వరునియు, తత్సూర్యులు తత్సమకాలినులు నగు శివభక్తులయు పరిశ్రమలను సరసముగను, పాశకులు మరకు కరగి తన్మయ లగునట్లుగను, కవి వర్ణించి నాడు. గ్రంథమున మృదుమధురము లగు జానురెమగు పలుకుల చాలువార్చి రచనమున ముద్దులు గురియించినాడు. గ్రంథము భిన్న భిన్న మండలములకు జెందిన పెక్కుతాళవ్రత మార్పికలతో పరిచూచి పరిష్కరింపబడినది. పాతాంతరములు మాదింపబడినవి. పరిష్కర్త రచియించిన అమూల్యమున 1.93 (129 పుటలు) ఇందు గలదు. ఆకాలపుబహుశ్య సారస్వతచారిత్రకవిశేషముల తొక్కరు మిక్కిలిగ నందు పరిష్కర్త యేర్పి మార్పిచారు. అధునికకవికుమాదుల కిది యత్యంతోపకారకము.

మేనేజరు, ఆంధ్రగ్రంథమాల, నెం 7, తంబుసెట్టిపేథి, మద్రాసు.

చెప్తూవుండేది. ఆ పిల్ల అలా చెప్తూంటే రంగయ్య మాత్రం ఎల్లా రాకుండాఉంటాడు? కాని వచ్చేటప్పుడు వట్టి చేతుల్లో రాకుండా, పబ్బుబిళ్లలో, ఊలో, పువ్వులో యిలాంటి వేవో తెచ్చి యిస్తూండేవాడు. తిరిగి చూపిస్తూండేది మాణిక్యం కావతెచ్చిన వస్తువు లన్నీ. వీరమ్మకూడ సంతోషించేది.

అప్పుడప్పుడూ అన్నగారొచ్చినప్పుడు, మాణిక్యం వివకుండా, రంగయ్యకు మాణిక్యాన్నిచ్చి పెల్లి చెయ్యమని అడుగుతూండేది వీరమ్మ. కాలచక్రం తిరుగు తూనే ఉంది; చెల్లెలిగోరిక తీరుద్దామనుకుంటూనే రంగయ్యతండ్రి కాలంచేశాడు. రంగయ్యమాత్రం యీ విషయం తండ్రి చెప్పగా విని తన అదృష్టానికి గర్విస్తూండేవాడు.

* * * *

మాకున్న ఒక్కవాన్ని విడిచి తాను రావడానికి వీలేదు కాబట్టి రంగయ్యకు ఒక్కచారి రమ్మని కలుసు చేసింది వీరమ్మ. రాత్రి అన్నలు తింటూండగా “రంగమా! నా కింట్లో మొగడిక్కు లేదు; నీకు అది దిక్కులేదు. నాకు నీకన్న దగ్గిరవాళ్లూ లేదు; నీకు నాకన్న దగ్గిరమట్టాలూ లేదు. కనక మనమంతా ఒక చోట ఉంటేనేగాని నా మనసుకు బాగుండదు. ఇంకా కొన్నాళ్లకు పోతాడనగా మాణిక్యాన్ని నీకిచ్చి పెల్లి చేసి అంతా కలిసి యిక్కడే ఉంచామంటూండేవాడు మా అన్న. వాడి కాభాగ్యం లేకనేపోయింది. నేనన్నా బ్రతికుండగా మీరిద్దరూ ఒక యింటివాళ్లయి కాపరం చేస్తుంటే నా కనీ పదివేలు, ఏవో పిచ్చిమండ చెప్పిం దనుకోక యిక్కడే కళా గంజో కలిగినంతే తిరి అంతా ఒకచోటే ఉంచాం” అని ఊసుచెళ్లబోసింది వీరమ్మ. ఈ మాటలు యెప్పుడు తన చెవిని పడతాయో అని ఆ సురపడుసున్న రంగయ్యకు అమృతం చిలకరించి నట్టరిపించింది. తెల్ల నాడుకూడానే తన ఊరు వల్లి నెల్లాళ్లలో అక్కకున్న కాస్త ఆస్తి ఆమ్మ నాలుగు వందల రూపాయలూ తెచ్చి మేనత్త కిచ్చాడు రంగయ్య.

మంచికోసా చూసి నీతారామస్వామిగల్లో ముడిపెట్టారు రంగయ్యకు-మాణిక్యానికి. పెళ్లియినప్పటి

నుంచి అల్లుడి భారమంతా తనమీదే ఉన్నట్లు వీరమ్మ కోలా పోయిపోయింది రంగయ్యకు ఏదైనా పనిచేసి వాలుగుదబ్బులు సంపాదించమని. రంగయ్యకూడా ఆలోచిస్తూనే ఉండేవాడు ఆ విషయం.

౨

అది సాయంకాలం. సూర్యుడు గోదావరి కావలి వైపు పర్వతాల్లోకి క్రమంగా దిగిపోతున్నాడు. అతని దిగ్విలేజును గౌతమీ విమలజలాల్లో ప్రతిఫలిస్తోంది. కొండలమీద వివిధ ఫలవృక్షాలమీద వ్రాలి పక్షులు సంతోషంతో చేస్తున్న రోదలు పెల్లివారింట్లో గందిర గోళంలా నుంది. కనుమూపుమేర త్రోవకిరుప్రక్కలా ఉన్న కాద్యభిషలాలు మార్కశిరజప్రవాహంలో మునిగి మనోహరంగా ఉన్నాయి. గాలిలో మేకల్లిసాపాటు తోటలోని పూలమొక్కలన్నీ తల బూపుతున్నాయి. రంగురంగుల నీతాకోకచిలుకలు తోటలో అన్నిచేపులా ఎగురుతూ పాతకాలలోనుంచి విడిచిపెట్టబడిన బాలికల లాగు కనులపండువగా ఉన్నాయి.

రంగయ్య ఆకోలా సంతకెల్లి సాయంత్రం తిరిగి వస్తున్నాడు యింటికి. మేకల్లిసాపాటుతోటదగ్గర కొచ్చేపరికి ఆ ప్రకాంతపయంలలో, ఆ గోదావరి తీరాన, మార్కకాంతిలో బంగారుపూత పూసినట్లుండి మనోహర పరిమళములను చెదజల్లుతూన్న ఆ తోటలో కాసేపు కూర్చుందామని కుతూహలం కలిగింది. వల్లి కాసేపు సాపాటుతో బాతాఖానీవేసి వస్తూ మాణిక్యానికి మల్లెపూవులు తీసుకువచ్చాడు. త్రోవపొడుగునా అతనిమనస్సు పరిపరివిధాల పడుగిడింది. తా నాపూలు మాణిక్యంకలలో ముడిదినట్లు, తానుకూడా అట్లాంటి మల్లెపూలతోట కొన్నట్లు, -యింకా యేమిటో ఆలోచిస్తూ యిల్లుచేరాడు. అత్త అన్నం పెద్దాండగా తాను మేకల్లిసాపాటుతోట ఆకోలాన చూశాననీ, చాలా బాగుందనీ, అలాంటితోట యింకా మంచిమంచి పూలతో తానుకూడా వేసి సాపాటుకన్నా యింకా యెక్కువదబ్బు సంపాదించ గలననీ చెప్పాడు. దబ్బు నృథా అయిపోకుండేమోనని ముందు కొంచెంసందేహించినా రంగయ్య తలయెత్తినతర్వాత యిదే ఆకడిత్రధను ప్రయత్నంగదా.... భగవంతుడిదను ఉంటే మరేం

భరవా లేదని 'సతే' నన్నది వీరమృత్యు. అర్చితంకా మాటి క్యంతో పూలమొక్కలనునుండి చెత్తూనే తెల్లవార బుచ్చాడు రంగయ్య.

మర్నాడు వీరమృత్యులతోపాటు డిల్లో వలగన్న ఆలోచించాడు తనతో బవిషయం, 'అలాకో భిన్నరుచి' కొంతమంది 'లేవ'న్నాడు. మరొకందరు 'నీ లేకన్నా వీచెక్కిందా? పూలతోబాటే ఏదిలాభం? లాభం రావాలంటే ఎంతకష్టపడాలి? ఎంతపెట్టుబడికావాలి? ఆసలయివా యీ డిల్లో సాహెబుతో బతిప్ప మంచి పూలలేలేవు. పూలతోబాటే అని రకరకాలుగాచెప్పాడు.

కల్లాకర్తిగా పదమిట్టిరిలో దిన్నవాగయ్య తాతదగ్గర తోబబోడ్డి అమ్మకాని కమ్మదరి విని వేరం చేశాడు. ఈ సంగతి విని డిల్లోవలగన్న రంగయ్యను వీవాట్లుపెట్టి—వోడ్డి తోటకు మంచిచేకాని వాల్లో వుండే చింతచెట్టువూడ దయ్యమున్నదనీ, అది యిదివ రకు చాలామందిని చంపిందనీ, యింకా యెన్నో చెప్పి రంగయ్యను ఆ ప్రయత్నంనుంచి మాన్పించాలని ప్రయ త్నించేశాడు. కాని రంగయ్యమాత్రం భగవంతుడివూడ భారంచేసి వాళ్లమాటలు తెక్కచెయ్యలేదు. మొదట కొంచెం తికమకలుపడ్డా చివరకు రంగువందలకు పైస లుచేసి వోడ్డి కొన్నాడు రంగయ్య. కోరడివేయించి బాగుచేయించడానికి, మొక్కలకూ యింకొక వంద రూపాయలు అయ్యింది. తోటలో ఒకవంతు గులాబీలు, యింకోభాగం పంపెంగలు, సన్నబాణాలు, మిగతా దంతా విరూపాక్షునిదైవతో నాటేశాడు. ఇద్దరు కూలీలు తాను కలిసి ఆరునెలల్లో తోటకు సందోషం చేశారు. వసంతముకుపురచేసరికి రంగయ్యకష్టం పలిం దింది. మొదటికోతపూలలో మాణిక్యం కావనివన్నీ తీసుకోగా మిగిలినపూలే సంతకల్లాయి తిట్టలతో. కొద్ది నెలలకే రంగయ్యకు పెట్టుబడిపోయ్యి వడ్డీతో సహా ము ట్టింది. సంతకల్లం పూర్తయ్యేసరికి ఆ ప్రాంతాల్లో పూలపల్లయిదార్లలో రంగయ్య పెద్ద అయ్యాడు. వీరమృత్యు అల్లుడి అదృష్టానికి సంతోషించింది.

ఆయేదే నలికాడు అంజనేయస్వామి ఆహారీకి కోతకు మారంలో. ఎంతమంది దేవుళ్లున్నా మరక దేవుళ్ల కోసం కూడ దేవుళ్లాడుతూన్న మనవారంతా

ఇంకేముంది అంజనేయస్వామికి ఆకాశమంటే మంచి గుడి కట్టించాలి, అంబారీసేవ చేయాలంటూ వాడా హుడి చేశాడు. ఉరూరిమంటే వేనమనేలు వచ్చిపోతు వ్నారు స్వామిదర్శనానికి. అదేపిల్లలున్న వాళ్లు మొగ పిల్లలకోసం మొగపిల్లలున్న వాళ్లు అదేపిల్లలకోసం, యిద్దరూలేని వాళ్లు ఎవరో ఒకరు కలిగితే చాలవీ మొక్కుకుంటున్నాడు. కళ్లులేనివాళ్లు, కాళ్లులేనివాళ్లు, ముష్టివాళ్లు సరే! యిహ లెక్క లేదు.

రంగయ్యకు కూడా మాణిక్యంతో తీర్చాని కల్లా లని కోరికకలిగింది. మాణిక్యం కూడా సరదాపడ్డది దేవుణ్ణి మాద్దామని. వీరమృత్యుకూడ చిన్నవాళ్ల ఉత్సా హాన్ని భంగపరచలేదు. ఒకలేకపోబట్టిగాని తాను కూడా ఒక్కసారి కొత్తదేవుణ్ణి మదివచ్చేస్తే సాయం కాలం పెందిరాడే అన్నం తిని మళ్లీ త్వరగానే తిరిగి వస్తామని ముసలమ్మకు చెప్పి మాణిక్యాన్ని వెంటచెట్టు కుని వెళ్లాడు రంగయ్య.

* * * *

రాత్రి పదికొండుగంటలు చాటింది. వెన్నెల యిస్త్రీ మడతలు పరిచినట్లు కన్నులపండువగా ఉన్నది. అంజనేయల వారి ఉత్సరం అయిపో గనే అంతా తలొకచారిని యిట్లు చేసుకుంటున్నాడు. సంచి రం కబుర్లు చెప్పకుంటూ చెప్పికి తిరిగి మానుకుంటూ మనమే ముందరొస్తున్నా మనుకుంటూ తూనిగల్గాగ వస్తున్నాడు రంగయ్య, మాణిక్యం. తోటకు కనుమేర మారంలో కొచ్చేసరికి రంగయ్య కేవి తోచిందో "అయితే, మాణిక్యం! నన్ను విడిచిపెట్టి నవ్వుండ గలవా?" అన్నాడు.

"అదేమిటి బావా! అల్లాగంటావు? నవ్వు కానేవు తోటకాదుంటే నామనకు తోటదగ్గరకే పరి గ్రుకోతుంది. నిన్ను విడిచి.....అమ్మో" అన్నది మాణిక్యం రంగయ్యకుపం గట్టిగా పట్టుకొని, "అదికాదే, వీచిపిట్ట! నా కందుకనో యీరాత్రికి మనతోటలో పడుకుందామని బుద్ధితట్టింది."

'చింతచెట్టుకూట మరచిపోయావా? రాత్రి పూల అక్కడికి చెల్లొద్దని అమ్మ చెప్పలేదా?...'

'ఇప్పు డిట్లు చేరలేమని కాదే? ఈ రాత్రికి తోటలో ఆపూలవాసనల మధ్య మనం ఉండాలని

గట్టిపరచాగా ఉంది నేనుండగా నీకేంభయం! రేపు పొద్దున యింటికి వస్తా మని కోటయ్యతో కలు (ంపుదాం?)

‘.....’

మాణిక్యంకి చింతచెట్టుభయం మనసులో పీడి క్తున్నా సంతోషంగానే తల దూపింది, రంగయ్యకు కష్టంతో నుండిన, వాళ్ల వెనకనే వస్తున్న కోటయ్యకు చెప్పాడు ముసలమ్మకు కలుగుచెప్పుకుని, కోటయ్య కాకుండా అతనితో వస్తున్న మిగతావాళ్లుకూడా రంగ య్యను మాకలేకాదు చింతచెట్టు సంగతి జ్ఞాపకంచేస్తూ, తోటదగ్గరకు పోవద్దని, రంగయ్య ఎంతకూ వివలేదు, చివరికి ‘సరే’ నని అంతా వాళ్లను విడిచివెళ్లారు. పది నిమిషాల్లో యిద్దరూ తోటచేరారు.

తోటగేటు పదిగజాల్లో ఉన్న దవగానే రంగ య్యను గట్టిగాపట్టుకుని నడుస్తోంది మాణిక్యం చింత చెట్టుకేసీ చూడకుండా, రంగయ్య అది గ్రహించి మాణి క్యాన్ని బుజ్జగిస్తూ, సంబరంకబుద్ధు జ్ఞాపకంచేస్తూ లేని సంతోషం కలుగజేస్తున్నాడు. గేటు తియ్యగానే తోటలోని మక్క తోకాడిస్తూ రంగయ్యను పరామ ర్శించి కూడా నడిచింది. గేటు మక్కగానే ఉన్న చిన్న నడిచిపోని చావలు తైటికి లాక్కుని నాలుగుగుల్లె

సంబరం దగ్గర కొన్నమిఠాయి యిద్దరూ చెరికాస్తూ అక్కడ కూర్చునితిన్నారు

పొడలమధ్య వేకాడు, దానినిండా పూలు వెదజల్లి సంబ రంగిగ్గర కొన్నమిఠాయి యిద్దరూ చెరికాస్తూ అక్కడ కూర్చునితిన్నారు కుంజలోని నీళ్లు కాసిని త్రాగి నిర్మలా కాళమే చాందినీ అతుకుని, చల్లనిచంద్రుడి దివిటిగా భావించి, ప్రకృతి ప్రసాదించిన పూలగుమాయంత్ర మధ్య మద్దులవర్ణం కురిపిస్తూ వాల్చిద్దరూ పరస్పరా లింగవాల్లో బాహ్యప్రపంచాన్ని మరచి హాయిగా పడు కున్నారు.

* * * *

“మాణిక్యం! యింతసుఖంగా ఉంటామని ఎన్న డైవా అనుకున్నాం? మావాన్నలాగు వాగలిపట్టుకొని మాగుంట యాతోట, నువ్వు, యాసుఖం నాకు జేవా? నిజంగా దేవు జేచేసేవా మనమేలంకే చేస్తాడు! తోకా యిల్లాగే సుఖంగా ఉంటూ, అసుఖంలోనే ప్రాణంపోలే యెంత బాగుంటుంది!”

“అల్లా గవకు రావా! నాకు భయమేమిస్తుంది ఇల్లాగే యెప్పుడూ సుఖంగా ఉండాంగాని ప్రాణం పోవటం ఎందుకూ?” అంటూ గట్టిగా కొరిలించు కుంది మాణిక్యం.

అల్లాగే మాట్లాడుతూ యిద్దరూ పసివిడ్డల్లాగు ఒకరిచేతుల్లో ఒకరు నిలబోయారు.

* * *

తెల్ల వారు యీమన మాడుకంటె వైసట్లుంది; పరిగ్గా కోడికూంది. చంద్రుడు మెల్లగా పశ్చిమాది చాటువకు జారుకున్నాడు. గాలిమాత్రం కొద్దిగా వీస్తోంది. అప్పుడప్పుడెల్లలాడే ఆకులచక్కమా, మారాన చెట్టువీడి నుడ్లనూబకుత మాత్రం ఆరికిం గంభీరాన్ని భంగపరుస్తున్నాయి. రంగయ్య తోటలోని పూలన్నీ ఒక్కమాటు వెళ్లగొడిగి, విచ్చి తోటవంతా నూనాప పలతో నింపివేసివాయి. అఘోర మాత్రంచేత మత్తు గలిగిస్తున్న ఆపరిమళమువకు రంగయ్య కొంచెం ఒత్తిరి మాణిక్యాన్ని లేపటానికే ప్రయత్నించాడు. కాని ఏదో మాన్యవర్షివట్టుండి మాట్లాడలేక, ఏమి చేసుకూడాలి తోచక, మాణిక్యాన్ని మరింత గట్టిగా తన బాహు పులలో దిగించి, అలాగే ఉండిపోయాడు. పుష్పలాలన పచ్చకమీస మాణిక్యం కిరీటం ఆధారవర్ణం గుఱాన్ని మెరురచిపోయింది మాణిక్యం కూడా ఒక్క మాటు కట్టుతెరచి, మళ్లీ అలాగే మానుకుంది మాట్లాడటానికి ఓపికలేక. అతిపరిత్ర ప్రణయలాంఛన మను ఆయువశీర్షమువకుల పరిరంభమును రూపు దిశమండి చూచి మలమల మెరుస్తూన్న ఒక నక్షత్రం మెఘం చాటుకు పోయింది. వాల్చిదయా అంతసుఖం అనుభవించడం అతే మొండి పర్యాయము—తుది...(?) !

౪

తెల్లవారింది. మార్గము 'ఎంతవని జరిగింది!' అన్నట్లు దృశ్యులను కొంచెం తీర్చుంగా ప్రసన్ను న్నాడు. చెట్టువీడి పక్షులకూడా ఏదో కవరపడి ఆక్రందినంచేస్తూ, యీ సంగతి చెప్పడానికా అన్నట్లు ఊహింపరుస్తున్నాయి. తోటమాలి యింటిదిగ్గర నుంచి మామూలుగా తోటలోకి వచ్చేసరికి ఆరిధంగా పడుకొనిఉన్న రంగయ్యనూ భార్యనూచూచి, తన యీ వనపుకాలం జ్ఞప్తిగా, పాకదిగ్గరకు వెళ్లి గట్టిగా ఏదో చప్పుడుచేశాడు, నిద్రలేస్తారని. ఆశ్చర్యపోయా

డు, ఏమీ ఫలితం లేకపోయింది! నిద్ర విడిచి రంగ య్యకు నిద్రమంది లేపడానికే ప్రయత్నించాడు; కాని లాభం లేకపోయింది. ఇద్దరిలో ఒక్కరుమాడా లేవక పోగా, నీచింది ఉన్నట్లుమాడా తోచలే దతనికీ. ఇహ ఖంగారునడి భయంతో ఊహింపరుస్తూ నలుగుర్నీ వెంటచెట్టుకొచ్చాడు. నలుగురూ నాలుగుదిధాల అడు కున్నారు, రంగయ్య పీఠినిసరించి. వీరమృదుఃఖంతో కొలుసువారి మెదలనలకన చెట్టులాగు నూలిపోయింది.

* * * *

"మరేం ఫరవాలేదు; ఆచార్యగారిని కాస్త కత్తురి తీసుకురమ్మ"ని కలుగు చెయ్యవున్నాడు కరణం. "వాతం చేసివట్టుంది వెల్లల్లి పామరసం అరి కార్లలో మర్దంచేయ" మన్నాడు మువవలు, కైద్యం, సంగీతం రానివార్లు లేరుగా ప్రపంచంలో! ఎరికి తోచిన సూహా వాల్చిస్తున్నారు అంతా. తలొకటి చేస్తున్నారు. ఇంతలో ఆచార్యగారు వచ్చారు, ముందులసంచితో సహా. వాడిమాస్త్రే ఎక్కడా అందలేదు. అరికార్లూ, అరిచేతులూ పట్టిచూసి, ముక్కుదగ్గర వేళ్లు పెట్టి చూసి, మళ్లీ వాడిచూసి, మెల్లగా అవకలకు వెళ్లి "చాల నేపైంది..." అని చప్పలించి, "యీ కరణంమూలాన జంధ్యాలు తియ్యవల సాచ్చింద"దరి విసుక్కుంటూ జారాడు.

"తోట కొనవద్దురా బాబూ! ఆరింతచెట్టు చెయ్యాలపోన, మనకువద్దురా అని చెచిని యిల్లుకట్టుకు పోరినా, నామాట విన్నాడుకాదు. ఇంతకూ యిల్లా ఉంది కామోసు నాడిగిరి" అన్నాడు రంగయ్యమేహి కుదొకడు.

"నాగయ్యరి నరికి నా పాపమందా!" అన్నాడు యింకొక స్నేహితుడు అదుఃఖానికి నాగయ్యరి సురి చేస్తూ.

"చూస్తూ రేచిట్రా...యింకా, ఆనాగయ్యగార్లీ... అంటూ నలుగురు యువకులు అదుఃఖావేళలో

నాగయ్యయిల్లు ముట్టడించారు. నాగయ్యకుడా ఓసి కతో కాసేపుమాసి, వ్యవహారం ముదురుతోందని గ్రహించి “అత్తాయిలూ! ఎందుకు అనవసరంగా నన్ను నిందిస్తారు? అదేసలలో నేను యెన్నిపాడు పడుకో లేదు? అయితే అప్పటికింకా చోడిచేసేగాని యీమల్లె తోట లేదు పూలబాడదగ్గర పడుకోవద్దని చెప్పిన మన పెద్దలు ఏదీపాల్లా! నాయనలారా! వాళ్లకు మన కన్నంత నుభావభవజ్ఞానం లేదా? ఆచెట్టు మీది దయ్యమూకాదు, భూతమూకాదు వాళ్లప్రాణాలు తీసింది. రంగయ్య ప్రాణమయ్యంగా పెందిన ఆవిరూ పాక్షిమల్లెలూ, సంపెంగలే ఆతనిప్రాణం తీశాయి. కారణం తెలియకుండా, ఆలోచించకుండా యేపాపం యెరగని నన్ను తిట్టితే ప్రయోజనం యేమీలేదు. పిల్లన్న కన్న ముందావాణ్ణి అమాత్రం కష్టసుఖాలు తెలియ కుండానే సంచరిస్తున్నావా?” అని తనిగితిని వచ్చి చెప్పి చెబ్బు తప్పకున్నాడు.

* * * *

పద్దఅంతా అగినతర్వాత పోలీసులు పోజర య్యార, దాక్టరుతో సహా, విచారణచేయడానికి. రంగయ్య తోట కొన్నప్పటినుంచి అప్పటివరకూ జరిగిన కథంతా సావకాళంగా విని, కవాలను పరీక్షించి “కొవ్వూరు కాపురస్తులు రంగయ్య—(వయస్సు ౩౩ సం. లు) భార్య మాణిక్యం (వయసు ౧౭ సం. లు) క్రిందిటి రాత్రి అంజనేయస్వామి ఉత్సవంయూది యింటికిఃస్తూ మార్గమధ్యంలో ఉన్న వాళ్లతోటలో పరుండుటకు నిశ్చయించిఉంటారు. తోటవద్ద ఉన్న చింతచెట్టుమీది పెనుభూతమే వారిచావునకు కారణ మని ఉరివారిలో చాలమంది అభిప్రాయపడుతున్నారు. కాని మన పూ

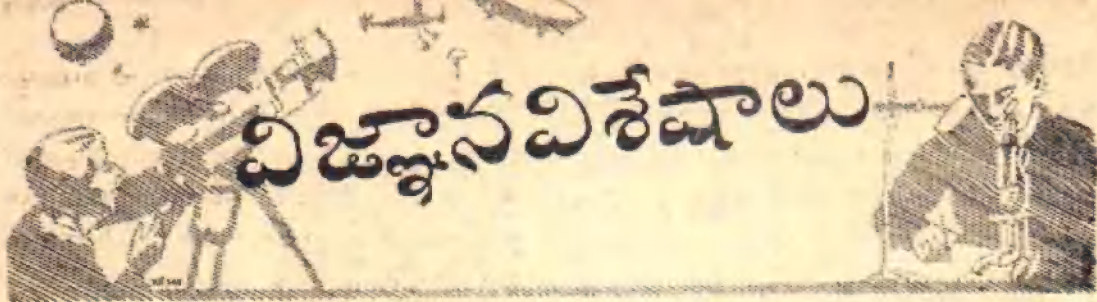
ర్వలు దట్టపు పూలతోటలలో పరుండి ప్రాణములను గోల్పోయినవారు చాలామంది కలరని వినియున్నాము. అందులో కాస్త్రుపమ్మకమైన నిజ మున్నదని నాఅభి ప్రాయము. ఎంచేతనంటే, మావత్తుకు కొన్ని మృదు జైన వాసలను మాత్ర మానుసాగించి ఏహింపగలదు. ఎక్కువవాసనగలవాటి నానుసాగించిన మర్తు కలుగ తేయును. అదిగాక కొన్ని పుత్తుల వాసన కొంతవరకు ఉల్లాసముగాను, ఆకోగ్యముగాను ఉన్నప్పటికీ మిరి మిరిసయ్యెవల ప్రాణాపాయకరము. మల్లెపూవులు, వాటిలో ముఖ్యముగా యీ దురదృష్టవంతుడు పెందిన ‘విరూపాక్ష’ అవనది కొన్ని మర్తుపదార్థములు గలిగి ఎక్కువగా పిల్చుబడినపుడు ప్రాణములుకూడ తీయు ననుటకు సందేహము లేదు. నా అనుభవమునుబట్టి పెన్నెలలో మల్లెపాదలమధ్య పీరు పరుండుటనుబట్టిన్నీ, తెల్లవాగుర్యూమున మల్లెపాదలు మొగ్గలు రోడిగి నెద జల్లిన వాసనకు ఉక్కిరిబిక్కిరియై ప్రాణములను గోల్పో యిరని గట్టిగా చెప్పగలను.

మన పూర్వలు యీ మాదిరిగ ప్రాణములను గోల్పోయిరని వినుటయేగాక నేను స్వయముగ పాశ్చా త్యదేశములలో చూచియుంటిని. ప్రైకారములను బట్టి నా నమ్మకము ధ్రువమని నిరూపించగలను.”

* * * *

దురదృష్టవంతులు రంగయ్య, మాణిక్యం చని పోయి చాలా కాలమైనా ‘విరూపాక్ష’ ల సంగతి తెలిసిన నాగన్నతాతతోటివాళ్లకు యేకాద్దిమందికో తప్ప అందరికీ వాళ్ల విచిత్రమరణం తీరనిపడునట్లుగా ఉంది; చింతచెట్టుమీది దయ్యం చిరస్థాయిగా ఉంది.

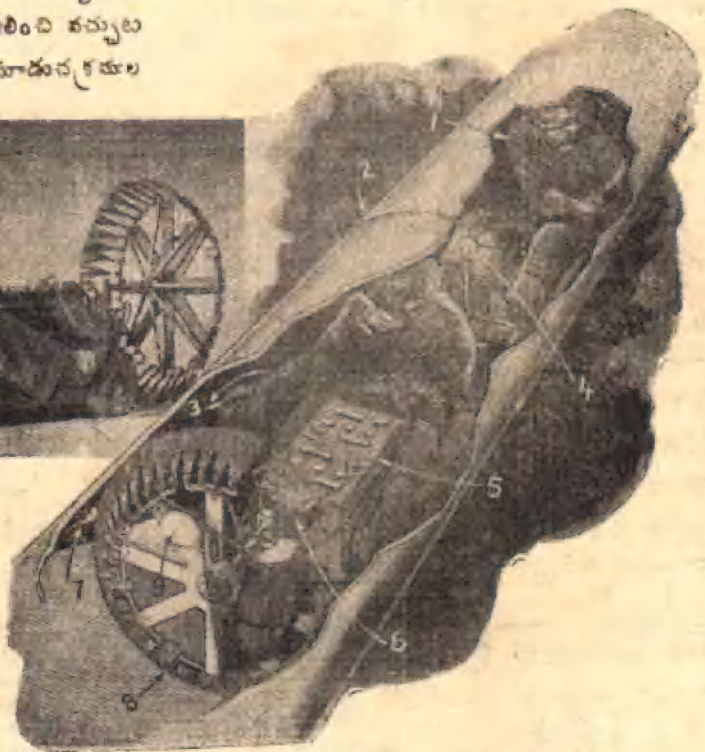
నీటిగొట్టములను తనిఖీచేయువారికి
విద్యుచ్ఛక్తి బిండి

పెద్దపెద్ద పట్టణములందు నీటిని పరపూరణచేయుటకు ఇటువంటి నీటిగొట్టములు అమర్చుచుండును. అట్లమర్చుటకుమందు ఆ గొట్టములలోపలి ఎనామలుపూత మొదలైనవి యథాగతిగ నున్నచో, లేదో పరిశీలించుట చాల అవసరము. సామాన్యముగా ఇటువంటి నీటిగొట్టములు 3-4 అంగుళముల, అంతకుమించియు వ్యాసము గలిగియుండును. వీనిలోపల దూరీ పరిశీలించి వచ్చుట యెట్లు? ఇందుకుగాను ఇప్పుడీరకమైన మూడుచక్రముల

బండ్లు తయారుచేయబడుచున్నవి. ఇవి విద్యుచ్ఛక్తి సాయమున నడిచును. వీనికి ముందువైపున చక్రాకారముగ ఉక్కుతూలికలు అమర్చబడియుండును. ఎనామలుపూత ఎక్కడవేయినను మర్రామము చేయవలసియున్నచో అటువంటిదొట్ల ఈ తూలికలు విద్యుచ్ఛక్తి విణుగురులను చిమ్మును. ఆ ప్రదేశమును పరీక్షకుడు గుర్తువేసిపెట్టును. ఈ బండికి వెనుకతిరించియుండు మరియొక సాదాబండిలో కూర్చొనివచ్చు మర్రామము దారుడు గుర్తువేసిన ఆ ప్రదేశములందు కావలసిన మర్రా

1. మర్రామము చేయువకము
2. నీటి గొట్టము
3. పరిశీలనకు మర్రామముకావలసిన స్థలములకు గుర్తుపెట్టుట
4. మర్రామము చేయువకములో వెనుకనున్న బిండి
5. దీనిముందు బిండిని నడిపించు కర్మావృత్తి భాగము
6. విణుగురులకు అనువదియునట్టి కర్మావృత్తి బిండి
7. తూలికలనుండి విణుగురులు పిచ్చుట
8. గొట్టములయొట్టుకు నిగ్గన రియనుమందు తూలికలు
9. బిండిను తిరిగి పెట్టెరిపిండు

మరులు చేయును. కాదుచోటి క్రమ్మకొని యుండు వాగొట్టములలో వీటి కండ్లుగను పించుటకుబిండి ముందువైపున, తూలికల చట్టమునం దొకభాగమున నిగ్గని వెలుగయుండు దీప ముండును. గొట్టము లక్కడక్కడ చిన్నవయి,తిక్కుచవ్యాసము గలదిగా నుండును.

అటువంటప్పుడు ఈ బండినాడ ఆవ్యాసయనకు తగినట్లు ముడుచుకొని పోవుచుండును.

పాదములను వెచ్చగానుంచు తివాసి

ఈ విద్యుచ్ఛక్తి తివాసిని చైతన్యకాల లంచును, ఆరోగ్యాక్రమములందును ఉపయోగపరచవచ్చును ఇచ్చి దవము కావలసినచో దీనిమీద పాదములు పెట్టుకొని కూర్చున్నచో తనమాత్రము ఉష్ణమును పొందగలరు. దీని కమర్చియుండు తీగను గోడలోని విద్యుచ్ఛక్తి మీదకైనను తగిలించవచ్చును. అమిలిమైర ఉష్ణమును కలుగజేయుకుండ, దీనిలో కట్టుదిట్టములు చేయబడియున్నవి.

రంగుపూతయొక్క దళసరిని తెలుపు మర

ఉక్కుమీదగాని, తడితర పాముగి మీదగాని ఉండు రంగుపూతయొక్క మందమును, ఆ రంగును కదలించకయే, కనిపెట్టుట కి విద్యుచ్ఛక్తి మరను కనిపెట్టివారు. పూతయొక్క విద్యుచ్ఛక్తి నిరోధపరమాణు మీదమరలోని ఒక అంతెలదీర్లలో మూదించబడును. దానినిబట్టి పూతయొక్క మందమును తెలిసికొనెదరు. ప్రస్తుత మీ మరలను మోటారుబండ్ల విద్యుత్తులు బండ్లమీది లక్కపూతలయొక్క దళసరిని తెలిసికొనుటకు విశేషముగా వాడుచున్నారు.

ఒక పడకలో మూడుపడకల జోడింపు

ఒక పడకమాత్రము మామూలుసోఫావలె బయటికి గోడరించుచుండును. కాని అందులోనే మూడు పడకలు జోడింపబడి వచ్చుచున్న వన్నచో ఆకృ

ర్యముకాదా? చూడు దీవిధానమును. ఆ మామూలు పడకను చట్టముపట్టుకొని వెనుకవక్రముగా తీసినచో

అది యొక్క పై అంతస్తుగా తీర్చును. అమెనున మరి యొక్క పడక రయారము యుండును. ఇప్పటికి రెండంతస్తుల మంచము కంటే యేర్పడినది. అందు

లో అమెను అంతస్తుక్రింద సాదుగు

వలె ఒక అర ఉండును. అందులో మెత్తలు మొదలైనవి దాచుకొనవచ్చును. ఆ సాదుగును ముందుకు లాగి, పైకి అణచినచో అది మూడవపడక యగును. ఒక్కొక్క పడకకును ఊపును మెత్తలు ఉండును. ప్రయాణికుల కిటువంటిది చాలసౌకర్యముగా నుండగలవు.

ఇన్స్ట్రుమెంటును తలదిమ్మును, శైత్యమును పోగొట్టుకొనుటకు గూడ ఉపయోగించుకోవచ్చును

క్వాసపంబుంధమైన ఆ వ్యవస్థలను నివారించుటకు కొన్ని పీల్చునుండులు గల

వు. ఆ మందులను పీల్చుటకుకొన్ని పరికరములు కూడ ఉండును. అటువంటి పరికరములలో దీనివయినను సరే ఇన్స్ట్రుమెంటును తగిల్చియుంచుకొనవచ్చును. ఎట్లు

నగా—ఆ పరికరమునకు రెండు లోహపు గొట్టముల నమర్చి, ఒకదానిని ఇన్స్ట్రుమెంటోనికిరి, రెండవదానిని మందునీసా లోనికిని ఇమిడించవలయును. ఆ పప్పు ఇన్స్ట్రుమెంటోని ఉష్ణము నీ సా లోని మంగుమీసా పారి, ఆ మందంతయు పొగలనూ పముగా మారి నుప్పరిపై పరిరమునుండా వెలికి విడుదలకొని

అచ్చులుగల ఒక పెట్టెలో అచ్చు కొకటివంచున వేసి, ఒక మరమూత మాసి గట్టిగా వొక్కెదరు. ముక్కలు ఆ సిన్నెల ఆకారము దార్చి, బోలుగా నిలిచి పోవును. ఈ రబ్బరు సిన్నెలు పగము పగము బంతులన్న మాట, ఈ సిన్నెలను వరల మరెయొక మరలో పెట్టి అంచులందు హెచ్చు తక్కువలు లేకుండు

వచ్చును. మందురీల్చవలసినవారు ఆపరికరమున రెదురుగానుండి ఆపొగలను పీల్చవలయును.

పెన్ని సంబంతుల పుట్టుక

గడ్డకట్టిపోయిన రబ్బరుచెట్లపాలను మరికొన్ని పదార్థములతో చేర్చి కోల్డెడ్లవడుము గిరగిర, తిప్పి, బాగుగాకలిపి, ఆకలిపినమద్దకు గొట్టపు మరలలోనుంచి, మరను త్రిప్పుదురు. అప్పుడుఆది ఒక నిడుపాటితీగగా పాగి యివతలికి వచ్చివరును. ఆ తీగను మరియొక మంద్రమునందు వేసి త్రిప్పికచో చివ్చ చివ్చ నుండ్ల ఆకారము లో ముక్కలు ముక్కలుగా

ఆ తీగ తయారగును. ఆ ముక్కలను సిన్నెలవంటి

పరిపుచ్చెదరు. పిమ్మట వానిని మరియొకమరలో వేసి, రెండు రెండుగా కలిపి అతికించెదరు. అతుకులు కనబడకుండు ఆ అతుకులమీద పలుచని రబ్బరులేకుల నతికించెదరు. ఇట్లు తయారయిన బంతులను మరియొకఅచ్చులో వేసి త్రిప్పెదరు. ఆ అచ్చులో ఆ బంతులకు నుడ్ల పారలు అతికింపబడును. ఇన్ని ప్రక్రియలయనంతరమే మనము పెన్నిను ఆటల యందు వయో

గించు బంతులు సంపూర్ణమైన యాకారమును దాల్చుచున్నవి.

మొరుగుడుపురుగుమొరుపుట కారణం

ఈ పురుగు మొరుపులో ప్రస్తుతం మనశ్శక్తి మించిన విద్యుత్తవమయం ఒకటి ఉంది. మనం మామూలుగా కాంతిని ఉత్పత్తిచేసినప్పుడల్లా, ఉష్ణంతో కూడిన కాంతినిగాని 'శీతకాంతి'ని ఉత్పత్తిచేయలేకుండా వున్నాము. శీతకాంతిని ఉత్పత్తిచేయడంచేతనే 'దీపంబుట్టుకోమ' చేయి కాలితుంది. తేజ, దూరంగాఉండి దట్టంపెట్టు' అని మనవిల్లల కుపదేశించడం అవసరం ఉండదు. దీపం పెట్టుకొంటే మనకు కావలసినది ప్రకాశంగాని, ఉష్ణంకాదు. వెలిగేదీపంలో కొంతశక్తి, మనకవసరంలేని ఉష్ణం యావంబో వ్యర్థమవుతోంది. ఈ విధంగా శక్తి వ్యర్థంకాకుండా పూర్తిగా శీతకాంతిని ఉత్పత్తిచేసే రహస్యం మొరుగుడు పురుగుకు తెలిసింది కాని, మన కొంత బయల్పడలేదు. మొరుగుడుపురుగులో వుండే రహస్యం బయటపెట్టడానికి వైజ్ఞానికులు గట్టిప్రయత్నం చేస్తున్నారు. అమెరికాలోని ప్రిన్స్టన్ విశ్వవిద్యాలయంలో ఫిజియాలజీ (శీతకాంత్రం) ప్రాఫెసరుగా వున్న డాక్టరు న్యూటన్ హాల్వేగారు ఈ రహస్యం కొంతవరకు బయటపెట్టగలిగాడు. ఈ కాంతి ఉత్పత్తి, బహువిధమమైన కొన్ని రాసాయనికపదార్థాల వియోగంమీద ఆధారపడి వుందని తేలింది. 'ప్రోటినులు' అనే ఈ విషమ రాసాయనిక పదార్థాలను స్వయంగా మనం ప్రయోగశాలలో తయారుచేయగలిగినవారు, శీతకాంతిని మనమూ ఉత్పన్నం చేయగలుగుతాము. ఈ ప్రత్యేకపదార్థాల సంశ్లేషణ, ఇంకా ఇంతవరకు మనకు సాధ్యం కావచ్చుటకీ దీనికి సన్నిహిత సంబంధంగల చాలా రాసాయనిక పదార్థాలు

లను, మనం తయారుచేయగలిగాం. ఇంకా కొంతకాలం పరిశోధన జరిగినమీదట ఈ పదార్థాలను కూడా మనం స్వయంగా తయారుచేయగల మనడంలో సంశయం లేదు.

(1920)

వైద్యప్రపంచంలోని ఘనకార్యాలు

వైద్యలోకంలో గంభీర ఘనకార్యం తేడింటిని పేర్కొనవలసినస్త్రీ ఈ క్రిందివి లెక్కపెట్టవచ్చువని డాక్టర్ జామిక్ సి క్రోవర్ గారి అభిప్రాయం. ఈయన 'అమెరికన్ కాలేజ్ ఆఫ్ ఫర్స్ట్ డిగ్రీలు.

౧. బీకాల మూలంగా రోగం సంక్రమించకుండా చేయడం.

౨. అనేకకాల మర్తమందుల మూలంగా వాస్తవికత తెలియకుండా చేయడం.

౩. శస్త్రచికిత్స సందర్భంలో వారం కన్నుకుండా ఉండేబట్టు చేయగలగడం.

౪. అహార విషయాలను గురించిన పరిశోధన.

౫. మార్యరక్తి క్రిమిసంచారక మని కనుగొనడం.

౬. మనుష్యుల అంతరహయాలలోని లోపాల వల్ల కలిగే అనేకవిధ వ్యాధులను, ఆయా లోపాలను పోగొట్టే అవయవాలనీ, అవయవసారాలనీ ఇతర జంతువులలోంచి తీసి, వాటివల్ల కుదర్చ గలగడం.

౭. ఆయుర్దాయం ఎక్కువ చేసుకో గలగడం.

(1920)

కలగూరగంప

శ్రోధము

“కామవిషం శ్రోధవిషం రక్షోనుగమమద్భుతం,
మహాశివో మహాపాపా విధ్వంసవిచా వైరిణం.”

భ. గి.

ఇది రక్షోనుగమవలనఁ దన కిష్టమయినవస్తువు ననుభవించుటకు నిరోధము కలిగినప్పుడు జనించును. కాద్రదపమునకు స్థాయి, అధర్మనూర్గుప్రవర్తకుల ముఖ్యులైనఁ జ్ఞానములందు తోచి తృప్తికాన్పించు వెంటనే కలిగించును. దుష్టులయందు కాన్పాన్పికరణి నిగంతరము ప్రజ్వలించుచుండును. సింహ వ్యాఘ్రులు ఖడ్గ కిటి భల్లక పర్వ వృక్షకాదులు దీని రూపాంతరములు. శోషము ముఠారి బ్రవేశించినప్పుడు కన్న జండియును గ్రుడ్డి యగును; చెవుజండియు బధిరుఁడగును; కిరీరముండియు పుర్యజ్ఞానకూశల్యఁడగును. శ్రోధము పమద్రముల నింకించును; కొండల నుజ్జూతలొగించును; భూమండలమును సుమృతిపాతకలె గిరగిరద్రవ్యము; ఆకాశమును బ్రద్ధుల నేయును; త్రాగుబోతునకుఁబోలె గై పెట్టించును; అవరానిదుర్భాష లాడించును; తివరానూర్లు తినిపించును. చొరరానిచోట్లు ప్రవేశపెట్టును; కాస్త్రనియమముల ధిక్కరించును; సాధూపదేశములఁ దృణీకరించును; కత్తికిమించిన పక్షులయందుఁ జేల్లెపై బండి నడకలుచూపించి వదలజేయును. చెప్పినదానికి వ్యతిరేకముగాఁ జెప్పబడె దీనికి నైజగుణము. కొట్టగింజవలె నూర్జునులైన పంచశోశముల నొప్పించును. కార్యములకు సాధనములైన యింద్రియముల కత్తివిహీనములఁ జేయును. గదియారములతోలెడు మూలాధారాది వట్టు క్రమము కుడిగాలివలె బ్రకంపింపజేయును. అహార పదార్థము వంతర్నాదులయందు జీర్ణి ముఖము కలిగించు ప్రాణాదివాయువుల సంచారమునకు తొట్టుపాటు గల్గించును. అయ్యుత్పృథ్వి కాధారభూతములైన శ్వాస

శోశములను కాలిమితిక్రులఁగావించును. శ్రాత్రివిశేషముఁ గలపొందించుటకుండగా మన్నదానినీ యూచముట్ట నకింపజేయును. నీరప్రతినిధులయందు విదుమకలె విహారము పలుపుచుండును. మావల కతిథియంతరముగాఁ జోచుచుండును. విశేషముగాఁ జ్ఞానముండును, గ్రామ్యులయందును ముఖ్యులకఁ జెరఁబడి శ్రామ్యులకును వీడఁజేయును. గోండుమని గోల జేయుచును. మొగను కంపజేయును. బొమలు చిట్లఁ జేయును. పండ్లు పుటపూర్తిరింపఁ జేయును. మెటికలు విఱపించును. గుమ్మరెత్తించును. కునుకును లాడించును. చేటలవలెఁ జేతులఁ ద్రిప్పించును. నంకియ కాడించును. గరిజలసేతుబంధవములు విసువక చేయుచును. పునదత్తివోషములు పూరించుచుండును. జ్వరము లేకయే తాపము, విదాహము మొదలైనవి ప్రకటించును. కారణములేని కయ్యములు పురికొల్పును. తినకు లోబడువారిమోదనే తికతక తందవాలిచుచుండును. ఇయ్యదిహితమువలె బట్టినచోట పెత్తురు వలదలగా దెబ్బలు తినుచుండును. ఎక్కుపెట్టబడిన వింటిమండి వడలు బాగునుగతి తీవ్రునఁ జెరఁబడును. వజ్రపాతమురీతి నిలువనఁ బడఁగొట్టును. చోలాహులము వదువున మాటుయాపు పడఁజేయును. నగారామోత విధమున నితర వాక్యములఁ జెవిఁ జొరనీదు. కంటకములెన్నునఁ బ్రతిక్షణము గలకపాటు సూర్పుచుండును. పోషకతేత్రముకరణిఁ బ్రబోధనీజముల మొలకెత్తనీయగు. కిరుతాయివలె నెడలెంపులేని కొలఁ జెవులు చిల్లులు వడఁజేయును. పపమూడ్కి వికారము పుట్టించును. గాలిఁగండమున నొఱపిడి గలిగించును. కార్పిచ్చుతెఱంగునఁ జాట్లుకొనినవానినిఁ దుదముట్ట నకింపజేయును. పొగదుబోతు నుజ్జుముపొర్చి నలనిమాలి యంతకు రాకుండును. పేరానమాదిరి లేనిబలపు

తెప్పించుకొనను. శత్రుభక్షణ మొనర్చు సునకము క్రమమున చనవైతే తాను త్రాగుచుందును. విద్యాగోష్ఠులకు వాకట్టుమందు. నీతిపండితు నిరంతర మేమావరణము. తిత్తసందర్శనమునకు తలపని విమ్మ చీకటి. అభ్యుదయ పరంపరా లతామారముఃకు వేడపురుగు. మేధావిస్ఫురణమునకు మితిలేని విఘ్నము. సాహసికమునకు ప్రేరణము. సహృదయమునకు కారణము. అవధములకు పట్టినిల్లు. కుతర్కముఃకు జీవగర్జ. గడుగుఁదనుమునకు కాటాది. దీని వాక్రయించి దూర్వా నుఁ డింబోమృదః బరాభవింపఁదీచి విఘ్నచక్రమువలన సమస్తలోకములు తిరిగి బహుకవ్యములపాఠ్యము. విద్యావిప్రుఁడువసిష్ఠుఁడెదిరించియాయనపుక్రు మూర్ధ్వర వధించి చిరకాలాద్ధితకపాదనమ్ము కమ్ముచేకొనెను. ఋషులే యిట్లయినఁ దక్కినవారే తెప్పలే! ఇక దీని జయింపఁదలఁపుగలవాఁడు కాఁతీరము వాక్రయింప వలెను. దానికలనఁ గట్టెలపడఁతుము లేని యగ్ని చందమునఁ దనకుఁదానే పోలియును ఎదిరి కమ్ముఁ గూర్చి కుట్ర లాలోచించునపుడు తన మానసికదోషము లన్నియు నశించెని సంతోషించుచు మహానభావుఁడని పొగడవలయును. విక్రాంతిలేక కఠినముగాఁ దన్ను మాపించునపుడు వాక్పాంబుధిదురికము లన్నియుఁ గొలఁగిపోయెనని భావించుచుఁ బరమాత్మఁడని ప్రకం పించుచుండవలయును. మైఁబడి కొట్టనపుడు కఠోరము వాక్రయించియెన్న పాపము లన్నియుఁ బంచబంగాళ మైనవని పొంసును సిగ్గోపిత్వప్రచారగా ముప్పులఁ గొనియాడుచుండవలెను. మఱియు నతినిగి తన పాప ములు పోఁగొట్టట తన శ్రమమంతయు కమించవట్లు కుక్రూషలను తేయుచుండవలెను. ఇట్లునర్చుచుండిన మహాగ్నివలె మండిపడువాఁడును మంచి గంధము మాడ్చి జల్లనివాఁ డగును. అజాతశత్రు వగును.

—చల్లా పిల్లయ్యకావ్య

మక్కులు. అట్టి పండితులలో వొక్కరు నడకుదుటి వీరరాజుపంతులుగారు వీరినికడదిన వెలలో తయరూప పృశ్యువు దిగ్వివింగినది. వీరయమ్మ అనువదియారేండ్లు.

ప్రాచీనపండితుల సలఖ్య యిట్లు వానాటికి సన్నగిల్ల ముంకట మిసుల వివాదకరము. నిర్దిష్టపారస్వత తేజులను నీ కొలదిమందికి తరువాత గట్టిగ వాలునపడములకు అర్థమునుచెప్పి సమన్వయము కుదుర్చగలవా రుండవోవు టరును. నే చట్టి చదువుగాని, అట్లు చదువుకొనువారు గాని లేరు. ఇకమందుమాట వేఱుగచెప్పబరిలేదు.

పంతులుగారు కవులు, పండితులు, విమర్శకులు; పండిట్విదవళతాద్వీని భ్యాతిగిన నడకుదుటి రామ కవిగారికి కుమారులు. 'సకలజన మనోభిరంజన'మును ప్రబంధమును చతుక రచయించి, వీరు పీఠికాపురాధీశుని వలన ప్రథమగణ్యనమాన్యము నందుకొనిరి.

పంతులుగారి పాండిత్యము పంతులుగారిని విమ ర్శకుండు త్రిప్పికది. నిరంతర గ్రంథపరిశోధకము దానికి చేయూతి యిచ్చినది. ప్రాచీనగ్రంథములయొడ- అందును వాని తాళపత్రమాత్మికలయొడ-పంతులుగారికి మక్కువ విక్కుటము. ప్రాచీనభాషాస్వరూప నిర్ణయమున

కీ. శే. నడకుదుటి వీరరాజు పంతులుగారు

తెలుగుశీలను ప్రాచీనపద్ధతి పండితులు—గట్టి పాండిత్యముకలవారు—కొలదిమందియే నేడు మిగిలి యున్నారు. వారందరు నించుమించుగ పరిణతయ

వానికి ప్రామాణ్యము గలదని వారి యాశయము. నుపరి
వృత్తములు కాశనుకారణమున నచ్చుపుస్తకములు
వారికి అంతక కాలబట్టెను. కట్టె, అర్థవిగ్గయనునవియు
గ్రంథపాఠాశాలయందు పంతులుగారికి దీరితిపరమార్థము
నని. 'వినుర్వాచర్య'దిరుదప్రాప్తికి నదియే కారణము.

ఇట్టి వ్యాసంగమువలన వీరి శేఖనిమండి యెన్ని
యోవ్యాసములు వెలువడినవి. అవి యెన్నియు నిండు
మిండుగ విమర్శనరూపములే. ఆంధ్రదేశమునందలి నుప్ర
సిద్ధ పారస్వకప్రతికాన్నియు వానికి ప్రకటనస్థానము
లయినవి. భారతీయు, పుట్టినవాడినుండి, యొడపదదప,
వీరి వ్యాసములను కలమచాల్చుచుండెను. భారతీయుడు
పంతులుగారికి ఆపర మధికము. భా. తిసలంకరించిన
వ్యాసములలో 'నన్నియయతులు కొన్నిటిగలుగు' అను
నది ఎక్కువ గౌరవము కలది.

పంతులుగారి విమర్శలు ప్రాంతముగా ఒరుల
విమర్శలను విమర్శించునవియే కాని స్వతంత్రములుకావు.
ఇందు వీరు త్రొక్కరు త్రొవయే వేలు. దుర్బలప్రమా
ణములనయినను-ఇట్టివని తమకు తెలిసినప్పుడుకూడ—
యొప్పులతో చనుక్కరించి నిజపతెట్టమారు నేక్కు
వీరికి మిక్కిలిగ గలదు.

ఏనాటిబోయగు విమయముల విమర్శనముల
యందు, 'ఇదమిథి'మని నిర్ణయించుటకు చాలినశ్రమాగ
ములు లేనపుడు—లభింపనపుడు—అభిప్రాయ భేద
ములు గలుగుట సహజము. అంతమాత్రము విమర్శకుల
పాండిత్యమునకును, పరిశ్రమకును కొంత యేర్పడినదని
సహృదయులు కలపబోదు.

ఈ పారస్వక వ్యాసంగముతోపాటు వీరు అచ్చు
కూటము నొకదానిని నెలకొలిపి ప్రాచీనగ్రంథములను
పెక్కింటిరి అచ్చుత్తించి ప్రచారమునకు దెచ్చిరి.

ఇట్లెల్ల పారస్వకనీవచేసి ధన్యతీవనలయిన పంతు
లుగారు లేనిలోటు ఎట్లును తీరునదికాదు. పంతులు
గారిని కాశ్యతముగా కొలుపొయిన ఓటుంబమున కూర
డిలుబయే ఇక కర్తవ్యము.

ప్రవక్తమ యూరోపీయ
సంస్కృత మహాపండితుడు

హెన్రీ థామస్ కోల్ బ్రూక్ పండితుడు చిట్టి
చివరకు స్రుజ్జితముతో, కడుపునిండ తిండికి గనిలేక
లండనులో చచ్చి ఇప్పటికిసరిగా మారేండ్లు కడచి
పోయినవి. అతడు కానించిపోయిన సంస్కృత విజ్ఞాన
నేతకు భారతదేశము అతనియొడ చాల కృతజ్ఞత చూప
వలసియున్నది. సంస్కృత పాండిత్యమునందే కాక
ఆనువాసీయుడు ఈస్టిండియా కంపెనీవారి ప్రభుత్వ
కార్యనిర్వహణమునందును ఆపమానమైన చాతుర్యమును
ప్రదర్శించినాడు.

కోల్ బ్రూక్ గారి ఏండ్ల ప్రాయముప్పుడు కంపెనీ
వారి కలకత్తా ఆఫీసులో రైటరువనిచేయుటకు ఇండి
యాకు వచ్చెను. ఇండియాకు అతడువచ్చుట అదియే
మొదటిసారి. ఆ యుద్వోగ మతనికి అప్పుడు కంపెనీ
డైరెక్టర్లకోర్టుకు చేర్చునగునున్న తనతండ్రిమూలమున
లభించినది. అందులో నాలుగేండ్లపాటు కష్టించిన
విమృశ అతడు తిరుహుత్ అసిస్టెంట్ డైరెక్టరుగా నియ
మింపబడెను. కలకత్తాపండ్డికిని, రచ్చకును విమగత్తి
పోయిన కోల్ బ్రూక్ కాంతమైనప్రదేశమున నివసించ
వచ్చునగుదాయని ఆక్రాంతయుద్వోగమును సంతోష
ముగా పరిగ్రహించెను.

కోల్ బ్రూకుకుగల ప్రభుత్వ కార్యనిర్వహణ
దక్షత తిరుహుత్ లో స్పష్టపడెను. దూరదూరావగ
ములను తెలిసి రెక్కొనక వ్యాయోకదృష్టితో తన
విధుల నతడు చక్కగా నెరవేర్చెను. ప్రైయివోటు
లతని యాబుద్ధికి తృప్తిపడిరి. కారణమేమనగా, అది
వరకుండియాకు ఉద్వోగములు చేయవచ్చుచుండిన
వారందరును తమవిధులపై దృష్టిచూసి కేవలము ధనార్జ
నముపైనే దృష్టినింపుచుండినది వారు బాగుగా నెరిగి
యుండిరి.

ఒకప్పుడు కంపెనీ డైరెక్టర్లతో నతనికి సంఘర్షణ
కలిగెను. రెంగాలులోని కంపెనీభూముల కర్మచసాయ
పరిషతుల నివేదిక నొకదాని నతడు తయారుచేసెను.
అందులో కొన్నిపుటలు రైతులవిమయమై కంపెనీవారు

— బళ్ళారి దుర్గ ప్రదేశము —
అంక

దశమ ౧

దశమ ౨

3. బళ్లారి కోటయందలి బురుజులు

4. కోటగవనపర్వతస్థ జారుడు
బండ : నూరడుగుల ఎత్తు.
జనులు నిరవాయముగా మీదినుండి
క్రిందికి జారివచ్చుచుందురు.

యాత్రచువచ్చిన ఉశేఖ భావమును విచుర్చించుచుండెను. రైతుల పరిస్థితులయొడ కంపెనీవారి అలక్ష్యమును నిర్దాక్షిణ్యముగా నతడు దానిలో విచుర్చించియుండెను. ఆ నివేదికను చూచి డైరెక్టర్లు మండిపడిరి. కంపెనీని విచుర్చించుచు వ్రాసిన యాభాగముల నుపసంహరించు కొనవలసినదని కోర్ లూకును వారడిసిరి. కాని అతడు ధైర్యముగా వల్ల కాదనెను. డైరెక్టర్లు నివేదికను ప్రకటించకయే అతనికి వాపసుపంపిరి. పంపుటమాత్రమే కాక అతని నక్కడనుండి ఎక్కడో ఒక మూలనున్న పూర్వీయాకు బదిలీచేసిరి.

పూర్వీయాలో నుండగానే అతడు సంస్కృత వ్యాసంగమునకు పట్టుదలతో మొదలుపెట్టెను. అది వరకే అతడు సంస్కృతము నభ్యసించుటకు ప్రయత్నించుట చేయుచుండెనుగాని ఆ భావయందలి కార్యము అతనికి తికమకపెట్టింనున, అతడు కొంచెము వెనుక త్రొక్కి యుండెను. మరల విప్రుడు ఎట్లయినను దానిని సాధించి తీరవలయునని యతడు గట్టిగా పూనుకొనినది.

అతడు తిరుహాత్ లో నుండగానే కలకత్తాలోని ఏషియాటిక్ సొసైటీ స్థాపించబడెను. నాడు ప్రచురించిన పుస్తకముల నల్ప దేశము తెప్పించి తనకధ్యానముగా పఠించెను. అభావయందలి గాఢీర్యము, ఆ పుస్తకములందలి విజ్ఞానసంపద అతనికి మరింత పట్టుదల గలవానినిగా చేసినవి. అదే పట్టుదలతో అనంతకాలముననే యత డాభావము సమగ్రముగా అధగనాన చేసుకొని, దానియం దపారమైన పాండిత్యమును సంపాదించెను.

పదవ నతిడు గ్రంథరచన కారంభించెను. అతని మొట్టమొదటి యనువాదము హిందూవిశిష్ట ధర్మములను గురించిన గ్రంథము. దానివెంట వరుసగా ననేకానువాదముల నతిడు తయారుచేసెను. తోడిపాఠ్యపుస్తకములు ఆ గ్రంథములనుచూచి, సంస్కృతభాష యంత గొప్పదాయని చెరగుపడిపోయిరి.

౧౮౯౮ లో కోర్ లూక్ పండితుని యుద్ధింధము-డైరెక్టర్ ఆఫ్ ఇండియాన్ లా అనునది- వెలువడెను. ఇండియాన్ లా చదువు విద్యార్థులకది యిప్పటికిని ప్రమాణ

గ్రంథముగా నున్నది. ఆ గ్రంథ మితినికి వైసాయేమియు సంపాదించి పెట్టలేదుగాని - ఆపలు ప్రతిఫలము నతిడు కోరనేలేదు. కలకత్తా అప్పీలుకోర్టులో అతనికి స్థానము సంపాదించిపెట్టెను. ఆ గ్రంథమును చూచి స్వయముగా గబర్నరు జనరలతని నభినందించెను.

ఉద్యోగగర్భముతో ౩౨ ఏండ్లు శ్రమపడి, చివర కతడు దానినుండి విరమించుకొని ఇంగ్లాండుకు పయనముకట్టెను. కాని ప్రయాణము పెట్టుకొన్న కోలాసు వారముకోలాసులకు ముందుగానే పాప మతని భార్య అనువులను బాసెను. కలకత్తాలో నామెకు ఖనన సంస్కారముచేసి, దుఃఖాకాంతుడై యాతడు స్వదేశమును చేరుకొనెను.

కోర్ లూకు తన అంత్యవయస్సును కష్టపరం పరలతోనే కడపెను. ఇండియాలో తాను సంపాదించిన దంరియు దానధర్మములకున, సంసార నిర్వహణము నకును పరిపోయినది. చివర కొక్కపైపామిలలేదు. వృద్ధాప్యములో కడుపునొంద తినుటకును, ఒంటినిండ కట్టుకొనుటకునుకూడ అతనికి దుస్సాధ్యమై పోయెను.

ఈదుఃఖములు చాలచేసా యన్నట్లు, అతని యిగువురు కుమారులు కూడ ఒకరిచెంబ నొకరు కోలాప వ్యవధిలో గలించిరి. తోడు నీడలేని యాపండితునకు ఇవిచాలక కంటిపొరలుక్రమ్మి అంగ్యమొకటి ప్రాప్తించెను. ఎంతటి విజ్ఞాని కటువంటి యాపత్తులు!! ఎటువంటి మరణము!!!

కాని యాతనికి క్రి? జగజ్జగీయ మానయుగా నిలిచి యున్నది.

(ప్రొఫు ఆఫ్ ఇండియాన్ లా)

కొడగుదేశము

ఇది దక్షిణ-ఇండియాలో ఒక విన్నరాష్ట్రము దీని చైకాల్యము ౧౮౮౨ చివర పుట్టెను. పదమిటి కనుమలకొనలో తూర్పుముఖముగా నుండి యిది దక్షిణ కనడాతోను, ఉత్తర-మలబారుతోను చుట్టబడి యున్నది.

దక్షిణ-ఇండియాలోని రమణీయభూభాగములలో నిది యొకటి. అసంఖ్యాకములగు నదీలతోను, పర్వని

యదవులతోను, ఉన్నతమైన పర్యవేక్షకులతోను, రమణీయములగు లోయలతోను ఈదేశము సంపదనమున కిడుకొడుగు నున్నది. పర్యవేక్షకులలో ముఖ్యపర్యవేక్షకులైన, పుష్పములలో ముఖ్యములైన రమణీయభూభాగములందు కొదవదేశము వెలయుచున్నది. మహాజ్యోతిషములగు సుందరదృశ్యముల కిది యునికివట్టు. ఇండియా దేశపు స్వీట్స్ట్రాం దీని యొనరులననే దీరికి పేరువచ్చినది.

ఆంధ్రదేశపు ఉష్ణమునకును, తూర్పుతీరపు ఎండల విశిష్టతనీ, కాలికట్టు, తెల్లచేరీ, కన్నమారుల చెరుటధారలకును చందనరేపముకుంటిది కొదవ, కొదగులో మితవ్యయముతో జీవితము పాసిపోవును. ఆ ప్రజలకు ఆవరణబుద్ధి యొక్కర. కాబట్టి ఆదేశములోనికి పోయినవారు తిరిగివచ్చుటకు వెనుకాడుచుండును. ఆదేశమునకు ప్రధాననగరము మెర్కారా. అక్కడి ఉష్ణపరిమితి వేసవిలో ౮౦ డిగ్రీలకు మించుట గొప్ప. కావుననే దక్షిణఇండియాలోని వేసవి వాసస్థలములలో మెర్కారాకూడ స్థానము కల్పించుకొన్నది.

ఈదేశపు ప్రాచీనచరిత్రము వింత గొలుపును. కొదగుదేశములు రాజులుగా నుండినదే లేదు. లింగాయతురాజులు దీనిని రెండువందలయేండ్లకు పైగా పరిపాలించిరి. ౧౬వ శతాబ్దపు చివర ఎక్కిరింకంకము లోని యొకరాజు రాజ్యభ్రష్టుడై యీ దేశమునకు వచ్చెను. ఇది దక్కడ నొకసవ్యాసితల ప్రతర్నించుచు పాతేరిలో నివసించుకొచ్చెను. కొన్నియేండ్ల లోపుగానే యీ దక్కడి సామంతుప్రభువుల విశ్వాసమునకు పాత్రుడై ౧౬౮౧ లో మొట్టమొదటి కొదగురాజుగా వాయెను. మైసూరులో బిష్టనుల్లాను ఆధికారమునకు రాగానే ఈకొదగుపై దాడిచెదలినది దీని నాక్రమించుకొనెను. కాని త్వరలోనే యీ దేశపు రాజగుటంబుము లోని యొకరు బిష్టచెరనుండి తప్పించుకొని వచ్చి, రాజధాని పరాయణులగు కొందరు దేశీయుల సాయముతో మరలతమ దేశమును సహృదీయులపాస్తములనుండి లాగుకొనగలిగెను. అది మొదలు కొందరురాజు బ్రిటిషువారిని సామంతుడుగా నుండి, మైసూరుయుద్ధములందు వారికి మిక్కిలి సహాయముగా నుండెను. కొదగు రాజులలో చివరివాడు, దురదృష్ట వశమున, దుష్టప్రవర్తనకు

పాలయించువలన బ్రిటిషువారి దేశమును ౧౮౩౪ లో తమ స్వాధీనముక్రిందికి తీసికొనుట సంభవించెను.

ఇప్పు డీదేశము ఇండియాప్రభుత్వపు పరిపాలన క్రింద నున్నది. ఒక చీఫ్ కమిషనరు దీని కధికారిగా నున్నాడు. అతడే మైసూరుకు రెసిడెంటుగా కూడ ఉండును. స్థానికప్రభుత్వమున కతడే యధికారి. అతని నివాసము బెంగుగూరులో. పెట్రిరియేటు, హైకోర్టు కూడ బెంగుగూరులోనే యున్నవి. అతనితండ్రి యధికారి కమిషనరు. అతడు మెర్కారాలో నుండును. ౧౮౩౩ లో ఈరాష్ట్రమున కొక కాపనసభ యేర్పడినది. ౧౫ మంది సభ్యులు ఎన్నికలవలనను, ౫ గురు వామినేమనవలనను నియమింపబడుదురు. చీఫ్ కమిషనరే కాపనసభకు అధ్యక్షుడుగా నుండును.

ఈదేశపుజనసంఖ్య మూడు ౧,౮౦,౦౦౦. ఇందు లో నూటికి నలునదిమంది కొదగు దేశీయులు. శ్రుతియులని వీరు వ్యవహరింపబడుదురు. వీరి ఆచారవ్యవహారములే వేరు. ఆ విగ్రహపూజ, తీర్థిదిద్దినట్లుండు వాసికలు, ఆజానుదీర్ఘము లగు కాపాలపులు, ముఖపు కట్టు, చర్మపురంగు వీనిరిబట్టి చెప్పకలసినవివరము వీరు దక్షిణ ఇండియావారుగా కనుపించుటలేదు.

వీరు మిక్కిలి విక్రమసాహసములు గలవారు. వీరికి ప్రత్యేకముగ నొక భాష గలదు. వీరి జాతీయ వేషమే వేరు. వీరి భాష అరవము, కన్నడము, మలయాళముల మేళనముగా నుండును. వీరి దుస్తులలో కూడ ప్రత్యేకత గోచరించును: పొదములవరకు జీరాడు, జల్లనికొటు. దానికి మోచేతులవరకునాత్రి ముండునట్టి పొట్టిచేతులు. నడుముకు దాదాపు ఆరుగజముల నిడివి గలదట్టి. దానిలో ప్రక్కవైపుగా నొకబరలో ఒక పొట్టి కాకు; ననుక నొకపొడుగుపొడిచాకు. తలకొక రుమాలు ఇది మగవారి దుస్తులతీరు. స్త్రీలదుస్తులతీరుకూడ చాల ఆర్చకముగా నుండును. చీరకట్టు, కాత్తులీరుకూడ భారతీయయువకులకు అనుగుణమయినవిగా నుండును.

వీరు గణపతిని, ఈశ్వరునికూడ పూజించుదురు. ఈదేశములోనే ప్రభవ మంది, దక్షిణ ఇండియా అంతటను పవిత్రవదిగా పరిగణింపబడుచుండు కావేరినది యధిష్ఠాన దేవత యగు కావేరీదేవిగూడ వీరు ఆరాధిం

కురు. నాగపూజ వీరిలో లేదు. దేవోత్సవముయొక్క లండు పూజలకుమాండు యజ్ఞములు చేయుచుందురు; నాట్యనృత్యములుకూడ కార్యక్రమములో నొకటిగా నుండును.

వీరి వివాహోచారములు దక్షిణఇండియాలో కల్ల చాలసామాన్యమైనవి. బాల్యవివాహములు వీరిలోలేవు. విలంతువివాహములకు వీరిలో సమ్యగి గలదు. వీరు చావును సంతోషముతో పరిగణించును. వచ్చిన వృద్ధులకు గౌరవముగా, భవనాది సంస్కారములకు తరకును మధ్యమధ్య కుపాశిగుండ్లను ప్రేచ్చించుదురు. వీరిలో అనుభవులు వచ్చినపుడు తెల్లని యుడుపులను ధరించుదురు.

(మాచరక రిక్క)

నగ్నమత తత్త్వము

గ్రీకుదేశములో స్పార్టాలోను, మరియు ప్రదేశములందును పూర్వము యువతీయువకు లొక చోట చేరి, నగ్నముగా వ్యాయామములు, నాట్య నృత్యములు చేయు వలవా టుండెను. సుప్రసిద్ధ తత్త్వజ్ఞుని యగు ప్లేటోకుకూడ ఈ సంప్రదాయము సమ్యక్తముగా నుండెను. వితరతరమను ఆతఁ దామనమ్మును మార్చుకొనజేలేదు. ఇటువంటి నడతవలన కామవాసన యొక్క అసంగతిమగు ఉద్దేశము తిగ్గవని అతని యభిప్రాయము. ఈ ఉద్దేశ్యముతోనే 'దేహముయొక్క అంగాంగములును వ్యక్తముగా కామపించునట్టి ఉడుపు తోడుగులలో నున్న యువతీయువకుల నొకచో వ్యవహరింప నియమలో కట్టి యాశంకయు నుండ గూడదు' అని యొక యభిప్రాయము వారకు తెలిపి యున్నాడు.

రోములోనుట్టుకు ఇందుకు విపరీతమైన పరిస్థితులు గోచరించుచున్నవి. అక్కడ రంగస్థలముల యందు నటీకటులు నగ్నముగా వ్యవహరించు సంపర్కములు లేకపోలేదుగాని, వారు అధమశ్రేణికింద పరిగణింపబడుచువచ్చిరి. క్రైస్తుమతస్థులకు రోమునుల ఆచార వ్యవహారములు మరేవియు పట్టుకదలేదు గాని

నగ్నత పనికిరా దను నుతము మాత్రము పట్టుకదలేదని దేహమును సమగ్రముగా కప్పికొనుటవలన కామవాసన తిగ్గదు సరికదా, మరింత హెచ్చువని వారికి తట్టలేదు పాపము! కామవికారము పట్టుకొని రేపించువారు ఔషధ మనుకొని తదేకదృష్టితో నగ్నతరమును పరిశీలించుచుండిన గుణపడుదురని కలుపుకు భావించుచున్నారు.

'కేవలభాషణములవల్లనే కామవికారము హెచ్చుచుండునుగాని నగ్నతవల్ల గా' దనుటలో మతిభేదము లుండినూడదు. అఫ్రికా, మెడికాఫ్సురు మొదలగు దేశములను మట్టివచ్చిన స్కాట్ ఇలియట్ అను నైదేశకుడొకడు 'వస్త్రములవల్లనే కామకత్వము ప్రబలుచున్న' దని వ్రాసియున్నాడు. వస్త్రము లేంత తక్కువగా నున్న కామవాసన యంత తక్కువగును. పురుష చిత్రకారులయెదుట నగ్నముగా కూర్చొనుట కలవాటుపడిన స్త్రీల యనుభవములను చూడడు: "పూర్తిగా నగ్నముగా కూర్చొన్నంతకాలమువరకును మాకు పురుషుల కామవాసన బెడకు లుండదు." సుశేట్ల అను చిత్రకారు డొకడు ఒకస్త్రీని గురించి వ్రాయుచు "ఆమె చిత్రగృహమును ప్రవేశించినచో లించగానే నదురుబెడులేక తటాలున వస్త్రములు తీసి పారవేయును. 'అటువంటియప్పుడు వారికి హేము దిప మెలవోనున్నను కామాతురత గుంతయైన జనించదు.' అని యామె చెప్పించుచును." అని వ్రాసియున్నాడు. కామవాసన లేవండిచేయవలెనని యెవరికయిన నొకక్షయమనవో, వారు నగ్నతను ద్వేషించుటకన్న వస్త్రముల ఆచ్ఛాదనను స్వేచ్ఛించుట మంచిది.

క్రైస్తుసర్వము నగ్నత కాటంకము కెట్టుచున్నను వారిలోకూడ అవ్యవస్థాదు దానిని సమ్యగింపుచు వారు తలచుచున్నట్లే యున్నాడు. శ్రీ. క. రెండవశతాబ్దములో ఆద్యామాయిట్ సంప్రదాయమువారు ప్రార్థన ఏమయములందు నగ్నముగానే మెలగుచుండిరి. పదుమూడవశతాబ్దములో జర్మనీలోను, ఆతిర్యాక ప్రాన్సులోను ఇటువంటిదే యొకకర్గము బయలుదేరెను. ఆవర్గమువార ననుభవించిన సంకటము లిన్ని కావు. కాని మధ్యయుగమునందు యూరపుదేశములలో నీదినమెల

తత్త్వము చాలినంత ప్రచారమునకు వచ్చియుండెను. పాఠ్యశాలికన్నా నగ్రములకు స్త్రీ పురుషు లిరువురును ఏకకాలమున పాఠ్యముండిరి.

పరువారవ శతాబ్దములో ప్రాస్తుస్త్రీలు పన్నవ పదునులుందు తమకు కావలసినవారిని నిష్కంకోచ భావముతో దగ్గర నుంచనిచ్చుచుండిరి. ఆశతాబ్దపు చివరి భాగములో చిత్రించిన యిటువంటి స్త్రీల నగ్న చిత్రములు మనఃస్పృహ దోరకులున్నది. కాని యిది వాస్తవిక చిత్రములు మట్లుకు కావు. పంచామృతకళాబ్జములో మాత్రము దివ్యమౌలత్యముయొక్క భార్యకాశీపతి అవతారిక అది యొక కేవలస్థిపంచదాయముగా నిలిచిపోయెను. ఇంతమాత్రమున నగ్న తనవలకు పరమోపాదేయముగా భావించిరిని యనుకొనగూడదు. పరిస్థితులు మరల వివేకితముగానే పరిగమించినవి. యూరోపియను మునుషీలు ఎక్కడెక్కడ తమ క్రైస్తవధర్మము యొక్కవీక్షణ వాగ్దేవ అక్కడవంతటను- అది యెంతటి ఉచ్చప్రదేశమైనను-తమ యూరోపియనుత్తులనే ప్రచారము చేసిరి.

‘దినానాకాలమునందు వధూవరు లిరువురును మోదపోవండ వారినిగ్నకేరమును పీరు, వీరి గ్నకేరమును వారు చూచుకొనుట అవశ్యకము’ అని సర్ టామస్ నూరు అనునతడు ‘యూరోపియ’ అను తన గ్రంథమునందు చెప్పియున్నాడు. కొన్ని దేశములందు వ్యభు కుమారిగా నున్నను ఒక్క విధగనానన్నను పరే ఆమెను నగ్న నిత్యోనే భవిష్యత్పరికి మాత్రుల రూఢియైయుండెను. అట్లే వధువునకు గూడ వరునియొక్క నగ్న దేహమును చూచుపందవ్యములు కల్పింపబడుచుండెను. వారియభిప్రాయ మేమి? నుత్తము, ఎద్దు మొదలగు కల్లరజంతువులను పరిగ్రహించు నప్పుడు పరిగ్రహించువారు వానిని ఎంతగా పరికిలింతురు? ఎక్కడెక్కడ ఏయేలోపము లున్నవో యని తదేకదృష్టితో సర్వాంగములను పరీక్షింతురే! శీవితముయొక్క గుఱుగుఱులును పరమకేంద్ర మైన దినానామవిషయములో ఆమాత్రము దృష్టిపూడ జనులకుండదే! అంత ఆలక్ష్యము! మొట్టమొదట ముఖమును మాత్రము చూచుకొని, అయందమునకు తృప్తిపడి

వివాహమాడుటయు, తరువాత నేదైన మహోదము కనుపించగానే విసిగివేసారుటయు కేమిపనులు? ఇంతకంటెను మొదటనే ఒక్కొక్కరును పరస్పరము పరీక్షించుకొనుట యను నియమము ముందిదికాదా?

కళాదృష్టిలోన, ఆరోగ్యదృష్టిలోన నగ్న త్వము అవశ్యక మను నాదము గా శతాబ్దపు ప్రారంభ మునుండియు కానవచ్చుచున్నది. ‘దివ్యమౌలతామను చూచుచుండుటవలన అనావశ్యకమగు కామాతురత తగ్గి పోవు’నని నేనాంకుడు (౧౦౦౦) అను నొక ఫ్రెంచి కేళుకుడు వ్రాసియున్నాడు. బాక్ సజ్ చరిత్రలో, పాక్ స వ్యాయాధీశుడొకడుఆరోగ్యముకొరకు తెల్ల వారిలూల తన గదిలోనే పంచార్థనగ్నముగా తిరుగాడుచుండెనని వ్రాసియున్నది. ఆవ్యాయాధీశుడు తన కుమార్తెలనుగూడ ఉత్పరిగచంద్రులలో దివ్యమౌలతో తిరుగుచుండువట్లు చేయుచుండెనట. రెంజావిజ్ ప్రాంట్లీ ను నగ్నముగానే పరిపాటులుచేసుకొనుచుండెడివాడట. ఒకరోజు అతడు పరధ్యానముతో అట్టే బయటికివచ్చెనట. పరిచారికలు ఆశేషమును చూచి నివ్వర పడిపోయిరట.

దిగంబరముగానుండువారు మిక్కిలిపటుత్వము గల వారుగా నుండురనుటకు సందేహమే లేదు. అయిర్లాండులో గా శతాబ్దమువరకును స్త్రీపురుషులభియోజనము ఒకేఒక నిజపుటంగిని వరులుగా తొడుగుకొనుచుండెడివారట. అందువల్ల నే వారు పుష్టిగా నుండిరి. బట్టపాతలులేని ఆటవికులుగూడ గట్టిముట్టుగనున్నారు. వస్త్రముల యుపయోగ మెప్పుడు బలమైనదో అప్పుడు రోగములగూడ వివిధములుగా ప్రబలజొచ్చును. ప్రకృతియే చెడిపోవును.

(బెర్నార్డు)

తెలియకు నేయవ తర్జుమా
బెర్నార్డు-ఫారిన్ తెలియ నా తెలియారి ప్రయత్న ఫలముగా తెలియకు మరియొక అనువాదము తియ్యాలె నది. దీనితో తెలియకు నేయభావలలోనికి పరివర్తన జరిగినదన్నమాట. మూలమూలమునందు ఆటవికుల భావలలోనికి సయితము దీనికి పరివర్తన జరిగినది. ఈ నేయవ

అనువాదము చెల్లియవలెనని ఒక ఆటవిక బారి భావలో చేయబడినది. ఆసాపైబీవారి ఉత్సాహ ప్రయత్నములను చూచి మనము తలలు వాల్చుటలే యున్నది. ఆసాపైబీ గ్రాంక లో పుట్టింది. అప్పటికి బైకలు 23 భావలలో మాత్రమే లభించుచుండెను. ఆవిడప దీర్ఘచారమునకు వారు ఎవరైనా ప్రయత్నములు చేసిరి. ఇప్పటికిని ఆయుర్ద్యమమున వారు వెనుకంజ చేయలేదు. 1923 నాటికి బైబిలు అనువాదముల సంఖ్య 23 నుండి 100 కి పెక్కినది. 1924 లో 200; 1925 లో 300; 1926 లో 400; 1927 లో 500; 1928 లో 600; ఈ ఐదవత్సరములలో 200. ఆఫ్రికాలోని భావలలో 200 లోనికిని ఇది తగ్గుమాటయినది. ఇంకను మరికొన్నిచేరి, బైబిలుకు వేయి తగ్గుమాటలు పూర్తియ్యవలసి. ఈ బైబిలు ప్రతులు 200 ఏల్లియన్లు ఖర్చయినవి.

వారు తమ మతమును ప్రచారముచేయుచుండు పద్ధతి చూడుడు. మనవాడు అటువంటి ఉత్సాహము నెందుకు చూపరు?

శ్రీ. కె. రామమోహనరావుగారు

చెజవాడి కాపురములు, ఆంధ్ర యువకులు' సంకీర్తనం కలదారు. భవిష్యత్తును చూచి చెప్పకల

ప్రజ్ఞానిధులు. వి. వి. గిరిగారి విజయమును గురించి ఎన్నికలకుముందే కోప్యము చెప్పిరి. ఇంకను భవిష్యత్తుచారములను చెక్కింటిని చూచింది దేశవాత్యుల సేసుల కాశ్చర్యమును కలుగజేసిరి.

కంచివరదరాజస్వామి ఆదిమూలవిగ్రహము

ఆదిమూలవిగ్రహము

జలాధివాసమున్న మంటపము

కంది వరదరాజస్వామి మూర్తిగ్రహము ఆదివి దారుమనుకుట. దానిని దేవాలయాధికారులు కొన్ని కళానైపులకు పూర్వము, దేవాలయావరణలో మన్న అనంతపరస్సు అనుకొనిలో జలాధివాసము చేయించి దానిస్థానమున నేమన్న శిలావిగ్రహమును తెప్పించి వెలకొలిపిరట. ఆ శిలావిగ్రహము కందికి పదిమైళ్లదూర

ఆదిమూలవిగ్రహము జలవాసమున్నచోట. నాగప్రతిమలు
ఆదిశేషువువిగ్రహము నారాధించుటకు సూచన

వసంతమంటపమున ఆదిమూలవిగ్రహము
మండలారాధనమనోహర్యచే ముచ్చట జరుగును

మన మన్న 'పల్లయ శీతరం' అను గ్రామమందలి ప్రాచీనదేవాలయమున నుండినదట. దిగ్గహము చేసిన దారువు నీటిలో చివికి శిథిలమయిపోవునట్టిది కాదు. కొలనిలోనున్న చిన్నిమంటపమున నిది యుండ, అది శేషువు ఆరాధించుచుండునట.

ఈదిగ్గహమును నమ్మాళ్వారు, మారత్తాళ్వారు, తిరుకచ్చినంది, ఉడయవరులు, వేదాంతదేశికులు మున్నగువారును ఆరాధించి, ఆధికముగ క్తులించినట్లు ప్రతీతి.

౧౮౩౨ వ సంవత్సరమున దీనిని వెలుపలికి దీసిరి, నలువది దినములు పూజాపురస్కారాలులు జరిగినవి. తదనంతరము మరల నీటిలో యథాస్థానమున నుంచిరి.

మరల మొన్న (౧౮౩౩) జూలయి ౧౨-వ తేది నాడు దీనిని వెలుపలికిదీసిరి. అభిషేకాలంకారాలులు సమకూర్చి దానిని వసంతోత్సవ మంటపమనందలి వేదికపయి 'వనలింప'వెట్టిరి. అట్లాకనలువదిదినము లుండును. అమడినమును పూజాపురస్కారాలులు జరుగుచుండును. తండ్కోవతండములుగ జనులు వచ్చి సేవించి పోవుచుండురు. ఈయంత్సవము మండలారాధన మనబడును. ఈదిగ్గహమును 'అదిగిరి కరదర్ మాలవర్' అని అనునమున నుండురు. నలువదిదినము లయినపిదప మరల జలమున నెప్పటిచోట నుంచెదరు.

క్రిత్తిశేషుడు మార్కొనీ

రేడియో తంత్రమునకు మాలపురుషుడయిన మార్కొనీపండితుడు కడదిన నెల ౨౧ వ తేదీనాడు ఈ లోకమును వదిలిపోయి క్రిత్తిశేషుడైనాడు.

రేడియో తంత్రమువలన ప్రపంచమునకు చేకూరిన లాభము రేడియో ప్రత్యేకించి చెప్పబులేదు. రెండు రోజులుకాదు, రెండుగంటలసేపు రేడియోతంత్రములు పనిచేయకమాననచో అలాభము రేడియో స్వయముగా చోధవడగలవు: వార్తాపత్రికలకు విదేశవార్తలు రాకుండ అడ్డుపడిపోవును; వ్యాపారము ప్రంభించిపోవును; ఆపక్షలలో తగుల్కొన్న ఓడలకు దిక్కులేకపోవును; వాతా 1908) ఎందుకనగా: కష్టములలో పగుల్కొన్న ఒక

వరగా విశేషములు తెలియక ఆకాశయానములు రల్ల దిల్లిపోవును; ఇంకను ఎన్ని యోవిధములుగా ప్రపంచము నడ్డుపడిపోవును.

రేడియోతంత్రము చేసినంత మేలు మరి యే ఇతని తంత్రమును చేయలేదు. వాయువార్తావిధానము మార్కొనీ మొట్టమొదట నలువదియేండ్లకుముందు ప్రారంభించినాడు. తీగలులేకయే వాయువార్తలను మొట్టమొదట పంపినది మార్కొనీ. సముద్రమార్గముగా వార్తలు మొదలుపెట్టి ముప్పదియేండ్లయినది. ఈ రేడియో వాయువార్తలవలన ప్రపంచముయొక్క నాలుగుచెరనులును అన్యోన్యముగా కలవహించుకొనుటకు సులువయిచున్నది.

ఏకాంతిక మట్టమయిపోయినది. వీధులలో నెంతసురక్షితముగా సంచరింపవచ్చునో అంతకంటె సురక్షితముగా సముద్రమునందు నైతిము తిరుగాడుటకు వీలైనది. కొట్లతరబడి తమ ప్రజలతో రాజులు సేరుగా మాట్లాడుటకు సాధ్యమైనది. కొట్లతరబడి సామ్రాజ్య ప్రజలు తమ చక్రవర్తి పట్టాభిషేకోత్సవ విశేషములను వీనులారవినగలిగిరి. ఇరుగుపొరుగువారిలో మాట్లాడునంత సులభముగా విదేశములందెక్కడో ఉన్నవారితో గూడ సంభాషింప ననువుపడినది. వ్యాపారములు వడివడిగా సాగుటకు సాధ్యమైనది. చేయేల? ప్రపంచమే ఒక ప్రాంతముతో నొక ప్రాంతము సంబంధ బాంధవ్యములను సంపాదించుకొన్నది.

ఈ వాయువార్తా పారణమును గురించి మార్కొనీ యభిప్రాయములేవో తెలియనగును. "వాయువార్తాపారణము సేలను, నీటనుగూడ వార్తాపారణమునకువయోగపడుచుండుట నిజమే, ఒక దేశమునకు నెంతోక దేశమునకు మైత్రికూర్చుటయు నిక్కమే. సంచారమున నుండు సేవానివేశములు, ఆకాశయానములు ప్రధాన కార్యస్థానములతో సలహా సంప్రదింపులు చేయుటకు కారణముగుటయు సత్యమే. ప్రజలకు వార్తలను సంగీత సాహిత్యములను వినిపింపజేయుటకు హేతువగుట కూడ యథార్థమే. కాని వాయుదేశ్యములో ఇవికాదు కాని ముఖ్యకార్యములు. మొట్టమొదట ఇదిపట్టినది (జనవరి

యోగకు సహాయము కల్పించుటకు. అది మొదలు దీనియూ
లముగా నెన్నియో ప్రాణములు, ఎంతయో ఆస్తి సంగ
తుంపబడెను. ఇదియే దీనికి చరిత్రాధారమని నాభావము."

మలను చేసి, విద్యుత్తరంగమును తీగలు లేకయే బహు
దూరము తీసుకొనిపోవచ్చుననియు, వానిమూలమున
వార్తలను పంపవచ్చు ననియు కనిపెట్టెను. అంతవర

ఇట్లు మానవ ప్రపంచమున కంతటి మేలును
సమకూర్చిన మేటి మన మార్కొనీ.

౧౮౮౫ లో నిరదు ఇటలీలోని బోలోగ్నోలో
తన యింటియందు మార్కొనీ అనేకములయిన ప్రయోగ

కును ఏకొద్ది దూరమోగాని విద్యుత్తరంగములను పంపు
టకు సాధ్యపడుచుండలేదు. మార్కొనీ పరిశోధనల
ఫలితముగా నందరును ఆశ్చర్యాన్వితు లయిరి. రోజు
రోజుకు మార్కొనీ రేడియోలో క్రొత్తపద్ధతులను

కనిపెట్టుచును పనియొయుండెను. దీక్షదినమునకు నొక క్రొత్తపరిశోధన. వానినిదితమే నేటి ని ప్రతిచూరసంభాషణను, మార వాయువారా పారణము, శబ్ద విప్రుల కరణపద్ధతులు, తెలివిమతు అను మూడవర్గము. లేదీ యొకార్యములు ఇంతతో పరిచయ చెప్పుటకును వీలు లేదు. ఇప్పటికి మాట, చూపులు దానికి లోబడిపోయినవి. ఇంక నెన్ని ప్రాశ్నాత్మికముల లోబడిపోవునో యెవరు చెప్పగలరు? దాని పుష్టియంతము! నా గొప్ప నేటి పెట్టిన పరిశోధనల భర్తృమాయని యీ వాయు వారాపారణ ప్రకరణమునకు 'సూక్తి ఓమ్' అని ముగింపు చెప్పుట ఆసంభవమై పోయినది.

ఆ విధాని భౌతికముగా నుపలనునీటిపోయినాడు. కానియాతని కీర్తికాంతి విద్యుత్తరంగముల రూప మున దినమొక్క యాకారముతో మనముందు సాక్షి క్కరించుచునే యుండును.

ప్రస్తుతం అధ్యయనము

స్కూలు వైసలు తెలుగుపాఠ్యగ్రంథము (బోర్డు ప్రకటించునది)

ఇటీవల నొకటిన్నర సంవత్సర కాలమునందయు స్కూలు వైసలు తెలుగుపాఠ్యగ్రంథము విషయ మొక పెద్దగోడయై పోయినది. సిద్ధితిభాగము అచితములయి నవి కాకపోవుట, వానటిప్పటి తప్పులకడక అగుట, అపూర్వ నిరపయోగ సామగ్రి అం దపరిమితముగ పెరిగి యుండుట - ఇట్టివి దానికి పట్టుచుండెను దుర్దశలు. ఈ దుర్దశల కెక్కువగా పాలపడినవి ౧౯౩౭, ౩౮ సంవత్సర ల పాఠ్యగ్రంథములు. అంతకుపూర్వపువాని లోను ఎక్కడనో పారపాటునబడిన తప్పు అన్నమ శబ్దార్థముల సంబంధము సరిగనే పాటించబడినది. కాని, వ్యాకరణ విశేషముల మినుమ బాలవ్యాకరణాదుల స్కూలులు వానిలో కుప్పలతిప్పులుగ నిండిపోయినవి. ఎట్టిది, ఎంత, ఏటికైన సంపదలెనను విచారమున కవకాశము వానిలోను కనుపడదు. నిరుటిదియై, ఈ యే టిదియై అసలే తిప్పులపొరిలయి నిరుపయోక్తములయి పోయినవి. కాబట్టి, వీరియందలి మూలభాగముల యోచి త్యానాదిత్యములును, టిప్పణిలోని విశేష వివరణాదుల

సూతును చర్చింపవలసిన యగత్యము లేదు. ఏటికైన మన రాసు, ఆంగ్ల-యూనివర్సిటీలలో కలిసి స్కూలు వైసలు పరీక్షకు చదువు విద్యార్థులు చాచావు పదిలేలమంది యుందురు. ఇందరు చదువవలసిన పాఠ్యపుస్తకము వైస పెరుకొనిన తీరున నున్నది. ఇది యిట్లుండుటకు కారణ మేమి?

ఈ విషయమున హైస్కూళ్లలో స్కూలు వైసలువారి కీపాఠ్యపుస్తకములను బోధించు పండితు లాదానీతులయ్యుండుదురు. వారందరు నిందలి లోపము లను తెలిసికొనకాలినంత పాండిత్యము కలవారుకారా? తెలిసియు మనలేలయని యూరకుండురా? తెలియని వారి మాటకేమి? తెలిసినవారయిన నూరకుండుట భావ్యమా? విద్యార్థిహితైషులను నుపాధ్యాయుల కి యాదానీస్య ననుచితము. ఇందువలన నెందరో విద్యార్థులు పరీక్షలయం దుత్తీర్ణులు కాకపోవుచున్నార.

ఈ పాఠ్యగ్రంథ నిర్ణయకార్యమునకయి దొర కనుమా లేర్పరచిన బోర్డుకటి ప్రత్యేకముగ నున్నది. ఆ బోర్డులోని సభ్యులు పాండిత్యగులయం దారి లేనవారయి యుండవలెనను నియమము కలదు. ఆసభ్యు లలోనివారే యొక్కరు-వాడు అందరిలో మిక్కిలి సమ స్థులుకూడెనయి యుండవలెననక తప్పదు - పాఠ్య గ్రంథభాగములను నిర్ణయించి - బహుశః తిక్కినవారి యనుమతిని పొందివలసి యుండును కాబోలు ఇందు మాత్రము - టిప్పణి మొదలయినవానిని వ్రాసి అచ్చొ ట్టించుటకు నియమితులగుదురు. వారిది కేరలము కుప్ప పాస్త్రాల పరిశ్రమయు కాదు. కొంత కట్టుమును సమ ర్పించుట కవకాశము కలదు.

గొప్ప విప్రులుబాబువారయ్యుల, పరిశ్రమకు ఫలమున్ను పాఠ్యగ్రంథ మిట్లు అభివృద్ధిగా రూపు కట్టుచున్నది. ఈవిషయమునుబట్టి పాఠ్యగ్రంథ సంధా వాడులకు బోర్డుచే నిక మింపబడిన యానిపుణులు, నియమములెట్టివియినను, అందుకుభిన్నముగా కేవల మస ద్ధులను భావము కలగుట వింతికారు. అసమర్థుల చేత బడినపుడు గ్రంథము మరియొకరికి వెట్టుండగలదు?

నేటి విద్యావిధానమున మార్పుభాషాభివృద్ధి కుండునవకాశ ములును. అందువలన స్కూలువైసలు

విద్యార్థికి లభించు మాతృభాషాజ్ఞానము కూడ్య ప్రాయ మని అనుభవమువలన తెలియుచున్నది. దుష్కర్మక్రియ లోపభూయిష్ట పాశ్యగ్రంథము లిందుకు సాయము. ఇంక వారికి గలుగు మాతృభాషాజ్ఞానము మామించు కొనుట చాలలేరీకపని.

ఇట్లుకాకుండుటకయి బోర్డులో నుచితములగు మార్పులు చెంటనే జరుగవలెను. పాశ్యగ్రంథ సంధా వాది కార్యము వాస్తవముగ పథస్థలయిన పండితుల చేతులమీదుగ జరుగవలెను. పాశ్యగ్రంథములను వర్తక దృష్టితో ముద్రించి ప్రచురించుటకు పూనుకొని యుండు బోర్డు అవమగ్ధుల చేల నియమింప వలయునో యీవని? పరిశ్రమకు చాలింతి ప్రతిఫలము ముట్ట జెప్పి పథస్థలగువారిచేత చేలచేయింపరాదు? బోర్డు లోనివారే పండితులని బోర్డుభావమా? అట్లు కానిది తత్కార్యము నిరూపించు చున్నదే! కాఁజ్జి ఇక మీద బోర్డు అట్లు చేయజనదు. బోర్డు చూడవల సిఁది విద్యార్థుల భాషాభివృద్ధి. దానికయి తాను పకలవిధముల ప్రయత్నించవలెను. అట్లు పాఠ్యము కానియెడల పాశ్యగ్రంథభాగములను నిర్ణయించి ఆమా గ్రంథముల పేరులను ప్రకటించి యూరకుండువలెను. అది యుత్తమమయి పని. లేకున్న, మూలభాగములను మాత్రము ముద్రించి ప్రచురించుటతో తృప్తిచెంది యూరకుండువచ్చును; అందువలన విద్యార్థులకు పాక ర్యము కొంతయొందును గనక.

మఱియు పాశ్యభాగముల నిర్ణయమునను లోప ములు కనుపకుచున్నవి. ఈనిర్ణయమున ననుసరింపబడు పద్ధతులెవ్వయో? ౧౯౩౮-వ సంవత్సరపు పాశ్యగ్రంథ మున శ్రీ శైలవర్ణనము, ఎరకుతల్లి, భామినీవిలాసము అనునవికలపు. ఇవి కుదుకలు.

శ్రీ శైలవర్ణనము: ద్విపద. పండితారాధ్య చరిత్ర ములోనిది. వర్ణన భూయిష్టము. మూలమున నిది చాలగ్రంథము. ఇందు మూడుపుటలు మాత్రమే. అదియు మూలభాగమున సేకదేశముకారు. సంధాత ఇష్టాను సారము ఎడఁగడ భాగములను విడిచి ఇట్లు గుడించెను. ఇందువలన వర్ణనమున సాంపుఁజెడినది. అన్వయక్రమము

తిప్పించి. భావముల సుద్దీపింపజేయు నితివృత్తము కాని, సామనాధునికవనమును సాంపులుగులకచేసిన జాను దనుగు నుడికారములుగాని యద్భుతభాగమున చాల తక్కువ.

ఎరకుతల్లి: ఇది ఏలవరయారు పాదముల గీతమాలిక. అయిచేసి పాదముల పల్లవులు నాలుగు అనగా నిరువరి పాదములు కాక, మావృద్ధియారుపాదములు మాత్రమే. ఇందు విషయగౌరవము కాని, విద్యాప గౌరవము కాని అగవ్యగోచరము. నిర్గుప్తమును కారు.

భామినీవిలాసము: అరు వద్యములు మాత్రము. పండితరాయలు మూలకర్త. మూలమునగౌరవ మను వాదమునకు పామాన్యముగ గుదురదు. మూలమునందలి యన్యాపదేశవిషయము లనువాదమున లోపించినట్లు స్థూలదృష్టి గోచరింపకున్నను, కవిత్వమున మెరుగు చూపబ్బదు ఇట్టివానిని గ్రహించుటేనో?

క్రీరామచరిత్రము (భాగవతములోనిది), కృష్ణ కవి కళంకిలాపరిణయములోని భాగము శబ్దార్థాలంకార బహుళములు. ఈ యలంకారాదులను తిలకింపించు కొనుటకు స్కూలు ప్రాసాదిద్యార్థు లెంతతాపత్రయము పాలుకావలెనోకదా!

వీరుల కొరవడిగ భర్తృహరియనువాదపద్యములు, వచనరచన కొరవడిగ విన్నయనూరి పంచతంత్రభాగము నిలచుమించుగ నేలేట చెప్పించియుండునదియే. ఏలేట నిర్ణయించబడు పాశ్యభాగముల తీరు రమారమి యిట్లులేయుండును. ఇదియంతయు సంస్కరజాపే త్తము. పాశ్యగ్రంథములలోని భాగములు, భావములు, భాష విద్యార్థులకు కలుపుగ మనసున నిలుచునట్లు చేయువట్టిదిగ నుండవలెను. విద్యార్థులనునోవికాసమునకు, భాషాభివృద్ధికి వచ్చుదు మందిపునాదులేర్పగును. ఇది యంతయు గమనించి, చక్కదిద్దితాగ్యతి బోర్డువారి యందు గలదు. ప్రజాప్రముఖులు నీవిషయమున తగిన ప్రయత్నములుచేసి మనముం దీ పాశ్యగ్రంథముల కిట్టి దుర్గత పట్టుకుండ చూడవలసియుండును.

—నమోయ సంపాదకుడు.

౧౯౩౮ చి. విద్యానుపాత్యగ్రంథములు

౧౯౩౮ సంవత్సరము విద్యాకా (చి. తెలుగు ప్రధానము) పీఠిమిసరి పరిక్షకు నిర్ణయింపబడిన పాఠ్య గ్రంథములలో 'శాస్త్రసాహిత్య పరిశీలన' మొక్కటి. ఆవ్యాపి సుబ్రహ్మణ్యకామ్రైగా రప్యవస్థయందు రచియించి పత్రికలలో ప్రకటింపజేసిన వ్యాసములు కొన్ని యందు సేకరింపబడినవి.

అవి :

౧. ఉత్తర రామచరిత్ర నాటకము : ౧. ఉత్తర రామచరిత్ర - రామాయణ భావములు, వాని ఫలితములు. ౨. సీతారాములు వాల్మీకి భవధూతులు - సీతారాములు వాల్మీకి యెట్లు చూపెనో, భవధూతి యెట్లు చూపెనో యందు దెప్పబడినది. ౩. భవధూతి రసము, కాలిదాసప్రతాపితి - భవధూతి రసప్రధానమును బట్టి జనకపాత్రమును, కాలిదాసుడెవరి ప్రధానమునకు గణ్యపాత్రమును తార్కాణముచేయబడినది. ౪. వాల్మీకి యుత్తరరామ చరిత్ర-వాల్మీకి వ్రాసిన యుత్తర రామాయణము. ౫. కరుణమా? కరుణ ద్రులంభమా? ధర్మ వీరమా? అను విచారము.

౨. అభిజ్ఞాన శాకుంతల నాటకము : ౧. కన్య కాధిష్ఠితి కాలిదాస-శృంగారమున్ని యంశముల నుద్దీపన శమనములతో వ్యాపించియుండు, హాస్యవీరకాంతి వాక్యల్యాగు లంగములై దానిని వెల్లివిరియించుచుండోమిందు. ౨. శకుంతల- భారతిశకుంతలకును నాటక శకుంతలకును గలభేదము. ౩ కాలిదాసః కవిశ్రేష్ఠః- శాకుంతలనాటకములోని నాటకశైలికముల భావములు.

౩. మృచ్చకటిక నామాదితి- మట్టిబండికథలై మూడించుచు రసప్రసాదాస్పద మునున్నదనట.

౪. వైషమ్యములు- కొన్నిచోట్ల శ్రీవాధుడు మించుట.

౫. లక్షణనిర్వచనము - చిత్రరూపకములోని నియమ బాహుళ్యము, అలంకారదృష్టి.

౬. చింతామణి మూలన- గ్రామ్య గ్రాంథిక భావల విచారము.

౭. వ్యాకరణ బాహుళ్యము- భాషాప్రవేశ సాధనమును వ్యాకరణము సంస్కృతములో వలె విరివిగాక ఇంగ్లీషులోవలె విరివిగా నుండవలెను.

౮. ప్రాపది రోమము- వ్యాసుడు, తిక్కన.

౯. భారతకవి యాదితి- సంజయ రాయ బారమున శ్రీకృష్ణసర్వజ సజయుల నైపుణ్యము.

౧౦. బమ్మెర హితరాజు కవి దృష్టి, రతీసుధ ప్రధానమున హితరాజుకవిపురిభావప్రదర్శనము.

ఇవియన్నియు నిండుమించుగ లఘుటిప్పణులవలె, విస్తరించి వ్రాయదలచి వ్రాసి పెట్టుకొనిన 'నోట్సు'వలె, మక్కలు మక్కలుగా, పెక్కుచోట్లుల సంపూర్ణార్థ భాగములు ద్యోతికము కాకుండనుండునవి. దండిపండితులకిది మహాధ్యయనమున కావచ్చును వారి నుద్దేశించి రచియింపబడినవయినకతమున.

ఇది మూలమునది పుటల క్రాంతిపై పుస్తకము. ఇందు మొదటి నాలుగు విషయములు ౧౦౦ పుటల నాక్రమించుకొనినవి. ఇందలి విషయమంతయు సంస్కృత రచనముల ప్రాధాన్యమున రచియింపబడినవి. సంస్కృత మూలభాగములు విశేషముగా నుద్ధరింపబడినవి. ఇందునను ఇరువదిరెండు పుటలమేర గ్రంథ కర్తృత్వ పద్ధతరచనములు రెండు. తరువారి మూడు విషయములును సంస్కృతమున రచియింపబడిన అలంకార వ్యాకరణాది లక్షణగ్రంథములమీది దృష్టితో నడచినవి. వినను సంస్కృత భాగములు విరివిగా నుద్ధృతములు. ఇవి చి. విద్యాను పీఠిమిసరి విద్యార్థులకు ఆర్థముకావు. కావున వారికి పనికిరావు, వీరియొక చూడవలసిన సంస్కృత పాండిత్యము కుమారసంభవమునందలి తొలి యయిదు పద్యలక, కాదెంబటి సంగ్రహము (పూర్వ భాగము)ను చదువుట వలన గలిగెడు దానినే. సంస్కృత రచనములను ఉత్తరరామచరిత్ర, శాకుంతలము, వైషమ్యము, మృచ్చకటిక, చింతామణి వీరి పాఠ్యగ్రంథమునలో లేవు. రూపకలక్షణ విచారమునను వీరి కవకాళము లేదు. 'వ్యాకరణబాహుళ్యము' సామాన్యవిషయము కాన దానివలన శాకింతి యుపయోగ ముండవచ్చును, మూపు విషయములలో మొదటి

రెండును, 'ఆంధ్రభారతి కవితా విమర్శన' మను పాశ్యగ్రంథముందలి విమర్శములే యయినను కర్తృభేదమున వర్ణిప్రాయభేదమున్న నది యవగతము కాగలదు. చివరది భాగవతమున వీరద్యోకశివు వృత్తాంతమును జరువక సరిగా అర్థముగాదు. 'కోట్సు' వలెనున్న నను సంగతి ఈ గ్రంథమున నన్ని విమర్శముల విమర్శము నను పేర్కొనబడినదే.

ఏవంభవమయినది యీపుస్తకము. ఇది యేమని పాశ్యగ్రంథముగా నిర్ణయింపబడినదో! నిర్ణయమునకు త్రూవయ దీనియందలి విమర్శములను నిర్ణాయక సంఘసభ్యులు తెలిసికొని యుండిరా! లేదని యెట్లు చెప్పవలెను! పరీక్ష స్టాండ్లుకు తగిన పుస్తకములను నిర్ణయించవలసిన బాధ్యత కలవారు కదా బోద్దు వారు! తాము నిర్ణయించు గ్రంథముల నన్నిటిని చదివి యాది, వాటియంతయుగము సరిగి, అవ్యక్తమును గను నిందిక వా మఱి నిర్ణయించుక! అట్లుచేయక బాధ్యతను త్రోసిపుచ్చి, చిత్రానురూపి, మోమోబుమిన్ పుస్తకములను - పరిశీలనచేసి - విద్యాను పరీక్షకు జరుపువారి కంటగట్టినవారి చేమనలెదమ? ఇట్టి పరి యెన్నడును కుంతవ్యముకాదు. విద్యానులే కదా మంచుముందు సాహిత్యసౌధమును నిలవజెట్టవలసివారు!

ఈ పరీక్షలే నావిలాల వాసుదేవ కావ్రొగారు అనువదించిన 'ఉత్తర రామచరితము' పాశ్యగ్రంథము. కావ్రొగారు పైన పేర్కొనిన గ్రంథము నందలి ఉత్తరరామచరిత్రవిషయ విమర్శ పరిశీలనను నవలెచును. ఆ తునువాద మెంత మూలమునకు దిగినదిగ నున్నదో ముందు చూడుట కాక! అది చక్కని యను వాదమే యయినను మూలము వర్ణము చేసికొనలేని విద్యాధి కావిమర్శనమువలన ప్రయోజనపేమి కలుగును?

ఇది యంతయు—పాశ్యగ్రంథ నిర్ణయసంఘ కార్యక్రమము—ఒక ప్రవాసమువలె దోచును. ఈ ప్రవాసమునకు భరతవాక్యము చెప్పవలసిన యెదను వచ్చి నది. ఇంకను ఉదాసీనత సాహిత్యహానికి కారణము కాగలదు.

ఇక పైన చెప్పిన ఉత్తరరామచరితములను వాదముల రారతమ్యము నోకింతి పరిశీలించవలెను.

మూలము :
ఆలేయ - భక్తి, గమ్యతేధువా.
వాసంతి-ఆశ్వ, ఆలేయ, ఏవమస్తు, కళోరి ధూతగుడివసి. తథా హి:—

కంఠాల ద్విపగంఢ పిండకమణా
కంఠేన సంపాతిభిః
భుక్త ప్రసరితబంధనైః శ్వకుమై
రర్చంతి గోదావరీమః
భావా పస్కిరమాణ విష్కరముఖ
వ్యాకృష్టేకలక్ష్మణః
కూజత్ క్లాంతికవారి కుక్కుటకులః
కూలే కలహుద్రుమాః."

ఇది ఆలేయ - వాసంతిల సంభాషణ వంద ర్థము. రెండవ అంకము వాసంధిమున కుద్ధరిష్కంధము నందలిది. దీనియనువాద మిట్లు గలదు.

"ఆలేయ—అట్లుకొవచ్చును. అమ్మా, ఇంతి లనే జుండునా?

వాసంతి—నేను నింతిల దిగబడుదును. అబ్బా! ఏమీ! యాయెంద యంతి దుష్టవామగా నున్నది.

మహా ప్రగర
అవిగో గోదావరీమ్యులెలవకులూ
యగ్రమంబుల్ మరీచీ
పని యెండెల్ మెండుగాఁగా, జమితోడి మెలకా
సామజంబుల్ మెందల్లం
గది యంగఁ బాలి యూపంగ వోసి రమబల్
గజ్జగంఢపలంబుల్
బువులెల్లక రాలు నేలం బొలుపుగ నదికిం
బూజులొందలింక

మహా ప్రగర
అవిగో యాపాదవచ్చాముల బులులుపావ
హార మార్చిండుకోగం
దిరింఁ దొల్పంగవాచూని తెరడు, పులులెల్
నీల్ల లోనోర వేయక
బవలెల్లక గావ్వు కెండక వదలబడి చెడియుం
బావురల్ కుక్కుటంబుల్

చెవికింపైవట్టుగా నందిత మధురగతిం

తెట్టుపై గూయ పాఠశాల."

ఇటు మూలానువాదములకు గల తారతమ్యమును
సహృదయులు గుర్తింపగలరు. కాని దీనినిగూర్చి యొకరి
చెప్పబయు దోషముకారు.

మూలమునందలి

“కళాశి ధూతకుదివసః” దీని “ఏమీ! యీ
యెండియింతి దుష్పరాముగానున్నది.” అని యను
వాదము. ఇది భావానువాదమందులేదా? పారస్థ్యము
చెడినది. ఆశ్రేయీవాసంతులు చాలతిదవు మబలాడి
ఇక పోవుదమును కొందురు. వీరిట్లు పోవుదముకొను
టకు కారణము చాలప్రాద్దంబుయే (ఆవగా మధ్యాహ్న
ముకావచ్చినదము) కాని ‘యెండి దుష్పరాముగా’ నుం
దుటకాదు. తరువాతిశ్లోకమునందలి కర్తవ్యము వలనవా
విషయము నిరూపింపబడినది

తరువాతి మూలశ్లోకము కార్తవ్యము వృత్తము
ఒక్కటియైత్రమే. అందు చాల సాగముగ, సృష్ట్యముగ
వివరింపబడినవి భావములు. అనువాదమున రెండు మహా
ప్రధరాలు (కాదు. మూలశ్లోకమున బుట్టిన మహాప్రధర
లనుటావ్యము వానిని.) పుట్టినవి వానికోసము. అట్లుచే
యుటవలన మూలమునకు వెలుగుకలుగలేదు; కాని
కళంకము సంప్రాప్తమయినది చిత్రావారిత్వముల
విచారమువలన నిది గ్రంథము పెరుగును. తప్పలను
మాత్రము పరికించదగును.

౧. “కంఠాల ద్విపగండిపిండ కవణాకంపే”
అనువాది యనువాదము “సామజంబుల్ కవియంగా
బాటి యూపంగ నొఱపితమలత్ గజ్జగండస్థలంబుల్.”

౨. “ధాగూపస్మిరమాణ విక్కిరముఖవ్యా
కృష్టికిలత్వచః.” దీని యనువాదము:

“అవిగో! యాపాదపచ్చాయలఁ బులఁగిలు
పావర మర్జించుకోగం దిరిరెం దోల్యంగ నామ్రాని
తెరడు, పులఁగిల నీల్ల లోనోర నేతుకా.” మూలము
నందలి కల్పములను అర్థముచేసికొని కాని, భావముగ్రహిం
చి కాని చేసినయనువాదమే యందురా పండితులు
దీరిన!

2. మూలము:

“శంబూతో నాను వృషలుః పృథివ్యాం తస్యతే తపః ;
శిర్ష ష్చేద్యష్టరేరాను, తంహత్యా జీవయ ద్విజయః.”

దీని యనువాదము:

“క. పీరామరాజ! భువిలో
జోరత శంబూకనాను క్షూద్రుఁడు తపముక
ప్రారంభించెను వాని
కోరించిన విప్రముఁడు తోడవె బ్రతుకుకా.”

ప్రావేశోపము శంబూకునికి ‘చోరత’, మారు
మూలపదమును ‘కోరియ’, పద్యమున కెక్కినవి. ‘తప
ముక ప్రారంభించెనట!’ ఎంతసాగముగ నున్నదో
కదా అనువాదము!

3. ‘స్వత ఏన నరతో నశక్కు కం త్యక్త్యా
విచోరుం.’ దీని యనువాదము ‘మహనీయులయిన మీ
లెండ్రెగారు చిరకాలముదాక మనలను వదిలియుండినే
లేరు.’ ఇందిరి ‘చిరకాలము రాక’ మూలమున లేదే.
పోనిడు; దీని తేగలిగిన పారస్థ్యమేమి?

౪. ‘అరణ్యే.....మనీషిణో విశ్రాంతంతి.’ దీని
యనువాదము: ‘మనీషావంతులయిన పండితులు.....
వనమున విశ్రమింతురు.’ మనీషావంతులు కాని పండితు
లును కలరు కాబోలును!

౫. ‘సస్మితం.’ అను: ‘విస్మయముతో.’ ఈయను
వాదము విప్రయోగరమే.

౬. ‘విశ్వస్సు సోమపీఠీ మేభావుకో భగవాన్
ఋశ్యశృంగః.’
అనువాదము:

‘పెద్దదియైన శాంతయు, సోమపానము చేయు
రున్న మాభావ పూజ్యుడయిన ఋశ్యశృంగుడును ఏ
విఘ్నములు లేక బాగున్నాడుగా! ఈమూలానువాద
ములకు గల సంబంధ మేమని చెప్పవలెను! ‘పెద్దయిన
శాంతి’ మూలమన లేదు. ఇన్నను రామునితోట అట్లు
వచ్చువా? విఘ్నములు వేని? ‘ఋశ్యశృంగుడు తల
పెట్టిన యాగము నిర్విఘ్నముగ కొనసాగుచున్నవా’
అనునది రాముని భావముకావలెను.

౭. 'న్నేహం దయాంచ సౌఖ్యంచ
యదిచా జానకీమపి;
ఆరాధనాయ లోకస్య
మంచతో నాస్తి మే వ్యధా!'

అను :

'న్నేహ దయా సౌఖ్యంబుల
కేచాని పాపగిణిగారి, యింక జానకివై
మోహమయినఁ దెలింగోనెద
అహ ! శ్రవారాధనంబుఁడరు సుఖంతున్.'

'ఆహ' పుట్టించువను వాడమే ఇది ! భవభూతియే
బ్రతికియుండిన కెంత పాపమునకదా మూలమువకు
మచ్చదమ్మనీ యనువాదమువకు !

౮. 'సర్వత్రైతాని.' అను : 'సర్వరముగానిది
యెల్ల !' మూలమునందలి 'సర్వత్రా' అనువాదమున
'సర్వర' మయినది, సర్వరాసువాదముగుటచే కాబోలు
నిట్లుంటు !*

"విస్మిత ప్రియిత తాతనగరజన దృశ్యమాన." అను :
"మా నాయన యాయనను ఎంత విస్మయముతోఁ
జూచుచున్నాడు."

నగరజను లనువాదమున నెగిరిపోయినారు.
పాపము ! ఆ కాలమునను రాజులముంగల నగరజనులగతి
నేటి యట్టిదే కాబోలును !

తరుచు అనువాద రాముడు వీతను దానివలె
'ప్రిసీ' 'ప్రిసీ' యని పిలుచుచుండును.

౧౦. 'హృది నిత్యాను మైత్రే సీతాశోకేః తస్యతే ;
అంతః ప్రవృత్త దహనో జరన్నిర వశస్సతి.'
అనువాదము :

'లోనఁ జిచ్చంటుకొని రగులుచు ను నుండ;
బలికి నొప్పవన స్ఫురిపుష్పమువలెఁ
దనదుకూడురు వడ్డ బాధఁదలఁచుకొన
శోకవహ్నిని దరియించు జోడిపు హృది.'

అనువాదమున తొక్కొల్లపృక్షము వచ్చినది : వన
స్ఫురి పృక్షము. మూలమున వనస్ఫురి జనకునికి ఉప
మానము. అనువాదమున జనకుని 'హృదికి.' తక్కిన
సారస్యముల కేమి?

౧౧. లవచంద్రకేతువు లశ్వోన్య మనుకొందురు :

'ఏకస్మిన్మన్మథేః రాజపట్టకాంతే.....'
ఇత్యాది

అను : 'సావపట్టిని మణివలె జానుమీటు.....'

'రాజపట్ట' మనగా 'నీలపట్టవస్త్ర' మని పేర
రాసుకవ్యాఖ్య.

౧౨. తమకముతోడ నిందు వెలి

దామరమోడులు వల్లి కామరా

కములు గర్జుత్కియైకొమడక

లస్వనివాదముచేయుచూడుటలే

గనుల వికాలనేత్ర ! మను

కంటికి నేఁగు భారరాలు మ

న్యమదికొంచుకొనినవృ

థా కనుగొంటిని బోలునెట్లెల్ల."

ఈ పద్యము నెట్లర్థము చేసికొనవలెను? అన్వయ
క్రమమేది? ఒకనేర, మూలమును చదివిన వారిని యీ
శ్లోకముననువాదముయి యుండదచ్చు ననుకొందురేమో!
కాని యితరుల కగమ్యగోచరము. దీనిమూలము.

"ఏకస్మిన్మన్మథకలమల్లి కామపక్ష
వ్యాసూత క్షురదురుదండపుండరీకాః ;
బాహ్నుభ్యః పరిపతిశ్చోద్గమాంతరాశే
సఃదృష్టాః కువలయినో మయా విభాగాః"

మూలానువాదములయందొక విభుడు కరతలాను
లకము. వ్యాసూత లీమూలమున నెన్నియో సారస్య
ముల వెల్లార్చిరి. ఒక్క సారస్యమునయిన చూపగలిగి
నదా యీ యనువాదము ! అస లర్థమయినతరువాతగదా
సారస్యముమాట!

అనువాదరచనమున నిట్టిఘట్టము లనేకములు
కలవు.

* 'ఈ నాటకాంధ్రీకరణము నుమూ ర్తొక నెలలోపుననే గావించినట్లు' లోలిపట్టణన గలదు.

ఇట్లెల్ల చెన్నింటినయిన చూపవచ్చును. స్వాతంత్ర్యమెక్కువగా తీసికొనిచేసిన యనువాదముది. కొన్ని పట్టులు మూల మర్థము కామిగి లోపించినవి. భాష సొరుసు చాలవోయి బారిపోయింది. కాని కొన్ని పద్యములు, కవచరచయదు కొన్ని భాగములు తీయ దనముగలిగియున్నవి. ఇది స్వతంత్రరచనమయిన నప్పు డనవలసినమాట యిది. ఒకమహాకవి యుత్కృష్ట రచన మన కనువాద మయినపుడు మూలగౌరవము ముఖ్యముగా పాటించవలసియుండును. అందును రూపకరూప ముననే యున్న యనువాదము మూలమున కెల్లవిధముల పరిమాగవలెను. అట్లునరింప సాధ్యముకాదేని, యూరకుండవలెను. ఇంతే! ఇం చెప్పవలసినది చేయు. ఇది ప్రసక్తానుప్రస్తకము.

ఇట్టి గ్రంథములను, తత్త్వమరణక, పాశ్య గ్రంథములుగ నిర్ణయించువారి కేమనవలెను! తాద్యతను గుర్తెగనివారు చేసికొకార్యము తీర్చివసుకంటె చేయు చెప్పబరిలేదు. ముందుముందు తోర్లు అధ ప్రదీనువారు యుక్తమార్గముల నవలంబించు విధానము లములుగు రాకున్న విద్యానుల విద్యత్ర ఇంకను నిరుపయోగము కాగలదు. అంతేకాదు; ఆకుగంటియే పోగలదు. ఇది భాషాభ్యుదయము నాకాక్షింపు ప్రజాప్రముఖులు ముఖ్యముగా గమనించవలసిన విషయము.

—సహాయ సంపాదకుడు.

మణిపురి నాట్య భంగిమములు

మణిపురి నాట్యముచేత మనములకు ఆనందమును కలిగించు యువతీమణి శ్రీమతి సాధనబోసు. ఈమె కలకత్తానగరమునందలి కిసీమా డైరెక్టరులో ప్రముఖు డైన మధుబోసుగారి పతిమణి సర్. వి. యల్. మిత్ర గారి మరచలు. హైందవ కాస్త్ర సంత్రదాయాను సారమున నాట్యకళయందు ప్రావీణ్యముగల సహృ దయురాలు.

భారతీయమహిళామండలి

బాలికల ఉన్నతపాఠశాల, వైద్రాబాద్

కల మాత్ర ముంజిరి. ఉదారాశ యులగు సంస్థాపకులనిరంతరతార్థ్య దీక్షవలన నది శేషున్నత పాఠశాల యయినది ఇందిరాయీ మూడువందలమంది బాలికలు చదువుచున్నారు.

బొంబాయిలో శ్రీకృష్ణ మహాశయుని సంకల్పప్రయత్నఫల మగు కె.జి.వి. శేకర్పిక్కనీస భారతీయమహిళా క్షయవిద్యాలయమున కి పాఠశాల అనుబంధింపబడినది.

ఈ పాఠశాలయం కప్పటి వరకు పదుమధ్యమ బాలికలు ప్రవేశింపరేకముందు విజయముగాంచిరి. శ్రీ విద్యాభిమానులగు మదారాశ యులసాయమున, తరువాతి కళాశాలవిద్యకు కావలసిన సౌకర్యములు (గ్రామిక-త సంవత్సరమున) సమ కూరినవి. ఆసాయము చేయూతగా బాలికలుకొందరు జి. ఏ. (ఇది ఇక్కడి లి. ఏ. వంటిది) పరీక్షకు తరిగియునుకొంది ఈయేడు విజయము నొందిరి. ఈ మొదటి జట్టులోని వారు శ్రీ ఇందిరాబాయి (కయస్సు గు ఏండ్లు), శ్రీ రమాబాయి (వయస్సు గు ఏండ్లు) అను బాలికలు. శ్రీ రమాబాయి ఇంగ్లీషున సగ్రహణమున నిలిచి విశ్వవిద్యాల

౧౯౩౯-౪ సంవత్సరమున బాలికలకొరక యథా పాఠోపేక్షమును పొందినది. వీరికపురు అభినందనార్హులు. శ్రీ ఇందిరాదేవిని శ్రీ సందగిరి వెంకటరావు

గారు (వి. ఏ. యల్. యల్. వి.) (నీరికిని భారతీని చక్కరిపరిచుము కలగు.) ఇటీవల వివాహమయిరి.
ఈ ఉత్సవకాల ఆవిరకాలమున కళాకాల యయి చెలయుగాక! —

శ్రీమతి శే. జి. భగవతమ్మ

తిరుగాంకూరు పంథాయున శ్రీమత్ రెజిస్ట్రార్
గు గ వి తుమిరడెడు.

శ్రీమతి రుక్మణిలక్ష్మీవతి

అమెన్టీ ఉపాధ్యక్ష పదవియందు నియమింప బడిన.

కృమరు జనానుజాఘరు ఆలికన్య

ఆశీఘరు విశ్వవిద్యాలయ కుమరద్యా కాళాధిగారి.
జవానులో బడగు క్రపంచవిద్యాపథకు భారతీయ పరిఃధి.

శ్రీమతి పానవాజుసతి

పంజాబుమంత్రికి పార్లమెంటరీ కార్యదర్శి.

విమర్శనము

కారుణ్యం

రా చిన్నకథల సంపుటి. గ్రంథకర్త: కొడవటి గంటి కుటుంబరావు.

తెనాలి యువకార్యాలయ ప్రచురణం. వెల ఆరూ. ౦-౪-౦.

ఈ ఎనిమిదికథలలో నూహడా ప్రేమ విషయక మయిన స్వేచ్ఛ ప్రత్యాఘాతకా ప్రాణింది. ఈ కథలలో జైలుఖానా అనేది కథగాకంటే ఏ Parable గానో ఏ Allegory గానో యాచిస్తుంది. దాన్ని కథలగుత్త రంలో ఎందుకు యూర్రో తెలియదు. అది మొదటిదిగా గాని, ఉపోద్ఘాతంలో ఇమిడిగాని ఉంటే బాగుండు వేమో ఎక్కడున్నా దానిని కథగా రెక్కంచదానికి వీలు లేదు. దీనిలో స్వేచ్ఛను బాగా నిర్వచించారు. దానిని బాగా నిరూపించడానికి జైలుఖానా కట్టేరు. గారిపాటు అనేది ఒకవర్తమానం బాగుంది ఇంకా కథకు దోపాద మిచ్చి కథాలక్షణాన్ని పోషించే యికథాంశము లేవీలేవు. కాస్త్రీరాక Dramatic గా ఉంది. అయితే కళ్యాణిమనసు మార్చడాని కాధారమయ్యేదు.

కథలలోని చాలాచోట్ల సంభాషణలు దీర్ఘాల్లి గురులిష్య సంవాదాలు బాట పెరిగేయి, కవలం ఏకో స్వేచ్ఛామూత్రం వదికదానికని. ఇది కథను పోషించదు.

ఇంకా కొన్నికథలు కథకుడు నూచించి, పన్ను తోడే స్వేచ్ఛామూత్రాకు నివర్చనాలుగా, నిమిత్తాలు గా నిలిచి పోయినాయిగాని, కథాపాటవాన్ని చదువరి మీద నుడింపవేమో అనిపిస్తున్నాయి. అంతేకాక, కథకుని వచోశోరణి ప్రారంభంలోనే కథను పలుచపరచే

స్తుంది ఏకో ఒక స్వేచ్ఛామూత్రం మీద కథ వదు న్నూందా, లేక కథావస్తువునుండి స్వేచ్ఛామూత్రం వెలువడుతుందా? ఇంకా రెండవభక్తికథకు ప్రాధాన్యం ఇస్తుంది. మొదటిది మూత్రపటుత్వాన్ని నూచిస్తుంది. అంతేకాక ఈమొదటివిధానం చదువరికే అవకాశం విడు వదేమో, కడిమూ సావదీరిన సంఘసంస్కరణ విషయమైన గ్రంథకర్త అభిప్రాయాల సంఘర్షణే ఈకథలలో ప్రధా న స్థాన ముక్రమిస్తుంది. దానివలన చాలాకథలు ప్రచా రానికని పోగింతే ఉపన్యాసభోరణిలో నున్నాయి. ఈ విధానం చిన్నకథల లక్షణానికి వాత్రదేమో. ఉదంతం ప్రధానంగావుంటే అభిరుచి దానినిదలో పోవారిగాని అభిరుచి ఉదంతాన్ని మింగివచ్చువా?

అయితే మొత్తంమీద కథలు పరకమయిన భావలో చక్కగరదించారు. వీరివంకే పత్రికలమూలాన ఆంగ్రహాక లోకానికి పరిచితులు. వీరి కథలు బాగుం టాయన్న ఉబలాటంకూడా ఉంది పాఠకలోకంలో కొన్నిచోట్ల: గ్రంథకర్తగా రాశించే పాఠకలోకం కొర తవడి దీక్షలకని వానమృతం. పుస్తకం వెల నాలు గరూలు. ఎంతో బాగుంది ఎలాటి వాళ్ళకూడా కొని చదువవచ్చును.

జూ. 20, ౪.

ముక్కాల్కాల

గ్రంథకర్త: వెంపటి నాగభూషణం. ఇదియొక చిన్నకథల సంపుటం.

ఇందలి కథలమూర్తు బాగుంది. చిన్నకథల లక్ష ణాన్ని పోషిస్తూ ఆంగ్లభక్తిని ఎక్కడగా న్యూరింప వేస్తున్నాయి కథలన్నీ. అవి చదువుతూఉంటే ఇం

గ్లీ ఘోని చిన్న కథలు చదువుకూర్చుంటే అనిపిస్తుంది. అయితే చదువరి కాస్త ఓసకపట్టి చదవాలి కథావస్తువంతా పూర్తిగా గ్రహించాలంటే. అస్తభావా లెక్కువయి పోయినాయి.

ఇక ఇంకటి భావ త్రివర్ణదిశ్రంగా ఉంది. పూటయిన సంస్కృతం ముక్కలూ, పేలవమయిన వ్యావహారికపు తెలుగుముక్కలూ ఇంగ్లీషు ముక్కలూ విరళంగా వాడుకయినాయి. అవి కలగలుపుగా వాడుక కావడంబట్టి ఒక శ్రాత్ర భావగా వివబడుతుంది. అక్కడక్కడ హిందీముక్కలు కూడా వివబడ్డాయి.

ఇన్ని భావలలో నిగనిరా తిరగడంతవల్ల నున తెలుగుకే పట్టించా? తక్కిన భావలకుండా? ఎక్కడయితే భావం నున భావలో చెప్పలేకపోతామో అక్కడ అన్యభాషావిహీనుం జయారంటే కానుంది.

వాక్యనిర్మాణంకూడా చాలాచోట్ల వింగిరితమై అర్థం వెంటపే స్ఫురించనీయకుండా కూడా ఉంది. కొన్నియెడల పదప్రయోగాలు కూడా ఉచితాలుగా లేవు. వీరివల్ల ఏమయిందంటే కథల మాత్రం బాగున్నా చదవడానికి కొంతపని పడుతుంది. అంతే కాకుండా వీరికథలు, ఇంగ్లీషుభాషాపరిచయం గల వారికేగాని ఇతరులకు ముగియకావు. భావ ఇంతకంటే సరళమయిన వ్యావహారికమయితే కానుండునేమో.

దీరినల ఒకరూపాయి కావడంచేత ఇది అందరి అందుకాటులోనూ ఉండలేమో.

డా. వెం. క.

కాంతం కైఫీయతు

క్రాసుపైలా, రిఫ్ కాగితము, గుమారు ౧౧౦ పుటలు, నెల ప్రతి ౧ కి నాలుగు అణాలు.

గ్రంథకర్త: మనిమాణిక్యం నరసింహారావు.

ప్రకాశకులు: యంతకార్యాలయం, పాతశేట, తెనాలి.

మనిమాణిక్యం నరసింహారావుగారు రచించి యిదివరలో ప్రతికలందు ప్రకటింపచేసిన పదికథలసంపు

టకు "కాంతం కైఫీయతు". శ్రీకాంతయమ్మారావు గారు-కైఫీయతు, బహుముఖాలఅద్దం, ప్రణయకలహం, గట్టినిక్కయం, కోర్టులోకాంతం, ధర్మవక్రప్రవర్తన, శివిపోవాలమకుంటే, కిటికీకిఅవతలాయినతలా, ఎండావాన, పముద్రస్నానం శిర్ది కలుగలది యీ గ్రంథంలో చేర్చబడినాయి.

ఆంధ్రదేశంలో కథలువ్రాశేవారు బహుకొద్ది మంది. తిట్టమాలచేసేవారు, తిస్కరులు, మూలాన్ని ఆధారంగాగ్రహించి ఆనుపరణలు జరిగించేవారు ఈపట్టి క్రిందకురారు. కథలువ్రాశేవారు బహుకొద్దిమందిఅంటే స్వతంత్రంగా రచించేవారనిభావం. అట్టివారిని 'వ్రేళ్లమీద లెక్కపెట్టి చెప్పవలెను. మనిమాణిక్యం గారు యిట్టి తరగతికి చెందినవారు.

వీరిరచనలలోని వస్తువు యొంతవరహితమయింటి నాలుగు గోడల నడుమ జరిగే సాంసారిక మచ్చట్లు, కష్టాలు, మని మాణిక్యంగారికథ లంటే చదువరుల మనోదృష్టికి తగిలవరి తగిలేవి. వారు కాంపోజిషను పుస్తకాలు దిద్దుకోవటం, వారి కాంతం, వారిపిల్లల జంబాటం, ఆవ్యక్తమైన యెదో ఒకసంసార సంబంధ ఘట్టం ఇది. వారు, వారికాంతం, పిల్లలుతప్ప మరొక పాత్ర నిలికింది పాతలల. తికమిక పరచకు. కథలు వ్రాసేవా, నాటకాలుఅడివా, ప్రబంధాలు పుష్టిందినా నీతి అనేది ఒకటి ఆత్మరసరమరి మాత్రికాదలు నిర్ణయించారు. మనిమాణిక్యంగారి రచనల్లో అట్టి వీరి అనేది మృగ్యమైనా సంసారం దుఃఖమయమైన దనో, అనందమయసామ్రాజ్యమనో అస్పష్టంగావుండి ఆ నిర్ణయం పాకవలక్షిహాకే విదలబడి వుంటుంది.

వీరికథలు మానవసంసారానికి ప్రతిబింబాలు. అనుట వీటికి నశింపు ఉండదు. ఏదేకానికే చెందిన వాస్తవయం అయినా అక్కడెడలవడేదానిలో తాత్కాలిక ప్రయోజనంమాత్రమే వుండేది కొంత వుంటుంది. యేకాలంలోగాని చదివతగింది, ఆనందింప తగింది మరికొంత వుంటుంది. మనిమాణిక్యంగారి రచనలు పతీ వమైవి అవటంచేత యీవాడు చదిదిలే యెంత ఆనందాన్ని కలిగిస్తాయో పది పదునైదు సంవత్సరాల పిమ్మట చదిదివా అంత ఆనందాన్ని కలిగిస్తయి.

ఈనాటి మనసంఘం బహుదికాదుగా వుంది. ఆర్థిక, రాజకీయ, సాంఘిక పరిస్థితులు మానవజాతి కేమాత్రమూ విశ్రాంతి నియ్యకుండా వున్నాయి. మానవ జీవిత నిర్ణయింపబడిన యిరవై నాణగుంటల దిన పరిమాణంలో ఒకగంటైనా విశ్రాంతి కావాలి. ఈవిశ్రాంతికాలంలో మనస్సుకు నిర్మలమైన ఆనందాన్నిచ్చే పనులుమాత్రమే చేస్తే మిగత గంటలలో ఆతడు చేయవలసిన భారమైనపనులు భారముగ తోపవు. విశ్రాంతి, విశ్రాంతిలో ఆనందాన్ని అభివృద్ధిచేవారికి మెదడు నియంత్రణవలసిన అవసరములేని మునిమానిషింగారి కథలవంటి చిన్నకథలు యొక్కో ఉపకరిస్తవి.

చ. విమలబాపు

సోషలిజం ఎందుకు?

శ్రీ జయప్రకాశ్ నారాయణగారి "Why Socialism" అనే ఆంగ్లేయగ్రంథమునకు ఇది అనువాదము. అనువాదకులు శ్రీయుతులు రామమోహన్, కం. సత్య నారాయణ, ఎం. ఎ. గార్లు.

క్రొవైజా, 1920 ఫుటల, రఫ్ కాగితము, చెల ప్రతి ౧ కీ రు. ౧-౦-౦.

సోషలిజంఅనేది ఈనాడు ప్రపంచంలో గొప్ప సమస్య అయిపోయింది. ఆర్థిక రాజకీయాలయొక్క సహాయంవల్ల మానవసమాజాన్ని పునర్నిర్మించ జూచే పద్ధతి సోషలిజమని పిలువబడుతోంది. సంఘంలో ఆసమావేశలేకుండా—అనగా సమీక్షనకు నిరుపేదకు, ధూన్యానికి రైతుకు, పెట్టుబడిదారుకు కూలివానికి, నడుమగల వ్యత్యాసములేకుండా, తన్మూలంగా ఏర్పడ్డ ఎడతెగని పోరాటం ఆ తిరించాలనంటే ఆర్థికరాజకీయాలు రెంటిని పొందుకొనేవికొని ప్రజాక్షేమమే, ప్రజాసౌఖ్యమే ముఖ్యంగా అభివృద్ధిచే పక్షం అధికార ప్రాబల్యంలోఉంటే అదిసమకూరి కొనసాగుతుంది.

సోషలిజం అనేదానికి అనేకులు వారివారి ప్రకృతులనుబట్టి, వారివారి జీవితపరిస్థితులను అనుసరించి అనేక విధములగు నిర్వచనం చెబుతున్నారు. దీనిని ధూషించేవారున్నారు; ధూషించేవారున్నారు. ఈ దూషణ

ధూషణలసంగతి యెలాగున్నప్పటికి సోషలిజంయొక్క విధానంలోనే అతివాదకత్వమునకు, మితివాదకత్వమునకు చెందినవారున్నారు. అతివాదముకానిందు, మితివాదముకానిందు సమీకవర్గముయొక్క నిరంకుశత యాత్ర మాయవలెననేదానిలోమాత్రం అందరూ యోధునిస్తారు.

సోషలిజం ౧౮-వ శతాబ్దంలో ప్రపంచంలో తలమాపి ఈ నాటికి చాలాభాగము చేర్చు పాతుకు పోయింది. ప్రజాస్వామికప్రభుత్వం యేర్పడ్డ అనేక రాజ్యాలలో కార్మికులకు రక్షణ ఇయ్యబడతోంది. కాయకష్టంచేయలేని దుర్బలదేహులకు, ముసలివారికి ప్రభుత్వమే రక్షణ యిస్తోంది.

ఈ యిరవయ్యోశతాబ్దపు రాజకీయ వాతావరణంలో సోషలిజం ప్రముఖస్థాన మాక్రమిస్తోంది. ఇంగ్లాండు, అస్ట్రేలియాలో లేబరుపార్టీ వారు బలవంతులై సోషలిస్టుల ప్రాధాన్యం వహిస్తున్నారు. అమెరికాలో లేబరుపార్టీకి ఓలుకుబడి లేదు. లిరిగి జర్మనీ, ఫ్రాంసు లలో లేబరుపార్టీకి పలుకుబడి జాస్తే. ప్రపంచమోయుద్ధం పిమ్మట రిపబ్లికనుగ మారిన రాజ్యాలన్నిటిలోనూ సోషలిస్టులదే ప్రేరేయక నుండి వారియూహలే చలామణి అవుతున్నాయి. స్పెయిన్, బర్లండు మొదలైన రాజ్యాలలో సోషలిస్టులే ప్రముఖస్థానం అక్రమిస్తున్నారు. రషియాదేశంలో యానాడు ప్రబలంగావున్న సోషలిజం ఇతర అన్ని దేశాలలోని సోషలిజములకంటే తీవ్రతరమైంది. ఒకప్పుడు బహుదరిద్రవంతంగా వున్న రషియా యానాడు ఆర్థికంగా చాలా బాంపడటం, ఇటులిజర్మనీలలో రాజకీయవాతావరణం మార్పు చెందటం మొదలైనవల్ల సోషలిజంయొక్క విజృంభణంచేతనే.

ప్రపంచాన్నంతా చుట్టుచుట్టజాస్తున్న ఈసోషలిజం మన యిండియాలోనూడే ప్రారంభమైంది. ఇతర దేశాలలోవలె యీ దేశంలో సోషలిజం జనసామాన్యంలో పుట్టలేదు. కార్మికవర్గంలోగాని, కర్షకజాతిలోగాని పుట్టలేదు. గాంధీమహాత్మునిమాట ప్రకారం స్వరాజ్యంరాక అది అంతకంతకు గగనమగుమం అగుచున్న పోతువుచేత నిరుత్సాహులైన యువజనులలో

నుండి బయటపడిన చిచ్చే యిక్కడ సోమలిజముని చెప్పవచ్చు.

హిందూదేశం సోమలిజముదేశంగా మారవలెనంటే ప్రభుత్వం ప్రజాపక్షం కావాలి. అనగా కాంగ్రెసు పక్షం కావలెన్నమాట. అది జరిగినవిద్యుత్తు అక్కడ సోమలిజం ప్రబలుటానికి అవకాశాలున్నాయి కాని పారితోక్త్యంతో ఉన్నంతవరకు క్రొత్తరాజకీయ వర్గాలు బయటపడి స్వాతంత్ర్యం అంతకంతకు దూరం చేయటానికి తోడ్పడుతున్నాయని ఊహించవలసి వుంటుంది.

హిందూదేశంలో నేటి సోమలిజంకు తల తోక ఇంతవరకు యేర్పడకపోయినప్పటికీ రాజకీయాలలో వింతవింతవ్యాభ్యాసాలు బయటపడుతున్నాయి. ఇండియాకు సోమలిజం పనికిరాదని కొందరు; ఐక్యత్యం యేర్పడితేగదా అని మరికొందరు; విదేశీయాధికారం అంతరించేరీకంతమాత్రాన భారతదేశ దౌర్ద్రవ్యమున్నది ఒక్కమాటగా అంతరిస్తుందా అని కొంతమంది; రక్త పాతంతో సూచితమహావిప్లవం రైతుజనంలోనుంచిగాని, కార్మికులలోనుంచిగాని వుత్పత్తి చేసేకాని సోమలిజం తల పెట్టడానికి వీలులేదని యింకాకొందరు; రైతులయొక్క కార్మికులయొక్క యోగక్షేమాలు విచారించటానికి కాంగ్రెసుమహాసంఘ ఒకటి ఉండగా తిరిగి సోమలిజము అని మరిఒక తెగ యేమిటి-వీరిప్రత్యేకకార్యక్రమ మేమిటి అని కొందరు—ఈ విధంగా సోమలిజము సిద్ధాంతాన్ని విమర్శిస్తూ నిరసిస్తున్నారు.

అవిధంగా విమర్శించి నిరసించేవారందరికీ “సోమలిజం ఎందుకు” అనే గ్రంథం చెప్పపెట్టు. భారతదేశంలో సోమలిజంయొక్క అవశ్యకత చాలకలదనీ, ఇక్కడగూడ సోమలిజం స్థాపించటానికి వీలున్నదనీ యీ గ్రంథం ఖండితంగా చెబుతోంది. “మనం సోమలిజం స్థాపించటం సాధ్యమా? సోమలిజంవల్లే భారతదేశపు వ్యవసాయంలో రైతులలో ప్రజలలో యేమయినా అభివృద్ధి కలుగుతుందా, కలగదా అనేదానికి జయప్రకాశ్ నారాయణగారు ధీమాగా సమాధానం యిలా ఇస్తున్నారు: “భారతదేశము వ్యవసాయాన్ని దివాలానుంచి, వాణిజ్యాన్ని రక్షించగలది ఒక్క

సోమలిజమే! రైతుక్షేమాన్ని కోరి వారి అభివృద్ధికి తోడ్పడగలది ఒక్కసోమలిజమే! భారతజాతిని బలపంపన్న మునుచేసి శక్తిసామర్థ్యముల నీయగలది ఒక్కసోమలిజమే! దీనిలో యేమీ సందేహం లేదు.”

“సోమలిజం ఎందుకు” అనే ఈ గ్రంథం చాలా మందిగోగల అనేకతరహాలైన అనుమానాలను తీరుస్తుంది. సోమలిజమును నిరసించేవారికి మాత్రమేగాక సోమలిజంఅంటే యేమిటో, దానితత్వమేమిటో తెలిసికోకుండా వెర్రిమొరిగా ప్రసంగించే ఫోటా సోమలిజులకుగూడ ఈ గ్రంథం యెంతో ఉపరిస్తుంది. ఎల్లరు తప్పక చదువవలసిన గ్రంథం.

ఈ గ్రంథమునకు శ్రీయుతులు మద్దూరి అన్న పూర్ణయ్యగారు పీఠికవ్రాసినది. విశ్వసాహిత్యమాలవారు ఈ గ్రంథాన్ని ప్రకటించినారు.

గ్రంథములకు విశ్వసాహిత్యమాల, ముంగంద, (వహు) అంబాజీపేట, తూర్పుగోదావరిజిల్లా అని వ్రాసిన బడయగారు.

జ. వి. లింగరావు

ప్రకృతి గృహవైద్యము

క్రాసు నాలవవంతు, చక్కని స్త్రీజాకాగితము, ముమారు ౧౭౫ పుటలు, నెల ప్రతి ౧ కి రు. ౩-౮-౦.

గ్రంథకర్త: డాక్టరు పుచ్చా వెంకట్రామయ్య, ఎన్. డి.

ప్రకాశకులు: ప్రకృతి కార్యాలయ బ్రహ్మ, బెజవాడ.

ఈ గ్రంథము ఆంధ్రప్రకృతి గర్భపరివస్తు వారి నాల్గవప్రచురణము. ఇందలి విషయములన్నీయు “ప్రకృతి” పత్రికనుండి పునర్ముద్రితములు.

గ్రంథకర్త: ఆంధ్రలోకమునకు క్రొత్తవారు కారు. తెలుగుదేశమున ప్రకృతి వైద్యమును నెలకొల్పుటకు ప్రకృతి, ఇండియన్ నాచురోపతి అనుపత్రికల నడిపించియు, సునిశితవైద్యము, తొట్టివైద్యము అను గ్రంథముల ప్రచురించియు పిరిసర్దుచున్న నేప కొని యాదరణగనది. వీరి ప్రయత్నములు ఫలప్రదము కాగలుగునట్లు భగవంతుడు తోడ్పడునుగాక.

అశోగ్యవిషయమునందు భారతీయులు అన్ని యితర జాతులకంటె చాల వెనుకపడియున్నాడు. భారతీజాతి దుర్బలముగనుండుటకు కారణము లనేకములు. మనకు అశోగ్యముయొక్క విలువ తెలియకున్నది. దానివిషయమున భారతీయు లావంతేని శ్రద్ధమాపకు న్నారు. ఈజాతి యీనా డిట్టిదౌర్బల్యస్థితిలో నుండుటకు ప్రప్రథమ హేతువు అశోగ్యవిషయమున గల ఉదాసీనతయే.

భారతవర్షము కర్మభూమి. ఆధ్యాత్మికవింత మన కున్దుపాలతో బుట్టినది. అన్యరాజ్యాంగము, పరికిమాలిన యింగ్లీషువదువు, నాగరక మనుషేయన శేర్పడిన కొన్ని దుర్బలవాట్లు మనల నంతికింతకు నభోగితికి చేర్చుచున్నవి. ప్రకృతియందు భగవత్స్వరూప విమిడియున్న దనియు, అందు లభ్యపడు ప్రత్యేకపు భగవంతుని సంకీర్తయన దనిన మనకు ఉపయోగపడున వనియు మనము మరచితిమి. మార్గరక్తి, వెలుతురు, నీరు, గాలి, ఆహారములు ప్రకృతి యొనంగుచున్నది. వీటిని తగువిధమున ఉపయోగించునెడల మానవునక నాశోగ్యమగునది యుండదు. భగవద్వత్తములగు ప్రై వాటిని మనము పరిగ నుపయోగించు కొనకుండుటే అనాశోగ్యమనకు కారణము.

అశోగ్యమును కాపాడుకొను విషయములో మానవుడు పశుజాతికంటె వెనుక పడియున్నాడన వచ్చును. మానవునకు విశేషనాపటిమ యొకటి పరమేశ్వరుడు ప్రసాదించినట్లు గర్వపడును. ఈయూహ శేవలము మిథ్య. అనాశోగ్యము చెందిన పశువు యేచెట్టు యొక్క ఆకో, తెరడో తినినంత మాత్రమున అట్టి అనాశోగ్యము శబిండునని దానికి తెలియును. అంతమాత్రము జ్ఞానమయినను మానవునకు లేదు. జ్వరము చేత బాధపడుచున్న జంతువు మానవునితలె ముందుకొరకల్లాడక సూర్యరక్తితో పరుండును. వేడిని వేడియే కొట్టివేయు ననెడు కాస్త్రస్థిధాంతముయొక్క నిజానిజములు జంతువులకు తెలిసినంతగ యీనాటి మానవునకు తెలియవు. సింహము మొదలు మార్జాలమువరకు ఉదయమున నిద్రనుండి మెలకువచెందిన వెంటనే ఒడలు విరచుకొనును. అట్టి ఒడలువిధువునందుగల రహస్యము

వాటికే తెలియును. మానవుడుగూడ ఆ ఒడలు విరపును అభ్యసించుట మంచిది. ఇది పోనిండు.

జ్వరము వచ్చినప్పుడు అన్నాహారము కూడదను సంగతిగూడ చాలమందికి తెలియదు. విశేషన సాధకమన శే ఆయుదమో త్రాగిన దినమున దుంపకూరలు, గోధుమ మొదలగు బలువయిన ఆహారములు తినదగదని గూడ కొందరిమందికి మాత్రమే తెలియును. వెల్లుల్లికల్ల కలిగే ఉపయోగము తల్లి వీన గూడ కలుగదు. దుష్ఫర దారిద్ర్యమున మునిగియున్న భారతీయు లిట్టి స్వల్పంశములపైన తెలిసికొనినచో ఇక్కడ ఇంతిమంది ఆంగ్లేయవైద్యు లుండరు. సుమారు పదికొట్ల రూపాయలు పొందూనేశమునండి పాశ్చాత్యదేశములకు జౌవధములక్రింద పోవలసిన యవధరముకూడ ఉండదు.

ఇక ప్రపంచమునగల వైద్యపద్ధతులకు లెక్కలేదు. ఆంగ్లేయ, ఆయుర్వేద, యూనాని, సిద్ధ, హోమోపతి, బయోకెమిస్ట్రీ, తొట్టి, ప్రకృతి మొదలగు చికిత్సావిధానము లెన్నియో కలవు. జౌవధశేవయనుపనికి యే చికిత్సాపద్ధతి నను ఆయావధమున చేరెడి మూలకలు, పట్టణ, అకులు, దుంపలు మొదలగునవన్నియు ప్రకృతిలోనండియే గ్రహింపబడుచున్నవి తనకు చరణదాసిగనున్న ప్రకృతియొక్క సహాయసంపత్తుల వదిలి మందు కొరకని వైద్యుల చెంతకు పరుగులిడుట మానవునిబుద్ధి లేమిని ప్రదర్శించును. ఇది కుక్షింభకులకు ద్రవ్యార్జన సాధనమైనది. ప్రకృతివైద్య చికిత్సను పూర్వము ఋషులవలంబించిరి. అప్పుడు భారతీజాతి వికాసవంతముగ నుండెడిది.

ప్రకృతివైద్యము రెండువిధములు: ఒకటి, శోగము ప్రవేశింపకుండ కాపాడుకొనుట. రెండవది, శోగము ప్రవేశించినపిమ్మట అవలంబించుదగు చికిత్స. “ప్రకృతి గృహవైద్యము”ను నీ గ్రంథము ద్వివిధములగువాటిని పరిచయమొనర్చుచున్నది. ఇందు ఆర పాఠములు గలవు. సామాన్యమానవున కుపయోగపడునవి, అర్థమగునవి విషయములు రెండుమూడు పాఠములందు మాత్రమే అగుపడును. ఆరెండుమూడును ఆహార కాస్త్రయనకుసంబంధించినవి, మిగత అధ్యాయము లన్నియు అస్థినిర్యాణము, శరీరకాస్త్రము, దేహమునందలి అవయవములు,

కోగము, కోగనిదానము, కోగవిహ్నులు, ప్రత్యేక వ్యాధులు, వాని చికిత్స, మద్దన చికిత్స, చలనచికిత్స, వ్యాయామము, నీటివైద్యము, విద్యుద్వైద్యము, సూర్య కిరణచికిత్స, మాత్రపరీక్ష, కేరళా చికిత్స, అస్థిచికిత్స మొదలగునవి సామాన్యకూనవులకు గ్రాహ్యములు కావు. ప్రకృతివైద్యము నభ్యసించువారి కీ గ్రంథము ప్రారంభ పాఠములను నేర్పు నని పితృక యందు పేర్కొనబడినది.

ప్రకృతి చికిత్సను గూర్చి మన జీవమున అనే కాళిప్రాయములు ప్రబలియున్నవి. ప్రకృత్యాహార మునుమాత్రమే స్వీకరించువారు కొందరు గలరు. అట్టి వారిని కొందరు హేళనచేయుట గూడ గలదు. ప్రకృత్యాహారముతో నుండువారు ప్రకృత్యారాధకులుగ నెన్నదగును. పరీక్షించి చూచినచో ప్రకృత్యారాధకులు విపరీతము లగు కోరికలెవ్వియు లేక సహజము లగు విషయములతో తృప్తిపెందియుండురు. వారి కుండు నంత శాంతి, ఆనందము లక్షలాంతిండువనియందుగూడ చూడము. ప్రకృత్యారాధకునకు కలవు, భయకోకములు మోహము, ఈర్ష్య, అనూ న మొదలగు దుర్లక్షణములు అంటవు. దేశమునందు ఆరోగ్యము, బలము, కౌర్యము, త్యాగము యేర్పడుననుటలో సంశయము లేదు. ప్రకృత్యారాధనమువలన భారతజాతి తిరిగి పిర్యవంతము కాగలదనుట నిస్సందేహము.

వ. విలులరావు

భిక్షావతి

పద్యము కర్త. శ్రీవజ్ఞుల కాళిదాసు, క్రౌంచ ౫౪ పుటలు; మేలురకపు కాగితము. వెల ౮ అణాలు. సంపాదకుడు: మట్టా గురుస్వామి, సరస్వతీ మండ్రాకాల, విశాఖపట్టణము.

ఎనిమిది ప్రకరణములు గల ఈ చిన్ని పద్యకావ్య మున ఆభాగ్యురాలగు నొక బిచ్చకత్తె చరిత్రము వివరింపబడినది. ఆకలిచిచ్చు నార్పుకొనగోరి తన పసిబిడ్డ నితో కూడ నొక భిక్షావతి పిల్గులు, దేవళము, సందు గొందులు తిరుగుచు 'బిచ్చ'మని ఆరచుచుండెను; ఎవ్వరు నామెమొర నాలింపజైరి. కట్టాకలి నామెబిడ్డ యగుచు విడిచెను. ఆ శోకమున మునిగియు నామె

మానుషస్వభావమున తన యాకలి తీరుటకగ్గు తిరియక తప్పినదికాదు; ఒక బాట కావలివైపున నుండి ఒక ధర్మాత్ముడొక 'కాణి' నీయదలచెను. అందుకొనుట కామె బాట చాటులోపల నొక మోటరు ఆమెను త్రొక్కి పొట్ట తెట్టుకొనెను. ఆమెయు ఆమె బిడ్డయు తారలయి కటికిలోకమునందలి దృశ్యముల యెడ బొదాసీన్యమున మింట మిలమిల మెరయుచు రెండు వైకృత్యముచెందినవి. ఇందలి కథావస్తు వింతియే. కథ అల్పమయినను బిచ్చగాండ్ర స్వభావజీవనములు, భాగ్యవంతులగు బీదలయెడ గల నిర్దాక్షిణ్యము, ప్రకృతి వర్ణనయు మొదలగు సంకేతములు విస్తరించుటకు పెంపు గనినది.

శ్రీ కాళిదాసుగారు ఆంధ్రులకు అపరిచితులు కాదు. వీరు వెంకట కాళిదాసకవులలో నొకరు. ఇప్పుడు వేరుపడి స్వంత్ర గ్రంథరచన సాగించుచున్నారు. పసి తనముననే వీరికి కవిత్వ అభివది; వీరి కవిత్వధార అద్భుతేంద్రి; మనసులోని భావముల నన్నిటిని పద్యరూపమున ప్రకటించుకై వీరికి కలదు; కాన భావమును గుర్రెరుగుటకు పాఠకులు పరిశ్రమింపనక్కరలేదు. వీరి వర్ణనలు స్వభావసిద్ధములు; హృదయంగమములు.

'భిక్షావతి'లోని కథకంటె ప్రకృతికర్ణవమే ఎక్కువగ పాఠకుల నాకర్షింపదగినది. కాని శివాలయ వర్ణనమున గోడలపయి విష్ణుని దశావతారములు చిత్రం పలుకినవని వర్ణించుట బొదిలిని కోలుపోయినది. పద్యములు రసవంతములయి చక్కగ సాగినవి. కొలదిచొట్ట 'విభ్రాజోజ్వలచ్చంచలా కారస్ఫూర్తి', 'గ్రావాకల్పిత కుద్యములు).....పురావీలాసన్ముటములో' మెల్ల మెల్ల' వంటి ప్రయోగములు అర్థస్ఫూర్తికి, రసమునకు కొంచె పాటి తొరతను కూర్చున్నవి. 'భాగ్యకాలుడు' అనుటకు 'భాగ్యకాలులు' అని యున్నది. అది అచ్చుపార పాటై యుండవలెను.

'భిక్షావతి' బీదవారల జీవితమును ప్రతిబింబింపజేసి, కఠినమైన మనస్సులందు కరుణను మొలకలెత్తించుటకు ఉత్తమ పాఠకము; ఆంధ్రుల బాదరింపదగినది.

ఐ. వేం. ర.

వ సంతము

పద్యము. కర్త: శ్రీ పెమ్మరాజు లక్ష్మీపతి;
పైజా ౧౬ రాయల్; పుటలు ౨౫. చక్కని కూర్పు.

కవికుమారుల కుపాస్యదైవతము, ఋతురాజము నగు వసంత మీ 'వసంతము'న వర్ణితము. పానకమున విరియపుబాడినది కష్టప్రియుడగు నొక దుఃఖిదీవి వివాదగీతి ఇందు పౌదయంగమముగ మేళవించబడినది. ఇందలి పద్యములు హృద్యములు. కర్తన లనన్యపాధా రణములు; అత్యంత హృద్యములు. ధార అనర్గళము. గ్రంథము అమూల్యగ్రంథము రసమయును.

శ్రీ పెమ్మరాజు లక్ష్మీపతిగారు తెలుగువారికి చిరపరిచితులు. వీరు 'భాకముకంటఁ బడక, తాత్కలికములగు ధన, కీర్తులపొంతఁ బోక, వినీతమయ్యును పునీతమగు పల్లెటూరి యుపాధ్యాయవృత్తిచే దేవాయాత్ర నేయుచు'న్నారు పత్రికలందు ప్రకటిత పూర్వములగు వీరి 'బలి', 'చెల్లమాంబ' మొదలగు కావ్యములు ఆధునిక కవికుమారులలో వీరికి ఉత్తమస్థానమును గడించియిచ్చినవి. ఈ 'వసంత' మేవిషయమునను వానికి తీసిపోదు. వసంతగానము నొనరించుట కీ కవికోకిల మత్యంతము నర్హమయినది.

'వసంతము' ఈ కవికుమారునిచే 'శ్రీ అద్వైతపల్లి నాగగోపాలరాయకవి మిత్రులకు వివాహమహోత్సవావసరమున సమర్పితము.' కవికోకిలము మిత్రమిత్రులకు సమర్పించుటకు 'వసంతము'న మించిన పెండ్లికానుక లేదు.

ఈ 'కృతి' పత్రికీర్తిని ప్రచారముచేయుట కంత తయ్యు తగినది.

బు. వేం. ర.

శుభము స్తు

కవిమిత్రగ్రంథితము. రాయల్ ౧౬ పైజా. పుటలు ౩౫. చక్కని కూర్పు.

ఇదియును కవిమిత్రులచే 'శ్రీ అద్వైతపల్లి నాగగోపాలరాయకవి సుహృద్భావమున పరిగమోత్సవావసరమున ప్రేమాంకితము.' సులలిత కవితావిలసితులగు పద్యాశిస్సు లిందు కూర్చబడినవి. అన్నియును రసవంతములు. విశేషించి సత్యనారాయణరాజు, రామా రావు, సూర్య

ప్రకాశరావు, కాపిరాజు, ఉమర్ అలీషు, వెంకటేశ్వర్లు, లక్ష్మీపతి, లక్ష్మణస్వామిగార్లు పద్యములు హృద్యములు.

'శుభము' అను గ్రంథనామము వరుని గృహస్థాశ్రమ ప్రారంభ వ్యంజకమై చక్కగనున్నది.

గ్రంథముచివర కవిమిత్రుల జననకాలము, వారు రచించిన ముద్రితముదితగ్రంథములు పట్టికగా ఈ యు బడినవి.

బు. వేం. ర.

ర సాంజలి

శిష్యశ్రేణీకృతము. రాయల్ ౧౬ పైజా. ౧౫ పుటలు; చక్కని కూర్పు.

ఇది 'శ్రీ అద్వైతపల్లి నాగగోపాల రాయ గురు పాదులకు' శిష్యశ్రేణి చే 'పరిగమోత్సవావసరమున గౌరవ తాత్పర్యములతో' సమర్పితము.

ఇం దైదుగురు శిష్యులు వ్రాసిన ఖండకావ్యములు కలవు. ఈశిష్యులింకను కవితాభ్యాసము చేయుచున్నారు; వీరి కవిత పసికనమును వీడలేదు; అయినను వీరి ప్రయత్నము ప్రశంసింపదగినది. ఇందు వేంకటకృష్ణమూర్తి రచించిన 'నివేదన' మాత్రము సరసమగునా, నిర్దుష్టమగును ఉన్నది. ఆభ్యాసము పూర్తియైనవిదవ నీశిష్యులు మంచి కవులు కాగలరు.

బు. వేం. ర.

విజ్ఞానం

(రెండు వెలలకొకసారి వెలువడు తెలుగుపత్రిక)

ఇది జనసామాన్యమునకు విజ్ఞానమును, అనగా పైన్నును వ్యాపింపజేయుటకు సంకల్పించినది. సులభమయినభాషలో మంచివ్యాసములు ప్రకటింపబడుచున్నవి. ఇప్పటికి వెలువడిన మొదటిసంచికలోని వ్యాసములనుబట్టి యీ యభిప్రాయము కలిగినది. వ్యాసములకు వలయుచోట్ల చిత్రములు కూడ చేర్చబడినవి. సంపాదకులు కాలిపట్నపు కొండయ్య, యం. యస్. సి., కార్యస్థానము రాజమండ్రి. రెండా సంవత్సరమునకు నాలుగు రూపాయలు. విడిసంచిక ౧౨ అణాలు. విజ్ఞానాభివృద్ధికి ఉపయోగకరమైన పత్రిక.